

Algemene inleiding

Voor het Vlaamse minderhedenbeleid betekent het jaar 2000 opnieuw een belangrijke stap vooruit. Nadat in 1996 het strategisch plan voor het minderhedenbeleid en in 1998 het minderhedeendecreet werd goedgekeurd, was 2000 ongetwijfeld het jaar waarin de nieuwkomers in de picture kwamen.

In het strategisch plan werden nieuwkomers voor het eerst als specifieke doelgroep van het minderhedenbeleid naar voor geschoven en werd het ontwikkelen en implementeren van een onthaalbeleid voor nieuwkomers als een kerndoelstelling voor de komende jaren geformuleerd. In 2000 heeft de voltallige Vlaamse regering het belang van deze doelstelling onderkend en op haar begroting bijkomende middelen uitgetrokken om extra nieuwkomers een gepast onthaalprogramma te kunnen bieden. Hoe deze regeringsbeslissing het inburgeringsbeleid in een stroomversnelling heeft gebracht en wat dit beleid juist inhoudt, wordt in het tweede deel van voorliggend rapport nader toegelicht.

Extra aandacht voor de nieuwkomers betekent geenszins dat de gevestigde groepen, de 'oudkomers' geen verdere beleidsaandacht meer nodig hebben. Integendeel ... Voorliggend rapport toont aan dat het verfijnen van de kennis over en de beleidsaandacht voor het bevorderen van de emancipatie en participatie van de gevestigde minderheidsgroepen nog niet aan belang heeft ingeboet. Het eerste deel van het jaarrapport beschrijft welke inspanningen er in 2000 werden geleverd om de positie van allochtonen en erkende vluchtelingen, woonwagenbewoners en trekkende beroepsgroepen te verbeteren. We laten ook niet na om de belangrijkste bevindingen uit een onderzoek naar de leefwereld van foorreizigers, circuslui en binnenschippers even aan u voor te stellen.

Ook voor mensen zonder wettig verblijf – een andere doelgroep van het minderhedenbeleid – was 2000 een belangrijk jaar. De regularisatiecampagne van de federale overheid betekent voor een deel van deze mensen de opstap naar een legaal verblijf in ons land. Voor mensen die (nog) niet over de juiste papieren beschikken en hulpbehoevend zijn, is het belangrijk dat zij op een menswaardige manier opgevangen en begeleid worden. De werkgroep Opvangbeleid heeft in 2000 alvast de eerste aanzetten gegeven om deze doelstelling in concreet beleid te vertalen. Meer hierover vindt u in het derde deel van dit rapport.

Het voeren van een minderhedenbeleid en de resultaten van dit beleid worden mede bepaald door het draagvlak waarover dit beleid beschikt. Politieke en maatschappelijke consensus over de uitgangspunten, doelstellingen en strategie is nodig om een doelgericht minderhedenbeleid te kunnen voeren. Consensus moet permanent verworven worden. De Vlaamse overheid en de categoriale sector spelen hierbij een belangrijke rol. In het vierde deel gaan we in op de instrumenten en initiatieven om dit draagvlak te vergroten.

In het vijfde en laatste deel tenslotte wordt ingegaan op de samenspraak met de doelgroepen. 2000 is het jaar waarin het Forum van etnisch-culturele minderheden voluit van start is gegaan. Anderzijds kunnen we niet om de vaststelling heen dat de vraag naar strategieën om sectoren en doelgroepen te bekwamen in samenspraak nog niet aan actualiteit heeft ingeboet.

Voorliggend jaarrapport is geen spectaculair verhaal. Het getuigt van een beleid dat met vallen en opstaan op zoek gaat naar instrumenten en strategieën om in Vlaanderen – sinds oudsher een kruispunt van Noord en Zuid, van Latijnse en Germaanse culturen - om te gaan met diversiteit en complexiteit, interculturele competenties permanent bij te sturen en oog te hebben voor de 'empowerment' voor wie te weinig kansen krijgt. Als ICEM willen we daar alvast ons steentje toe bijdragen.

Marc Morris

voorzitter ICEM

30 april 2001

ONDERWIJS

Visietekst als eerste opstap naar een geïntegreerd gelijkekansenbeleid

Het algemene kader voor het onderwijsbeleid naar allochtonen en nieuwkomers is in 2000 niet fundamenteel gewijzigd. In november 2000 heeft de minister van onderwijs een eerste visietekst voorgesteld waarin aanzetten gegeven worden om een andere reglementaire basis voor het beleid te voorzien.

Als gevolg van een bijzondere aandacht van de overheid voor de onderwijsleerproblemen van specifieke doelgroepen ontstonden tijdens het laatste decennium onderscheiden projecten, zowel binnen elk onderwijsniveau als over de onderwijsniveaus heen. Deze projecten verschillen sterk van elkaar wat doelstellingen, administratief management, wijze van financieren, begeleiden en opvolgen betreft. Met de visietekst opteert de minister ervoor het bestaande beleid te continueren en uit te breiden door een beleid uit te tekenen dat zich richt op scholen die zich geconfronteerd zien met grote groepen leerlingen met onderwijsleerproblemen die mede bepaald worden door kansarmoedefactoren. Daarnaast wil men proberen een aantal knelpunten die bestaan bij de implementatie van de bestaande initiatieven op te lossen.

De belangrijkste beleidslijnen zijn: een decretale verankering van het inschrijvingsrecht voor leerlingen, een herstructurering van het non-discriminatiebeleid tot een lokaal gelijkekansenbeleid en een geïntegreerd aanbod van ondersteuningsmaatregelen voor scholen met grote aantallen doelgroepleerlingen¹. Binnen dit beleid is het de bedoeling voldoende aandacht te blijven hebben voor leerlingen van allochtone afkomst, vluchtelingen en kinderen van woonwagenbewoners en trekkende beroepsgroepen. Voor wat betreft het onderwijs aan anderstalige nieuwkomers, opteert de visietekst voor het uitwerken van een aparte beleidslijn die toelaat in te spelen op de geografisch en temporeel sterk fluctuerende situaties.

Met de bekendmaking van de visietekst beoogt de minister een breed debat op gang te trekken dat moet leiden tot een beleid dat op een brede maatschappelijke consensus kan rekenen. Bij de uitwerking van dit beleid zal ook rekening gehouden worden met de resultaten van lopende evaluatie-onderzoeken over onderwijsvoorrangsbeleid en non-discriminatiebeleid.

Het recht op inschrijving in de school van keuze wordt als een fundamenteel recht beschouwd. Het is een uitgangsprincipe dat alle onderwijsinstellingen moeten waarborgen. Daarbij zal de bewijslast, indien een bepaalde leerling zich niet kan inschrijven, bij de school gelegd worden.

Bij het tot nu toe gevoerde non-discriminatiebeleid, blijkt het ontstaan van een structureel platform, waar scholen van verschillende netten met elkaar overleggen, een belangrijke verworvenheid te zijn. Een versterking van dit plaatselijk overleg zal een aandachtspunt zijn voor de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid.

¹ Hierbij dient opgemerkt dat de term "doelgroepleerling" eventueel niet volledig dezelfde groepen zal omvatten als nu het geval is. De link met kansarmoede zal prioritair zijn.

Het kader van het inschrijvingsrecht verandert de invalshoek van waaruit het plaatselijk overleg zal werken. Het hanteren van "maximumpercentages voor doelgroepleerlingen" en het daaraan verbinden van doorverwijzingsprocedures wordt hiermee de facto overbodig.

Engagement van en overleg tussen scholen en andere betrokkenen bij het onderwijs vormt een belangrijke basis om op lokaal vlak de aanpak van onderwijsleerproblemen gelinkt aan kansarmoede vorm te geven. Een ander aandachtspunt vormt de actieve medewerking van de lokale gemeenschappen (in het bijzonder – autochtone en allochtone – kansarme groepen) aan de optimale oriëntering van hun kinderen.

De gemeente blijft wellicht het aangewezen organisatieniveau van een dergelijk overleg, echter met de mogelijkheid van een districtswerking of een verruiming tot regio's waar de plaatselijke situatie dit noodzaakt.

De ondersteunende maatregelen die tot nu toe bestaan, vertrekken steeds vanuit een "definiëring" van "doelgroepen" waarvoor de maatregel bedoeld is. Scholen hebben vaak een populatie leerlingen waar de verschillende definiëringen in meer of mindere mate voorkomen en van toepassing zijn.

Het nieuwe beleid wil daarom de bestaande initiatieven – met name het onderwijsvoorrangsbeleid, de ondersteunende maatregelen inzake non-discriminatie, het zorgverbredingsbeleid, de projecten voor scholen in de rand- en taalgrensgemeenten, de projecten voor kinderen van reizende beroepsgroepen, het project voor secundaire scholen met bijzondere noden, het begeleidings- en ondersteuningsaanbod Vlaggen en Wimpels, OETC, ... - zoveel mogelijk op elkaar afstemmen en opnemen in een geïntegreerd ondersteuningsaanbod voor scholen.

Belangrijke uitgangsprincipes voor de constructie van een dergelijk ondersteuningsaanbod zijn het verankeren van een eigen en specifieke plaats voor het gelijke kansenbeleid binnen het globale onderwijsbeleid, het bevestigen van een aanhoudende aandacht voor en ondersteuning van scholen met de meest kwetsbare leerlingenpopulaties, het behoud van selectiviteit (enkel voor die scholen die het sterkst geconfronteerd worden met problemen) en een voorwaardelijkheid (scholen zullen een engagement moeten aangaan), de structurele betrokkenheid van de doelgroepen en de doelstellingen- en resultaatsgerichtheid van de beleidsmaatregelen en hun implementatie.

Implementatie van het bestaande beleid

Binnen het huidige kader zijn drie "soorten" initiatieven te onderscheiden: het toekennen van extra lestijden aan scholen, het ondersteunen van scholen en de uitvoering van enkele kleinere projecten.

Onderwijsvoorrangsbeleid (OVb) in het basisonderwijs

Scholen kunnen in aanmerking komen voor extra lestijden als zij aan volgende voorwaarden voldoen:

- a) kunnen aantonen dat men in voldoende mate de beoogde doelgroep opvangt in de school;
- b) een aanwendingsplan indienen dat beschrijft hoe men op vier actieterreinen wenst te werken;
- c) samenwerken met het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) en de pedagogische begeleiding;
- d) een gericht nascholingsbeleid uitwerken.

De vier actieterreinen van OVB zijn:

- taalvaardigheidsonderwijs;
- intercultureel onderwijs;
- preventie en remediëring van leer- en ontwikkelingsproblemen;
- betrokkenheid van ouders: hiertoe moet de school een contract afsluiten met een erkende welzijns- of socio-culturele vereniging of met een erkend regionaal of lokaal integratiecentrum.

In mei 2000 werden de lestijden voor twee schooljaren toegekend.

Tabel 1 : Aantal toegekende lestijden OVB per provincie in het gewoon en het buitengewoon basisonderwijs - schooljaar 2000 – 2001

	Gewoon basisonderwijs		Buitengewoon basisonderwijs	
Provincie	Leerlingen	Lestijden	Leerlingen	Lestijden
Antwerpen	11.191	4.388	633	296
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	3.737	2.478	31	15
Vlaams Brabant	860	358	49	22
Limburg	7.814	3.103	686	321
Oost-Vlaanderen	5.116	2.024	313	146
West-Vlaanderen	268	115	53	24
Totaal	28.986	12.466	1.765	824

Voor het gewoon basisonderwijs vertegenwoordigen de extra lestijden 519,92 voltijdse ambten, voor het buitengewoon basisonderwijs betekent dit 34,33 voltijdse ambten.

In het kader van de non-discriminatie werden bijkomend 396 lestijden toegekend voor gewaarborgde lestijden in 7 van de 28 gemeenten waar een non-discriminatieovereenkomst is afgesloten. Binnen deze gemeenten worden deze bijkomende lestijden herverdeeld om het totale aantal lestijden binnen die gemeente op het peil te houden van het schooljaar waarin de overeenkomst werd afgesloten.

In het kader van de bewarende maatregelen werden 226 lestijden toegekend. Deze bijkomende lestijden moeten scholen in staat stellen de eventuele negatieve effecten van herprofielingsacties (van concentratieschool naar gemengde school) op te vangen.

Tabel 2: Aantal doelgroepleerlingen, lestijden en ambten OVB in het gewoon en buitengewoon basisonderwijs – evolutie gedurende de laatste 5 schooljaren

Schooljaar	Gewoon basisonderwijs			Buitengewoon basisonderwijs		
	Leerlingen	Lestijden	Ambten (VTE)	Leerlingen	Lestijden	Ambten (VTE)
1996 – 1997	25.906	10.705		1.659	776	
1997 – 1998	24.187	10.122			738	
1998 – 1999	28.274	11.822	492,6	1.669	780	32,5
1998 – 2000	28.658	11.390	475,0	1.722	739	31,0
2000 – 2001	28.986	12.466	519,9	1.765	824	24,3

Onderwijsvoorrangsbeleid in het secundair onderwijs

Ook in het secundair onderwijs kunnen scholen in aanmerking komen voor bijkomende "uren-leraar" als zij kunnen aantonen dat zij in voldoende mate de beoogde doelgroep opvangen en een aanwendingsplan indienen dat beschrijft hoe men op vier actieterreinen wenst te werken.

In het gewoon secundair onderwijs zijn deze actieterreinen:

- Nederlands als tweede taal;
- Nederlands als instructietaal;
- Intercultureel onderwijs;
- Leerlingbegeleiding en leerlingbetrokkenheid.
- Onderwijs in eigen taal en cultuur (OETC) vormt hier een optie.

In het buitengewoon secundair onderwijs gelden dezelfde actieterreinen als in het basisonderwijs.

Tabel 3 : Overzicht van het aantal doelgroepleerlingen, lestijden en ambten OVB in het gewoon en buitengewoon secundair onderwijs – evolutie gedurende de laatste 5 schooljaren.

Schooljaar	Gewoon secundair onderwijs			Buitengewoon secundair onderwijs		
	Leerlingen	Uren-leraar	Ambten (VTE)	Leerlingen	Uren-leraar	Ambten (VTE)
1996 – 1997	4.839	2.579	114,4	1.392	656	29,1
1997 – 1998	4.696	2.502	111		677	30
1998 – 1999	4.745	2.416	107,25	1.441	673	30,5
1998 – 2000	5.891	2.667	118	1.429	668	30
2000 – 2001	5.963	2.471	109,7	1.429	668	30,3

Ondersteuning van scholen die deelnemen aan het onderwijsvoorrangsbeleid

Scholen kunnen een beroep doen op verschillende vormen van bijkomende ondersteuning.

Een totaal van 20,5 netoverschrijdende gedetacheerden, toegekend aan de koepelorganisaties, begeleidt de scholen in het werken aan de kwaliteitsverbetering van hun aanbod naar allochtone leerlingen. De Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) staat in voor de coördinatie van deze detacheringen.

Twee gesubsidieerde steunpunten (Nederlands Tweede Taal en Intercultureel Onderwijs) doen aan onderzoek, vorming en materiaalontwikkeling. Niet alleen kunnen scholen op hun expertise een beroep doen, de steunpunten trachten ook hun verdere expertiseontwikkeling in zeer nauwe en rechtstreekse samenwerking met scholen te realiseren.

Beide steunpunten zijn met ingang van 22 december 1999 erkend voor een periode van 5 jaar. Het Steunpunt NT2, verbonden aan de K.U. Leuven kon in 2000 een beroep doen op een subsidie van maximaal 23.989.371 BEF (594.681,07 euro). De maximale subsidie voor het Steunpunt ICO, verbonden aan de universiteit Gent bedroeg 20.982.000 BEF (520.130,19 euro).

Onderwijsbeleid in Brussel

In 2000 is de vzw "Voorrangsbeleid Brussel" (VBB) van start gegaan. De vzw richt zich tot het kleuter- en lager onderwijs in Brussel en wil via intensieve begeleiding de professionaliteit van leerkrachten en de schoolwerking op het vlak van preventie en remediëring van leermoeilijkheden, taalvaardigheidsonderwijs, intercultureel onderwijs en communicatie met ouders verbeteren. Hiertoe gebruikt men middelen en methodieken ten behoeve van en afgestemd op de schoolspecifieke situatie van directie, leerkrachten en team. De vzw beschikte voor 2000 over een budget van 12.300.000 BEF (304.909,04 euro) afkomstig uit een herschikking van de middelen voor het inburgeringsbeleid.

De periode januari - september 2000 werd gebruikt voor de selectie van, eerste contactname met en inwerking in de inplantingsproblematiek van de 36 meewerkende scholen. Na een informatieronde konden alle Brusselse scholen op vrijwillige basis inschrijven. Binnen de groep van ingeschreven scholen is de selectie als volgt gebeurd:

1. De scholen werden gerangschikt naar dalende proportie Franstalige leerlingen. De 17 hoogst gerangschikte scholen werden geselecteerd.
2. Uit de volledige groep werden die scholen gelicht die beroep doen op bijkomende middelen (via onthaalonderwijs, het zorgverbredings- of het onderwijsvoorrangsbeleid). Deze scholen werden gerangschikt naar dalende proportie anderstalige leerlingen. De 9 hoogst gerangschikte scholen werden geselecteerd voor zover zij niet reeds geselecteerd werden via het eerste criterium.
3. Tot slot werden de scholen gerangschikt naar dalende proportie Frans- én anderstaligen (gecombineerd criterium). Ook hier werden de 9 hoogst gerangschikte scholen geselecteerd, opnieuw enkel indien zij niet reeds geselecteerd werden via de eerste twee criteria.

Op die wijze werden 35 scholen geselecteerd. Ingevolge een defusionering werden het er uiteindelijk 36. Alle geïnteresseerde scholen kregen uitgebreide feedback over deze selectiewijze.

Vanaf het schooljaar 2000-2001 is VBB operationeel in deze 36 Brusselse scholen. Dit betekent concreet dat 7 begeleiders in de intensieve begeleiding van 481 leerkrachten zullen voorzien. Deze leerkrachten bevinden zich op 56 inplantingspunten en bereiken 3.193 kleuters en 3.551 kinderen.

In september 2000 startte de vzw VBB met het uitvoeren van probleemanalyses in de deelnemende scholen. Deze probleemanalyses zijn toegespitst op de 4 terreinen waarvoor VBB ondersteuning kan geven, namelijk taalvaardigheidsonderwijs, omgaan met diversiteit, samenwerking met ouders en samenwerking met andere participanten, en leveren informatie op zowel over het denken als over het handelen van een school op deze terreinen. Op basis van de probleemanalyses heeft VBB voor elke vestigingsplaats en elke afdeling (kleuter- of lager onderwijs) afzonderlijk tijdens de maand november 2000 een op de concrete situatie toegespitst stappenplan uitgewerkt. Hierin stelt VBB concrete acties voor die rechtstreeks afgeleid zijn uit de resultaten van de probleemanalyse. Dit stappenplan werd aan de betrokken directies voorgelegd en in onderhandeling met het volledige schoolteam goedgekeurd en desgevallend aangepast. Uiteindelijk mondde dit eind 2000 uit in 56 wederzijdse engagementsverklaringen tot uitvoering van een op inplantingsniveau geïndividualiseerd stappenplan tussen VBB en elke deelnemende vestigingsplaats en afdeling.

Sinds januari 2001 is gestart met de intensieve begeleiding in de scholen en met de nulmeting. Deze nulmeting kadert in het evaluatieluik dat, naast de begeleiding zelf, structureel deel uitmaakt van het project VBB. De eerste twee werkjaren zal men nagaan in welke mate VBB het denken en handelen van leerkrachten in de betrokken inplantingspunten verandert (evaluatie van processen in scholen). De volgende jaren wil men ook nagaan in welke mate dit leidt tot kwaliteitsverbetering op leerlingniveau (evaluatie van resultaten op leerlingniveau).

De nulmeting wordt uitgevoerd in 12 scholen (1/3 van de deelnemersgroep), bij verschillende leeftijdsgroepen en met verschillende meetinstrumenten: toetsen voor receptieve en productieve taalvaardigheid (kleuters), leesvaardigheid (2e leerjaar), schrijfvaardigheid (4e leerjaar) en video-opnames van de interactie leerkracht-leerling en leerling-leerling (kleuters en 2e leerjaar) en van de wijze van omgang met diversiteit (2e leerjaar).

Naar de volgende jaren toe is een uitbreiding van het aantal scholen voorzien. De snelheid en grootte van deze uitbreiding zal afhankelijk zijn van de beleidsruimte die gecreëerd wordt en van het aantal scholen dat wenst mee te werken.

Eveneens in het kader van het onderwijsbeleid in Brussel werd voor 2000 opnieuw een overeenkomst ten bedrage van 18.000.000 BEF (446.208,34 euro) afgesloten met de vzw Werkgroep Immigratie voor de ondersteuning van het bicultureel model van Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur te Brussel.

Andere initiatieven

Stimulering van Allochtone Taal- en Identiteitsontwikkeling

Binnen de VLOR wordt verder gewerkt aan de invulling van het onderwijs in eigen taal en cultuur (OETC). Het daar ontwikkelde raamcurriculum is verder uitgewerkt tot een werkplan voor de Stimulering van Allochtone Taal- en Identiteitsontwikkeling (Italiaans en Turks) met twee componenten: een identiteits- en een taalcomponent. De betrokken coördinator werkt op dit ogenblik aan de verdere concretisering van dit werkplan. Hiertoe werkt hij intensief samen met 4 scholen die OETC aanbieden en besteedt hij, naast de eigenlijke begeleiding van de implementatie van het werkplan, vooral aandacht aan de integratie van het werkplan in de algemene werking van de betrokken scholen.

Vlaggen en Wimpels

Concentratiescholen komen soms terecht in een negatieve spiraal van leerlingenvlucht, wederzijdse vooroordelen tussen school en buurt en een verwrongen (te negatief) beeld over het eigen functioneren. Het project 'Vlaggen en Wimpels' biedt deze concentratiescholen een middel om via het

medium kunst opnieuw op een positieve wijze in interactie te treden met de eigen buurt en actief te werken aan de verbetering van de eigen onderwijskwaliteit.

Het project richt zich dit schooljaar naar 10 basisscholen met de volgende doelstellingen: de integratie van het kunstzinnig en muzisch gebeuren in het totale schoolgebeuren (een meer creatieve en professionele invulling van de eindtermen muzische vorming), de realisatie van een open en constructieve samenwerking tussen school en buurt en het publiceren van een draaiboek met goede praktijkvoorbeelden.

Scholen met bijzondere noden

In september 2000 ging de pilootversie van het project "scholen met bijzondere noden" van start in het secundair onderwijs. In het kader van dit project krijgt een beperkt aantal scholen extra personeel om leerlingen te begeleiden en op te volgen. Dit moet de scholen in staat stellen werk te maken van een globale kwaliteitsverbetering en van specifieke maatregelen ten aanzien van kansarmoede en risicogedrag. De achterliggende veronderstelling is dat een kwaliteitsvol, participatief en pro-actief schoolbeleid probleemgedrag bij leerlingen en stress bij het personeel reduceert.

Via een mathematisch model selecteerde de minister van onderwijs 70 scholen. Enkel scholen gelegen in SIF-plus-gemeenten of in een gemeente waar een non-discriminatiebeleid wordt gevoerd komen in aanmerking. Daarbij dienen minstens 70 regelmatige leerlingen van de school ingeschreven te zijn in de 2e en 3e graad van het beroepssecundair onderwijs. Deze leerlingen moeten ten minste 35% van de totale schoolpopulatie vertegenwoordigen.

De scholen die aan deze voorwaarden voldeden, werden gerangschikt volgens twee criteria:

1. een weging voor de mate van schoolse achterstand in de school waarbij leerlingen met meer schoolse achterstand een groter puntengewicht in de berekening toegekend kregen (dit criterium woog voor 75 % door in de rangschikking);
2. de proportie neveninstromers, dit zijn de nieuw ingeschreven leerlingen in het schooljaar 1999-2000 met een B- of C-atteest in het beroepsonderwijs en in de B-stroom (dit criterium woog voor 25% door in de rangschikking).

De geselecteerde scholen kunnen via een korte motivering van de aanwending van de bijkomende uren, een engagementsverklaring over de te bereiken doelstellingen en een samenwerking met het centrum voor leerlingenbegeleiding de toegekende uren-leraar ook effectief in gebruik nemen. De toekenning van deze uren gebeurt uitsluitend onder de vorm van halftijdse of voltijdse betrekkingen die niet versnipperbaar zijn over meerdere personen.

Voor dit project is voor het schooljaar 2000-2001 in totaal 120.000.000 BEF (2.974.722,30 euro) uitgetrokken. Dit bedrag stemt overeen met 80 voltijdse equivalenten.

Projecten in het hoger onderwijs

Dat de instroom en doorstroom van allochtone studenten in het hoger onderwijs nog steeds problematisch is, blijkt nogmaals uit een onderzoek - in opdracht van de Koning Boudewijnstichting en uitgevoerd door professor P. Mahieu verbonden aan UFSIA - naar de groei van de studentenpopulatie in het hoger onderwijs buiten de universiteit. Hoewel het aantal inschrijvingen van allochtone studenten aan de Vlaamse hogescholen stijgt, is de afname van de achterstand in deelname aan het hoger onderwijs nog miniem.

In het academiejaar 2000-2001 was slechts 1,05 procent van de inschrijvingen in de hogescholen afkomstig van studenten van Turkse en Marokkaanse afkomst. De meerderheid van deze allochtone studenten zijn vrouwen (60%). Eenmaal ingestroomd heeft een allochtone student bovendien de helft minder kans dan autochtone studenten om door te stromen naar het tweede jaar.

Taalachterstand, de culturele kloof tussen de thuissituatie en de structuur van de onderwijsinstelling en het gebrek aan voorbeeldfiguren in de eigen sociale omgeving zijn factoren die hierbij een invloed uitoefenen. En zij die toch de eindstreep halen, zo stellen de onderzoekers vast, ervaren dat zij minder gegeerd zijn op de arbeidsmarkt dan hun autochtone medestudenten.

Om de instroom en doorstroom van studenten van allochtone afkomst in het hoger onderwijs te stimuleren, lopen op dit ogenblik drie projecten. De eerste twee projecten worden gefinancierd vanuit het departement Onderwijs, het laatste project vanuit Gelijke Kansen in Vlaanderen.

Project 1: Aansluiting en maatschappelijke differentiatie van de lerarenopleiding

Het project 'aansluiting en maatschappelijke differentiatie van de lerarenopleiding' loopt dit schooljaar voor het tweede jaar. In totaal zijn hier 8 hogescholen bij betrokken. Dit project heeft een dubbele doelstelling: enerzijds de interne professionalisering van het pedagogisch hoger onderwijs ten aanzien van het bestaande onderwijsvoorrangs- en zorgverbredingsbeleid en anderzijds de bevordering van de instroom en doorstroom van doelgroepleerlingen naar het (pedagogisch) hoger onderwijs.

Voor de uitvoering van dit project is er op jaarbasis 20 miljoen BEF (495.787,05 euro) beschikbaar. De middelen worden toegewezen op basis van aanwendingsplannen die de hogescholen indienen en na beoordeling door een commissie.

Project 2: Opleiding voor leraren islamitische godsdienst.

Deze opleiding wordt georganiseerd door de Erasmus - hogeschool te Brussel. Op jaarbasis ontvangt de hogeschool hiervoor 2.550.000 BEF (63.212,85 euro).

Project 3 : Allochtone studenten in het hoger onderwijs

Via het toekennen van subsidies aan het middenveld wil Gelijke Kansen in Vlaanderen de feitelijke ongelijkheden die er nog steeds bestaan, helpen bestrijden. In 2000 werd een project gefinancierd dat tot doel heeft de instroom en doorstroom van allochtone studenten in het hoger onderwijs te bevorderen. Dit project omvat drie deelprojecten.

Deelproject 1: Aansluiting allochtone studenten in het sociaal agogisch werk

Dit project wordt uitgevoerd door Katholieke Hogeschool Limburg die hiervoor een subsidie van 1.131.000 BEF (28.036,76 euro) subsidies ontvangt.

Met dit project wil men bekwame allochtone studenten aanmoedigen studies in de psychosociale of meer concreet de opvoedingssector te kiezen. Er wordt een grotere toeleiding en doorstroming van allochtone studenten beoogd. Dit wordt bereikt door extra publiciteit in allochtone middens, door o.m. informatiedoorstroming naar leerkrachten van laatstejaarsstudenten, door extra informatie aan schoolbegeleiders. Zonder daarbij positief discriminerend te zijn wil het project allochtone jongeren extra begeleiden, door het aanstellen van een mentorcoach, die studie- of taalproblemen of typisch cultuurgebonden problemen kan helpen oplossen. Men wil ook werkgevers uit de instellingensector overtuigen om meer gekwalificeerde allochtone afgestudeerden in dienst te nemen. Ten slotte wil men komen tot een multiculturele houding bij het personeel van de hogeschool.

Deelproject 2: Allochtone sociaal werkers in beeld

Dit project wordt uitgevoerd door de Karel de Grote Hogeschool die hiervoor voor 2000 een subsidie van 1.478.000 BEF (36.638,66 euro) ontvangen heeft. Dit project loopt gedurende drie jaar.

Tijdens het eerste projectjaar ligt het accent op de bekendmaking van de opleidingen en het beroep van maatschappelijk assistent en opvoeder in de allochtone gemeenschap met als doel een betere instroom te realiseren van geïnteresseerde en bekwame allochtone jongeren. Tegelijkertijd wordt het voorbereidende werk geleverd om een schoolklimaat te creëren dat aandacht heeft voor diversiteit en de kracht van verschillen kan benutten. Tijdens de eerste fase (sept. - dec. 2000) werden via gesprekken en contacten verschillen in beeld gebracht.

Deelproject 3: Gelijke kansen voor allochtone studenten in hogescholen

Dit project wordt uitgevoerd door de Sociale Hogeschool KVMW Gent die hiervoor een subsidie van 1.292.000 BEF (32.027,84 euro) ontvangt.

Dit project is een eerste stap in een meerjarenproject om de in- en doorstroom van allochtone studenten in de hogeschool te vergroten. In dit meerjarenproject heeft men aandacht voor drie sporen:

1. De instroom van studenten uit technisch en beroepsonderwijs vergroten, met specifieke aandacht voor allochtone studenten
2. De doorstroom van deze studenten maximaliseren zonder aan de eindtermen van de opleiding te raken.
3. Vorming en sensibilisering van de brede lectorengroep rond intercultureel onderwijs.

WERKGELEGENHEID

Ook in 2000 bleef het VESOC-akkoord 'Tewerkstelling van allochtonen' van 8 juni 1998 het centrale instrument voor de Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners om de arbeidsmarktsituatie van allochtonen te verbeteren. Ook nu weer werd voor de implementatie ervan een concreet jaarprogramma opgesteld, dat op 22 december 1999 werd goedgekeurd. Anders dan in 1999 kwam in dit tweede actieplan de nadruk veel meer te liggen op het bevorderen van gelijke kansen voor alle categorieën allochtonen, inbegrepen vluchtelingen en nieuwkomers, mede onder impuls van het opgestarte inburgeringsbeleid. Tegelijk werd met de opstart van TRIVISI, en meer bepaald de pioniersgroep 'Diversiteit' een eerste aanzet gegeven naar een meer inclusief beleid van evenredige arbeidsdeelname voor meerdere kansengroepen

Bij het opstellen van het jaarprogramma is vertrokken vanuit de evaluatie van het actieprogramma 1999. Vooraleer in te gaan op de resultaten die in 2000 werden behaald en de knelpunten die zich voordeden, is het daarom nuttig nog even te blijven stilstaan bij de kansen en uitdagingen die zich na het eerste werkingsjaar stelden.

Om met de **kansen** te beginnen, het is dankzij de geïntegreerde aanpak van het VESOC-akkoord dat volgende sterke punten konden worden gerealiseerd:

- De thematiek van allochtonen en werkgelegenheid staat in Vlaanderen prominent op de agenda. Alle beleidsactoren ondernemen de nodige acties opdat er op een permanente en structurele wijze aandacht aan wordt besteed.
- De inzet van extra middelen heeft een aantal innoverende acties mogelijk gemaakt, waarmee trajecten op nieuwe terreinen, in verschillende sectoren en soorten van ondernemingen / instellingen werden ondersteund en die tegelijk geleid hebben tot duurzame begeleidings- en opleidingsinstrumenten. Zo kon er stilaan begonnen met de ontwikkeling van 'beste praktijken'.
- De begeleidingsstructuren staan ondertussen op punt. Vanaf juli 2000 konden alle STC's (subregionale tewerkstellingscomités) minstens over een halftijdse projectontwikkelaar allochtonen beschikken en in die regio's waar de objectieve en subjectieve noden het hoogst waren, zelfs over twee voltijdse projectontwikkelaars. Er werd tevens een vormingsaanbod voor de projectontwikkelaars opgezet.
- Op het lokale niveau ontstond een vernieuwde dynamiek, die geleid heeft tot een aantal positieve actieplannen bij lokale besturen.
- De eerste samenwerking met een sector kreeg begin 2000 stilaan vorm.
- Natuurlijk waren er begin 2000 ook een aantal **uitdagingen** waarop er in 1999 nog geen adequaat antwoord voorhanden was:
- Consolidatie, onder de vorm van verdere begeleiding van de ondernemingen die een actieplan hadden opgestart, bleek hard nodig. De uitvoering van een aantal actieplannen liep vertraging op omwille van het nieuwe en vernieuwende van de aanpak.
- Volgehouden brede sensibilisatie bleek nog steeds nodig daar tal van ondernemingen nog steeds aarzelden om in te stappen.

- Er was een hoge nood aan heel concrete maar flexibel inzetbare trainingen en vormingen en dit terwijl het aanbod in Vlaanderen te beperkt was.
- De sectoren moesten sterker dan voorheen betrokken worden bij de uitvoering van het VESOC-akkoord en bij het aanbrengen van ondernemingen.
- Het belang van de signaalfunctie van de overheid (ook de lokale) kon niet genoeg benadrukt worden, vooral met het oog op de ronduit schrikbarende ondervertegenwoordiging van allochtonen in de quartaire sector.
- Er moest onderzocht hoe de voor allochtonen ontwikkelde instrumenten konden ingezet worden voor andere kansengroepen, en hoe een integratie met elders ontworpen producten (bijvoorbeeld in het kader van positieve actie voor vrouwen) kon gerealiseerd worden.

Om duidelijk te maken hoe hiermee rekening is gehouden, wordt het jaarprogramma 2000 als bijlage opgenomen. Zo kunnen de behaalde resultaten tevens afgezet tegen de ambitieuze doelstellingen die vooropgesteld werden.

Traditiegetrouw wordt in deze bijdrage zowel het beleid wat betreft het zelfstandig ondernemerschap onder de loep genomen (waarvoor het VIZO een bijdrage heeft geleverd), als het beleid inzake tewerkstelling en beroepsopleiding. We concentreren ons daarbij op de belangrijkste acties en maken een onderscheid tussen de actieplannen in de ondernemingen, de regionale (jaar)programma's, de ondersteuning en productontwikkeling op Vlaams niveau, en de ondersteuning van kwalificerende trajecten. Daarmee wordt de indeling aangehouden die de Vlaamse regering, in haar besluit van 17 juli 2000 betreffende de subsidiering van acties binnen het VESOC-akkoord, heeft gevolgd. Er wordt ook stilgestaan bij de stimulansen voor evenredige arbeidsdeelname die uitgingen (en nog steeds uitgaan) van de TRIVISI-pioniersgroep 'Diversiteit'. Voor nadere informatie over het arbeidsmarktgerichte luik van het inburgeringsbeleid verwijzen naar deel 2 van dit rapport. En uiteraard mag u ook weer heel wat relevante cijfers verwachten (waarvoor dank aan de VDAB), en de krachtlijnen van de inhoud van het actieplan 2001, dat nu in de steigers staat.

Het zelfstandig ondernemerschap

Vanuit haar vormingsopdracht is het VIZO vertegenwoordigd op de fora waar de problematiek van anderstalige cursisten aan bod komt, met name de Raad voor Volwassenenonderwijs van de VLOR (Vlaamse onderwijsraad), de werkgroep volwassenenonderwijs voor migranten van de VLOR, ICEM, stuurgroep LINK-project: aansluiting basiseducatie – beroepsopleidingen en lid van de stuurgroep VIONA –onderzoek.

Bij het VIZO en de VIZO-centra bestaat er geen systematische registratie van de doelgroep 'allochtonen' in de VIZO-opleidingen. In de werking is wel aandacht voor vorming, opleiding en begeleiding van deze doelgroep. De beleidsmatige aandacht voor etnisch-culturele minderheden is opgenomen in het strategisch plan van het VIZO. Hoewel de specifieke acties rond anderstalige (kandidaat)-cursisten momenteel op projectmatige basis gebeuren, biedt het strategisch plan van het VIZO een kader om haar opleidingsaanbod voor deze doelgroep structureel te optimaliseren. Dit komt tot uiting in een eerste strategische doelstelling m.n. een maximale sensibilisatie van de doelgroep en het maximaal toegankelijk maken van het aanbod voor de doelgroep. De differentiatie van het leeraanbod verhoogt de toegankelijkheid van de VIZO-opleidingen voor de doelgroep. Tevens wordt een soepele inpassing van risicogroepen in het aanbod bewerkstelligd. Een tweede strategische doelstelling beoogt een behoeftedekkend, marktgebonden, ondernemings- en persoonsgebonden, aanbod te creëren.

De taalvaardigheidsdrempel van de cursus bedrijfsbeheer ligt voor vele anderstaligen zo hoog dat het gevaar reëel is dat etnische ondernemers zich niet voor de reguliere cursus aanmelden of dat ze wel met de cursus beginnen doch afhaken omwille van de hoge taalvaardigheidseisen om de cursus te kunnen volgen. Om tegemoet te komen aan de reële behoeften van de doelgroep beoogt het VIZO in het kader van zorgverbreding extra cursussen te voorzien en cursussen aan te passen voor personen die anderstalig zijn, minder vooropleiding hebben genoten en/of sociaal zwakker zijn en deze methodiek structureel in de reguliere werking in te bouwen.

Project omkaderde cursus bedrijfsbeheer

Voor allochtone ondernemers die niet zo vertrouwd zijn met de bedrijfseconomische aspecten werd in 1998 in het CMO Antwerpen een specifiek opleidingsproject opgezet waarbij 20 Turkssprekende en 17 Arabischsprekende cursisten via adaptatiecursussen met een tolk en een meer geïndividualiseerde vorm van begeleiding werden bijgewerkt. Hierop inspeland is het project in het cursusjaar 1999-2000 in uitgebreide vorm opgenomen in het actieprogramma ter uitvoering van het VESOC-akkoord 'Tewerkstelling van allochtonen'. Het project wordt gefinancierd met VESOC-middelen.

Dit project startte officieel op in december '99 en werd afgerond in augustus 2000. Het is een gezamenlijk initiatief van het VIZO en het Overleg "Allochtoon Ondernemerschap Vlaanderen en Brussel": Allochtoon Ondernemen Antwerpen (vroeger LIA), STEBO (Limburgse mijnstreek), Dienst Economie & Tewerkstelling van de stad Gent, de vzw Wijkpartnerschap te Schaarbeek (Brussel) en UNIZO. De opleidingen worden georganiseerd in de VIZO-centra : drie lesgroepen te CMO-Antwerpen en telkens één lesgroep in de centra: LVZ-Genk, IMOV-Gent en Infobo-Brussel.

Het project heeft tot doel een efficiënt instrument tot stand te brengen ter ondersteuning van het allochtoon ondernemerschap. De pijlers van dit instrument zijn toeleiding, begeleiding in de eigen taal, vooropleiding, de opleiding bedrijfsbeheer en nazorg. Het project voorziet in extra begeleiding in het eerste jaar van de cursus bedrijfsbeheer door een gerichte rekrutering en doorverwijzing, de aanmaak van extra lesmateriaal (een woordenlijst in vertaling), extra bijlessen (16u) naast het

standaard urenpakket (128u), bijstand van de VIZO-lesgever door een tolk tijdens de lessen en begeleiding van de cursisten buiten het strikte lesgebeuren (a rato van 70u per lesgroep).

Er waren 136 inschrijvingen in de omkaderde cursus bedrijfsbeheer, waarvan 105 cursisten deelnamen aan het examen. Er slaagden 97 cursisten (72 cursisten in eerste zitting). Dit betekent dat 71% van diegenen die het opleidingstraject hebben aangevat dit ook succesvol hebben afgerond en dat 92% van de deelnemers aan het examen zijn geslaagd. Opvallend was de hoge motivatie, inzet en wil van de cursisten. Het goede resultaat is bereikt door 'de omkadering': aangepast lesmateriaal, de les met simultane begeleiding op niveau van de kennisinhouden, de adaptatielessen en de intensieve begeleiding door de lesgever-tolk buiten de cursus.

Het project toont aan dat er behoefte is aan dergelijke omkaderde cursussen voor allochtone cursisten, dit gekoppeld aan bedrijfsbegeleiding. De problematiek verdient een globale structurele aanpak die ook op lange termijn werkt zowel op het niveau van de vorming en opleiding als op het niveau van de begeleiding. Er dient ook werk gemaakt van een aangepaste intakeprocedure die zowel lesgever als kandidaat-cursist garantie biedt dat deze laatste de opleiding krijgt waaraan hij op dat ogenblik behoefte heeft. In deze intakeprocedure moet een gegevensverzameling voorzien worden over de scholingsachtergrond van de cursist en zijn taalvaardigheidsniveau Nederlands. Gekoppeld aan een intakeprocedure is er ook nood aan meer algemene informatie over de instroom, doorstroom en uitstroom van cursisten.

Op dit ogenblik is er weinig informatie of cursisten al dan niet gelijktijdig met of voorafgaand aan de ondernemersopleiding (of een cursus bedrijfsbeheer of beroepskennis) bijvoorbeeld een cursus Nederlands volgen. Via gestandaardiseerde formulieren kan hierover de nodige informatie verzameld worden in functie van het optimaliseren van de opleiding.

Verder wenst het VIZO, een trajectmodel te realiseren:

- Het vormgeven van een voortraject met duidelijke eindtermen waarin doelgerichtheid, intensiteit, functionaliteit centraal staan.
- Het "bewerken" van het bestaande VIZO- opleidingstraject zodat de opleiding toegankelijker wordt voor mensen die beperkt taalvaardig zijn.
- Het voorzien van nazorg

Het is de bedoeling dit project te realiseren binnen de ESF doelstelling 3 zwaartepunt 2 waarbij één van de maatregelen hierbij is het stimuleren en ondersteunen van potentiële starters en verantwoord ondernemerschap, met als één van de prioriteiten 'opleiding en begeleiding van starters, ondernemers en hun naaste medewerkers in de sociale economie en allochtoon ondernemerschap'.

De belangrijke eerste stap op weg naar een structurele verankering van het project was het opstarten van het vervolgproject 'Omkaderde cursussen bedrijfsbeheer allochtoon ondernemen: continuering in functie van valorisatie en nazorg'. Met de steun vanuit VESOC-middelen ter uitvoering van het jaarprogramma allochtonen 2000 en met steun vanuit het programma ter bevordering van het ondernemerschap, kunnen in 2001 opnieuw 6 lesgroepen binnen het concept worden opgestart, kan het aangepaste cursusmateriaal worden getoetst en verder afgewerkt, kan een handleiding voor lesgevers en begeleiders worden ontwikkeld en kan een eerste effectmeting en nazorg opgezet worden.

Vanuit de samenwerkende partners in het VESOC-project wordt opgemerkt dat een dergelijk systeem van omkadering van cursussen of trajectmodel enkel kan functioneren binnen een zorgsysteem voor allochtone ondernemers waarbij de opleiding zelf (slechts) één van de elementen is. Daarom dient in

een geëigend systeem van lokale en regionale steunpunten allochtoon ondernemerschap voorzien te worden waar allochtone ondernemers met hun ondernemersvragen terecht kunnen en die een hefboom kunnen betekenen in een ruimer kader van wijkontwikkeling.

In dit kader kan ook verwezen naar de samenwerking tussen bedrijfsadvies VIZO-Limburg en STEBO, het lokale Steunpunt Buurtopbouwwerk. Stebo gaat in al zijn projecten uit van 'bewonersbetrokkenheid' en stelt dat de leefbaarheid van een wijk en zijn inwoners dikwijls afhankelijk is van het economische draagvlak. Daarom tracht men het zelfstandig ondernemerschap te stimuleren. De VIZO-bedrijfsadviseurs helpen mee aan een planmatige aanpak en uitbouw van een totaal zorgpakket door het verlenen van advies bij het opstarten van een zaak en door een opleiding bedrijfsbeheer in de VIZO-centra waarbij het eigen ondernemingsplan centraal staat en waar er gedurende een periode ruimte is voor projectbeoordeling en bedrijfsbegeleiding. Concreet evalueren de VIZO-bedrijfsadviseurs maandelijks een 5-tal etnische ondernemers die een eigen zaak wensen op te starten. In 2000 werden in totaal 51 etnische ondernemers begeleid.

Tewerkstelling en beroepsopleiding

Ook in dit tweede VESOC-jaarprogramma werden op vier terreinen acties ondernomen om de evenredige arbeidsdeelname van allochtonen te bevorderen: in ondernemingen en (openbare) instellingen op een planmatige manier werk maken van een kleurrijk personeelsbeleid; het publiek en de ondernemingen in de regio's sensibiliseren en een draagvlak scheppen voor dit beleid; vernieuwende trajecten ondersteunen die tot een betere kwalificatie van allochtonen leiden. Om dit alles mogelijk te maken werden op Vlaams niveau een aantal ondersteunende producten zoals brochures en vormingspakketten ontwikkeld. Om dit programma te realiseren werden voor 110.000.000 BEF (2.726.828,77 euro) bijkomende (VESOC-) middelen vrijgemaakt.

Vooraleer te bekijken wat er nu waargemaakt werd van de ambitieuze doelstellingen van dit tweede jaarprogramma, moet er voor een goed begrip even stilgestaan bij de doelgroepomschrijving. In het besluit van 17 juli 2000 wordt de kansengroep allochtonen als volgt afgebakend: 'legaal in België verblijvende burgers met een socio-culturele herkomst, teruggaand op een ander land van herkomst, die al dan niet Belg geworden zijn en ofwel in het kader van gastarbeid en volgmigratie naar ons land gekomen zijn, ofwel het statuut van ontvankelijk verklaarde asielzoeker of vluchteling hebben verkregen, ofwel geregulariseerd zijn of een regularisatieaanvraag hebben ingediend in het kader van de wet van 22 december 1999 betreffende de regularisatie van het verblijf van bepaalde categorieën van vreemdelingen verblijvend op het grondgebied van het Rijk'.

Tijdens de uitvoering van onderdelen van het jaarprogramma, en vooral bij de opstart van de arbeidsmarktgerichte trajectonderdelen van het inburgeringsbeleid (zie deel 2), bleek deze omschrijving toch nog iets te beperkt te zijn. Voor de secundaire trajecten richting arbeidsmarkt worden alle regularisatie-aanvragers en slachtoffers van mensenhandel onder bepaalde omstandigheden tot de doelgroep gerekend.

De regionale actieplannen

De actieplannen in de regio's hebben tot doel te sensibiliseren rond het jaarprogramma en concrete ondersteuning en begeleiding te bieden aan ondernemingen. Voor het snel scheppen van een draagvlak bij het uitvoeren en het verwerven van de nodige knowhow konden de STC's ook in 2000 een subsidie van maximum 1.000.000 BEF (24.789,35 euro) verkrijgen, mits zij instonden voor een substantiële cofinanciering. De subsidie was dus uitdrukkelijk bedoeld als hefboom om in de regio andere partners te mobiliseren en op een creatieve wijze antwoorden te bieden op de regiospecifieke problemen. Een brede waaier aan acties werd daartoe opgezet, waaronder:

- Acties specifiek gericht naar de doelgroep ter bevordering van hun tewerkstelling zoals het inzetten van een jobcoach, attitudetrainingen, 'oriëntatietochten' op de arbeidsmarkt en in ondernemingen, via de WIS-mobiel leren omgaan met het vacatureaanbod van de VDAB (14 acties).
- Sensibiliseringsacties naar verschillende actoren op de arbeidsmarkt zoals sociale partners, consultants, zelforganisaties e.d., onder verschillende vormen zoals colloquia, folders en flyers, contactmomenten met ondernemingen e.d. (10 acties).
- Opzetten van vormingen rond diversiteit en interculturele communicatie, gericht naar bedrijven, OCMW's, instructeurs, trajectbegeleiders e.d. (9 acties).
- Ondersteuning en deskundigheidsbevordering van de regionale werkgroepen 'Allochtonen', van projectteams in ondernemingen met een actieplan en van andere subregionale arbeidsmarktactoren (8 acties).

- Mee investeren in taalopleidingen en vernieuwende taalprojecten zoals werkstages met taalondersteuning, Nederlands op de opleidingsvloer e.d. (7 acties).
- Specifieke acties gericht naar de bedrijven en bedrijfsverantwoordelijken rond een HRM-beleid gericht op diversiteit, het vergroten van interculturele vaardigheden, het managen van verschillen, het stimuleren van een personeelsbeleid met aandacht voor de integratie op de werkvloer van allochtonen (6 acties).
- Specifieke acties naar de doelgroepen vluchtelingen en andere nieuwkomers zoals: toeleidingsprojecten voor personen in de regularisatieprocedure, organiseren van een 'Dag van de asielzoeker', opstellen en verspreiden van een brochure over voorwaarden waaronder een regularisatie-aanvrager kan worden tewerkgesteld, studiemomenten ter bevordering van de tewerkstelling van mensen met een vluchtelingenstatuut e.d. (5 acties).
- Projecten met als hoofddoelstelling de toeleiding van allochtonen bijvoorbeeld door het uitbouwen van netwerken voor een meer gerichte verspreiding van vacatures (5 acties).
- Specifieke acties met en voor de uitzendsector en zijn consultants over de omgang met discriminatie en (in)direct discriminerende vacatures, de organisatie van een terugblikdag 'Management van diversiteit', het overtuigen van werkgevers om te kiezen voor een kleurrijk personeelsbeleid e.d. (4 acties).
- Aandacht voor allochtoon ondernemen en voor de (startende) allochtone ondernemer: infomarkten, disseminatie van onderzoeksresultaten e.d. (4 acties).

Alle STC's hebben een actieplan ingediend voor een totaal subsidiebedrag van 12,75 miljoen BEF (316.064,24 euro). Naar inhoud zijn de acties beter onderbouwd dan in 1999 en vertonen ze een meer gestructureerde samenhang. De samenwerking met andere regionale en lokale partners krijgt ruim aandacht en ook de samenwerking tussen verschillende STC's wordt verder uitgebouwd. De toename van creativiteit en vindingrijkheid in de regionale actieplannen hangt uiteraard samen met (o.a.) de toegenomen ervaring van de projectontwikkelaars allochtonen van de STC-teams en met de versteviging van regionale netwerken (de regionale werkgroepen allochtonen en diversiteit).

Positieve actieplannen en 'beste praktijken' in de ondernemingen en instellingen

De definitie van een positief actieplan, zoals opgenomen in het BVR van 17 juli 2000, luidt als volgt: ' (---) het op een planmatige manier wegnemen van direct en indirect discriminerende drempels en/of het scheppen van voorzieningen waardoor de verticale en horizontale mobiliteit van allochtonen op de bedrijfsinterne en -externe arbeidsmarkt wordt vergroot en hun voortijdige uitstroomkansen worden verminderd, met het oog op hun evenredige en volwaardige participatie in alle afdelingen en functies'.

Onder planmatig werken wordt daarbij het hanteren van minimaal een vierstappenaanpak verstaan, wat het volgende inhoudt:

- probleemdetectie aan de hand van een controlelijst;
- bepalen van de oorzaken van het probleem;
- vastleggen van een oplossingsstrategie;
- uitvoeren en evalueren van de gekozen aanpak.

Dit betekent dat een onderneming geen allesomvattend plan op lange termijn moet indienen maar dat er voor gekozen wordt om in opeenvolgende fasen te werken.

Na afronding van het eerste actieplan wordt intern binnen de organisatie geëvalueerd waarna het proces vanuit de nieuwe probleemanalyse opnieuw wordt in gang gezet. Aan de ondernemingen en instellingen die een subsidie aanvragen voor de uitvoering van hun actieplan wordt immers uitdrukkelijk gevraagd het beleid na de subsidieperiode te continueren, waarbij de projectontwikkelaars allochtonen van de STC-teams voor nazorg of verdere begeleiding kunnen zorgen.

Naast het opstarten van positieve actieplannen werd in het jaarprogramma 2000 de mogelijkheid voorzien om 'beste praktijken' te ontwikkelen, ter verdieping van het positieve actiebeleid in ondernemingen en instellingen. Om in aanmerking te komen voor 'beste praktijk' moet de onderneming of instelling een positief actieplan hebben opgestart in het kader van het VESOC-jaarprogramma 1999, haar ervaringen bekend maken en functioneren als voorbeeldonderneming binnen een regio en/of sector en een actieplan opstellen waarin concrete engagementen worden opgenomen omtrent instroom en/of (horizontale of verticale) doorstroom van allochtonen. Dit actieplan moet bovendien één of meerdere van de volgende acties bevatten: optreden als peterbedrijf voor minstens één andere onderneming die niet behoort tot de eigen juridische of economische bedrijfseenheid en die een positief actiebeleid opstart; experimenteerruimte bieden voor het uittesten van nieuwe methodieken of trainingspakketten die de integratie van allochtonen binnen de onderneming bevorderen en /of meewerken aan de ontwikkeling van nieuwe methodieken of acties in uitvoering van het VESOC-jaarprogramma 2000.

In 2000 hebben 68 (nieuwe) ondernemingen en instellingen een actieplan opgestart met een subsidiedossier en 5 lokale besturen zonder subsidiedossier. Voeg daar de 11 ondernemingen bij die ervoor geopteerd hebben om een actieplan 'Diversiteit' in het kader van TRIVISI in te dienen, en we komen uit op 84 ondernemingen, 9 meer dan het kwantitatieve objectief dat 75 ondernemingen bedroeg.

De subsidievoorwaarden bleven dezelfde als in 1999: de ondernemingen of instellingen konden maximaal 500.000 BEF (12.394,68 euro) subsidie krijgen voor de implementatie van hun actieplan mits er een eigen inbreng werd voorzien van minstens de helft van het gevraagde bedrag. In de praktijk bedroeg de totale cofinanciering echter veel meer, en situeert ze zich rond 100 % van het subsidiebedrag.

De inhoudelijke kwaliteit van de ingediende actieplannen lag gemiddeld duidelijk hoger dan in 1999, ook hier omwille van de toegenomen ervaring bij de projectontwikkelaars, de lessen uit de eerste actieplannen, de grotere vertrouwdheid met de aanpak bij ondernemingen, het bredere draagvlak tengevolge van de sensibilisatie en de acties van de sociale partners.

In de positieve actieplannen worden vooral volgende zaken aangepakt:

- In heel wat ondernemingen wordt er bij de opstart van een positief actieplan op structurele wijze een draagvlak gecreëerd, meestal in de vorm van een werkgroep, maar ook door affiches e.d. op diverse plaatsen in de onderneming op te hangen. Aan werknemers en bezoekers wordt zo duidelijk gemaakt dat gekozen wordt voor een diversiteitsbeleid. Sommige organisaties vinden het belangrijk om op te treden als een voorbeeldonderneming door de eigen ervaringen bekend te maken, door te sensibiliseren binnen de regio en de sector e.d. Een duidelijke intentieverklaring, vaak aangevuld met een non-discriminatieclausule in het arbeidsreglement vormen de basis voor hun beleid. Een belangrijke evolutie in 2000 is dat een aantal ondernemingen zich niet alleen beperken tot allochtonen maar eveneens maatregelen voorzien om (indirecte) discriminatie op basis van geslacht, leeftijd,... weg te werken.

- De meeste ondernemingen onderkennen het belang van een goed introductie van nieuwe werknemers. Het onthaalbeleid wordt onder de loep genomen en tal van ondernemingen gaan specifiek werken met (onderdelen uit) de brochure 'Van "andere" nieuwkomer tot toffe collega'.

Vaak betekent dit dat er een vertrouwensfiguur aangeduid worden, een coach die de nieuweling begeleidt tijdens de eerste weken na indiensttreding. In veel gevallen wordt ook de bedrijfsinterne onthaalbrochure herbekeken en soms worden onderdelen ervan (bijvoorbeeld veiligheidsvoorschriften) vertaald.

- In bijna alle actieplannen worden acties voorzien om het wervings- en selectiebeleid te optimaliseren. Men herbekijkt sommige tests, de gebruikte kanalen voor het aantrekken van allochtonen en de structuur en wijze van afnemen van interviews. Bij heel deze doorlichting wordt dan meestal gebruik gemaakt van de checklist die ook is opgenomen in de handleiding 'Hoe omgaan met (in)direct discriminerende vacatures'.
- Zowat elke onderneming wordt geconfronteerd met de behoefte aan vorming. Vooral trainingen interculturele communicatie, leidinggeven aan een multiculturele werkvloer e.d. worden georganiseerd. In de actieplannen 2000 is een duidelijke tendens merkbaar om deze opleidingen niet alleen aan te bieden aan (direct) leidinggevenden maar hier ook de werknemers en hun afgevaardigden te betrekken. Er wordt ook aandacht aan besteed om, al dan niet op informele wijze, de autochtone werknemers kennis te laten maken met de gebruiken, cultuur en levenswijze van hun allochtone collega's. Vooral in de gezondheidssector en voedingssector wordt hier aandacht aan besteed.
- Met de huidige krapte op de arbeidsmarkt hoeft het niet te verwonderen dat in vele actieplannen toeleiding een prominente plaats inneemt. Andere kanalen en netwerken gebruiken waarbij organisaties van allochtonen, integratiecentra en derden worden betrokken is één veelgebruikte piste, de samenwerking en netwerkvorming met scholen en organisaties van allochtone jongeren een andere. Maar uiteraard worden ook specifieke toeleidingstrajecten opgezet, waarbij een Interface-project en/of IBO veel gebruikte en succesvolle instrumenten blijken te zijn. Scheppen van (bijkomende) stageplaatsen, infosessies of contactdagen voor de lokale allochtone gemeenschappen in de onderneming blijken andere succesvolle instrumenten te zijn. Kortom, er wordt duidelijk naar creatieve oplossingen gezocht om allochtonen te bereiken en het imago van de onderneming bij hen bij te sturen. Vaak mondt een concreet toeleidingsprobleem uit in een veel complexer en meer omvattend actieplan. Ondernemingen willen de oorzaken kennen waarom allochtonen niet solliciteren, merken dan dat er iets schort aan de wervingsprocedure waarop er daar rond aanvullende acties gepland worden. Voor sommige ondernemingen is deze oefening dan het signaal om aan registratie en monitoring van het personeelsbestand (en soms ook van sollicitanten) te werken.
- Ook Nederlandse taalopleidingen en taalstages blijven een belangrijk onderdeel van vele actieplannen. Het betreft meestal NODW (Nederlands op de werkvloer), gericht op specifieke doelstellingen zoals het verhogen van de opleidbaarheid o.a. met het oog op het behalen van veiligheidsattesten, of om intern te herscholen naar een andere functie. Dergelijke opleidingen hebben veel voortijdige uitstroom voorkomen en bevorderen de interne mobiliteit, zowel horizontaal als verticaal. De knowhow van vooral de VDAB terzake heeft ondertussen geleid tot de ontwikkeling van een aantal flexibel inzetbare instrumenten (NODO –Nederlands op de opleidingsvloer- , werkstages met taalondersteuning e.d.) die van bijzonder belang zijn om de toegang tot de arbeidsmarkt voor nieuwkomers te bevorderen.

Nieuw in 2000 was de doelstelling om 20 ondernemingen en instellingen te ondersteunen bij de ontwikkeling van 'beste praktijken'. Uiteindelijk hebben 16 organisaties van die mogelijkheid gebruik

gemaakt, 4 minder dan het vooropgestelde doel. 3 leerprojecten binnen TRIVISI-Diversiteit zijn evenwel te beschouwen als een (brede) 'beste praktijk' zodat men kan stellen dat ook hier de doelstelling werd bereikt. De acties die in deze ondernemingen worden uitgevoerd verschillen uiteraard niet wezenlijk van deze binnen de positieve actieplannen.

Ook hier gaat het om cursussen interculturele communicatie en leidinggeven in een multicultureel team, taal- en andere opleidingen vooral in functie van het vergroten van doorgroeikansen van allochtone werknemers of van het voorkomen van hun uitstroom; verdieping en verbreding van de opdrachten van de interne werkgroep die het actieplan opvolgt (en die soms wordt omgebouwd tot een werkgroep 'multiculturele samenwerking'), verdere operationalisering van het wervings-, selectie- en onthaalbeleid; interne en externe sensibilisatiecampagnes waarbij gewerkt wordt aan de beeldvorming rond andere culturen, enzovoort.

De directe meerwaarde van 'beste praktijken' ligt niet altijd of niet zozeer bij de verdieping van hun vroegere actieplan (al worden binnen een aantal organisaties zeer vernieuwende experimenten opgezet), maar situeert zich vooral op een ander terrein. Er komt samenwerking tussen verschillende ondernemingen en zelfs over sectorgrenzen heen op gang, de bedrijven maken hun plannen kenbaar naar het brede publiek binnen hun regio en - nog belangrijker - binnen sectoren, er worden concrete instroom- en/of doorstroomobjectieven geformuleerd. Kortom, het olievlekeffect dat was verwacht, begint op te treden.

Dit gezegd zijnde, moeten we toch constateren dat de kwaliteit van de 'beste praktijken' nogal wisselvallig is. Sommige zijn niet meer (maar ook niet minder) dan 'goede praktijken': een verdieping en continuering van het actieplan van het voorbije jaar. Voor 2001 wordt dan ook een meer selectieve benadering voorzien waarbij een geïntegreerde aanpak naar meerdere kansengroepen voorop staat (zie verder).

Net als in 1999, treft men bij zowel de ondernemingen met een actieplan als bij de beste praktijken grote en kleine organisaties aan, bovendien gespreid over een waaier van sectoren. Een overzicht.

Sectoren

Metaal: 8; Uitzendsector: 7; Social profit (diverse ondersectoren): 37; Voeding: 5; Schoonmaak: 3;; Bouw: 2; Distributie: 4; Textiel: 3; Grote kleinhandelszaak: 1; Horeca: 5; Toerisme: 1; Tuinbouw: 1; Kartonverwerkende nijverheid: 2; Consultancy: 2; Overheid¹ (lokale besturen inbegrepen): 7.

Aantal werknemers (exclusief lokale besturen)

Minder dan 50 werknemers: 37 organisaties; 50-100 werknemers: 10 organisaties; 100-500 werknemers: 24 organisaties en meer dan 500 werknemers: 13 organisaties.

Centrale productontwikkeling en ondersteuning

Uitbreiding van het team projectontwikkelaars allochtonen en de integratie van het Switch-project in de STC-werking

Als eerste stap op weg naar een meer inclusief beleid van evenredige arbeidsdeelname voor de diverse kansengroepen, werd beslist om het personeel en de knowhow van het SWITCH-project (intensieve trajectbegeleiding en actieve arbeidsbemiddeling voor vluchtelingen) te integreren in de STC-werking. De structurele aandacht voor de specifieke problemen waarmee asielzoekers,

¹ Kind en Gezin is één van de VOI's die in uitvoering van het VESOC-akkoord een beleid van positieve actie voeren. Voor nadere informatie hierover verwijzen we naar de bijdrage van Kind en Gezin.

vluchtelingen en andere nieuwkomers af te rekenen krijgen kon op die manier gegarandeerd worden. Tegelijk werd beslist om de ploeg projectontwikkelaars allochtonen uit te breiden. Ieder STC kreeg zo de beschikking over minstens een halftijdse medewerker die instaat voor de subregionale implementatie van het VESOC-akkoord en de jaarprogramma's allochtonen. De nodige ministeriële besluiten en protocols werden begin juli ondertekend.

De integratie van de Switch-medewerkers is vanaf 1 juli 2000 een feit, aan de integratie van de methodieken wordt volop gewerkt. Gerealiseerde doelstellingen zijn:

- De integratie van het personeel werd volgens plan gerealiseerd.
- Van het praktijkboek 'Vluchtelingen, een kansengroep op de arbeidsmarkt' is er een voorlopige versie beschikbaar die momenteel wordt herwerkt.
- De screening van het reeds ontwikkelde materiaal - met name de meest recente brochuresets van het STC-coördinatieteam die nog volop verspreid worden - heeft een aantal suggesties opgeleverd die nu kunnen omgezet worden in een 'leeswijzer' die in het voorjaar 2001 aan de brochures zal toegevoegd worden.
- De aandacht voor de inschakeling van de nieuwkomers op de arbeidsmarkt in het beleid van de STC's is terug te vinden in de regionale actieplannen 2000. Ook de betrokkenheid van de Werkgroep allochtonen en van de STC's bij het arbeidsmarktgerichte luik van het inburgeringsbeleid toont de versterkte aandacht voor nieuwkomers aan.
- De lopende bemiddelingsdossiers van vluchtelingen werden afgerond door de SWITCH-adviseurs, en waar dat (nog) niet mogelijk was werden ze doorgegeven aan de trajectbegeleiding van de VDAB.
- Over de toekomstige rol van de SWITCH-adviseurs, allen vrijwilligers, werd een visietekst geschreven. De discussie hierover wordt gekaderd in het bredere debat over de rol van semi-agorale arbeid in het werkgelegenheidsbeleid; een adviesaanvraag bij de SERV is in voorbereiding.
- Wat de wederzijdse kennisoverdracht en vorming betreft, kunnen twee centrale initiatieven vermeld: de studienamiddag 'Vluchtelingen, een kansengroep op de arbeidsmarkt' van 7 november waarop de voorlopige versie van het praktijkboek werd verspreid, en de introductietweedaagse voor alle 'nieuwe' projectontwikkelaars allochtonen op 21 en 22 november 2000. Als uitvloeisel van de studiedagnamiddag werden reeds enkele regionale vormingen gepland en georganiseerd.
- Voor alle nieuwe projectontwikkelaars allochtonen en dus ook voor de ex-SWITCH medewerkers werd een peter of meter aangeduid die hen ondersteunt tijdens de eerste maanden in hun nieuwe of gewijzigde job.
- Over het krachtlijnen van het (voorlopige) functieprofiel bestaat een duidelijke consensus.

Volgende actiepunten dienen nog afgerond: verdere afronding van de kennisoverdracht, afwerken van het praktijkboek 'Vluchtelingen, een kansengroep op de arbeidsmarkt' en - waar nuttig en nodig - aanvullende regionale vormingen rond het praktijkboek.

Ook werden de arbeidsovereenkomsten verlengd van de twee deskundigen die aan het STC-coördinatieteam van de administratie Werkgelegenheid zijn toegevoegd ter ondersteuning van de regio's, de ondernemingen en de sociale partners bij de uitvoering van hun aandeel van de actieprogramma's.

Vorming voor de projectontwikkelaars

Een basisvorming HRM van 8 modules werd eind april 2000 afgerond. Uit de discussie rond de evaluatie werden een aantal actiepunten gedistilleerd die de ondersteuning van de projectontwikkelaars en de verdere teambuilding moeten verstevigen. De introductietweedaagse en de studienamiddag rond vluchtelingen op de arbeidsmarkt, samen met de ontwikkeling van de eerste versie van het praktijkboek, zijn de twee meest opvallende vervolginitiatieven in het vormingsproces. Een verder vormingsplan werd in januari 2001 ontwikkeld.

Materiaalontwikkeling

De brochureset 'Van "andere" nieuwkomer tot toffe collega' werd voorgesteld op een persconferentie op 27 maart, verspreid en herdrukt. Met het oog op hun gebruik in Brussel en Wallonië, en ook om de ervaringen met het VESOC-akkoord ter beschikking te kunnen stellen van transnationale partners, werd de brochure naar het Frans vertaald. De eindredactie ervan gebeurt in overleg met het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding en het Territoriaal Pact Brussel.

Ter vervanging van de oude BWM-folder worden twee beknopte brochures gemaakt: een sensibiliserende folder met ervaringen van enkele ondernemingen, opgesteld op basis van de contactdag van 30 mei (zie hieronder), en een 'one minute management' brochure, waarin een beknopte versie van enkele van de checklists wordt opgenomen. Beide zijn in te zetten in de prospectie van ondernemingen en instellingen. Rewriting, afwerking en druk ervan zijn in uitvoering. Ook het programma rond het VESOC-akkoord allochtonen dat in de reeks 'De Late Shift' werd geprogrammeerd (april 2000) kan als sensibilisatiemateriaal worden ingezet.

Het praktijkboek 'Vluchtelingen, een kansengroep op de arbeidsmarkt' wordt momenteel in een definitieve versie gegoten.

De voorziene handleiding voor ondernemingen voor het opstarten en implementeren van een kleurrijk personeelsbeleid wordt verschoven naar 2001 opdat ze zou passen binnen de geplande aanpak van de TRIVISI-pioniersgroep 'Diversiteit' (zie verder).

Er werd een eerste versie ontwikkeld van wat een vormingspakket voor de sociale partners moet worden. Met alle betrokken partners zal nu (bilateraal) contact worden opgenomen voor verdere concretisering ervan.

Contactdag tussen de ondernemingen met een positieve actieplan

Deze contactdag vond plaats op 30 mei 2000 en was ronduit een succes. De 28 aanwezige ondernemingen en instellingen vonden het een geslaagd initiatief dat aan hun verwachtingen (ervaringsuitwisseling en opdoen van ideeën) voldeed. Ze vinden allen dat een vervolg hiervan zeer zinvol is en dat de besluiten/resultaten moeten verspreid worden, wat met de sensibiliserende folder zal gebeuren.

Ondersteuning van de federaties van allochtone organisaties

De ministeriële besluiten waarbij 4 federaties een subsidie verkrijgen voor sensibilisatie en toeleiding van allochtone jongeren naar de actie Startbaan zijn in september 2000 goedgekeurd. De vier toeleiders zijn ondertussen allen van start gegaan. In januari en februari 2001 gingen contactvergaderingen door en werden verdere afspraken gemaakt voor intervisie en afstemming van de werkzaamheden. Een tussentijds rapport werd eind februari 2001 opgeleverd. Op basis van de gesignaleerde knelpunten wordt verdere ondersteuning voorzien.

Ondertussen is het duidelijk dat het experiment zal gecontinueerd worden, voorlopig nog voor één jaar op beperkte schaal en projectmatig, maar dat in de loop van 2001 zal gezocht worden naar een

meer structurele oplossing. Daarbij zal verbreding van de opdracht en een verruiming van het takenpakket van de toeleiders onvermijdelijk zijn.

Wat de optimalisering van de toeleiding van allochtone meisjes betreft, is het voorziene project verdaagd wegens gebrek aan draagvlak en overeenstemming tussen de betrokken actoren tegen de deadline van begin oktober 2000. In de overeenkomsten met de vier federaties wordt wel uitdrukkelijk rekening gehouden met de doelgroep jonge vrouwen en meisjes. Eén van de gesubsidieerde toeleiders is een vrouw en besteedt specifieke aandacht aan deze kansengroep.

Ondersteuning van de opstart van het Steunpunt Social Profit

In het VESOC-jaarprogramma allochtonen 2000 werd het volgende voorzien: 'Allochtonen worden in de quataire sector met de grootste ondervertegenwoordiging geconfronteerd. Nochtans werden precies daar door bepaalde instellingen en diensten (vooral in de zorgsectoren) boeiende acties opgezet om de instroom van allochtonen te bevorderen. Er zijn dus positieve voorbeelden van een geslaagde aanpak en er werden in en voor de sector heel wat methodieken ontwikkeld. Nu moeten die ervaringen dringend veralgemeend worden, o.a. door de snelle operationalisering van een 'ondersteuningspunt social profit'. Hier moeten instellingen terechtkunnen voor aangepaste ondersteuning, op maat van de sector, bij het opstarten van een kleurrijk zorg- en personeelsbeleid.'

Voor de uitvoering hiervan werden middelen voorzien om gedurende één jaar een voltijdse medewerker en werkmiddelen te financieren. In voorbereidende contacten met de sociale partners van de sector (toen nog via het Overlegplatform Opleidingen Social Profit) verklaarden zij om bij de opstart van het project uit eigen (sectorale) middelen een tweede personeelslid aan te werven. De motivatie daartoe was om van bij de start op een optimale manier de dubbele opdracht van het ondersteuningspunt waar te maken. Immers, naast het sensibiliseren en ondersteunen van instellingen die een kleurrijk zorg- en personeelsbeleid opstarten, moet er ook werk gemaakt worden van het activeren en toeleiden van allochtonen naar werk of opleidingen binnen de social profit.

De aangepaste conceptnota, de voorstellen van functieprofielen en een ontwerp van ministerieel besluit werden in augustus 2000 bezorgd aan het VIVO, het Vlaams Instituut voor Vorming en Opleiding in de social profit. Op basis van de onderhandelde projectfiche werd een subsidiebesluit opgesteld en ging het Steunpunt na de nodige voorbereiding (werving en selectie van medewerkers) in december 2000 van start. Het is de eerste gestructureerde samenwerking op langere termijn met een sector en in die zin van belang voor de toekomst.

Ondertussen heeft het Steunpunt een werkplan opgesteld. Naast een aantal kwalitatieve objectieven werden ook twee centrale, kwantitatieve doelstellingen geformuleerd. In de loop van 2001 zullen 20 instellingen en organisaties binnen de sector geactiveerd en - in samenwerking met de projectontwikkelaars van de STC-teams - begeleid worden bij het opstarten van een beleid van diversiteit en evenredige arbeidsdeelname. Tevens zullen minstens 200 jonge allochtonen, in hoofdzaak vrouwen, geïnformeerd, geactiveerd en waar mogelijk toegeleid worden naar vacatures of (opleidings)trajecten binnen de sector.

Het allochtonenproject bij de rijkspolitie

Na een aantal overlegmomenten met de Algemene Rijkspolitie en het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding, werd een ontwerp ontwikkeld voor een beperkt proefproject waarin nieuw aangeworven allochtonen in een aantal commissariaten door een mentor begeleid worden met het oog op een goede en snelle integratie in hun functie en in de ploeg. Bewust werd voor een kleinschalige aanpak gekozen om zo de opstart van een diversiteitsbeleid alle kansen te geven. Informeren, sensibiliseren en draagvlak scheppen vergt immers de nodige tijd. Bovendien gaat het hier om de ontwikkeling van methodieken, zodat een actieve participatie een belangrijke vereiste is.

Doel van het mentoraat is om de agenten van allochtone origine niet alleen binnen te halen, maar vooral binnen te houden en een 'draaideureffect' te vermijden door de ontwikkeling van een diversiteitsbeleid dat zowel gericht is op de doelgroep als op de gehele organisatie binnen het commissariaat. Gedurende de loop van het project wordt stap voor stap gewerkt aan het uitschrijven van een handleiding of draaiboek voor het onthaal en de coaching van nieuw aangeworven allochtonen bij politiediensten. Dit moet een makkelijk overdraagbaar en flexibel toepasbaar instrument worden voor de opleiding en training van de mentoren van allochtone nieuwkomers.

Een indirect effect van het project moet de verbetering van het onthaal en de begeleiding bij de inwerking van alle nieuwkomers zijn. Om dit effect maximaal te laten spelen moet hieraan van bij de start expliciet aandacht besteed worden.

In de loop van het proefproject groeit het commissariaat stap voor stap uit tot een tot volwaardig multicultureel en multi-etnisch team. Het is dus niet voldoende om de allochtone agenten te vormen en te coachen tot kwalitatieve ordehandhavers. Alle medewerkers moeten gesensibiliseerd en gevormd worden om de nieuwe bedrijfscultuur niet alleen passief te gedogen maar ook actief uit te stralen en mee vorm te geven.

In overleg met de diensten van de Algemene Rijkspolitie en met een vertegenwoordiger van het CGKR werd het oorspronkelijke concept op een reeks werkvergaderingen verder geconcretiseerd. Er is een principiële goedkeuring van Binnenlandse zaken, maar de hervorming van de politiediensten heeft de uitvoering vertraagd. Het project zal in 2001 opnieuw in de steigers worden geplaatst.

Actieplannen binnen lokale besturen

Na voorbereidende vergaderingen met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en de stad Antwerpen werd een concept goedgekeurd voor de studiedag die oorspronkelijk gepland was voor eind november 2000. Aangezien één van de doelstellingen er in bestaat om concrete engagementen van lokale besturen te bekomen, werd beslist om de studiedag te verplaatsen naar 2001, om zo de nieuwe colleges te kunnen aanspreken.

Uitbouw transnationaal contactennetwerk

Naast het verdiepen van de contacten met de Bedrijfsadviseurs Minderheden die meewerkten aan de vorming werden ook andere contacten gelegd met Nederland, en dan vooral rond de begeleiding naar de arbeidsmarkt van nieuwkomers. Samen met de Nederlandse ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid werd een werkbezoek georganiseerd door het kabinet van minister Landuyt, waarin bijzondere aandacht werd besteed aan de Nederlandse ervaringen met de arbeidsmarktgerichte trajecten voor nieuwkomers. De ervaringen werden gebruikt voor het optimaliseren van de kadertekst die de samenwerking tussen de onthaalbureaus en de werkwinkels/VDAB vorm moet geven (zie deel 2 - onthaalbeleid).

Ondersteuning van kwalificerende trajecten

In het VESOC-jaarprogramma 1999 werden, in een partnership met het VIZO, het NCMV en lokale projecten enkele proeftrajecten opgezet waarin op een aangepaste manier cursussen bedrijfsbeheer voor allochtone starters en ondernemers worden aangeboden. Het maatwerk bestond o.a. uit woordenlijsten commercieel Nederlands, ondersteuning en begeleiding door een allochtone coach die waar nodig ook als tolk kan optreden. Naast de professionalisering van allochtone starters, werd ook gemikt op verdere netwerkvorming en het verbreden van het diensten- en klantenbestand. De trajecten bleken een groot succes en toonden aan dat hier aan een reële nood werd voldaan. Vandaar dat in het jaarprogramma 2000 werd voorzien om het project te continueren en te valoriseren, met het oog op een structurele inbedding in de werking van het VIZO en de CMO's. De

valorisatie voorziet o.a. in een revisie van het lesmateriaal, een meer uitgewerkte handleiding en een effectmeting van de projectaanpak. De structurele inbedding zou moeten plaatsgrijpen tegen eind 2001. In het hoofdstuk over zelfstandig ondernemen (zie hierboven) wordt dieper op het project ingegaan.

In 1999 werd tevens een project in de steigers geplaatst dat de aansluiting van nieuwkomers (ontvankelijk verklaarde asielzoekers, vluchtelingen, geregulariseerden en volgmigranten) op de arbeidsmarkt moet vergemakkelijken.

Door de samenwerking en de afstemming tussen VDAB en derden, lokale onthaalbureaus en ondernemingen zou een brede waaier van acties kunnen ontplooid worden zoals (taal)stages, Nederlands op de opleidingsvloer, (individuele) beroepsopleidingen e.d. waarmee een zo kort mogelijk individueel traject naar een job wordt uitgetekend. In enkele proefprojecten zou deze aanpak uitgetoetst worden, met als neerslag een handleiding die de begeleiding van nieuwkomers in de toekomst effectiever helpt maken. Deze geplande pilootprojecten konden geen doorgang vinden, omdat er verder afstemming moet worden gezocht binnen en tussen de primaire en secundaire trajecten van het ondertussen volop op gang gekomen inburgeringsbeleid.

Europese Structuurfondsen en Communautaire Initiatieven

Doelstelling 3 van het Europees Sociaal Fonds

Doelstelling 3 van het Europees Sociaal Fonds besteedt aandacht aan de langdurige werkloosheidsproblematiek. De beroepsopleidings- en tewerkstellingsacties die in dit kader ondernomen worden zijn gericht op het bestrijden van de langdurige werkloosheid en het vergemakkelijken van de inschakeling in het arbeidsproces van jongeren en met uitsluiting van de arbeidsmarkt bedreigde personen. De acties die ondernomen worden binnen doelstelling 3 richten zich naar verschillende doelgroepen.

Binnen doelstelling 3 spreekt men van verschillende zwaartepunten:

- **Zwaartepunt 1:** laaggeschoolde personen bedreigd met langdurige werkloosheid
- **Zwaartepunt 2:** laaggeschoolde jonge werkzoekenden (personen die jonger zijn dan 25 jaar en minder dan 9 maanden werkloos zijn)
- **Zwaartepunt 3:** personen bedreigd met uitsluiting van de arbeidsmarkt. Hier kan men onderscheid maken tussen zwaartepunt 3a (personen met een handicap) en zwaartepunt 3c (migranten, bestaansminimumtrekkers, niet-gedomicilieerden, zeer langdurig werklozen, ex-gedetineerden, vluchtelingen en kandidaat-vluchtelingen wiens aanvraag tot erkenning ontvankelijk werd verklaard en die beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt). Als definitie van migrant wordt de definitie zoals geformuleerd door ICEM gehanteerd.
- **Zwaartepunt 4:** vrouwen in het kader van het gelijke kansenbeleid (herintredende vrouwen, langdurig en laaggeschoolde werkloze vrouwen met prioriteit voor rol doorbrekende acties).

De belangrijkste acties in het kader van het minderhedenbeleid situeren zich duidelijk binnen zwaartepunt 3c. Een aantal projecten werken vooral rond allochtonen en/of vluchtelingen. De meeste projecten daarentegen richten zich tot een ruimere doelgroep dan allochtonen en/of vluchtelingen. In het kader van doelstelling 3 werden er in de eerste helft van 2000 twee projecten goedgekeurd die zich enkel tot allochtonen en vluchtelingen richten.

- *De Poort-Beraber:* deze promotor organiseert een *opleiding schoonmaak* voor allochtonen. Dit project is volledig naar allochtonen gericht (23 deelnemers). Naast een opleiding die zowel

theorie, praktijk als stage omvat, wordt ook begeleiding naar de arbeidsmarkt en begeleiding op de werkplek verschaft. Dit project gaat door in Gent.

- *Project Beroepsgerichte Vorming vzw*: deze promotor organiseert een *opleiding in bezetten en metselen*. Dit project is specifiek op allochtonen (18 deelnemers) en vluchtelingen (4 deelnemers) gericht. In deze opleiding wordt ook de nodige aandacht besteed aan het verwerven van de Nederlandse taal (zowel algemeen als vaktechnisch). Dit project gaat door in Borgerhout.

Globaal gezien vormen de allochtonen en vluchtelingen een kleine groep binnen het Europees Sociaal Fonds Doelstelling 3. Zelfs binnen zwaartepunt 3c is hun aandeel beperkt. Onderstaande tabel geeft de exacte cijfers weer. Hierbij dient opgemerkt dat het enkel de cijfers betreft voor de projecten goedgekeurd voor de eerste helft van 2000.

Aangezien het jaar 2000 voor het Europees Sociaal Fonds in Vlaanderen een overgangsjaar was werden de goedgekeurde dossiers van 1999 met 6 maanden verlengd. De projecten liepen dus over maximaal 6 maanden. De absolute cijfers zijn dus niet vergelijkbaar met voorgaande jaren. Enkel de percentages kunnen met voorgaande jaren vergeleken worden.

Tabel 1: *Verdeling van het aantal allochtonen en vluchtelingen binnen doelstelling 3 (goedgekeurde projecten eerste helft van 2000)*

	Aantal deelnemers	Aantal allochtonen	Percentage allochtonen	Aantal vluchtelingen	Percentage vluchtelingen
Zwaartepunt 3c	5.231	1.097	20,97 %	18	0,003 %
Doelstelling 3	9.864	1.097	11,12 %	18	0,002 %

Voor projecten in de eerste helft van 2000 werd binnen ESF-doelstelling 3 in totaal 553.768.376 BEF (13.727.559,46 euro) ESF-steun goedgekeurd. Binnen zwaartepunt 3c gaat het om 290.123.582 BEF (7.191.975,74 euro) ESF-steun.

Onderstaande tabel laat zien dat de verdeling in ESF-steun overeenstemt met de verdeling in aantal cursisten voor wat de doelgroep van allochtonen betreft. Voor wat de doelgroep vluchtelingen betreft, merken we dat het aandeel in de ESF-steun hoger ligt dan het aandeel in het aantal cursisten. Wat hiervan de oorzaak is, is niet duidelijk. Een mogelijke verklaring zou de aard van het project kunnen zijn (nadruk op opleiding of nadruk op begeleiding). Extra begeleiding is immers duurder. Dit moet evenwel verder onderzocht worden.

Tabel 2a: *Verdeling van ESF-steun (in BEE) binnen doelstelling 3 naar allochtonen en vluchtelingen voor de eerste helft van 2000 (extrapolatie)*

	ESF steun	ESF steun allochtonen	Percentage ESF allochtonen	ESF steun-vluchtelingen	Percentage ESF vluchtelingen
Zwaartepunt 3c	290.123.582	55.626.069	19,17 %	1.792.523	0,006 %
Doelstelling 3	553.768.376	55.626.069	10,05 %	1.792.523	0,003 %

Tabel 2b: *Verdeling van ESF-steun (in euro) binnen doelstelling 3 naar allochtonen en vluchtelingen voor de eerste helft van 2000 (extrapolatie)*

	ESF steun	ESF steun allochtonen	Percentage ESF allochtonen	ESF steun-vluchtelingen	Percentage ESF vluchtelingen
Zwaartepunt 3c	7.191.975,74	1.378.934,23	19,17 %	44.435,48	0,006 %
Doelstelling 3	13.727.559,46	1.378.934,23	10,05 %	44.435,48	0,003 %

Wanneer we deze cijfers vergelijken met de cijfers uit het jaarrapport 1999 zien we een opmerkelijke stijging in het aantal allochtonen en daling in het aantal vluchtelingen die een opleiding volgen in het kader van doelstelling 3. Vorig jaar waren binnen doelstelling 3 slechts 6 op 100 cursisten allochtoon en ongeveer 29 cursisten op 1000 vluchteling. Nu is dit respectievelijk 11 op 100 en ongeveer 2 op 1000. Binnen zwaartepunt 3c valt dit nog meer op aangezien het aandeel van de allochtonen is gestegen van 14,88 naar 20,97 procent en het aandeel van de vluchtelingen is gedaald van 0,38 naar 0,003 procent.

Op het eerste zicht is er dus sprake van een sterkere toename van het aantal allochtonen in de opleidingen binnen het ESF doelstelling 3. Hier moet echter bij vermeld worden dat het aantal allochtonen slechts even hoog is als in 1998 (21,78 procent binnen zwaartepunt 3c en 9,03 binnen doelstelling 3 in 1998). De daling van het aantal vluchtelingen in de ESF-projecten blijft zich echter doorzetten en kan niet meer verklaard worden door het wegvallen van OCIV (Overlegcentrum Integratie Vluchtelingen) als promotor, zoals in 1999.

Hervormd Europees Sociaal Fonds

Het jaar 2000 was ook een overgangsjaar. Het Europees Sociaal Fonds werd hervormd en de nieuwe doelstelling 3 kende een gans andere indeling in zwaartepunten. Deze nieuwe indeling is gebaseerd op de vier pijlers van het Europees Werkgelegenheidsbeleid: inzetbaarheid, ondernemerschap, aanpasbaarheid en gelijke kansen voor mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt.

De zwaartepunten in het nieuwe Europees Sociaal Fonds Doelstelling 3 zijn de volgende:

- **Zwaartepunt 1** richt zich op de verbetering van inzetbaarheid. Daarin worden vooral acties ontwikkeld die verwijzen naar de optimale toeleiding van werkzoekenden (via een lokaal arbeidsmarktbeleid en het optimaliseren van trajectbegeleiding), het opzetten van acties voor de zwakkere doelgroepen en het creëren van nieuwe arbeidsplaatsen (in NEC, sociale economie, buurtdiensten). In zwaartepunt 1 worden preventieve acties ontwikkeld.
- **Zwaartepunt 2:** hier geldt hetzelfde als voor zwaartepunt 1. Projecten dienen zich te richten op de verbetering van de inzetbaarheid. Hier worden echter curatieve acties ontwikkeld.
- **Zwaartepunt 3** richt zich naar de ontwikkeling van het ondernemerschap. Er gaat onder meer aandacht naar de starters, de ontwikkeling van een verantwoord ondernemerschap en het bevorderen van de kennistransfer.
- **Zwaartepunt 4** richt zich op het bevorderen van het aanpassingsvermogen van ondernemingen en van hun werknemers. Hier wordt ruimte gemaakt voor opleiding en begeleidingsacties die plaatsvinden naar aanleiding van wijzigingen binnen de onderneming of sector, de stimulering van het recht op levenslang leren, het ontwikkelen van een doelgericht instrumentarium en initiatieven die kaderen in de modernisering van de arbeidsorganisatie (vb. jobrotatie).
- **Zwaartepunt 5:** hier wordt een beleid uitgewerkt inzake gelijke kansen. Het betreft hier specifieke acties die rekening houden met gans de 'loopbaan' en starten bij het stimuleren van een genderneutrale beroepskeuze, oog hebben voor het toegankelijk maken van opleidings- en begeleidingstrajecten voor werkzoekenden van beide seksen en voor het stimuleren van een genderneutraal personeelsmanagement en ruimte voorzien voor een goede afstemming tussen arbeid en gezin. Nochtans wordt voor de realisatie van het gelijkekansenbeleid vanuit een inclusieve benadering prioritair gewerkt binnen de drie voorgaande zwaartepunten.
- **Zwaartepunt 6:** een actief werkgelegenheidsbeleid dat een bijdrage wil leveren aan de totstandkoming van een hogere werkzaamheidsgraad, het vergroten van kansen van bepaalde

doelgroepen en een duurzame werkgelegenheid, moet tenslotte permanent ondersteund en gevoed worden door middel van beleidsgerichte wetenschappelijke analyses. Dit komt aan bod in zwaartepunt 6.

Binnen de projecten van de zwaartepunten 1 en 2 wordt een onderscheid gemaakt naar doelgroep. De allochtonen vormen een doelgroep binnen deze zwaartepunten. Voor de tweede helft van het jaar 2000 kunnen volgende cijfers voorgelegd worden:

***Tabel 3:** Verdeling van het aantal allochtonen binnen doelstelling 3 (goedgekeurde projecten tweede helft van 2000)*

Verdeling allochtonen	Aantal deelnemers	Aantal allochtonen	Percentage allochtonen
Doelstelling 3	28.222	3.285	11,64 %

Het aandeel van de allochtonen binnen doelstelling 3 blijft dus ongeveer hetzelfde als in de eerste helft van 2000. Beide cijfers mogen echter niet samengeteld worden omdat men dan dubbeltellingen bekomt. Cursisten kunnen immers in de eerste helft van het jaar in een opleiding ingestapt zijn, maar dit betekent niet automatisch dat deze cursisten na 6 maanden uit deze opleiding uitgestapt zijn. Een opleiding kan immers meer dan 6 maanden duren.

Positief is ook het feit dat een aantal nieuwe projecten zich specifiek op allochtonen richten. Zo heeft de promotor Rzoezie een jobclub opgestart voor allochtonen. Ook BLM richt zich met het project toeleiding en begeleiding van nieuwkomers specifiek naar allochtonen. Tenslotte is er ook nog vzw Route met hun project Taalwerkplaats dat zich specifiek richt tot allochtonen.

Tabel 4a: Verdeling van ESF-steun (in BEF) binnen doelstelling 3 naar allochtonen voor de tweede helft van 2000 (extrapolatie)

	ESF steun	ESF steun allochtonen	Percentage ESF allochtonen
Doelstelling 3	1.074.276.194	127.562.687	11,87 %

Tabel 4b: Verdeling van ESF-steun (in euro) binnen doelstelling 3 naar allochtonen voor de tweede helft van 2000 (extrapolatie)

	ESF steun	ESF steun allochtonen	Percentage ESF allochtonen
Doelstelling 3	26.630.611,23	3.162.196,41	11,87 %

Deze cijfers stemmen ongeveer overeen met de percentages over de verdeling van het aantal allochtonen voor de projecten uit de tweede jaarhelft.

Het Communautaire Initiatief URBAN

Het programma URBAN wil, via een globale strategie, impulsen geven tot de sociaal-economische en ruimtelijke revitalisatie van een gedeelte van het noord-oostelijke deel van de 19de eeuwse gordel van de stad Antwerpen (stationsomgeving en de nabije buurten in Antwerpen).

Concreet wil URBAN via een integrale en globale strategie ingrijpen op vier belangrijke domeinen:

- de economische situatie
- de infrastructuur
- het sociaal weefsel
- de vorming en de opleiding

Het EFRO participeert in de eerste drie domeinen, het ESF verleent zijn steun aan de maatregel vorming en opleiding. Voornoemde maatregel omvat de globale ondersteuning van de werkzoekende met een zwakke positie op de arbeidsmarkt (o.a. allochtonen). In de opleidingen wordt de nodige aandacht gegeven aan het aanleren van vakinhouden, de toepassingen ervan, de arbeidsdiscipline en andere attitudes. De meeste deelnemers in deze projecten zijn zeer langdurig werkloos. In de meeste projecten zijn ook enkele allochtonen aanwezig, maar nergens vertegenwoordigen zij de helft van het aantal deelnemers. In het beste geval is 1 op de 3 deelnemers allochtoon.

De projecten worden gefinancierd door de Vlaamse Gemeenschap, de stad Antwerpen en andere overheidsinstanties enerzijds en de Europese Commissie anderzijds. De Europese Commissie betaalt maximum 17% van de subsidiabele kosten.

Er konden geen aanvragen meer worden ingediend daar de voorziene middelen (21 miljoen BEF – 520.576,40 euro) reeds principieel werden goedgekeurd voor een aantal projecten (besteding van '96 tot '99). Het hieronder vermelde project Telemarketing wordt gefinancierd uit de restmiddelen ontstaan door de onderbenutting van eerder goedgekeurde URBAN-projecten.

Het opzet van het *Project Telemarketing* is dubbel, enerzijds mensen uit de buurt *omscholen en omvormen tot teleconsulenten* en anderzijds tegemoet komen aan de behoefte van het Antwerps Regionaal Call Center (gelegen in het URBAN-gebied) om voor tewerkstelling te zorgen voor *voldoende opgeleide telemarketeers*. In totaal hebben 25 personen deelgenomen aan de opleiding waarvan een vijftal allochtonen. De deelnemers blijken vooral alleenstaande moeders te zijn. Dit project is dus één van de weinige projecten die zich richten tot allochtone vrouwen.

Duurzaam ondernemen en de TRIVISI-pioniersgroep 'diversiteit'

De Vlaamse Minister van Tewerkstelling en Toerisme, Renaat Landuyt, heeft op 22 juni 2000 een actief en participatief forum rondom baanbrekend ondernemen voor mens, milieu en maatschappij opgestart onder de naam TRIVISI. Uitgangspunt daarbij was dat Vlaanderen vandaag voor een aantal uitdagingen staat. Nog steeds immers vinden grote groepen van werkzoekenden (waaronder allochtonen) geen aansluiting op de arbeidsmarkt, de snelheid van veranderingen stelt steeds grotere eisen aan het leervermogen van de samenleving en van het individu en de impact van het bedrijfsleven en van het hoge consumptieniveau op het milieu is verregaand. De economie is een belangrijke maatschappelijke motor, die echter dient te worden her(r)ijkt tot een meerwaardeneconomie. Binnen het kader van TRIVISI werden daartoe drie pioniersgroepen opgestart die de volgende thema's verder moeten verkennen en verdiepen: diversiteit, lerende ondernemingen en stakeholdersmanagement.

Het uitgangspunt van de pioniersgroep 'Diversiteit' is enerzijds het weggaan van een categoriale aanpak en maatregelen om in plaats daarvan te vertrekken vanuit een coherente visie op diversiteit die een geïntegreerde aanpak toelaat. Anderzijds wenst men te streven naar een evenredige participatie waarbij een organisatie een afspiegeling moet zijn van de bevolkingssamenstelling en waarbij men vertrekt vanuit de talenten en potentiële kansen van alle mensen in plaats van de 'risico's' of 'tekorten' van bepaalde groepen zoals vrouwen, personen met een handicap, allochtonen, jongeren, ouderen, laaggeschoolden e.d. te beklemtonen.

De doelstelling van de pioniersgroep is het verder concretiseren van bovenstaande uitgangspunten. Deze concretisering behelst enerzijds het op zoek gaan naar cases (goede en beste praktijken) en het ontwikkelen van interventies en instrumenten anderzijds. Daarom wordt in de projectaanpak samengewerkt met vertegenwoordigers van de sociale partners en diverse doelgroepen, die in een stuurgroep instaan voor de globale omkadering van het werk. Daarnaast wordt ook samengewerkt met bedrijven en personeelsmanagers die actief en intensief participeren om via leerprojecten binnen hun organisatie te zorgen voor de verdere praktische invulling van het concept.

De stuurgroep werkt concreet rond drie thema's, waarvoor telkens een werkgroep werd opgestart:

- Werkgroep 1: 'Diversiteit als business case'
 - ontwikkelt een aanpak rondom diversiteit waarbij het waarden van veranderend verschil op de werkvloer centraal staat
 - streeft naar een integrale aanpak binnen personeelsbeleid en integratie van categoriale aandachtspunten hierin.
- Werkgroep 2: 'Productintegratie'
 - bundelt, stemt af en integreert de diverse bestaande producten (cases, vormingspakketten, brochures, checklisten, e.d.)
 - ontwikkelt nieuwe producten waaraan behoefte is.
- Werkgroep 3: 'Instroom'
 - sensibiliseert rond instroom van leden van de kansengroepen
 - inventariseert instrumenten om hun instroom te bevorderen, zorgt voor de afstemming ervan en stelt ze beschikbaar voor ondernemingen en begeleiders.

De leerprojecten zijn bedoeld om te 'experimenteren' rondom diversiteit. Het is een proces van vallen en opstaan, van leren uit successen maar ook uit falen. De ondernemingen worden daarbij begeleid door de projectontwikkelaars van de STC's, die enerzijds hun knowhow inbrengen, opgedaan bij de ondersteuning van positieve actieplannen van bedrijven, en anderzijds doorheen de ervaringen in de leerprojecten verdere stappen zetten naar een geïntegreerd beleid van evenredige arbeidsdeelname, waarin de noodzakelijke aandacht voor de kansengroep allochtonen gewaarborgd wordt. De output van de werkgroepen wordt gebruikt als input voor de leerprojecten en vice versa worden de leerervaringen uit de projecten besproken in de respectievelijke werkgroepen. De werkgroepen en leerprojecten zijn van start gegaan eind 2000.

De voorbeeldfunctie van de overheid

De dienst Emancipatiezaken heeft, conform de afspraken die werden gemaakt in de CAO 1999-2000, de opdracht gekregen om een concreet positief actieplan voor allochtonen en arbeidsgehandicapten op te stellen voor het gehele ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse openbare instellingen (VOI's). Naast een terugblik op de acties die in het verleden reeds werden genomen, bevat het positieve actieplan zeven centrale aandachtspunten waarrond acties worden opgezet.

Invoering van een registratiesysteem

Om het beleid van evenredige arbeidsdeelname en van waardering van veranderende verschillen in de organisatie op te volgen, zijn er cijfergegevens nodig over de aantallen personeelsleden uit de diverse kansengroepen. Een eerste stap bestaat uit de registratie op vrijwillige basis van nieuwe personeelsleden. Er wordt momenteel overlegd met een aantal externe deskundigen over de concrete uitwerking van de aanpak.

Instroom verhogen

Daar de ondervertegenwoordiging van allochtonen en arbeidsgehandicapten in de diverse diensten nog steeds een feit is, vormt het verhogen van de instroom het centrale aandachtspunt van het actieplan. De belangrijkste acties zijn:

- Aanpassingen van sollicitatieformulieren voorstellen en die bespreken met de bevoegde diensten.
- Overleg met Jobpunt over de werving van personen met een handicap en allochtonen, teneinde hun rekrutering alle kansen te geven.
- De valkuilen bij selectie-examens en tests bespreken met de bevoegde diensten.
- Doelgroep-expertise inbrengen in selectiecommissies.
- Checklists over wervingskanalen en functiebeschrijvingen op punt stellen en verspreiden.
- Een onderzoek uitbesteden naar wat leidinggevenden kan overtuigen om personen met een handicap in dienst te nemen.

Opvolgen van het project Startbanen

De Vlaamse overheid wil startbaners aan werkervaring helpen. Het is een prima kans om allochtonen en mensen met een handicap aan te werven. In 2001 zal de dienst Emancipatiezaken van dichtbij de startbanen volgen bij het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse openbare instellingen. Een goede samenwerking met de startbaancoördinator is daarbij essentieel.

Uitbouw van een contactennetwerk met organisaties van allochtonen

In 2000 werd een netwerk uitgebouwd met gehandicaptenorganisaties, die een belangrijke input leverden voor een realistisch beleid. In 2001 zal een vergelijkbaar netwerk worden uitgebouwd met organisaties van allochtonen, met het oog op de bevordering van de instroom en de verbetering van de begeleiding van nieuwe allochtone medewerkers. Tevens kan zo'n netwerk helpen om nieuwe of aangepaste instrumenten te toetsen.

Een meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag

Personeelsleden kunnen momenteel nergens terecht met klachten over grensoverschrijdend gedrag, zoals discriminatie of pesterijen. De dienst Emancipatiezaken wil in 2001 een voorstel tot meldpunt uitwerken. Naast de opvang van problemen rond ongewenst seksueel gedrag op het werk en pesterijen, zou men er ook moeten terecht kunnen met klachten over alledaags racisme, discriminatie of ongelijke behandeling omwille van afkomst of handicap.

Communicatie: een zichtbare dienst Emancipatiezaken

De dienst Emancipatiezaken wil met haar communicatiebeleid –over zowel mannen en vrouwen, allochtonen als personen met een handicap– alle personeelsleden van de Vlaamse administratie bereiken via een permanente aanwezigheid in het personeelsblad, op het intranet en op de ontvangstdagen voor alle nieuwe personeelsleden. Daarnaast wordt regelmatig overleg gepleegd met de top van de administratie.

Een goede inbedding van het positieve actiebeleid in de gehele administratie

Als klankbord voor het beleid wordt de coördinatiegroep voor personen met een handicap nieuw leven ingeblazen. Daarnaast wordt het beleid ten aanzien van de diverse kansengroepen systematisch geagendeerd op de Permanente Interdepartementale Werkgroep Personeel.

Ondertussen hebben alle leidinggevende ambtenaren in hun persoonlijke doelstellingen voor 2001 de nodige aandacht besteed aan het positieve actieplan en werden een aantal pilootprojecten binnen verschillende administraties opgestart, die afgestemd worden met de werkzaamheden van de TRIVISI-pioniersgroep 'Diversiteit'.

TOT BESLUIT

In 2000 werden een aantal belangrijke stappen gezet op weg naar een meer evenredige arbeidsdeelname van allochtonen op de Vlaamse arbeidsmarkt. Vernieuwende projecten en trajecten werden opgestart, er werden nieuwe trainingen en vormingen ontworpen en georganiseerd, in een honderdtal ondernemingen en (openbare) instellingen werd een positief actieplan of een 'beste praktijk' opgestart en er werd een eerste aanzet gegeven naar een veralgemeend beleid van evenredige arbeidsdeelname.

In 40 van de ondernemingen die in 1999 een positief actieplan hadden opgestart zijn ondertussen meer dan 200 allochtonen daadwerkelijk ingestroomd, werd een weliswaar beperkte doorstroom van enkele allochtonen naar leidinggevende functies gerealiseerd, en werd de voortijdige uitstroom van enkele tientallen allochtonen voorkomen dankzij hun verhoogde opleidbaarheid, bijvoorbeeld na een cursus NODW.

En bovenal: mede ten gevolge van de krappe arbeidsmarkt staat het thema diversiteit hoog op de agenda bij vele ondernemers en wordt in het wervings- en selectiebeleid gezocht naar aangepaste kanalen om ook de kansengroep allochtonen te bereiken. De opmerkelijke campagnes rond het Vlaams Manifest van het Bedrijfsleven tegen Sociale Uitsluiting van Migranten en het 'Charter tegen racisme' van het Vlaams Economisch Verbond, en rond het 'Charter Ondernemers voor Diversiteit' van het Verbond van Kristelijke Werkgevers en Kaderleden hebben daar in niet geringe mate toe bijgedragen.

Kortom, optimisme lijkt gewettigd. Er wordt stilaan een omslag bewerkstelligd en allochtonen krijgen reële kansen op de arbeidsmarkt.

Echter, de VDAB-cijfers (zie verder) spreken een andere taal. De relatieve positie van allochtonen op onze arbeidsmarkt blijft schrikbarend precair. Na 1998 daalde het aantal Maghrebijns-Turkse uitkeringsgerechtigde volledig werkzoekenden weliswaar, maar procentueel bleef hun gewicht stijgen. In 2000 kwam daarin een kentering.

Voor het eerst sinds jaren merkt men een *minieme* afname van het gewicht van de Maghrebijns-Turkse uitkeringsgerechtigde volledige werkloosheid in het totaal, wat er op wijst dat in de loop van 2000 de werkloosheid bij deze categorie relatief meer is gedaald dan bij de autochtonen. Terzelfdertijd echter explodeerde het totaal aantal allochtone niet-werkende werkzoekenden, enerzijds door de sterke stijging bij de allochtonen van andere etnische origine, anderzijds door de stijging van het aantal vrije werkzoekenden en OCMW-klanten, inclusief de regularisatiekandidaten. Er is nog meer dan veel werk te verzetten, in de eerste plaats voor (relatieve) nieuwkomers.

Het VESOC-jaarprogramma 2001 'Diversiteit en evenredige arbeidsdeelname' wil die uitdaging aangaan. Het uitgangspunt daarbij is dat, vanuit de prioritaire aandacht voor de werkgelegenheid van allochtonen, de aanzet wordt gegeven tot een geïntegreerde aanpak van evenredige arbeidsdeelname van meerdere kansengroepen (allochtonen, vrouwen, arbeidsgehandicapten en oudere werknemers), in afstemming met het werk binnen de TRIVISI-pioniersgroep 'Diversiteit'. Zo kunnen de actieplannen in ondernemingen en instellingen verbreed worden naar andere kansengroepen en moeten de regionale actieprogramma's en de 'beste praktijken' zich op een geïntegreerde wijze richten tot meerdere kansengroepen.

Gelet op de acute noden wil het actieplan 2001 naar een verdubbeling van de doelstellingen gaan. In een eerste werkjaar werden in totaal een 60-tal bedrijven en organisaties bereikt om een positief actiebeleid door te voeren, vorig jaar engageerden zich ongeveer 80 *nieuwe* bedrijven en organisaties.

Het is de bedoeling dit jaar 150 *nieuwe* bedrijven en organisaties te mobiliseren tot en te begeleiden bij het voeren van een positief actiebeleid.

Daarnaast wordt een grotere resultaatgerichtheid ingebouwd. Vooreerst door het doorvoeren van een nulmeting bij de organisaties en bedrijven die zich engageren tot een positieve actiebeleid. Na afloop van de actie kunnen dan de gevolgen op het vlak van de werkgelegenheid voor de kansengroepen in het bedrijf/organisatie nagegaan worden. Nog op het vlak van de resultaatgerichtheid worden ook voor de subregionale programma's concrete kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen vooropgesteld.

Een kort, niet limitatief overzicht van de belangrijkste acties uit het VESOC-jaarprogramma 2001 'Diversiteit en evenredige arbeidsdeelname':

Met betrekking tot positieve actieplannen

- Continuering en verdieping van de actieplannen die momenteel lopen, waarbij in elke regio enkele 'beste praktijken' worden ontwikkeld. Hierbij staan niet zozeer de aantallen voorop (al wordt er toch gemikt op een twintigtal beste praktijken) maar wel de kwaliteit van de acties en de geïntegreerde aanpak naar meerdere kansengroepen.
- Opstarten van het proces van positieve actie in minstens 150 nieuwe ondernemingen en organisaties, waaronder overheidsinstellingen en lokale besturen. Hoewel deze actieplannen zich in eerste instantie blijven richten op de kansengroep allochtonen, wordt de verbreding naar (een) andere kansengroep(en) actief gestimuleerd.

Met betrekking tot de subregionale werking

- Opstellen van subregionale actieplannen met sensibiliserende, vormende en ondersteunende activiteiten, waarbij een geïntegreerde aanpak naar meerdere kansengroepen een vereiste is, en waarbij de acties maar kunnen gesubsidieerd worden mits ze worden georganiseerd in samenwerking met (een) andere regionale of lokale partner(s) en er wordt aangegeven hoe gewerkt wordt aan de inbedding ervan in reguliere structuren of programma's.

Met betrekking tot productontwikkeling en ondersteuning van kwalificerende trajecten

- Studiedag lokale besturen en uitgave handleiding
- Training en vorming voor de projectontwikkelaars
- TRIVISI-diversiteit: uitgave vormingspakket, kosten procesbegeleiding voor de drie pioniersgroepen, contactdag leerprojecten
- Sensibilisatie- en informatiemateriaal
- Studiedag rond allochtone ondernemers
- Stimulering en ondersteuning van de ontwikkeling van opleidingen en opleidingspakketten rond de 'blinde vlekken' in het bestaande aanbod rond o.a. diversiteitsmanagement.

Met betrekking tot de sensibilisatie en activering van sectoren

- Inschakeling van diversiteitconsulenten met een dubbele opdracht: bewaken toeleiding kansengroepen enerzijds, sensibilisatie en afsluiten actieplannen anderzijds. Hierbij moeten duidelijke afspraken gemaakt worden tussen de regisseur van de sectorale diversiteitsconsulenten (de SERV) en de STC-projectontwikkelaars.

Met betrekking tot het vergroten van de betrokkenheid van de eigen organisaties van allochtonen bij het VESOC-akkoord

- Continuering en verbreding van de toeleidingsprojecten bij de federaties van allochtonen en hen verder betrekken bij de implementatie van het VESOC-jaarprogramma. Aandacht voor de specifieke problematiek van toeleiding van allochtone vrouwen.

Met betrekking tot de rol van de overheden

- Het positieve actieplan 2001 voor allochtonen en arbeidsgehandicapten van de dienst Emancipatiezaken wordt momenteel besproken en geconcretiseerd in heel het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. In een aantal administraties worden pilootprojecten opgestart.

Daarnaast wordt met de vakbonden momenteel overleg gevoerd hoe ze het draagvlak voor de actieplannen bij werknemers kunnen helpen verhogen, zowel via de ondernemingen als via de eigen organisaties. Er wordt met UNIZO tevens overlegd hoe een aangepast instrument of instrumenten voor KMO's kunnen ontwikkeld worden. Verder wordt gewerkt aan het opstellen van indicatoren om (de evolutie van) de werkzaamheidsgraad van kansengroepen te meten, en aan een versterking van de samenwerking met onderwijs. Uiteraard worden de reeds ontwikkelde producten verder ingezet en worden hier rond bijkomende trainingen georganiseerd.

Zoals gezegd: er is nog werk aan de winkel.

Bijlage

Vesoc-akkoord: De tewerkstelling van migranten. Engagements van de Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners

Jaarprogramma 2000

Op de vergaderingen van de werkgroep Migranten van de STC-Stuurgroep van 8 september, 13 oktober en 10 november 1999 werden besprekingen gevoerd over het ontwerpactieplan 2000. Hieronder volgt de tekst waarover consensus werd bereikt op de laatste vergadering van de werkgroep, en na bespreking op het Dagelijks Bestuur van de SERV op 15 december 1999. De tekst bestaat uit drie delen :

- Het centrale objectief
- Voorwaarden voor het realiseren van het centrale objectief
- Concrete acties

Het centrale objectief

Het centrale objectief is het doel waarop de partners zich richten, die zich engageren tot het Vesoc-akkoord. Het belang van een centraal objectief is dat er een meetbaar gegeven is, waarop de vooruitgang in de actie kan nagegaan worden. Dit centraal objectief is bijgevolg een gegeven op basis waarvan we kunnen leren en bijsturingen doorvoeren. Twee aspecten zijn hierbij te onderscheiden. Het **kwalitatieve luik** betreft het sensibiliseren en de ontwikkeling van de nodige praktische instrumenten, gericht op een verbreding en verdieping van de acties om de integratie van allochtonen op de arbeidsmarkt te bevorderen. Dit luik vormt de basis en dus ook het zwaartepunt van het jaarprogramma. Het **kwantitatieve luik** omvat het vooropstellen van een gekwantificeerde doelstelling van organisaties waar een geïntegreerd actieplan op het getouw wordt gezet. Het bereiken van deze doelstelling is een gevolg van de ontwikkeling en de realisatie van het kwalitatieve luik van het jaarprogramma.

Het **instrument** dat in het kader van het Vesoc-akkoord gehanteerd wordt om in bedrijven de tewerkstelling van migranten te bevorderen, is een positief actieplan. Een positief actieplan is daarbij dus een middel, om het doel te bereiken. Daarnaast worden, in het kader van een inclusief werkgelegenheids- en tewerkstellingsbeleid, uiteraard ook andere instrumenten ingezet, die een belangrijke impact (kunnen) hebben op met name de instroom van allochtonen in ondernemingen en instellingen. Zo kunnen de startbanen een belangrijke ondersteuning vormen voor het positieve actiebeleid, wanneer hiermee wordt rekening gehouden bij de bepaling van doelgroepen. Al de ingezette instrumenten versterken elkaar, mits we zorg dragen voor een complementaire afstemming ervan. In de loop van het werkjaar zullen de objectieven terzake verder geconcretiseerd worden. Een optimaal rendement ontstaat wanneer de andere instrumenten en maatregelen op termijn worden aangevuld met een positief actieplan: het draaideureffect kan worden vermeden en de integratie van allochtonen op de werkvloer stap voor stap wordt verbeterd, op een planmatige wijze. In de loop van het jaar zullen deze acties ten aanzien van allochtonen verder geconcretiseerd worden.

Het kwantitatieve objectief 2000 wordt als volgt voorgesteld:

- Continueren en verdieping van positieve actieplannen in uitvoering aan de hand van 2 à 3 'best practices' in elke regio. Concreet willen we daar de vierstappenaanpak verder uitdiepen en proberen we peterbedrijven te werven; waar mogelijk mikken we ook op meetbare objectieven m.b.t. instroom of doorstroom van allochtonen.

- Het opstarten van het proces van positieve actie in 75 nieuwe bedrijven en organisaties, waaronder overheidsorganisaties en lokale besturen;

Voorwaarden voor realiseren van de doelstelling

Het realiseren van het centrale objectief vereist enerzijds een actieve prospectie van bedrijven vanuit o.m. sociale partners (STC's en sectoren) en projectontwikkelaars en vereist anderzijds een benadering gericht op concrete ondersteuning en begeleiding van bedrijven, waarbij maximaal gebruik wordt gemaakt van bestaande netwerken en van de deskundigheid van alle partners. De relatieve krapte op de arbeidsmarkt en het stijgend aantal knelpuntvacatures geeft ons daarbij extra argumenten om geen potentieel aan werkzoekenden te negeren.

- Concrete voorstellen zullen uitgewerkt worden voor een verruiming van de actie naar het HRM-gebeuren in de ondernemerswereld; b.v. via opleidingsprogramma's van HR-managers.
- Projectontwikkelaars : hun centrale taak is de begeleiding van (het opstellen van) de positieve actieplannen in de ondernemingen (rol van coach). Daartoe voorzien we een opleidings- en vormingsprogramma inzake HRM en veranderingsmanagement. Er dient ook nagegaan te worden in hoeverre de uitbreiding van de ploeg nodig is in functie van de reële behoefte en in het kader van een geïntegreerd beleid.
- Continuering van de financiële ondersteuning naar bedrijven (continuering van de toekenning van een beperkt bedrag, zo flexibel mogelijk in te zetten, en de inzet van opleidings- en begeleidingscheques). Een meerjarenaanpak zal hierbij versterkend werken.
- Het uitwerken en opzetten van een informatie- en sensibiliseringsplan, op Vlaams en op subregionaal niveau;
- Wat de *migrantengemeenschappen* betreft, wordt voorgesteld dat de (landelijke) migrantenorganisaties in hun acties en initiatieven aandacht hebben voor tewerkstelling en opleiding. De georganiseerde migrantengemeenschappen zullen actief betrokken worden bij de opvolging van het VESOC-akkoord.
- Het realiseren van een *inclusief beleid* ter versterking van de positieve actieaanpak:
 - a) VDAB-werking : het doorvoeren van een evaluatie van het positieve actiebeleid van de VDAB, het voorzien van een monitoring-systeem aangaande de werkloosheid van allochtonen, de ondersteuning van de VDAB ter bevordering van positieve actie in bedrijven via de accountmanagers en de migrantenbemiddelaars;
 - b) het positieve actiebeleid wordt ook via het tewerkstellings- en werkgelegenheidsbeleid, in het bijzonder via de Startbanen, ondersteund.

Concreet actieprogramma

Om de centrale doelstelling te realiseren, worden een aantal **sensibiliserende, ondersteunende of faciliterende** activiteiten opgezet:

1. Binnen het STC-Coördinatieteam worden de positieve actieplannen van ondernemingen en instellingen zowel inhoudelijk als technisch en administratief opgevolgd en ondersteund door een tijdelijk aangeworven medewerker. Hij / zij zal tevens meewerken aan het op punt stellen van instrumenten die de opstart van een positieve actiebeleid kunnen vereenvoudigen en effectiever maken en meewerken aan de sensibilisering van HRM - managers.

2. De coördinator migranten van het STC-Coördinatieteam is verantwoordelijk voor het opstellen van een handleiding voor het voeren van een positief actiebeleid in bedrijven. Hierin worden de ervaringen en problemen verwerkt van verschillende organisaties die in 99 in het VESOC-jaarprogramma zijn ingestapt, van het VIONA-onderzoek 'Werk maken van werk voor allochtonen', alsmede van overdraagbare ervaringen van de Nederlandse Bedrijfsadviseurs Minderheden. De nood aan bruikbare instrumenten en sensibiliserende producten wordt door alle sociale partners benadrukt. Zo wordt een beknopte folder uitgegeven, een checklist indirecte discriminatie, checklist onthaal, een model voor een non-discriminatieclausule en de definitie van positieve actie worden hertaald en krijgen een aantrekkelijke vormgeving.
3. Het Steunpunt WAV en de VDAB berekenen, op basis van cijfers over de potentiële beroepsbevolking en over de participatiegraden en opleidingsniveaus, indicatieve regionale evenredigheidscijfers, waarbij de Nederlandse aanpak model kan staan. De registratie op basis van etnische origine door de VDAB wordt gecontinueerd, en de inhoudelijke en technische knelpunten daarbij worden (verder) geïnventariseerd.
4. Naar analogie met de 'Ronde van Vlaanderen bij de STC's' wordt een 'Ronde van Vlaanderen bij de sectoren' georganiseerd door het STC-Coördinatieteam, om de sectorspecifieke kansen en uitdagingen bij de implementatie van het VESOC-akkoord te inventariseren. Doel is om met de sectoren duidelijke werkafspraken te maken en een aantal engagementen vast te leggen op Vlaams en / of subregionaal niveau. De SERV biedt sensibiliserende ondersteuning bij deze contacten, en voorafgaand moet met de VDAB worden overlegd (afspraken rond afstemming).
5. Een efficiënte en effectieve implementatie van het VESOC-akkoord binnen het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en in de VOI's vereist een centrale ondersteuning en stimulering van een duidelijk geformuleerd doelgroepenbeleid. De coördinator migranten zal een gestructureerde dialoog voeren met verschillende deskundigen ter zake en samen met de dienst Emancipatiezaken een voorstel voor opvolging van het doelgroepenbeleid voorleggen. Tegelijk (voorjaar 2000) zal een voorstel van actieplan worden voorgelegd, (mede) gebaseerd op de evaluatie van de lopende plannen bij overheidsdiensten. Centraal daarbij staat de afstemming van de producten en de expertise die ondertussen door Emancipatiezaken, het departement Onderwijs en het STC-Coördinatieteam werden opgebouwd. Omwille van de belangrijke signaalfunctie van de overheid wordt daarbij onderzocht onder welke voorwaarden een positief actiebeleid veralgemeend kan worden ingevoerd in het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en bij de VOI's.
6. Gelet op de belangrijke ondervertegenwoordiging van migranten in de quatrijke sector, richten we ons binnen het streefcijfer voor 2000 ook uitdrukkelijk op lokale besturen als (indirecte) werkgevers, waarbij we voortbouwen op de ervaringen die door een aantal gemeenten en OCMW's in 99 (en daarvoor) zijn opgedaan. Ten behoeve van lokale overheden wordt, in overleg en samenwerking met VVSG, verder werk gemaakt van praktische instrumenten om positieve actie voor allochtonen te integreren in een lokaal werkgelegenheidsbeleid. Binnen dit jaarprogramma betekent dit enerzijds de verspreiding van 'goede praktijken' via een studiedag en een ruim verspreid verslagboek, en anderzijds het op punt stellen van een handleiding / draaiboek voor het opzetten van arbeidsmarktgerichte trajecten voor nieuwkomers, gelet op de bijzondere aandacht van het beleid voor deze thematiek. De handleiding vormt de neerslag van het project 'Werk voor nieuwkomers', opgestart in het vorige jaarprogramma.
7. Het engagement van de (sectorale) sociale partners is cruciaal voor de uitvoering van het VESOC-akkoord. Hun rol daarbij kan sensibilisering, vorming / training of begeleiding inhouden, en is vaak een combinatie daarvan. Daartoe moeten zij kunnen beschikken over degelijk materiaal, afgestemd op hun noden, en over gevormde trainers / begeleiders. Om de ondersteuning vanuit

het STC-Coördinatieteam te optimaliseren, krijgt een tijdelijk aangeworven medewerker de opdracht om voor de sociale partners vormingsmodules en andere materialen op maat uit te werken of bestaande producten daartoe te herwerken.

8. Aangezien momenteel (september 99) de positieve actieplannen in vele ondernemingen nog in de voorbereidings- of planningsfase verkeren, wordt de uitreiking van de tweejaarlijkse prijs, die een geïntegreerde aanpak van het positieve actiebeleid voor allochtonen op bedrijfsniveau bekroont, uitgesteld tot september 2000.
9. Het overleg met de georganiseerde migrantengemeenschappen wordt geïntensifieerd, om hen actiever te kunnen betrekken bij de opvolging en uitvoering van het VESOC-akkoord en de subregionale jaarprogramma's.
10. In het voorjaar 2000 een samenkomst organiseren met bedrijven die zich tot positieve actieplannen engageerden, met het oog op het leren uit hun ervaringen, en hieruit lessen te trekken.
11. Elk van de sociale partners onderneemt binnen de eigen werking acties ter verbetering van de arbeidsmarktpositie van migranten, o.a. door ondersteuning vanuit hun studie- of vormingsdiensten.

Discriminatie wegwerken

1. Het tienstappenplan, zoals ontwikkeld in de brochures 'Hoe omgaan met (indirect) discriminerende vacatures?', wordt verder verspreid bij de intermediairs op de arbeidsmarkt. De opleidingen hier rond bij de VDAB en in de uitzendsector worden gecontinueerd, en worden geïntegreerd in de respectieve basisopleidingen. In 2000 wordt tevens bijzondere aandacht besteed aan de introductie van het materiaal bij selectiekantoren en bij de onbetaalde bemiddeling, daar deze sectoren tot op heden onvoldoende werden bereikt.
2. Om op een positieve manier het alledaagse racisme op de werkvloer in te dammen, moet bijzondere aandacht besteed worden aan het onthaal en het inwerken van (de eerste) allochtone personeelsleden. Daartoe worden de handleiding en de werkmap van de set 'Van "andere" nieuwkomer tot toffe collega' ruim verspreid, in samenwerking met de (regionale) sectorale sociale partners. Aan hen wordt o.a. voorgesteld om een mailing te ondersteunen waarbij ondernemingen en ondernemingsraden worden aangespoord om het onthaal en het inwerken van allochtonen te optimaliseren, bijvoorbeeld door opname van een aantal aandachtspunten terzake in het arbeidsreglement.
3. Rond (hiërarchische) doorstroming of een volwaardige joballocatie voor hoger geschoolde allochtonen stellen zich nog steeds veel problemen. Deels zijn die terug te voeren tot het ontbreken van aangepaste netwerken, deels speelt het probleem van het accuraat waarderen van buitenlandse diploma's en werkervaring, en deels is er indirecte discriminatie in het geding. Een geïntegreerde aanpak is daarom nodig, waarmee in dit jaarprogramma van start wordt gegaan. In één regio zetten we een kleinschalige herhaling op van het experiment met persoonlijk peterschap, maar met de inbreng van de expertise opgedaan door Switch; bij Kind en Gezin wordt de aanpak gecontinueerd van gecoachte loopbaanontwikkeling, ondersteund door een opleidingsbeleid en jobrotatie; in het nieuwkomersproject (opgestart in het kader van het jaarprogramma 99) experimenteren we op beperkte schaal met het op een aangepaste wijze screenen van de vaardigheden van allochtone nieuwkomers; daarnaast gaan we bij ondernemingen met veel allochtoon personeel de knelpunten inventariseren die zich voordoen bij (mogelijke) promotie van migranten (een bevraging bij minstens 15 ondernemingen).

4. Gebrekkige taalbeheersing wordt soms nog als argument aangehaald om af te zien van de aanwerving of de promotie van allochtonen. Met name de gebrekkige beheersing van (vak)technisch Nederlands blijkt soms nog een probleem te stellen. Een taalopleiding voor individuen of heel kleine groepen organiseren is lang niet altijd evident, en bestaande experimenten raken nog te weinig gedissemineerd. Om voor dergelijke knelpunten een oplossing te vinden, worden in het project 'Werk voor nieuwkomers' de mogelijkheden geïnventariseerd en deels (verder) uitgetest: taalstages, opdrachten voor de directe werkomgeving e.d.
5. Ondernemingen of instellingen die overwegen om een positief actiebeleid op te starten, worden met vele (vaak heel praktische) vragen geconfronteerd. Een centrale infobalie waar werkgevers (en leden van de Ondernemingsraden) uit de diverse sectoren terecht kunnen met allerlei vragen over de inschakeling van allochtone medewerkers in hun organisatie, kan voor een eerste opvang zorgen, en vervolgens gericht doorverwijzen naar de projectontwikkelaar(s) in de regio. De (tijdelijke) medewerker, voorzien voor de opvolging van de positieve actieplannen, kan daarvoor ingeschakeld worden. Tevens wordt onderzocht (voorjaar 2000) of en rond welke aspecten de STC-Ombudsdienst hierbij kan ingeschakeld worden, en welke rol de migrantenorganisaties kunnen vervullen.
6. Allochtonen worden in de quataire sector met de grootste ondervertegenwoordiging geconfronteerd. Nochtans werden precies daar door bepaalde instellingen en diensten (vooral in de zorgsectoren) boeiende acties opgezet om de instroom van allochtonen te bevorderen; er zijn dus positieve voorbeelden van een geslaagde aanpak, en er werden in en voor de sector heel wat methodieken ontwikkeld. Nu moeten die ervaringen dringend veralgemeend worden, o.a. door de snelle operationalisering van een 'ondersteuningspunt social profit', waar instellingen terecht kunnen voor aan de sector aangepaste ondersteuning bij het opstarten van een kleurrijk zorg- en personeelsbeleid. Ook op andere terreinen binnen de quataire sector moeten - desnoods projectmatig - acties voorbereid en opgestart worden; momenteel wordt bijvoorbeeld onderzocht hoe het project bij de Algemene Rijkspolitie (instroom van allochtonen) kan geoptimaliseerd worden.

Achterstand wegwerken

1. Uit de vormingssessies 'Nondiscriminatie' voor het VDAB-kader zijn tal van ideeën en voorstellen voor actie ontsproten. Een aantal daarvan zullen een regionale vertaling moeten vinden, sommige onder de vorm van proefprojecten. Deze acties moeten nauwkeurig afgestemd worden met de andere initiatieven die voorzien worden in het regionale jaarprogramma. Overleg terzake moet uitmonden in een aantal kaderafspraken op Vlaams niveau (tegen eind januari), die daarna verder geconcretiseerd worden in de regio's (tegen eind maart).
2. Rond etnisch ondernemerschap wordt het project 'Ondernemerschap voor allochtonen' afgewerkt. De producten die uit de proeftrajecten voortvloeien zijn een draaiboek over de omkadering van de cursussen bedrijfsbeheer voor allochtone (kandidaat-)ondernemers, een handleiding voor lesgevers en begeleiders / tolken, en aanvullend lesmateriaal. Vanuit het STC-Coördinatieteam wordt tevens het NFTE-initiatief verder opgevolgd en ondersteund.
3. Rond de overgang school – arbeidsmarkt wordt een vergelijkbaar project opgezet, dat ook voorziet in ontwikkeling of bijsturing van methodieken. Aan de concretisering hiervan wordt momenteel gewerkt, in afstemming met de ICEM.
4. De specifieke problematiek van nieuwkomers en (erkende) vluchtelingen wordt in kaart gebracht in het project 'Werk voor nieuwkomers'. Ook hier is het eindpunt een draaiboek / handleiding rond het opzetten van arbeidsmarktgerichte trajecten voor deze doelgroep. Daarnaast moet in

overleg met Switch bekeken worden hoe hun expertise kan ingebracht worden, zodat binnen de VESOC-jaarprogramma's meer kansen worden geschapen voor vluchtelingen.

Opvolging en evaluatie

Om de opvolging en bijsturing van het jaarprogramma te optimaliseren, wordt op de Werkgroep Migranten van januari 2000 een concrete planning voorgelegd voor de werkzaamheden van de Werkgroep. Na goedkeuring van de planning, wordt concreet uitgewerkt welke essentiële stappen moeten worden gezet om elke actie tot een goed einde te brengen, wie daarvoor verantwoordelijk is, en tegen wanneer de stappen moeten zijn bereikt.

Ook in de subregionale actieplannen wordt deze aanpak geïntroduceerd. Het STC-Coördinatieteam ontwerpt daarvoor een model tegen eind 1999. Opvolging en ondersteuning hierbij wordt voorzien op het teamoverleg (projectontwikkelaars migranten en de coördinator migranten van het STC-Coördinatieteam) dat tweemaal per maand wordt georganiseerd.

De opvolging van het jaarprogramma vindt plaats in de Werkgroep Migranten, die aan de Stuurgroep STC rapporteert. Jaarlijks wordt geëvalueerd, en deze evaluatie wordt overgemaakt en besproken op het VESOC.

Werkzoekende allochtonen in het Vlaamse Gewest 2000

VDAB - Databeheer en - analyse

Inleiding

In de eerste plaats wordt stilgestaan bij de allochtone werkzoekendenpopulatie in het Vlaams Gewest. Volgende punten komen hierbij aan bod:

- kwantitatieve omschrijving van de allochtone werkzoekenden: toestand op 31.12.2000 en evolutie
- nieuwe nationale groepen op de arbeidsmarkt
- spreiding per gemeente
- werkloosheidsduur van allochtonen
- werkloosheid bij allochtone schoolverlaters (schooljaar '98-'99 en schooljaar '99-'00)

Daarnaast wordt ook aangegeven welke acties VDAB onderneemt om de arbeidsmarktpositie van allochtone werkzoekenden te versterken. Volgende twee instrumenten worden belicht: trajectbegeleiding en plaatsingen door VDAB. Het geheel wordt afgerond met enkele conclusies en een aantal bijkomende tabellen.

Voor een goed begrip van onderstaande gegevens, is het nuttig om de gehanteerde definities nog eens in herinnering te brengen:

- *Genaturaliseerden*: Belgen en andere EU-onderdanen van Turkse, Afrikaanse of Aziatische origine (het gaat vooral om Maghrebijnen en Turken), onafhankelijk van de wijze van nationaliteitsverwerving
- *Allochtonen*: personen die niet van EU-origine zijn (dus *inclusief* de "genaturaliseerden" hierboven vernoemd)
- *EU'ers*: de niet-allochtonen, d.w.z. alle personen met een EU-nationaliteit, maar *exclusief* "genaturaliseerden" hierboven vernoemd
- *Maghrebijnen en Turken*: allochtonen afkomstig uit de Maghreb (Algerije, Marokko, Tunesië) en Turkije, inclusief de "genaturaliseerden"
- *Nationale groep*: indeling volgens land van oorsprong; deze term dekt beter de lading dan de term etnie²

In deze tekst wordt bij de omschrijving van de begrippen "allochtoon" en "EU-burger" in principe uitgegaan van de *origine* en niet van de nationaliteit, tenzij anders vermeld.

Tot slot ook nog dit:

- Niet-werkende werkzoekenden worden afgekort als nwwz.
- Uitkeringsgerechtigde volledig werkloze werkzoekenden worden afgekort als uvw.

² Men denke daarbij bv. aan de Koerden uit Turkije, de Berbers uit de Maghreb.

Aalyse van de werkzoekendenpopulatie

Kwantitatieve omschrijving en evolutie van de allochtone nwwz

Toestand op 31 december 2000

Einde 2000 waren reeds 15% van alle nwwz allochtoon (19.7% bij de mannen, 11.6 % bij de vrouwen). Einde 1995 was dit nog maar 7.0%.

Zoals we verder zullen zien, is deze forse toename vooral te wijten aan de instroom van nieuwkomers, vooral dan van buiten de Maghreb en Turkije. De Maghrebijnen en Turken vormen nog maar 65.6% van het totaal aantal allochtone nwwz (vorig jaar nog 75.5%). De meerderheid van de jonge Maghrebijnen en Turken is "genaturaliseerd" (60% bij de -25-jarigen).

Tabel 1: niet-werkende werkzoekenden – 31.12. 2000

Geslacht – leeftijd		totaal nwwz	waarvan allochtonen		waarvan Maghreb.- Turken		waarvan Maghreb.- Turken met EU- nationaliteit	
			aantal	% van nwwz.	aantal	% van allocht.	totaal	% van Maghr.- Turken
MANNEN	- 25 jaar	18.284	2.863	15.7 %	2.192	76.6 %	1.230	56.1 %
	25-29 jaar	9.473	2.521	26.6 %	1.673	66.4 %	520	31.1 %
	30-39 jaar	16.773	4.770	28.4 %	2.740	57.4 %	633	23.1 %
	40-49 jaar	16.631	2.787	16.8 %	1.822	65.4 %	432	23.7 %
	50 +	6.777	427	6.3 %	191	44.7 %	54	28.3 %
	TOTAAL	67.938	13.368	19.7 %	8.618	64.5 %	2.869	33.3 %
VROUWEN	- 25 jaar	19.666	3.534	18.0 %	2.979	84.3 %	1.857	62.3 %
	25-29 jaar	12.193	2.446	20.1 %	1.672	68.4 %	826	49.4 %
	30-39 jaar	26.696	3.211	12.0 %	1.785	55.6 %	653	36.6 %
	40-49 jaar	27.385	1.295	4.7 %	655	50.6 %	185	28.2 %
	50 +	5.707	146	2.6 %	32	21.9 %	12	37.5 %
	TOTAAL	91.647	10.632	11.6 %	7.123	67.0 %	3.533	49.6 %
TOTAAL	- 25 jaar	37.950	6.397	16.9 %	5.171	80.8 %	3.087	59.7 %
	25-29 jaar	21.666	4.967	22.9 %	3.345	67.3 %	1.346	40.2 %
	30-39 jaar	43.469	7.981	18.4 %	4.525	56.7 %	1.286	28.4 %
	40-49 jaar	44.016	4.082	9.3 %	2.477	60.7 %	617	28.4 %
	50 +	12.484	573	4.6 %	223	38.9 %	66	29.6 %
	TOTAAL	159.585	24.000	15.0 %	15.741	65.6 %	6.402	40.7 %

Niet-werkende werkzoekenden zonder vrij ingeschreven nwwz en OCMW-werkzoekenden

Wanneer men echter abstractie maakt van de vrij ingeschreven nwwz en de werkzoekenden ingeschreven bij de VDAB via de OCMW's, dan ziet het plaatje er enigszins anders uit. Volgende tabel betreft daarom voornamelijk de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen werkzoekenden en de schoolverlaters. Uit deze tabel blijkt dat de traditionele allochtone groep van Maghrebijnen en Turken hier nog altijd de overgrote meerderheid vormt binnen de allochtonen, en dat het totale gewicht van de allochtone nwwz nu merkkelijk lager ligt dan wanneer men *alle* nwwz telt.

Tabel 2: Niet-werkende werkzoekenden zonder vrij ingeschreven nwwz en OCMW-werkzoekenden

Situatie op 31.12 2000

Geslacht – leeftijd		aantal wz.	waarvan allochtonen		waarvan Maghreb.-Turken	
			aantal	% van wz.	aantal	% van allocht
MANNEN	- 25 jaar	16.261	1.920	11.8 %	1.789	93.2 %
	25-29 jaar	7.534	1.262	16.8 %	1.143	90.6 %
	30-39 jaar	13.413	2.503	18.7 %	2.062	82.4 %
	40-49 jaar	14.770	1.875	12.7 %	1.578	84.2 %
	50 +	5.770	194	3.4 %	131	67.5 %
	TOTAAL	57.748	7.754	13.4 %	6.703	86.4 %
VROUWEN	- 25 jaar	18.203	2.880	15.8 %	2.742	95.2 %
	25-29 jaar	10.681	1.587	14.9 %	1.468	92.5 %
	30-39 jaar	23.321	1.769	7.6 %	1.508	85.2 %
	40-49 jaar	24.755	722	2.9 %	558	77.3 %
	50 +	4.781	44	0.9 %	22	50.0 %
	TOTAAL	81.741	7.002	8.6 %	6.298	89.9 %
TOTAAL	- 25 jaar	34.464	4.800	13.9 %	4.531	94.4 %
	25-29 jaar	18.215	2.849	15.6 %	2.611	91.6 %
	30-39 jaar	36.734	4.272	11.6 %	3.570	83.6 %
	40-49 jaar	39.525	2.597	6.6 %	2.136	82.2 %
	50 +	10.551	238	2.3 %	153	64.3 %
	TOTAAL	139.489	14.756	10.6 %	13.001	88.1 %

Slechts 10.6 % van de aldus gedefinieerde groep werkzoekenden zijn allochtonen (tegen 15% wanneer men alle categorieën nwwz beschouwt). Van deze groep zijn 88.1 % Maghrebijn of Turk (slechts 65.6% bij de nwwz). Het leeuwenaandeel van de allochtone *vrij ingeschreven nwwz en de OCMW-werkzoekenden* (70.4%) bestaat immers uit *andere* dan Maghrebijnse en Turkse allochtonen. Dit houdt op zijn beurt o.m. verband met de stijgende immigratie uit andere landen (van o.m.

asielzoekers), en met de regularisatie-operatie van groepen illegaal in België verblijvende vreemdelingen. Deze mensen zijn in de regel nog niet uitkeringsgerechtigd. Daarover verder meer.

Evolutie

Evolutie van het totaal aantal nwwz

Het *aantal* allochtone nwwz *steeg* tussen december 1999 en december 2000 met 8.9% tot exact 24.000 eenheden. In dezelfde periode *daalde* het aantal werkzoekenden van Europese (EU)-origine met 14.4%.

In relatieve termen steeg de allochtone werkloosheid nog sterker. Het *gewicht* van de allochtone nwwz in het totaal steeg van 12.2% in 1999 tot 15.0% einde 2000. Het gaat om veruit de grootste jaarlijkse stijging sinds lange tijd.

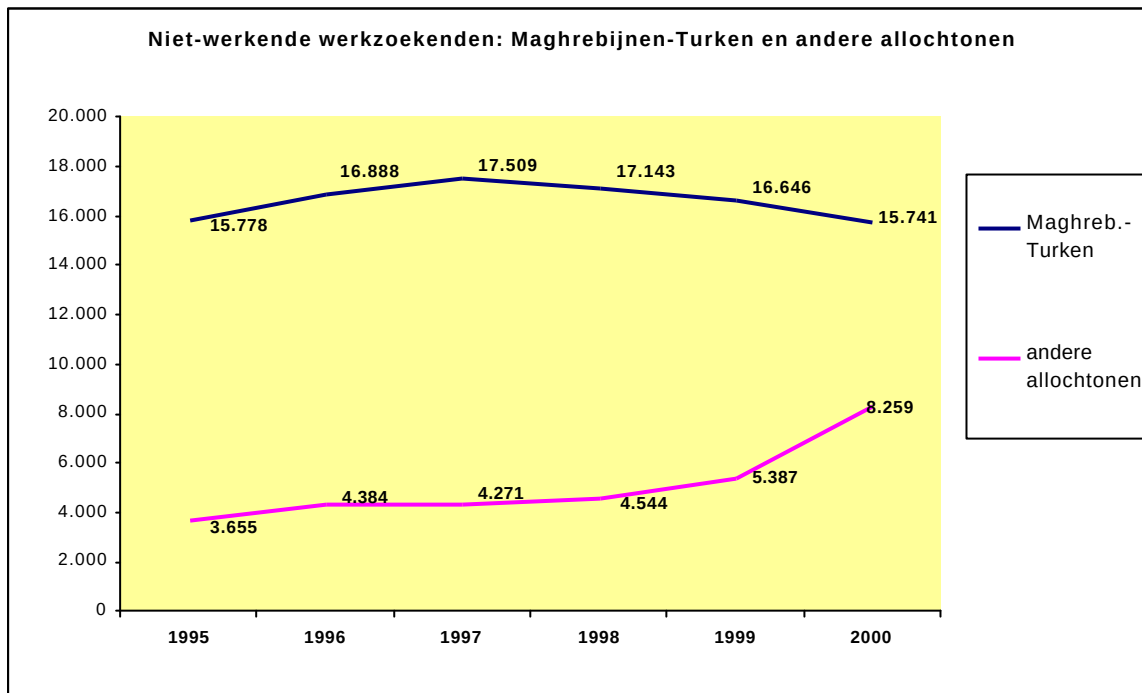
Tabel 3: Evolutie van het aantal nwwz 1995--2000

Jaar	MANNEN			VROUWEN			Mannen + Vrouwen		
	totaal nwwz	waarvan allochtonen		totaal nwwz	waarvan allochtonen		totaal nwwz	waarvan allochtonen	
		aantal	% van nwwz		aantal	% van nwwz		aantal	% van nwwz
1995	113.452	11.790	10.4 %	164.268	7.643	4.7 %	277.720	19.433	7,0%
1996	99.773	12.507	12.5 %	149.185	8.765	5.9 %	248.958	21.272	8,5%
1997	94.041	12.601	13.4 %	139.568	9.179	6.6 %	233.609	21.780	9,3%
1998	84.438	12.118	14.4 %	120.427	9.569	7.9 %	204.865	21.687	10,6%
1999	74.941	12.107	16.2 %	105.508	9.926	9.4 %	180.449	22.033	12,2%
2000	67.938	13.368	19.7 %	91.647	10.632	11.6 %	159.585	24.000	15,0%

Verschuiving in de samenstelling van de allochtone groep

Binnen de allochtone groep viel er wél een grote verschuiving te noteren: het aantal nwwz van Maghrebijnse en Turkse origine daalde met 5.4% tot 15.741 eenheden. De trend van vorig jaar m.b.t. het aantal allochtone nwwz van andere origines zet zich versterkt voort. Hun aantal steeg met liefst 53% op één jaar tijd (van 5.387 tot 8.259 eenheden)³.

Grafiek 1: Aantal allochtone niet-werkende werkzoekenden naar nationale groep (dec. van elk jaar)

Meer gedetailleerde cijfers vindt men in [bijlage 1](#).

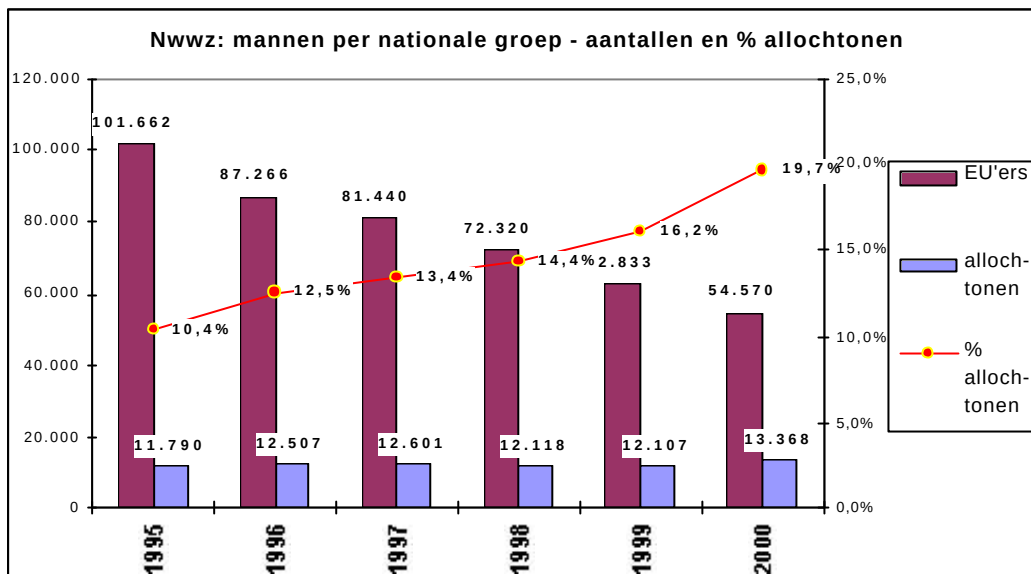
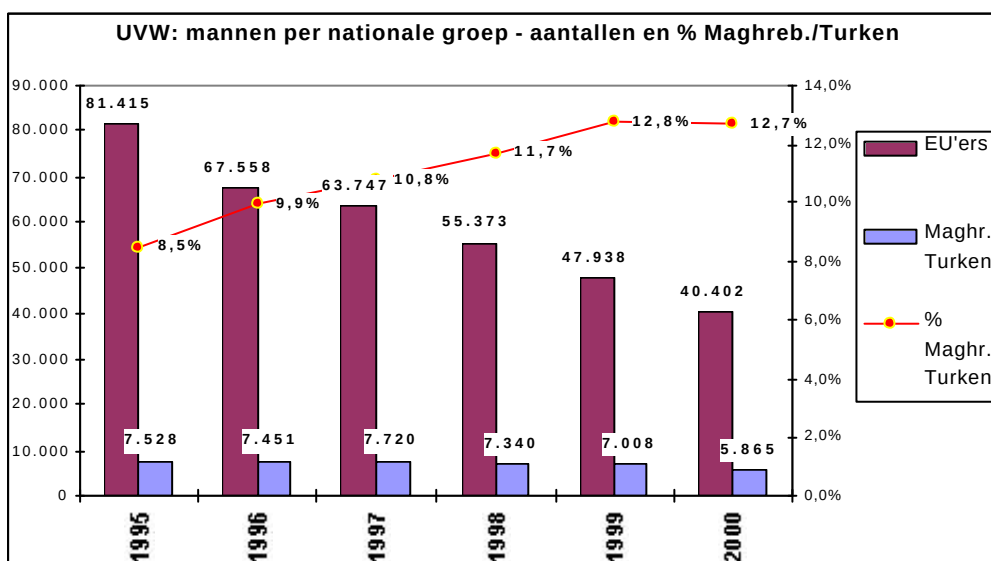
Volgende reeks grafieken over de periode december 1995-2000 illustreren dat de stijging van het aantal allochtone werkzoekenden zich in feite situeert bij de nieuwkomers uit nieuwe migratielanden die niet als uitkeringsgerechtigde volledig werkloze werkzoekenden ingeschreven zijn.

Mannen

Allochtone nwwz versus uitkeringsgerechtigde Maghrebijnen en Turken

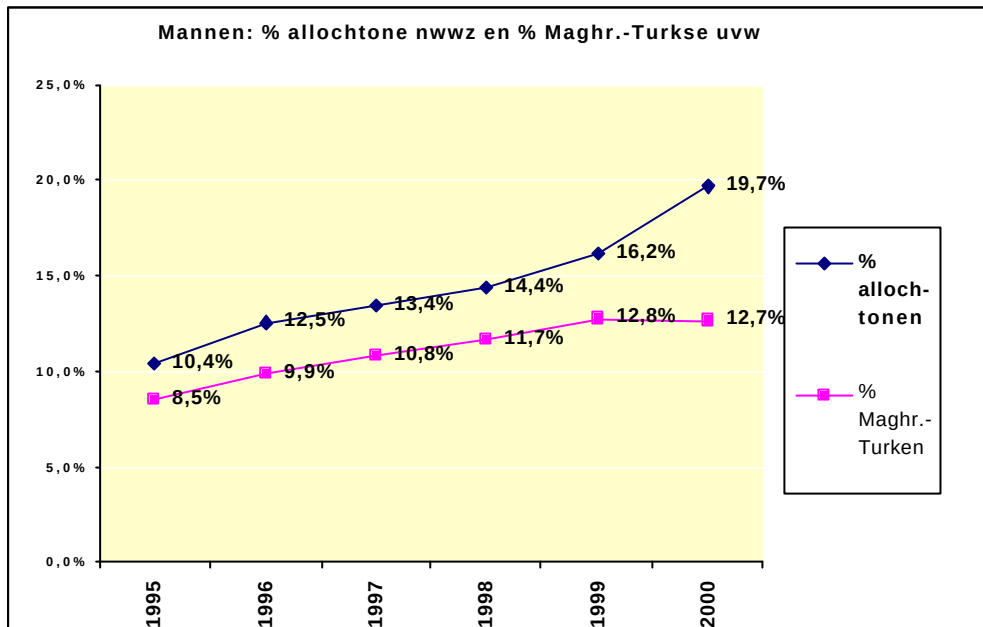
De eerste grafiek geeft de evolutie weer van *alle mannelijke allochtone nwwz*, de tweede enkel die van de mannelijke *uitkeringsgerechtigde volledig werkloze werkzoekenden van Maghrebijns-Turkse origine*.

³ Slechts een miniem deel van deze stijging kan toegeschreven worden aan het feit dat de VDAB sinds 1999 "genaturaliseerde" allochtonen van andere origines kan detecteren via de vrijwillige registratie, vermits er eind december 2000 slechts 385 van hen geregistreerd stonden, tegen 153 einde 1999. De toename zit hem zo goed als volledig bij de niet-genaturaliseerde andere allochtonen, waarvan het aantal steeg van 5.234 tot 7.874 (+ 50%).

Grafiek 2: Nwwz mannen: aantallen en procenten (dec. van elk jaar)**Grafiek 3: Uitkeringsgerechtigde volledig werkloze mannen: aantallen en procenten**

De verhoudingen tussen de evolutie van het *totaal van de nwwz* en de *Maghrebijnse en Turkse uvw's* wordt goed weergegeven op volgende grafiek.

Grafiek 4: Mannen: evolutie van de aandelen van allochtone nwwz versus die van de Maghrebijnse en Turkse uvw's (% in het totaal aantal nwwz, resp. in het aantal Maghrebijns/Turkse uvw's)

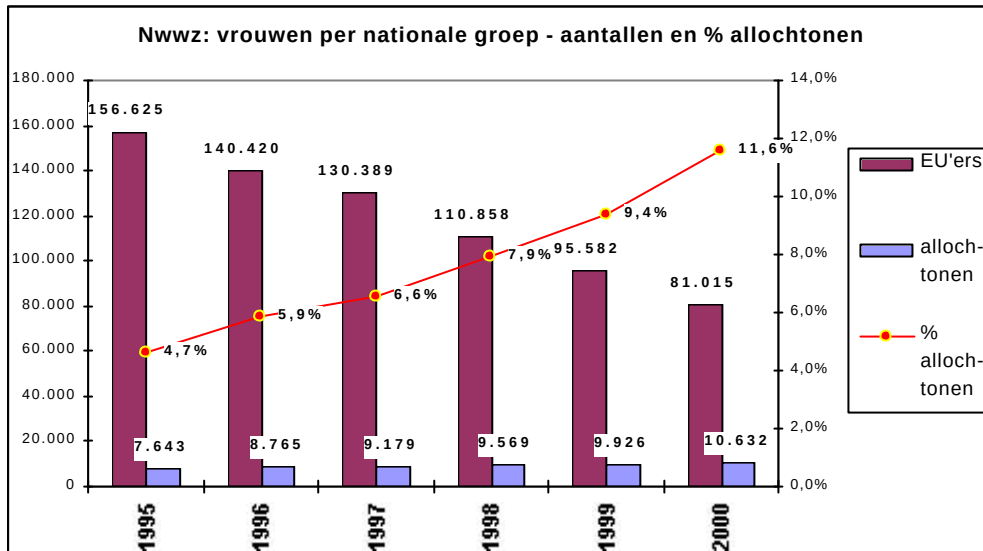

Vanaf 1998 daalde het aantal mannelijke Maghrebijns-Turkse *uvw's* weliswaar, maar procentueel bleef hun gewicht nog stijgen. In 2000 kwam daarin een kentering: voor het eerst sinds jaren was er een *minieme* afname van het gewicht van de Maghrebijns-Turkse uitkeringsgerechtigde volledige werkloosheid in het totaal. Dit viel echter samen met een zeer forse toename van het aantal allochtonen nwwz van andere nationale groepen, vooral ingeschreven als vrije werkzoekenden en via de OCMW's (vaak asielzoekers met een bestaansminimumuitkering), en door de inschrijving van de regularisatiekandidaten vanaf april 2000.

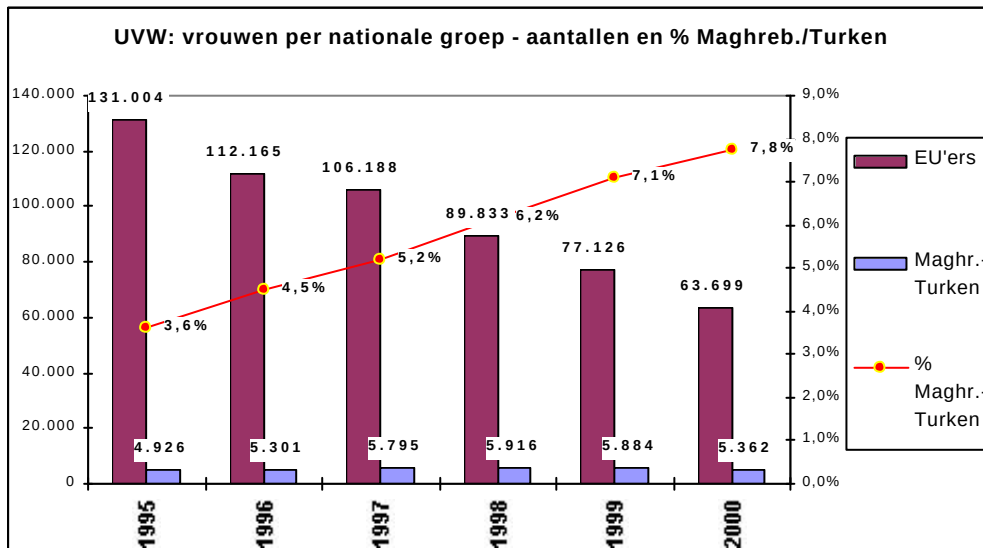
Vrouwen

Allochtone nwwz versus uitkeringsgerechtigde Maghrebijnen en Turken

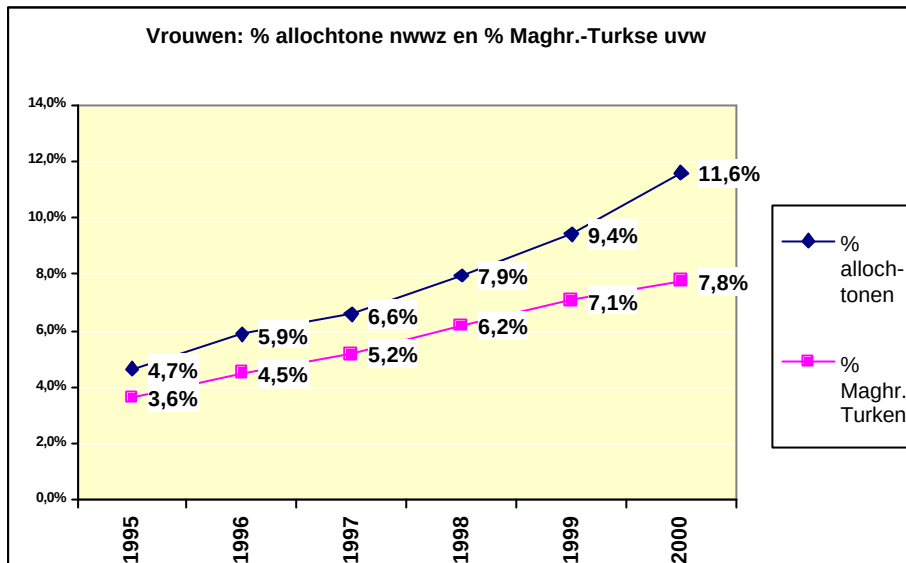
Grafiek 5: Nwwz vrouwen: aantallen en procenten (dec. van elk jaar)

Grafiek 6: Uitkeringsgerechtigde volledig werkloze vrouwen: aantallen en procenten

Grafiek 7: Vrouwen: evolutie van de aandelen van allochtone nwwz versus die van de Maghrebijnen en Turkse uvw's (% in het totaal aantal nwwz, resp. in het aantal Maghrebijns/Turkse uvw's)

Méér nog dan bij de mannen lopen beide curven vanaf 1997 uit mekaar. De stijging zit hem vooral bij de alloctonen van andere origines, meestal ingeschreven als vrije werkzoekenden of doorgestuurd door de OCMW's.

Bij de vrouwelijke Maghrebijns-Turkse uitkeringsgerechtigde werklozen is er nog geen sprake van een kentering in de relatieve toename. Dit houdt verband met de stijgende participatiegraad onder deze vrouwen.

Evolutie: conclusie

De jarenlange hoogconjunctuur met spectaculaire daling van het aantal autochtone werkzoekenden bij de mannen, heeft slechts een beperkt effect gehad op het aantal uitkeringsgerechtigde werkzoekende Maghrebijnse en Turkse mannen. Pas in 2000 daalde hun aantal substantieel. Hun relatieve positie is tot 1999 achteruit blijven gaan.

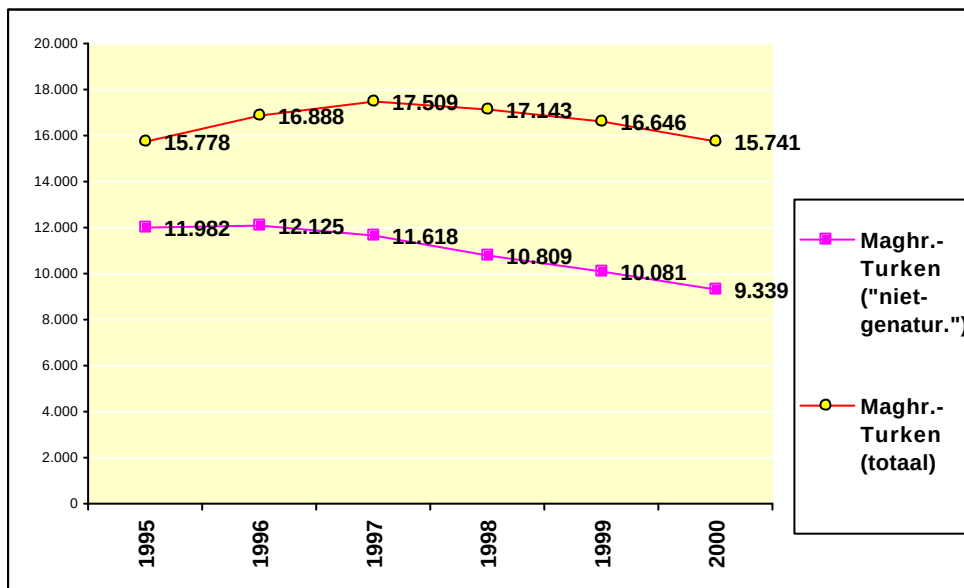
De relatieve toename van de vrouwelijke allochtone werkloosheid daarentegen gaat onverminderd voort, vooral als gevolg van hun verhoogde participatiegraad. De spontane marktkrachten konden de relatieve achterstelling van de Maghrebijnen en Turken op de arbeidsmarkt nog niet ombuigen, hoewel voor de mannen de beweging is ingezet.

Het jaar 2000 bracht dus toch een kentering ten goede voor de “gesettelde” mannen van Maghrebijnse en Turkse origine. Wellicht zijn o.m. een aantal positieve maatregelen hieraan niet vreemd. Omgekeerd kan men vrezen dat een teruggang van de conjunctuur, zonder krachtige positieve tegenacties, de werkloosheid onder Maghrebijnen en Turken zowel in absolute als in relatieve termen opnieuw zal doen opflakkeren. De nieuwe immigratiegolf komt daar bovenop, en stelt het arbeidsmarktbeleid voor nieuwe uitdagingen.

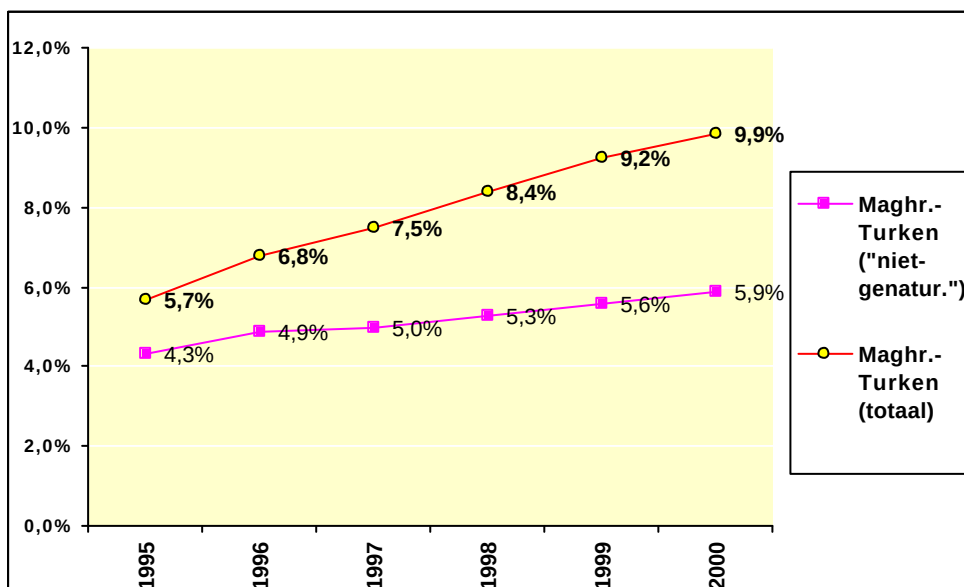
Belang van de etnische cijfers voor beleidsvoorbereidend onderzoek

Cijfers over de werkzoekende allochtonenpopulatie *zonder* de genaturaliseerden kunnen de illusie wekken dat het de goede kant uit gaat. Onderstaande grafieken tonen aan dat de evolutie van de werkzoekendenpopulatie volgens nationaliteit een totaal ander beeld geeft dan het reële beeld. In beide volgende grafieken geeft de bovenste lijn de reële evolutie weer, de onderste lijn is in feite gezichtsbedrog: werkzoekenden die Belg worden, verdwijnen wel uit die onderste curve, maar vervoegen de curve van de autochtonen, die daardoor kunstmatig opgetild wordt. De grafieken onderstrepen nog maar eens de relevantie van de gevolgde methodologie voor beleidsvoorbereidend onderzoek.

Grafiek 8: Maghrebijse en Turkse nwwz: absolute cijfers (dec. 1995-2000)

Grafiek 9: Maghrebijse en Turkse nwwz: % t.a.v. totaal aantal nwwz (dec. 1995-2000)

Nieuwe nationale groepen op de arbeidsmarkt

De invloed van de regularisatie van vreemdelingen op het aantal werkzoekenden

Vanaf 15 april 2000 konden de vreemdelingen zonder wettig verblijf die een aanvraag tot regularisatie hadden ingediend, zich inschrijven bij de VDAB als vrije werkzoekenden. Omdat de VDAB géén speciale code hanteert voor deze werkzoekenden, dienden het aantal werkzoekende regularisatie-kandidaten *geschat*. Hiervoor werden een aantal criteria gehanteerd die toelaten een vrij exacte schatting te maken van hun aantal⁴.

Uiteraard vertekent de inschrijving bij de VDAB van de regularisatie-kandidaten het cijfermatig beeld van de werkzoekendenpopulatie voor een stuk. Het gaat immers om personen die reeds in ons land vertoefden, zodat hun inschrijving niet zomaar gelijk te stellen is met een reële toename van het aantal werkzoekenden. Daarom is het nuttig zich af te vragen hoe de evolutie eruit zou gezien hebben zonder regularisatie-kandidaten.

Volgens onze schatting hebben zich tussen 15 april '00 en 31 december '00 in totaal 3.239 regularisatie-kandidaten als werkzoekenden ingeschreven bij VDAB (2.358 mannen en 881 vrouwen). Van hen waren er eind december nog 2.276 nwwz (1.604 mannen en 672 vrouwen).

regularisatie-kandidaten	mannen	vrouwen	totaal
ingeschreven april-dec. 2000	2.358	881	3.239
nog nwwz op 31.12.2000	1.604	672	2.276
% nog nwwz	68,0%	76,3%	70,3%

Indien men deze mensen uit de cijfers weert, dan blijkt de evolutie voor het jaar 2000 wel wat positiever uit te vallen. Zonder de inschrijving van de regularisatie-kandidaten zou de stijging tijdens het afgelopen jaar van het aantal allochtone nwwz een stuk minder scherp geweest zijn. De absolute stijging van het aantal *mannelijke* allochtone nwwz voor 2000 (+ 1.207 eenheden) zou dan zelfs een lichte daling worden van 343 eenheden. De ongemeen sterke stijging van het *aandeel* van de mannelijke allochtone nwwz (van 16.2% tot 19.7% op één jaar tijd) zou dan gereduceerd worden tot een "normale" stijging met 1.5 procentpunt (van 16.2% tot 17.7%). Ook bij de vrouwelijke alloctonen zou de evolutie minder steil uitgevallen zijn. De stijging van 706 eenheden zou dan gereduceerd worden tot een minieme stijging van 34 eenheden.

4 Bij de berekening werd uitgegaan van enkele kenmerken van de regularisatie-aanvragers, zoals het feit dat de meesten bij inschrijving nog geen rijksregisternummer hadden, en dat ze géén of slechts een voorlopige arbeidsvergunning hadden.

Regularisatie-kandidaten naar nationaliteit en geslacht

In vergelijking met de meer gevestigde vreemdelingen zijn de regularisatie-kandidaten mannelijker (73%) en komen ze veel vaker uit de ex-Sovjetunie, in mindere mate ook uit Afrika (sub-sahara) en Oost-Europa en in nog mindere mate uit Azië. Maghrebijnen en Turken maken slechts 35% van de regularisatie-kandidaten uit (tegen 75% van de uvw's zonder Belgisch diploma).

In volgende tabel worden de regularisatie-kandidaten die in 2000 ooit ingeschreven waren als nwwz bij de VDAB vergeleken met de iets meer gesettelde vreemdelingen die echter nog niet in België opgroeiden (uvw's zonder Belgisch diploma).

Tabel 4: Vergelijking regularisatie-kandidaten en vreemde uvw's naar nationaliteit

Nationaliteit	nwwz regular.-kandid. (ingeschreven 04/200- 12/2000)		uvw's zonder Belgisch diploma (31.12.2000)		factor (kol.2/kol4)
	aantal	%	aantal	%	
AZIE	464	14,3%	284	7,2%	1,6
ALBANIE	25	0,8%	14	0,4%	1,8
EX-SOVJETUNIE	458	14,1%	41	1,0%	11,2
AFRIKA SUB-SAHARA	704	21,7%	278	7,0%	2,5
Z.-EN C.AMERIKA-CARAÏBEN	76	2,3%	88	2,2%	0,9
(EX-)JOEGOSLAVIE	95	2,9%	124	3,1%	0,8
OOST-EUROPA	263	8,1%	123	3,1%	2,1
MAGHREB	838	25,9%	1.638	41,2%	0,5
TURKIJE	296	9,1%	1.341	33,8%	0,2
LAND NIET GEKEND	20	0,6%	40	1,0%	0,5
TOTAAL	3.239	100,0%	3.971	100,0%	0,8

Samenstelling van de populatie van allochtone nwwz (nationaliteit en geslacht)

Onderstaande tabel toont aan dat de verschuivingen binnen de populatie van allochtone werkzoekenden in de afgelopen jaren vrij drastisch waren.

- Het aandeel van de Aziaten in het totaal aantal allochtone nwwz steeg van 1.1% in 1995 tot 6.5% in 2000.
- Het aandeel van ex-Sovjetunie-burgers onderging een spectaculaire stijging: van 0.3% in 1995 tot 6.3% (het afgelopen jaar alleen al steeg hun aandeel van 2.1% naar 6.3%).
- Opvallend is dat Oost-Europa en ex-Joegoslavië deze spectaculaire “Sovjet”-stijging slechts gedeeltelijk volgen: het aandeel van Oost-Europa steeg “slechts” van 1.2% naar 3.1%, dat van ex-Joegoslavië van 1.3% naar 3.9%.
- Zwart Afrika zag zijn aandeel stijgen van 2.2% naar 9.0%.

Tabel 5: Allochtonen nwwz naar nationaliteit 1995-2000⁵

NATIONALE GROEP	MAAND-JAAR												factor	
	dec.-1995		dec.-1996		dec.-1997		dec.-1998		dec.-1999		dec.-2000			
		%		%		%		%		%		%	00 - 95	00 - 99
AZIE	209	1.1	495	2.3	632	2.9	733	3.4	824	3.7	1.569	6.5	7,5	1,9
Z./C.AMERI- KA- CARAÏBEN	70	0.4	178	0.8	215	1.0	222	1.0	263	1.2	392	1.6	5,6	1,5
ALBANIE	19	0.1	30	0.1	32	0.1	73	0.3	110	0.5	156	0.7	8,2	1,4
EX- SOVJETUNIE	60	0.3	138	0.6	190	0.9	305	1.4	463	2.1	1.508	6.3	25,1	3,3
AFRIKA SUB- SAHARA	425	2.2	733	3.4	931	4.3	1.154	5.3	1.351	6.1	2.160	9.0	5,1	1,6
(EX)-JOEGO- SLAVIE	258	1.3	349	1.6	380	1.7	480	2.2	752	3.4	947	3.9	3,7	1,3
OOST- EUROPA	225	1.2	374	1.8	376	1.7	402	1.9	427	1.9	741	3.1	3,3	1,7
MAGHREB	5.883	30.3	6.036	28.4	5.983	27.5	5.648	26.0	5.281	24.0	5.401	22.5	0,9	1,0
TURKIJE	6.099	31.4	6.089	28.6	5.635	25.9	5.161	23.8	4.800	21.8	3.938	16.4	0,6	0,8
"Genaturalis." (vooral Maghr.- Turken)	3.796	19.5	4.763	22.4	5.891	27.0	6.334	29.2	6.718	30.5	6.787	28.3	1,8	1,0
VLUCHTELIN GEN/ VADERL.LOZ EN	673	3.5	647	3.0	496	2.3	413	1.9	408	1.9	180	0.8	0,3	0,4
LAND NIET GEKEND	1.690	8.7	1.355	6.4	936	4.3	678	3.1	559	2.5	112	0.5	0,1	0,2
Overige (W.- Europa-N- Amerika- Australië)	26	0,1	85	0,4	83	0,4	84	0,4	77	0,3	109	0,5	0,9	1,3
TOTAAL	19.433	100.0	21.272	100.0	21.780		21.687	100.0	22.033	100.0	24.000	100.0	1,2	1,1

5 De categorieën "Vluchtelingen en vaderlandslozen", en "Land niet gekend" werden administratief uitgezuiverd, zodat de schommelingen over de jaren heen weinig betekenis hebben.

Spreiding per gemeente

Bijlage 2 geeft voor een aantal gemeenten cijfers van het aantal allochtonen en hun gewicht in de werkzoekendenpopulatie van die gemeente. Tevens vindt men er het aandeel van de vrouwen, van de Maghrebijnen en Turken, en van de “genaturaliseerden” in terug.

Het procentuele gewicht van de allochtonen in de werkzoekendenpopulatie blijkt hoog te zijn in de steden Antwerpen en Mechelen (37%), Vilvoorde (30%), Lokeren (30%), en verder, in het westen en het centrum van Vlaanderen: Boom (23%), Willebroek (27%), Asse (21%), Leuven (21%), Gent (27%), Sint-Niklaas (27%), Temse (24%).

In Limburg worden hoge percentages bereikt in Beringen (35%), Genk (31%), Leopoldsburg (22%), Heusden-Zolder (42%), Houthalen-Helchteren (27%), Maasmechelen (24%).

Het aandeel van de Maghrebijnen en Turken in het totaal aantal allochtone nwwz is bijzonder hoog in de gemeenten Mechelen (78%), Willebroek (82%), Vilvoorde (75%), Diest (80%), Waregem (75%), Hamme (96%), Zele (98%), Ronse (83%), Lokeren (90%), Temse (81%), en in de meeste Limburgse gemeenten (maar niet in Hasselt), waar meestal meer dan 80% van de allochtonen Maghrebijnen en Turken zijn.

Omgekeerd zijn er relatief weinig allochtonen van Maghrebijnse of Turkse origine (dus veel van andere origines) in Leuven (34%), Brugge (25%), Oostende (19%), Roeselare (20%), Dendermonde (50%), Kortrijk (48%) en Hasselt (56%).

De gemeente met het hoogste aantal allochtone nwwz, Antwerpen, telt onder hen slechts 65% Maghrebijnen of Turken.

Opvallend lage naturalisatiepercentages bij jonge Maghrebijnen en Turken (-30 jaar) vinden we terug in de gemeenten Antwerpen (41%), Mechelen (40%), Sint-Niklaas (45%), Lokeren (46%), Willebroek (45%). Hoog scoren op dit vlak Vilvoorde (63%), Ronse (67%), Temse (64%), Genk (76%), Heusden-Zolder (73%), Houthalen-Helchteren (60%) en Maasmechelen (70%).

In de gemeenten waar het aandeel onder de allochtonen van de traditionele groep van Maghrebijnen en Turken laag is, zijn het vooral de werkzoekenden uit de ex-Sovjetunie, Afrika (sub-sahara), en Azië die opvallen.

Bijzonder opvallend is het hoge aantal ex-Sovjetunie-burgers in een aantal West-Vlaamse gemeenten: zo behoren 39 van de 74 allochtone nwwz in Leper tot die groep, 67 van de 319 in Brugge, 52 van de 404 in Kortrijk, 108 van de 377 in Oostende, 70 van de 215 in Roeselare.

Werkloosheidsduur van allochtonen

Volgende tabel geeft voor verschillende nationale groepen de medianen⁶ van de werkloosheidsduren (definitie eurostat) volgens studieniveau, en dit voor de min 30-jarige uvw's.

Opvallend is de veel langere werkloosheidsduur voor “niet-genaturaliseerde” dan voor wél genaturaliseerde Maghrebijnen en Turken, en dit in alle studieniveaus. Het verschil neemt echter af naarmate het studieniveau stijgt. Bij de vrouwen is het verschil in werkloosheidsduur tussen

6 De mediaan van de werkloosheidsduur voor een groep is de “middelste” werkloosheidsduur wanneer men de leden van de groep rangschikt volgens hun werkloosheidsduur: 50% van de groep is dus langer, 50% korter werkloos.

genaturaliseerden en niet-genaturaliseerden aanzienlijk groter dan bij de mannen. Vrouwelijke allochtonen zijn ook véél langer werkloos dan mannelijke. Bij autochtonen zijn deze genderverschillen veel kleiner.

Tabel 6: Jonge uitkeringsgerechtigde nwwz (-30 jaar) naar studieniveau - dec. 2000

NATIONALE GROEP	M/V	GEEN BELGISCH DIPLOMA		LAGER ONDERW.		LAGER SEC.		HOGER SEC.		HOGER ONDERW.		TOTAAL	
		aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan
Autochtone E.U.-burgers	M	135	3.0 m.	2.258	7.0 m.	4.619	6.0 m.	4.662	4.0 m.	1.227	4.0 m.	12.901	5.0 m.
	V	236	6.0 m.	2.025	12.0 m.	5.485	10.0 m.	7.780	6.0 m.	1.985	4.0 m.	17.511	7.0 m.
	M+V	371	6.0 m.	4.283	9.0 m.	10.104	8.0 m.	12.442	5.0 m.	3.212	4.0 m.	30.412	6.0 m.
Maghreb.-Turken met E.U.-nationaliteit	M	91	4.0 m.	335	9.0 m.	410	9.0 m.	271	8.0 m.	14	8.5 m.	1.121	8.0 m.
	V	54	13.5 m.	396	16.0 m.	697	16.0 m.	878	15.0 m.	35	4.0 m.	2.060	15.0 m.
	M+V	145	6.0 m.	731	14.0 m.	1.107	13.0 m.	1.149	12.0 m.	49	6.0 m.	3.181	12.0 m.
Maghreb.-Turken ("niet-genatur.")	M	346	6.0 m.	387	13.0 m.	302	12.0 m.	144	9.0 m.	5	9.0 m.	1.184	9.5 m.
	V	162	9.0 m.	364	25.5 m.	510	24.0 m.	394	19.0 m.	2	3.5 m.	1.432	20.0 m.
	M+V	508	7.0 m.	751	16.0 m.	812	17.0 m.	538	16.5 m.	7	7.0 m.	2.616	15.0 m.
Andere nationale groepen van buiten E.U.	M	116	7.0 m.	22	12.5 m.	33	7.0 m.	23	13.0 m.	2	16.0 m.	196	7.0 m.
	V	84	8.0 m.	18	7.0 m.	38	13.0 m.	40	14.5 m.	5	25.0 m.	185	11.0 m.
	M+V	200	7.0 m.	40	11.0 m.	71	13.0 m.	63	14.0 m.	7	25.0 m.	381	10.0 m.
TOTAAL	M	688	5.0 m.	3.002	8.0 m.	5.364	6.0 m.	5.100	5.0 m.	1.248	4.0 m.	15.402	6.0 m.
	V	536	7.0 m.	2.803	14.0 m.	6.730	11.0 m.	9.092	7.0 m.	2.027	4.0 m.	21.188	8.0 m.
	M+V	1.224	6.0 m.	5.805	10.0 m.	12.094	9.0 m.	14.192	6.0 m.	3.275	4.0 m.	36.590	7.0 m.

In bijlage 3 vindt men ook de cijfers voor de uvw's boven de 30 jaar.

Bijzondere aandacht verdient de relatie bij allochtone vrouwen tussen de gezinstoestand en de werkloosheidsduur⁷. Zowel bij autochtonen als bij Maghrebijns/Turkse vrouwen is de werkloosheidsduur des te groter naargelang men met meer "gevoerde" gezinsvormen te maken heeft. Bij gelijke leeftijd zijn (nog) niet gehuwde/samenwonende vrouwen zonder kinderen gemiddeld korter werkloos dan samenwonende vrouwen met kinderen. Dit fenomeen vraagt eigenlijk naar een longitudinaal onderzoek, waarbij een bepaalde cohorte vrouwen gevolgd wordt in de tijd. In dit

⁷ De werkzoekenden worden door de VDAB ingedeeld naargelang ze al dan niet samenwonen, onafhankelijk van hun burgerlijke staat. Dit veld is echter niet steeds geactualiseerd, zodat de waarde ervan niet steeds absoluut is.

bestek is dit niet mogelijk. Toch kan men uit de verschillen tussen de werkloosheidsduren van vrouwen in verschillende gezinssituaties wel enkele voorzichtige conclusies trekken.

Samenwonende *autochtone Belgische vrouwen* die nog geen kinderen hebben zijn *minder lang werkloos* dan alleenstaanden zonder kinderen. Het gaan samenwonen of huwen lijkt bij hen dus geen negatieve invloed te hebben op hun beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt. Bij Maghrebijns/Turkse vrouwen is dit helemaal niét het geval. Samenwonenden zonder kinderen zijn *langer* werkloos dan alleenstaanden zonder kinderen.

Zeker bij de beter geschoolde vrouwen (hoger secundair onderwijs beëindigd) lijkt er een “huwelijks effect” te bestaan. De beter geschoolde allochtone vrouwen lijken echter minder dan hun Belgische collega's de weerslag te ondervinden van de kinderlast. De groep die samenwoont en kinderen heeft, is nauwelijks langer werkloos dan de groep die samenwoont en geen kinderen heeft. Bij beter geschoolde Belgische vrouwen stuwt de kinderlast de werkloosheidsduur sterk omhoog, hoewel deze bij hen nog altijd veel lager ligt dan bij beter geschoolde allochtone vrouwen.

Tabellen 7/8: Werkloosheidsduren van vrouwelijke uvw's (einde nov. 2000)

Laaggeschoolden met Belgisch diploma								
Autochtone Belgen								
Leeftijd	ALLEENSTAAND ZONDER KIND.		SAMENWONEND ZONDER KIND.		SAMENWONEND MET KIND.		ALLEENSTAAND MET KIND.	
	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan
-22 jaar	1.422	9	385	9	304	12	347	14
23-24 jaar	441	8	207	7	292	11	348	16
25-29 jaar	826	10	414	9	1053	10	1.207	16
30-34 jaar	675	11	430	12	1590	13	1.712	20
35-39 jaar	763	18	510	15	2362	18	2.142	22
Maghrebijnen-Turken								
Leeftijd	ALLEENSTAAND ZONDER KIND.		SAMENWONEND ZONDER KIND.		SAMENWONEND MET KIND.		ALLEENSTAAND MET KIND.	
	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan
-22 jaar	408	14	212	18	160	22	34	27
23-24 jaar	78	16	67	18	195	31	42	31
25-29 jaar	113	15	83	20	543	21	137	28
30-34 jaar	38	15	22	36	328	23	115	30
35-39 jaar	11	25	14	10	171	32	62	40
Beter geschoolden (secundair onderwijs beëindigd)								
Autochtone Belgen								
Leeftijd	SAMENWONEND ZONDER KIND.		ALLEENSTAAND ZONDER KIND.		SAMENWONEND MET KIND.		ALLEENSTAAND MET KIND.	
	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan
-22 jaar	324	7	1703	4	141	11	113	10
23-24 jaar	328	7	859	5	249	10	147	12
25-29 jaar	696	7	1.273	5	1099	10	611	11
30-34 jaar	512	9	781	9	1713	12	925	14
35-39 jaar	399	12	482	10	1564	18	880	19

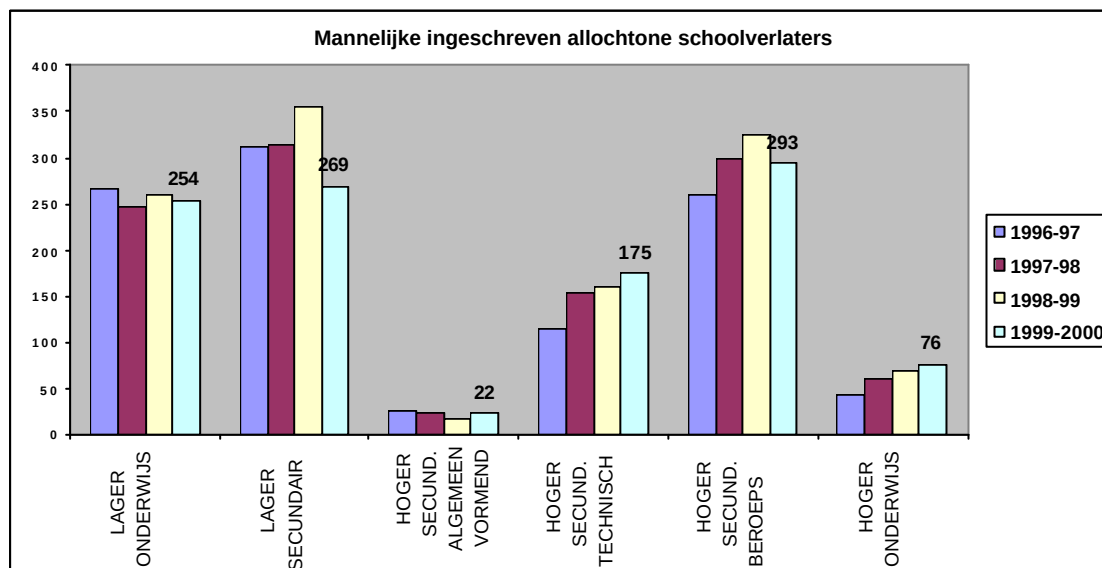
Maghrebijnen-Turken								
Leeftijd	ALLEENSTAAND ZONDER KIND.		SAMENWONEND ZONDER KIND.		SAMENWONEND MET KIND.		ALLEENSTAAND MET KIND.	
	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan
-22 jaar	266	14	137	16	60	17	13	17
23-24 jaar	121	8	80	17	130	18	25	13
25-29 jaar	86	12	66	20	270	21	40	14
30-34 jaar	39	10	19	11	150	25	37	33
35-39 jaar	9	29	5	6	34	24	10	11

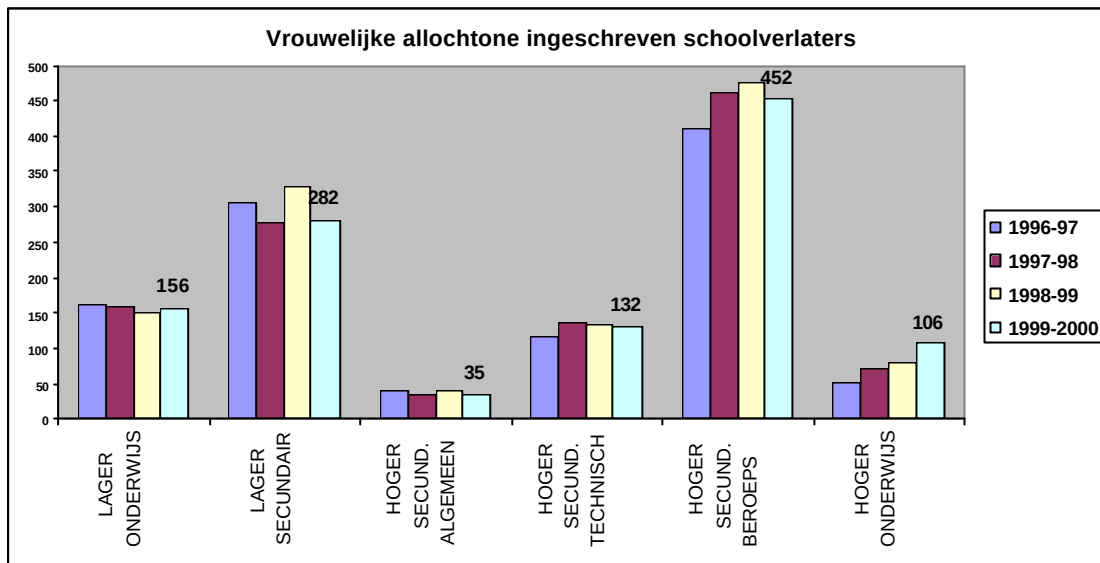
Samenvattend kan gesteld worden dat het gecombineerde effect van huwelijk én kinderlast veel groter is bij Maghrebijnse en Turkse vrouwen, dan bij autochtone Belgische vrouwen. Allochtone vrouwen lijken echter reeds minder beschikbaar te worden voor de arbeidsmarkt vanaf hun huwelijk, daar waar dit fenomeen zich bij autochtone vrouwen pas manifesteert wanneer er kinderen komen.

Werkloosheid bij allochtone schoolverlaters (1998-1999 en 1999-2000)

Het aantal allochtone schoolverlaters dat zich op het einde van vorig schooljaar inschreef als werkzoekenden bij VDAB, daalde lichtjes, van 2.397 naar 2.252 eenheden (-8% bij de jongens, -4% bij de meisjes). Een blik op de inschrijvingen van allochtone schoolverlaters leert dat hun studieniveau langzaam omhoog gaat.

Grafiek 10: Mannelijke ingeschreven allochtone schoolverlaters naar studieniveau

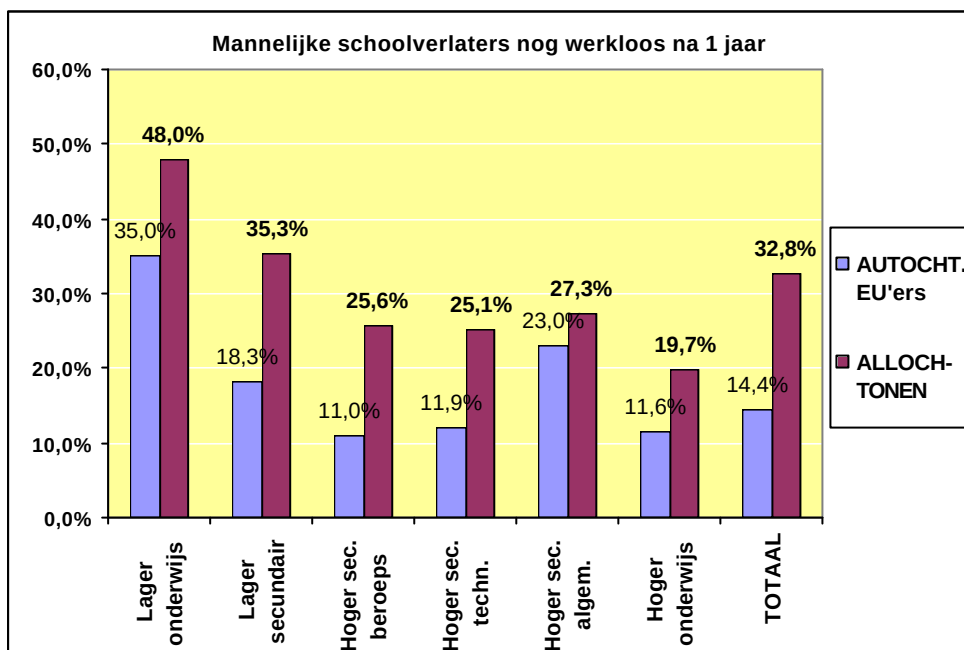
Grafiek 11: Vrouwelijke ingeschreven allochtone schoolverlaters naar studieniveau

Dit neemt niet weg dat er nog een schrijnend verschil bestaat tussen het studieniveau van autochtone en allochtone schoolverlaters. Ook binnen het secundair onderwijs zijn er nog grote verschillen. In 1999 noteerde men nog steeds 3.4 keer meer inschrijvingen van allochtone vrouwen met een hoger secundair beroepsdiploma dan met een hoger secundair technisch diploma (bij de autoctonen bedroeg deze verhouding slechts 1.5). Bij de allochtone mannen lag de verhouding tussen hoger secundair beroeps en technisch gunstiger: 1.7 keer hoger (maar deze factor bedroeg slechts 1.0 bij de autochtone mannen).

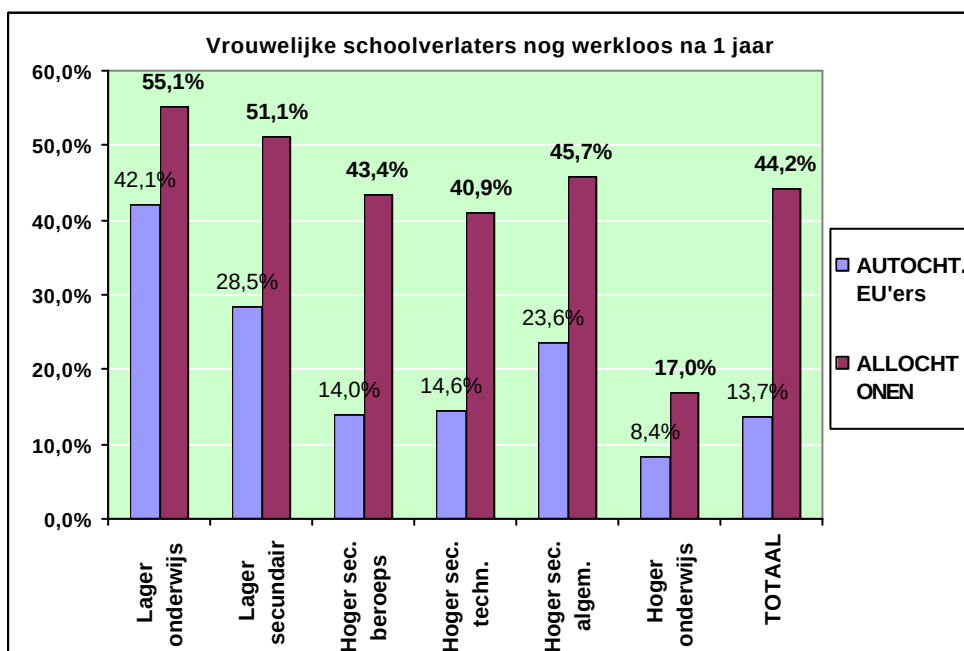
Slechts 8.1% van de allochtone schoolverlaters die zich bij de VDAB hebben ingeschreven, hebben een diploma van het hoger (meestal niet-universitair) onderwijs op zak (7.0% van de jongens, 9.1% van de meisjes). Bij de autoctonen bedragen deze percentages 32.2% voor de jongens en 48.4% voor de meisjes.

Bijgaande grafieken over de periode 1999-2000 spreken voor zich. Voor elk studieniveau wordt het percentage van de in 1999 ingeschreven schoolverlaters weergegeven dat in juni 2000 nog niet-werkende werkzoekende was. Bijlage 4 geeft behalve deze percentages ook de absolute getallen, zowel voor 1999-2000 als voor het voorgaande jaar.

Grafiek 12: Mannelijke schoolverlaters nog nwwz na 1 jaar- 1999-2000

Grafiek 13: Vrouwelijke schoolverlaters nog nwwz na 1 jaar- 1999-2000

In vergelijking met het jaar ervoor daalde de werkloosheid van allochtone schoolverlaters weliswaar wat, maar niet in dezelfde mate als bij de autochtonen. Bij de jongens daalde hij van 34,5% naar

32.8% (autochtonen: van 16.1% naar 14.4%). Bij de meisjes daalde hij van 50.5% naar 44.2% (autochtonen: van 16.1% naar 13.7%) – zie bijlage 4.

Acties van de VDAB

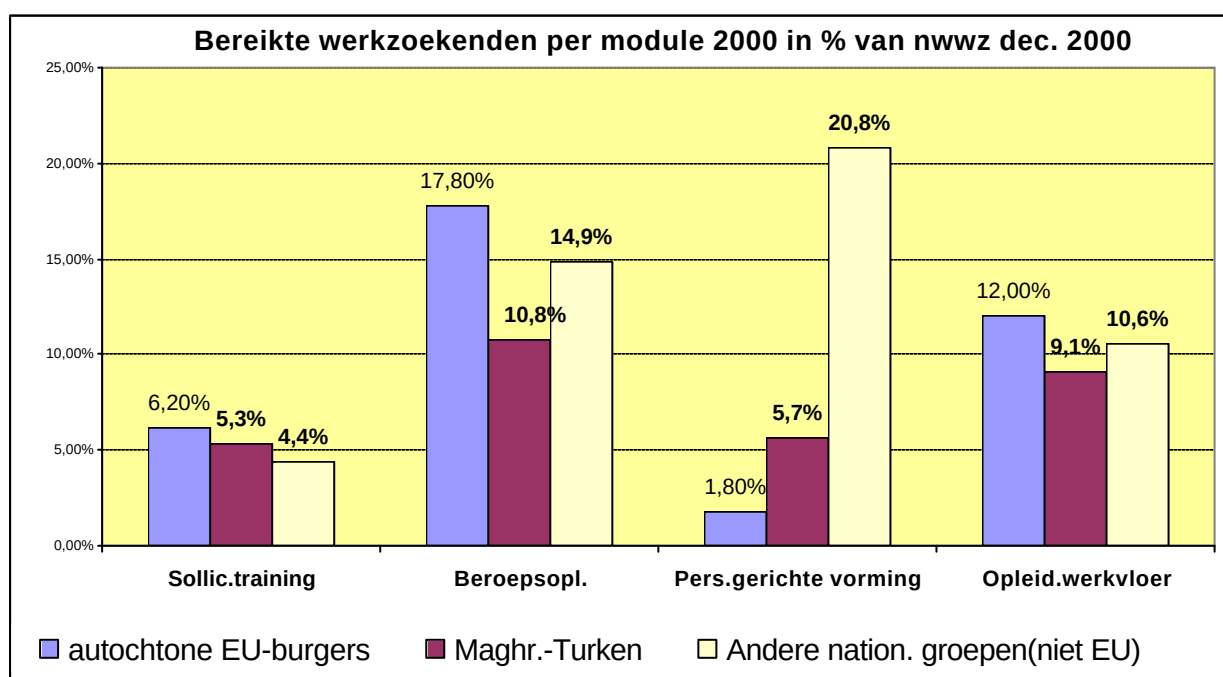
Trajectbegeleiding

Trajectwerking is een methodiek waarbij de werkzoekende volgens een stappenplan door één vast consulent, de trajectbeheerder, naar duurzame tewerkstelling wordt begeleid. Centraal staat dus én de werkzoekende én het arbeidsmarktperspectief. De trajectbegeleiding richt zich voornamelijk tot werkzoekenden die niet arbeidsmarktrijp zijn.

In bijlage 5 vindt men het aantal werkzoekenden bereikt in de modules 2 tot 7 van de trajectbegeleiding, en de verhouding tot het aantal nwwz per 31.12.2000. De relatieve cijfers (aandelen van bereikte werkzoekenden t.a.v. stock aan nwwz) geeft ons een beeld in welke mate de verschillende segmenten van werkzoekenden bereikt worden door de trajectwerking⁸.

Bereikte werkzoekenden per module in 2000

Grafiek 14: Vergelijking van de aandelen bereikte werkzoekenden in de diverse modules in 2000

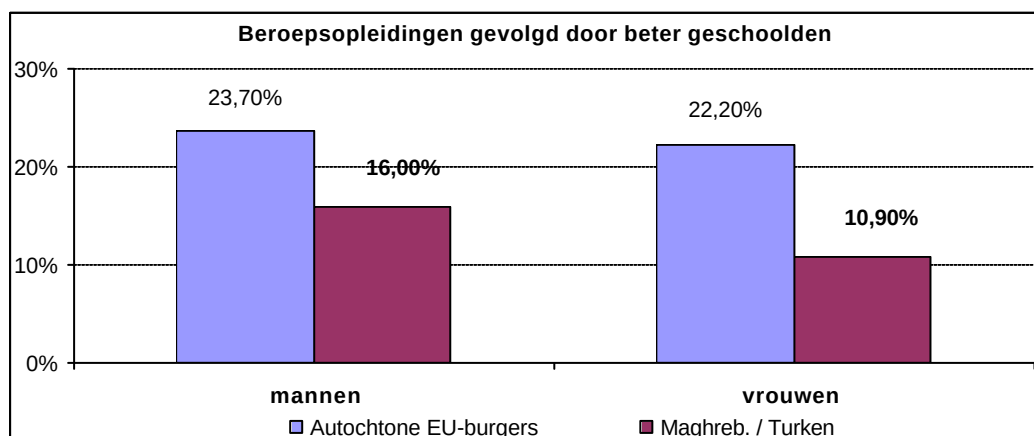
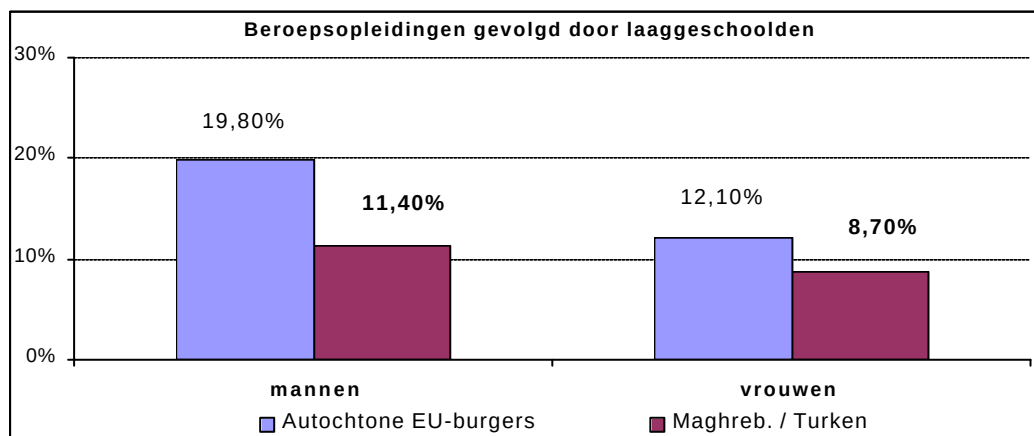
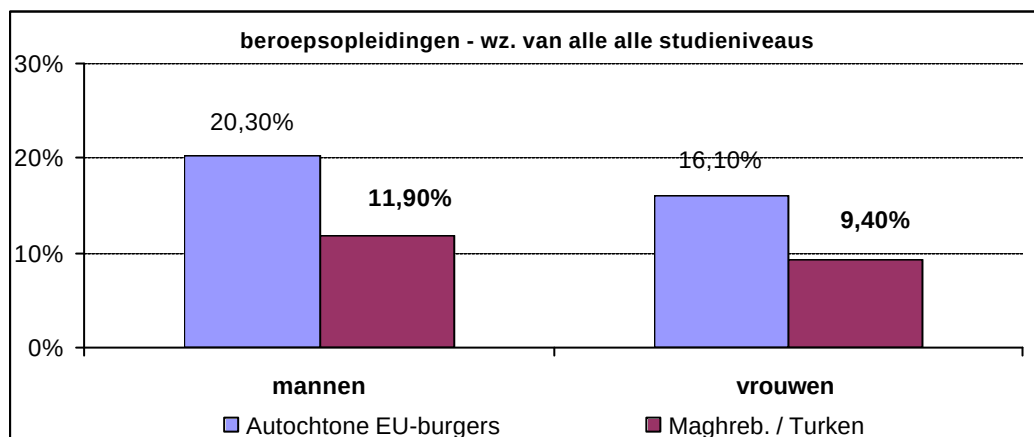
De grafiek geeft voor elke nationale groep en module de verhouding aan tussen de bereikte werkzoekenden en het aantal nwwz op 31.12.2000. Zo werden bv. 17.8% van de autochtone groep bereikt in de module beroepsopleiding - tegen slechts 10.8% van de Maghrebijnen en Turken.

⁸ Het gaat om *verhoudingscijfers* die een maat moeten aangeven van het relatieve bereik, d.w.z. rekening houdend met het aantal werkzoekenden dat in aanmerking komt. Omdat dit laatste vrij moeilijk becijferbaar is, werd als maat de verhouding tot de stock van de nwwz op 31.12.2000 genomen. Deze verhoudingscijfers zijn dus niet volledig gelijk te stellen aan echte 'aandelen'.

Voor de modules *'sollicitatietraining'* en *'opleidingen op de werkvloer'* behalen de niet-autochtone groepen gelijkaardige bereikcijfers als de autochtonen. Voor *persoonsgerichte vormingen* scoren allochtone groepen zelfs significant beter, wat te wijten is aan de opleidingen *'Nederlands voor anderstaligen'* die vooral door de nieuwkomers uit de groep *andere nationale groepen* worden gevolgd.

Uitzondering vormt de module *beroepsopleidingen*, waar Turken en Maghrebijnen duidelijk minder bereikt worden. Onderstaande grafiek geeft een zicht op de onderliggende determinanten.

Grafieken 15-17: Detail van het bereik in de module beroepsopleidingen naar geslacht en studieniveau 2000 (% in stock nwwz dec. 2000)

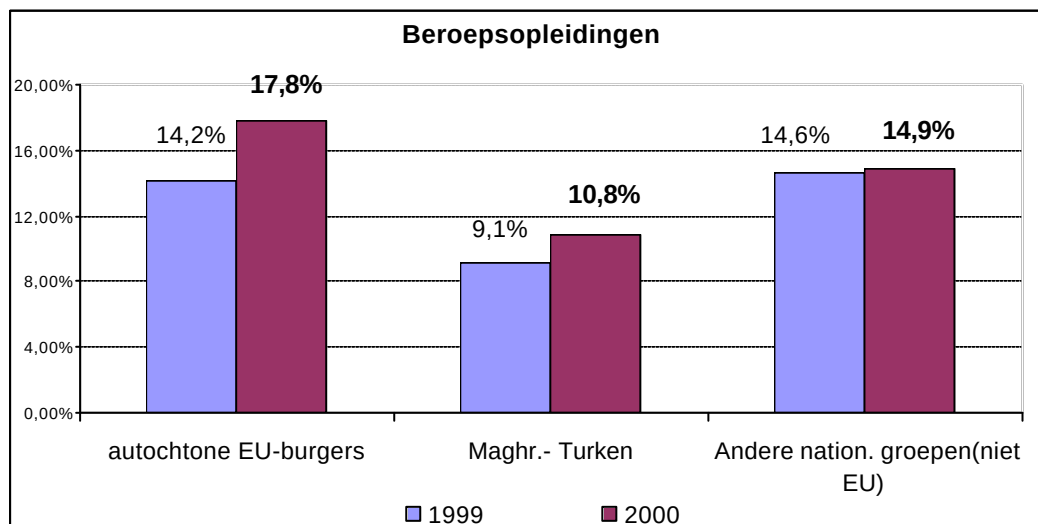
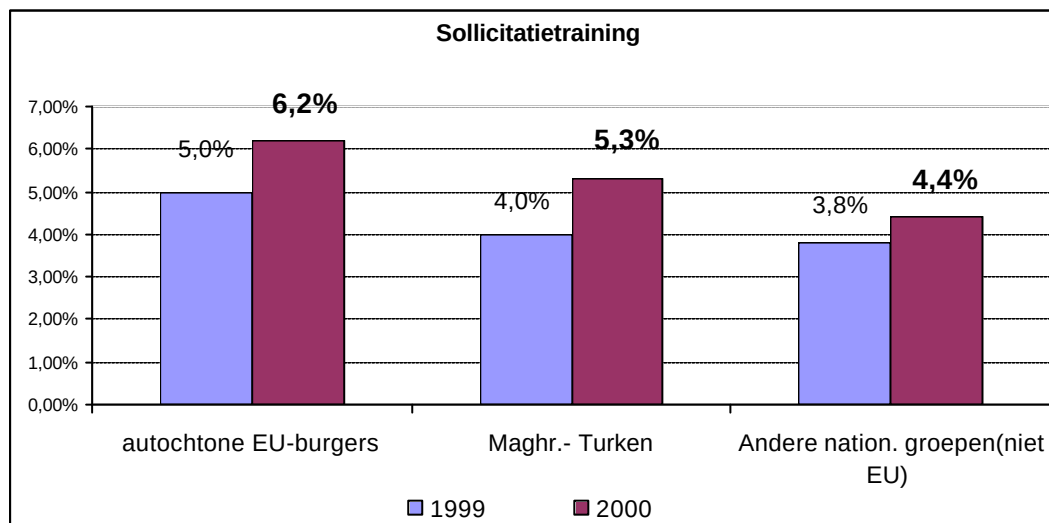

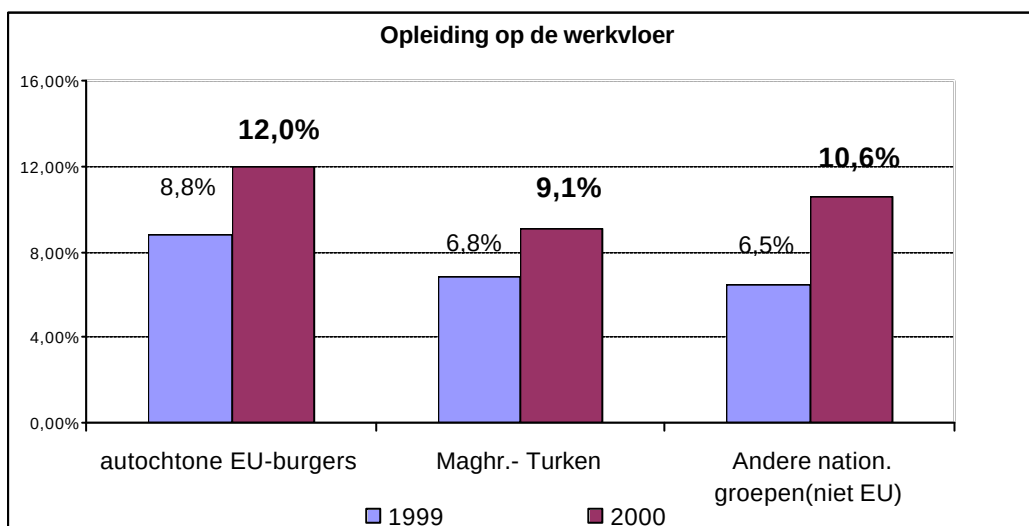
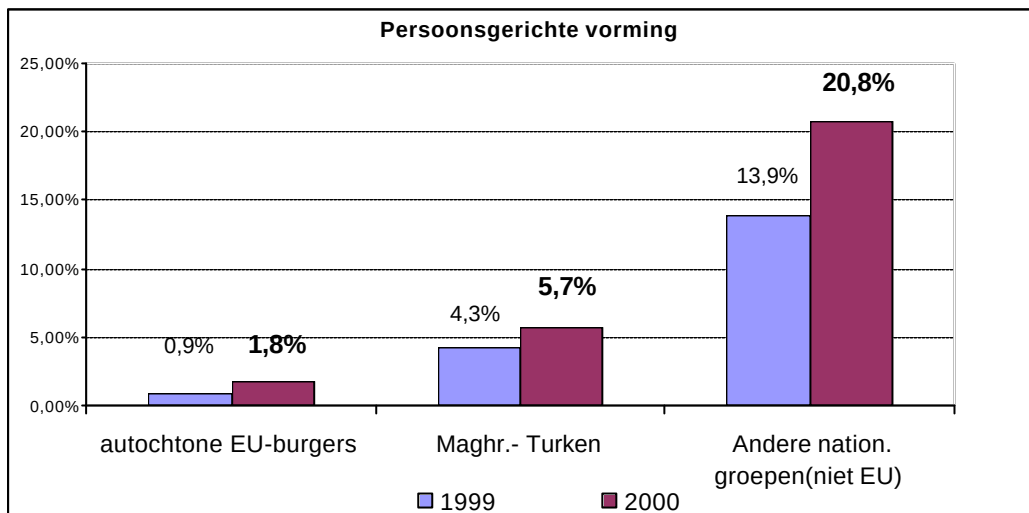
Onmiddellijk springt in het oog dat allochtone mannen en vrouwen sterk verschillend scoren naargelang van hun studieniveau. Maghrebijns/Turkse mannen scoren slecht bij lager studieniveau, maar beter geschoolde allochtonen (max. hoger secundair onderwijs beëindigd) komen wat dichterbij de buurt van hun mannelijke autochtone collega's. Tot daartoe niets ongewoons.

Minder evident is het dat de trend bij de allochtone vrouwen precies omgekeerd is; slechts 11.1% van de beter opgeleide Maghrebijns/Turkse nwwz vrouwen volgen een beroepsopleiding, tegen 20.9% bij de autochtonen. De afstand tot hun autochtone collega's is groter dan bij de laaggeschoolden.

Evolutie 1999 – 2000

Grafieken 18-21 Evolutie 1999–2000, bereik per nationale groep en module

In alle modules was er een grote stijging van het aandeel bereikte werkzoekenden, zowel voor autochtonen als voor allochtonen. Voor de module *beroepsopleidingen* was de stijging voor allochtonen echter minder groot (het aandeel steeg met 15%, tegen +26% bij de autochtonen). De *persoonsgerichte opleidingen* zaten in de lift, vooral door de forse toename van het aantal begeleidingen in de module *Nederlands voor anderstaligen*. Ook de *opleidingen op de werkvloer* namen fors toe, vooral dan bij de andere nationale groepen van buiten de EU.

In 2000 werden 790 **individuele beroepsopleidingen** (ibo) gevolgd door allochtonen (al dan niet binnen de trajectbegeleiding), wat neerkwam op 15.1% van het totaal gevolgde ibo's, en overeenkomt met het aandeel van de allochtonen in het aantal nwwz. Deze opleidingen waren echter zéér ongelijk verdeeld over beide geslachten: 80% werd gevolgd door mannelijke allochtonen. De nieuwe regeling waarbij sinds april 2000 ook niet-uitkeringsgerechtigde schoolverlaters in wachttijd ibo-gerechtigd werden, is ervoor verantwoordelijk dat vele allochtonen die niet tot de Maghrebijs-Turkse groep behoren nu een kans kregen (389 van de 790 opleidingen werden gevolgd door werkzoekenden uit de andere nationale groepen).

Plaatsingen door de VDAB

We kunnen hier uiteraard enkel die plaatsingen bespreken waarvoor de klant gekend is. Dit is het geval voor ongeveer 1/3 van de via de VDAB vervulde vacaturen. Voor een groot aantal vervulde vacaturen is de klant immers niet gekend omdat ze volledig via de WIS-terminal van de VDAB lopen.

Het aantal plaatsingen van allochtonen door de VDAB steeg in 2000 zowel in absolute als in relatieve termen zeer sterk: van 2.758 in 1999, tot 3.813 in 2000 (+38%). Bij de autochtonen bedroeg de stijging slechts 7%.

Maar ook relatief (in verhouding tot de werkzoekendenpopulatie)⁹ zaten de plaatsingen van allochtonen sterk in de lift: voor elke 100 nwwz werden in 1999 11.8 allochtonen geplaatst, in 2000 was dat gestegen tot 14.7, een stijging van hun aandeel met een kwart. Bij de autochtonen steeg het aandeel (t.a.v. het aantal nwwz) slechts met 7%. De stijging van het aandeel bij allochtonen was vooral groot bij de “niet-genaturaliseerde” Maghrebijnen en Turken (+40%).

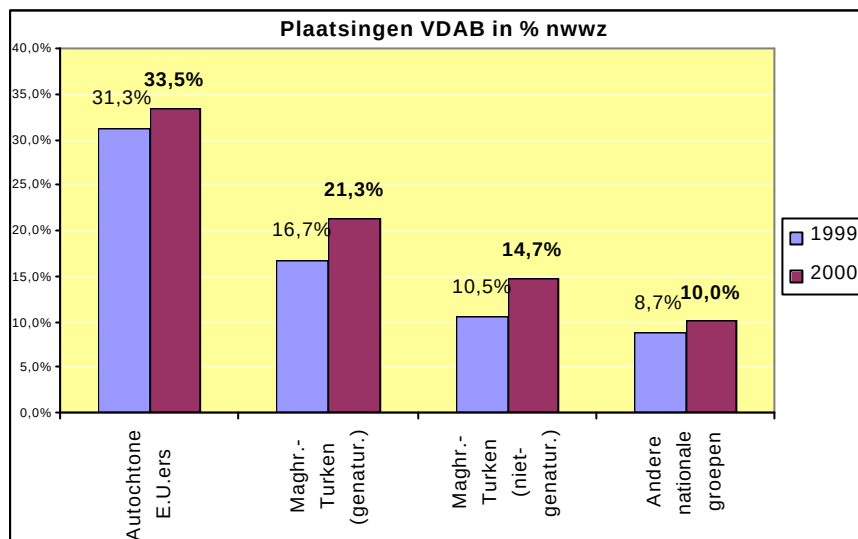
Het aandeel van de allochtonen in verhouding tot hun aantal in de werkzoekendenpopulatie blijft echter nog laag: 33.5% bij de autochtonen, 21.3% bij genaturaliseerde Maghrebijnen en Turken, slechts 14.7% bij niet-genaturaliseerde Maghrebijnen en Turken, en 10.0% bij de andere nationale groepen. Ook als men de laaggeschoolden apart vergelijkt komen de allochtonen nog op een veel lager aandeel uit.

Tabel 9 Plaatsingen VDAB per nationale groep

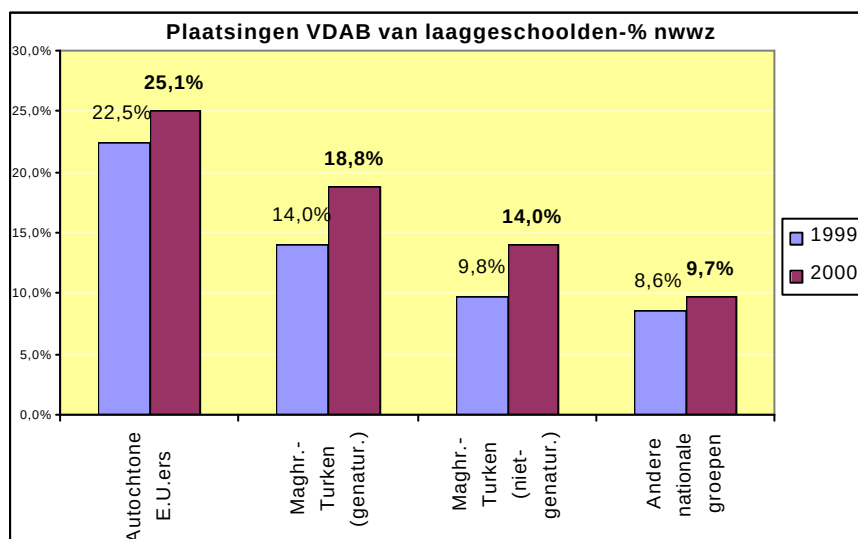
nationale groep	jaar	nwwz 31.12.2000 (inclusief wz. In opleiding)	plaatsingen	
			aantal	% van wz.
Autochtone E.U.-burgers	1999	165.523	51.772	31,3%
	2000	143.676	48.134	33,5%
Maghr.-Turken (genaturaliseerd)	1999	6.626	1.109	16,7%
	2000	6.526	1.390	21,3%
Maghr.-Turken (niet-genaturaliseerd)	1999	10.721	1.125	10,5%
	2000	10.034	1.475	14,7%
Andere nationale groepen	1999	5.990	524	8,7%
	2000	9.438	948	10,0%
TOTAAL	1999	188.860	54.530	28,9%
	2000	169.674	51.947	30,6%

⁹ Als maat voor deze werkzoekendenpopulatie namen we het aantal nwwz op het einde van elk jaar.

Grafiek 22 Plaatsingen VDAB per nationale groep: aandelen in het aantal nwwz

Grafiek 23 Plaatsingen van laaggeschoolden per nationale groep: aandelen in aantal nwwz

Conclusies

- De hoogconjunctuur op de arbeidsmarkt heeft slechts een beperkte invloed gehad op werkloosheid onder de allochtonen: hun aandeel in de totale werkzoekendenpopulatie is sinds 1995 onophoudelijk gestegen. Weliswaar daalde het aantal Maghrebijnse en Turkse uitkeringsgerechtigde werkloze mannen vanaf 1997, maar deze daling hield tot vorig jaar geen gelijke tred met de daling bij de autochtonen. De vrouwelijke werkloosheid steeg vooral als gevolg van de stijgende participatiegraad.
- Toch was er in het jaar 2000 een kentering waar te nemen: voor het eerst was de daling van het aantal uitkeringsgerechtigde Maghrebijnse en Turkse *mannen* iets sterker dan bij de autochtone mannen.
- De sterke absolute toename van het aantal werkzoekende allochtonen in het jaar 2000 valt volledig op het conto van de andere allochtonen uit nieuwe migratielanden, vooral uit de ex-Sovjetunie, in mindere mate uit Azië, Oost-Europa en Afrika (sub-sahara). Deze tendens was reeds eerder ingezet. De stijging in 2000 is echter voor een goed deel “administratief”, en houdt verband met de regularisatie-operatie voor vreemdelingen zonder papieren.
- De situatie van de allochtone schoolverlaters verbeterde licht, maar ook bij gelijke scholing ligt hun werkloosheid na 1 jaar nog dubbel zo hoog als bij autochtonen. De afstand tot de autochtonen nam zelfs nog lichtjes toe.
- De vrouwelijke allochtone werkloosheid blijft een hoofdstuk apart. Hoewel allochtone vrouwen gemiddeld langer school lopen dan mannen, worden ze veel meer getroffen door de werkloosheid. Hun werkloosheidsgraad één jaar na schoolverlaten ligt bij gelijk studieniveau veel hoger dan bij allochtone jongens. Niet-genaturaliseerde jonge vrouwen zijn in veel hogere mate lang werkloos dan genaturaliseerden, een fenomeen dat bij allochtone mannen veel minder mee speelt. Het huwelijk lijkt hun werkloosheidsduur sterk te doen toenemen, een fenomeen dat zich bij autochtone vrouwen pas lijkt te manifesteren als er kinderen komen. Allochtone vrouwen die hoger secundair onderwijs volgden, participeren erg zwak in de beroepsopleidingen (collectieve en individuele). Allochtone vrouwen lijken gemiddeld minder beschikbaar te zijn voor de arbeidsmarkt dan allochtone mannen en dan autochtone vrouwen, wat te maken heeft met het traditionele rollenpatroon.
- De methode van de VDAB om genaturaliseerde allochtonen in beeld te brengen, heeft er mede toe bijgedragen dat het probleem niet door optisch bedrog werd weggegomd. Hierdoor kwam er steeds meer belangstelling voor de problematiek, zowel bij het brede publiek, als bij het middenveld en bij diverse beleidsverantwoordelijken. Op zijn beurt heeft dit bijgedragen tot de lichte kentering ten goede van de werkloosheidscijfers voor Maghrebijnen en Turken die zich in 2000 manifesteerde.
- De VDAB speelde afgelopen jaar sterk in op de slechte tewerkstellingskansen voor allochtonen: binnen de trajectbegeleiding kwamen allochtonen een stuk beter aan bod dan in 1999, en dit in alle modules. Vooral de module “*persoonsgerichte vorming*” scoorde sterk met zijn cursussen *Nederlands voor anderstaligen*. Op het stuk van de beroepsopleiding is er nog een relatieve achterstand, die o.m. te maken heeft met de voorkeur van vele allochtonen voor een directe tewerkstelling boven investering in een opleiding.

Het aandeel van de allochtonen in de plaatsingen door de VDAB ging sterk omhoog.

Bijlage1: Niet-werkenden werkzoekenden (einde december van elk jaar)

Jaar – leeftijd		totaal nwwz	waarvan allochtonen		waarvan Maghreb.-Turken		waarvan Maghreb.-Turken met EU-nationaliteit		% Maghr.-Turken t.a.v. nwwz
			aantal	% van wz.	aantal	% van allocht.	aantal	% van Maghr.-Turken	% van nwwz
1995	- 25 jaar	67.506	6.754	10.0 %	6.077	90.0 %	2.037	33.5 %	9,0%
	25-29 jaar	41.676	4.000	9.6 %	3.207	80.2 %	737	23.0 %	7,7%
	30-39 jaar	72.747	5.439	7.5 %	4.073	74.9 %	602	14.8 %	5,6%
	40-49 jaar	61.358	2.541	4.1 %	1.929	75.9 %	324	16.8 %	3,1%
	50 +	34.433	699	2.0 %	492	70.4 %	96	19.5 %	1,4%
	TOTAAL	277.720	19.433	7.0 %	15.778	81.2 %	3.796	24.1 %	5,7%
1996	- 25 jaar	62.201	7.171	11.5 %	6.433	89.7 %	2.580	40.1 %	10,3%
	25-29 jaar	38.825	4.562	11.8 %	3.583	78.5 %	927	25.9 %	9,2%
	30-39 jaar	70.121	6.195	8.8 %	4.458	72.0 %	795	17.8 %	6,4%
	40-49 jaar	61.754	2.976	4.8 %	2.189	73.6 %	401	18.3 %	3,5%
	50 +	16.057	368	2.3 %	225	61.1 %	60	26.7 %	1,4%
	TOTAAL	248.958	21.272	8.5 %	16.888	79.4 %	4.763	28.2 %	6,8%
1997	- 25 jaar	57.342	7.408	12.9 %	6.705	90.5 %	3.158	47.1 %	11,7%
	25-29 jaar	35.078	4.562	13.0 %	3.643	79.9 %	1.190	32.7 %	10,4%
	30-39 jaar	65.316	6.332	9.7 %	4.603	72.7 %	1.001	21.7 %	7,0%
	40-49 jaar	60.606	3.099	5.1 %	2.334	75.3 %	477	20.4 %	3,9%
	50 +	15.267	379	2.5 %	224	59.1 %	65	29.0 %	1,5%
	TOTAAL	233.609	21.780	9.3 %	17.509	80.4 %	5.891	33.6 %	7,5%
1998	- 25 jaar	51.377	7.440	14.5 %	6.690	89.9 %	3.476	52.0 %	13,0%
	25-29 jaar	29.770	4.487	15.1 %	3.494	77.9 %	1.209	34.6 %	11,7%
	30-39 jaar	55.135	6.177	11.2 %	4.386	71.0 %	1.057	24.1 %	8,0%
	40-49 jaar	54.019	3.222	6.0 %	2.363	73.3 %	516	21.8 %	4,4%
	50 +	14.564	361	2.5 %	210	58.2 %	76	36.2 %	1,4%
	TOTAAL	204.865	21.687	10.6 %	17.143	79.0 %	6.334	36.9 %	8,4%
1999	- 25 jaar	42.645	6.930	16.3 %	6.044	87.2 %	3.440	56.9 %	14,2%
	25-29 jaar	25.566	4.660	18.2 %	3.529	75.7 %	1.384	39.2 %	13,8%
	30-39 jaar	49.147	6.706	13.6 %	4.497	67.1 %	1.243	27.6 %	9,2%
	40-49 jaar	49.208	3.332	6.8 %	2.388	71.7 %	587	24.6 %	4,9%
	50 +	13.883	405	2.9 %	188	46.4 %	64	34.0 %	1,4%
	TOTAAL	180.449	22.033	12.2 %	16.646	75.6 %	6.718	40.4 %	9,2 %
2000	- 25 jaar	37.950	6.397	16.9 %	5.171	80.8 %	3.164	61.2 %	13,6%
	25-29 jaar	21.666	4.967	22.9 %	3.345	67.3 %	1.408	42.1 %	15,4%
	30-39 jaar	43.469	7.981	18.4 %	4.525	56.7 %	1.420	31.4 %	10,4%
	40-49 jaar	44.016	4.082	9.3 %	2.477	60.7 %	707	28.5 %	5,6%
	50 +	12.484	573	4.6 %	223	38.9 %	88	39.5 %	1,8%
	TOTAAL	159.585	24.000	15.0 %	15.741	65.6 %	6.787	43.1 %	9,9 %

Bijlage 2: niet-werkende werkzoekenden dec. 2000 (incl. cursisten beroepsopleiding)

		allochtonen			Magh./Turken		
Gemeente	leeftijd	aantal	% van nwwz.	waarvan vrouwen in %	aantal	% van allocht.	waarvan "genatur." in %
ANTWERPEN	-30	4.002	45%	49%	3.044	76%	41%
	30+	4.721	33%	30%	2.590	55%	17%
	totaal	8.723	37%	39%	5.634	65%	30%
BOOM	-30	63	36%	43%	46	73%	50%
	30+	39	14%	38%	28	72%	18%
	totaal	102	23%	41%	74	73%	38%
LIER	-30	78	20%	42%	56	72%	64%
	30+	72	13%	26%	52	72%	10%
	totaal	150	16%	35%	108	72%	38%
MECHELEN	-30	492	44%	47%	402	82%	40%
	30+	512	32%	23%	379	74%	19%
	totaal	1.004	37%	35%	781	78%	30%
WILLEBROEK	-30	109	37%	57%	95	87%	45%
	30+	84	20%	38%	63	75%	29%
	totaal	193	27%	49%	158	82%	39%
GEEL	-30	21	6%	38%	10	48%	50%
	30+	44	7%	32%	12	27%	42%
	totaal	65	6%	34%	22	34%	45%
MOL	-30	54	18%	65%	35	65%	57%
	30+	52	8%	33%	24	46%	42%
	totaal	106	12%	49%	59	56%	51%
TURNHOUT	-30	91	15%	46%	37	41%	43%
	30+	127	12%	30%	31	24%	32%
	totaal	218	13%	37%	68	31%	38%
ASSE	-30	35	18%	51%	18	51%	67%
	30+	98	23%	56%	41	42%	76%
	totaal	133	21%	55%	59	44%	73%
DILBEEK	-30	23	9%	78%	14	61%	64%
	30+	52	11%	52%	23	44%	52%
	totaal	75	10%	60%	37	49%	57%
GRIMBERGEN	-30	27	12%	74%	18	67%	56%
	30+	43	11%	51%	23	53%	52%
	totaal	70	11%	60%	41	59%	54%
HALLE	-30	44	15%	52%	22	50%	27%
	30+	76	17%	55%	27	36%	48%
	totaal	120	16%	54%	49	41%	39%
ST.-PIETERS-LEEUV	-30	22	9%	50%	20	91%	65%
	30+	54	12%	67%	30	56%	47%
	totaal	76	11%	62%	50	66%	54%
VILVOORDE	-30	128	31%	48%	102	80%	63%
	30+	179	29%	49%	128	72%	34%
	totaal	307	30%	49%	230	75%	47%

		allochtonen			Magh./Turken		
Gemeente	leeftijd	aantal	% van nwwz.	waarvan vrouwen in %	aantal	% van allocht.	waarvan "genatur." in %
ZAVENTEM	-30	29	18%	48%	19	66%	53%
	30+	61	20%	48%	34	56%	41%
	totaal	90	19%	48%	53	59%	45%
DIEST	-30	71	26%	62%	64	90%	61%
	30+	53	13%	58%	35	66%	20%
	totaal	124	18%	60%	99	80%	46%
LEUVEN	-30	303	21%	37%	105	35%	53%
	30+	338	22%	30%	111	33%	35%
	totaal	641	21%	34%	216	34%	44%
TIENEN	-30	27	8%	56%	8	30%	38%
	30+	71	12%	37%	13	18%	38%
	totaal	98	11%	42%	21	21%	38%
BRUGGE	-30	140	10%	47%	41	29%	63%
	30+	179	9%	44%	40	22%	43%
	totaal	319	9%	45%	81	25%	53%
KNOKKE-HEIST	-30	26	8%	69%	16	62%	81%
	30+	45	8%	38%	18	40%	67%
	totaal	71	8%	49%	34	48%	74%
IEPER	-30	19	5%	53%	4	21%	100%
	30+	55	10%	45%	4	7%	.%
	totaal	74	8%	47%	8	11%	50%
KORTRIJK	-30	174	21%	36%	87	50%	57%
	30+	230	17%	30%	105	46%	39%
	totaal	404	19%	32%	192	48%	47%
MENEN	-30	30	9%	50%	18	60%	67%
	30+	48	8%	44%	18	38%	67%
	totaal	78	9%	46%	36	46%	67%
WAREGEM	-30	50	18%	42%	43	86%	42%
	30+	64	16%	42%	43	67%	23%
	totaal	114	17%	42%	86	75%	33%
OOSTENDE	-30	151	13%	40%	29	19%	76%
	30+	226	12%	32%	42	19%	60%
	totaal	377	12%	35%	71	19%	66%
ROESELARE	-30	87	17%	41%	13	15%	54%
	30+	128	17%	34%	31	24%	39%
	totaal	215	17%	37%	44	20%	43%
	30+	134	8%	57%	87	65%	36%
	totaal	248	9%	56%	164	66%	41%
DENDERMONDE	-30	54	13%	52%	36	67%	78%
	30+	71	9%	38%	26	37%	46%
	totaal	125	10%	44%	62	50%	65%
HAMME	-30	43	22%	65%	43	100%	51%
	30+	29	8%	24%	26	90%	31%
	totaal	72	13%	49%	69	96%	43%
ZELE	-30	65	32%	83%	64	98%	56%

		allochtonen			Magh./Turken		
Gemeente	leeftijd	aantal	% van nwwz.	waarvan vrouwen in %	aantal	% van allocht.	waarvan "genatur." in %
	30+	46	12%	65%	45	98%	20%
	totaal	111	19%	76%	109	98%	41%
GENT	-30	1.468	30%	53%	1.164	79%	50%
	30+	1.664	24%	40%	1.071	64%	23%
	totaal	3.132	27%	46%	2.235	71%	37%
RONSE	-30	121	24%	50%	111	92%	67%
	30+	125	18%	39%	92	74%	29%
	totaal	246	21%	45%	203	83%	50%
BEVEREN-WAAS	-30	26	6%	46%	8	31%	50%
	30+	44	8%	41%	13	30%	38%
	totaal	70	7%	43%	21	30%	43%
LOKEREN	-30	187	41%	61%	173	93%	46%
	30+	141	22%	30%	123	87%	22%
	totaal	328	30%	48%	296	90%	36%
ST.-NIKLAAS	-30	298	33%	50%	209	70%	45%
	30+	284	22%	38%	167	59%	19%
	totaal	582	27%	44%	376	65%	34%
TEMSE	-30	101	33%	49%	92	91%	64%
	30+	92	18%	37%	64	70%	30%
	totaal	193	24%	43%	156	81%	50%
BERINGEN	-30	312	52%	67%	305	98%	65%
	30+	142	20%	58%	134	94%	33%
	totaal	454	35%	64%	439	97%	55%
GENK	-30	460	42%	61%	448	97%	76%
	30+	394	24%	40%	371	94%	35%
	totaal	854	31%	51%	819	96%	58%
HASSELT	-30	168	21%	52%	110	65%	49%
	30+	184	13%	32%	88	48%	41%
	totaal	352	16%	41%	198	56%	45%
LEOPOLDSBURG	-30	50	28%	68%	41	82%	56%
	30+	45	17%	64%	33	73%	27%
	totaal	95	22%	66%	74	78%	43%
ST.-TRUIDEN	-30	27	7%	59%	14	52%	57%
	30+	35	5%	34%	13	37%	54%
	totaal	62	6%	45%	27	44%	56%
HEUSDEN-ZOLDER	-30	321	54%	61%	313	98%	73%
	30+	178	30%	52%	164	92%	54%
	totaal	499	42%	58%	477	96%	66%
LOMMEL	-30	34	13%	47%	22	65%	59%
	30+	32	7%	47%	17	53%	29%
	totaal	66	9%	47%	39	59%	46%
MAASEIK	-30	51	18%	41%	43	84%	47%
	30+	27	5%	19%	22	81%	32%
	totaal	78	10%	33%	65	83%	42%
HOUTHALEN-HELCHTEREN	-30	170	43%	58%	154	91%	60%
	30+	115	17%	36%	91	79%	38%

		allochtonen			Magh./Turken		
Gemeente	leeftijd	aantal	% van nwwz.	waarvan vrouwen in %	aantal	% van allocht.	waarvan "genatur." in %
	totaal	285	27%	49%	245	86%	52%
DILSEN-STOKKEM	-30	46	20%	59%	42	91%	62%
	30+	40	8%	50%	32	80%	44%
	totaal	86	12%	55%	74	86%	54%
BILZEN	-30	47	14%	62%	34	72%	62%
	30+	61	10%	44%	20	33%	55%
	totaal	108	12%	52%	54	50%	59%
MAAS-MECHELEN	-30	270	36%	63%	257	95%	70%
	30+	196	17%	43%	180	92%	35%
	totaal	466	24%	55%	437	94%	56%

Bijlage 3: Uitkeringsgerechtigde nwwz (30 jaar en ouder) naar studieniveau - dec. 2000

NATIONALE GROEP	M/V	GEEN BELGISCH DIPLOMA		LAGER ONDERW.		LAGER SEC.		HOGER SEC.		HOGER ONDERW.		TOTAAL	
		aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan	aantal	mediaan
Autochtone E.U.-burgers	M	985	10.0 m.	10.522	15.0 m.	8.812	11.0 m.	5.558	10.0 m.	2.755	10.0 m.	28.632	12.0 m.
	V	1287	15.0 m.	16.013	22.0 m.	12.968	19.0 m.	13.387	16.0 m.	3.913	11.0 m.	47.568	18.0 m.
	M+V	2272	12.0 m.	26.535	19.0 m.	21.780	15.0 m.	18.945	14.0 m.	6.668	11.0 m.	76.200	15.0 m.
Maghreb.-Turken met E.U.-nationaliteit	M	547	15.0 m.	181	18.0 m.	139	16.0 m.	81	14.0 m.	22	10.0 m.	970	15.0 m.
	V	173	15.0 m.	174	18.5 m.	186	15.0 m.	158	21.0 m.	19	18.0 m.	710	17.5 m.
	M+V	720	15.0 m.	355	18.0 m.	325	16.0 m.	239	19.0 m.	41	10.0 m.	1.680	16.0 m.
Maghreb.-Turken ("niet-genatur.")	M	1837	31.0 m.	489	39.0 m.	278	29.0 m.	86	21.5 m.	13	15.0 m.	2.703	31.0 m.
	V	551	38.0 m.	344	49.0 m.	246	37.5 m.	148	27.5 m.	3	5.0 m.	1.292	38.0 m.
	M+V	2388	33.0 m.	833	43.0 m.	524	30.0 m.	234	27.0 m.	16	10.0 m.	3.995	33.0 m.
Andere nationale groepen van buiten E.U.	M	638	11.0 m.	46	17.5 m.	28	16.0 m.	29	14.0 m.	30	11.0 m.	771	12.0 m.
	V	326	11.0 m.	28	22.5 m.	21	27.0 m.	30	23.0 m.	22	15.0 m.	427	13.0 m.
	M+V	964	11.0 m.	74	18.0 m.	49	20.0 m.	59	17.0 m.	52	13.5 m.	1198	12.0 m.
TOTAAL	M	4007	16.0 m.	11.238	16.0 m.	9.257	12.0 m.	5.754	11.0 m.	2.820	10.0 m.	33.076	13.0 m.
	V	2337	17.0 m.	16.559	23.0 m.	13.421	19.0 m.	13.723	17.0 m.	3.957	11.0 m.	49.997	18.0 m.
	M+V	6.344	17.0 m.	27.797	20.0 m.	22.678	15.0 m.	19.477	14.0 m.	6.777	11.0 m.	83.073	16.0 m.

Bijlage 4: Schoolverlaters*Schoolverlaters 1998-1999 volgens etniciteit - inschrijvingen en nog nwwz in juni 1999*

	Lager onderwijs			Lager secundair			Hoger sec. beroeps			Hoger sec. techn.			Hoger sec. algem.			Hoger onderwijs			TOTAAL		
	ingeschr.	nwwz	% nog nwwz	ingesc	nwwz hr.	% nog nwwz	ingesc	nwwz hr.	% nog nwwz	ingesc	nwwz hr.	% nog nwwz	ingesc	nwwz hr.	% nog nwwz	ingesc	nwwz hr.	% nog nwwz	ingeschr.	nwwz	% nog nwwz
Mannen																					
AUTOCHT. EU'ers	1.124	437	38,9	3.568	830	23,3	4.978	676	13,6	5.188	705	13,6	1.417	395	27,9	7.795	826	10,6	24.070	3.869	16,1
ALLOCHTONEN	260	136	52,3	356	122	34,3	327	88	26,9	159	43	27,0	18	9	50,0	68	12	17,6	1.188	410	34,5
Totaal mannen	1.384	573	41,4	3.924	952	24,3	5.305	764	14,4	5.347	748	14,0	1.435	404	28,2	7.863	838	10,7	25.258	4.279	16,9
Vrouwen																					
AUTOCHT. EU'ers	569	266	46,7	2.038	691	33,9	5.077	843	16,6	3.442	651	18,9	1.211	314	25,9	11.520	1083	9,4	23.857	3.848	16,1
ALLOCHTONEN	150	101	67,3	328	200	61,0	476	223	46,8	135	47	34,8	40	22	55,0	80	17	21,3	1.209	610	50,5
Totaal vrouwen	719	367	51,0	2.366	891	37,7	5.553	1.066	19,2	3.577	698	19,5	1.251	336	26,9	11.600	1.100	9,5	25.066	4.458	17,8
m+v																					
AUTOCHT. EU'ers	1.693	703	41,5	5.606	1.521	27,1	10.055	1.519	15,1	8.630	1.356	15,7	2.628	709	27,0	19.315	1.909	9,9	47.927	7.717	16,1
ALLOCHTONEN	410	237	57,8	684	322	47,1	803	311	38,7	294	90	30,6	58	31	53,4	148	29	19,6	2.397	1.020	42,6
Totaal	2.103	940	44,7	6.290	1.843	29,3	10.858	1.830	16,9	8.924	1.446	16,2	2.686	740	27,6	19.463	1.938	10,0	50.324	8.737	17,4

Schoolverlaters 1999-2000 volgens etniciteit - inschrijvingen en nog nwwz in juni 2000

	Lager onderwijs			Lager secundair			Hoger sec. beroeps			Hoger sec. techn.			Hoger sec. algem.			Hoger onderwijs			TOTAAL		
	Ingeschr	nwwz	% nog nwwz	Ingeschr.	nwwz	% nog nwwz	ingesc	nwwz	% nog nwwz	ingesc	nwwz	% nog nwwz	ingesc.	nwwz	% nog nwwz	ingesc	nwwz	% nog nwwz	Ingeschr.	nwwz	% nog nwwz
Mannen																					
AUTOCHT. EU'ers	1.075	376	35,0%	3.254	597	18,3%	4.637	511	11,0%	4.591	548	11,9%	1.372	315	23,0%	7.082	820	11,6%	22.011	3.167	14,4%
ALLOCHTONEN	254	122	48,0%	269	95	35,3%	293	75	25,6%	175	44	25,1%	22	6	27,3%	76	15	19,7%	1.089	357	32,8%
Totaal mannen	1.329	498	37,5%	3.523	692	19,6%	4.930	586	11,9%	4.766	592	12,4%	1.394	321	23,0%	7.158	835	11,7%	23.100	3.524	15,3%
Vrouwen																					
AUTOCHT. EU'ers	585	246	42,1%	1.844	525	28,5%	4.942	691	14,0%	3.304	481	14,6%	1.155	273	23,6%	11.099	931	8,4%	22.929	3147	13,7%
ALLOCHTONEN	156	86	55,1%	282	144	51,1%	452	196	43,4%	132	54	40,9%	35	16	45,7%	106	18	17,0%	1163	514	44,2%
Totaal vrouwen	741	332	44,8%	2.126	669	31,5%	5.394	887	16,4%	3.436	535	15,6%	1.190	289	24,3%	11.205	949	8,5%	24.092	3.661	15,2%
m+v																					
AUTOCHT. EU'ers	1.660	622	37,5%	5.098	1.122	22,0%	9.579	1.202	12,5%	7.895	1.029	13,0%	2.527	588	23,3%	18.181	1.751	9,6%	44.940	6.314	14,0%
ALLOCHTONEN	410	208	50,7%	551	239	43,4%	745	271	36,4%	307	98	31,9%	57	22	38,6%	182	33	18,1%	2.252	871	38,7%
Totaal m+v	2.070	830	40,1%	5.649	1.361	24,1%	10.324	1.473	14,3%	8.202	1.127	13,7%	2.584	610	23,6%	18.363	1.784	9,7%	47.192	7.185	15,2%

Bijlage 5: Trajectbegeleiding – bereikte werkzoekenden per module ¹⁰– 2000 en verhouding tot de stock van nwwz op 31.12.2000

NATIONALE GROEP - GESLACHT		SCREENING- TRAJECT.BEP.		SOLLIC. TRAINING		BEROEPS-OPLEIDING		PERSOONS-GERICHTE VORMING.		OPLEID. OP DE WERKVLOER		OPVOLG./BGL. NAAR WERK	
			% van wz.		% van wz.		% van wz.		% van wz.		% van wz.		% van wz.
Autochtone EU-burgers	MANNEN	30.253	52.0	3.617	6.2	11.789	20.3	999	1.7	8.075	13.9	47.433	81.5
	VROUWEN	37.922	44.3	5.286	6.2	13.787	16.1	1.643	1.9	9.110	10.7	57.466	67.2
	M + V	68.175	47.5	8.903	6.2	25.576	17.8	2.642	1.8	17.185	12.0	104.899	73.0
Maghreb.- Turken	MANNEN	4.494	49.4	421	4.6	1.081	11.9	571	6.3	898	9.9	6.742	74.1
	VROUWEN	3.186	42.7	463	6.2	700	9.4	381	5.1	601	8.0	4.590	61.5
	M + V	7.680	46.4	884	5.3	1.781	10.8	952	5.7	1.499	9.1	11.332	68.4
Andere nationale groepen	MANNEN	3.014	55.6	225	4.1	818	15.1	1.026	18.9	660	12.2	3.822	70.5
	VROUWEN	2.232	55.6	193	4.8	585	14.6	941	23.4	339	8.4	2.899	72.2
	M + V	5.246	55.6	418	4.4	1.403	14.9	1.967	20.8	999	10.6	6.721	71.2
TOTAAL	MANNEN	37.761	52.0	4.263	5.9	13.688	18.8	2.596	3.6	9.633	13.3	57.997	79.8
	VROUWEN	43.340	44.7	5.942	6.1	15.072	15.5	2.965	3.1	10.050	10.4	64.955	67.0
	M + V	81.101	47.8	10.205	6.0	28.760	17.0	5.561	3.3	19.683	11.6	122.952	72.5

¹⁰ Een werkzoekende kan in een bepaald jaar theoretisch meermaals in een module opgenomen zijn, zodat het aantal “koppen” lichtjes beneden de hier gegeven aantallen ligt.

WELZIJN

In haar beleidsbrief Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen 2001 blikt Vlaams minister Mieke Vogels onder meer terug op het emancipatiebeleid in het jaar 2000 en zet ze ook uiteen wat haar plannen in dit verband zijn voor het jaar 2001. Hierbij benadrukt ze het belang dat moet gehecht worden aan de effectieve toegang tot de maatschappelijke voorzieningen voor etnisch-culturele minderheden en dit via een gemeenschappelijke actie om de voorzieningen te interculturaliseren.

Het minderhedendecreet en het impulsfonds voor het migrantenbeleid laten toe om specifieke acties in dit kader te financieren. Welke acties er in 2000 op financiële ondersteuning kunnen rekenen, wordt hieronder aangegeven. Daarnaast kunnen de sectoren eigen inspanningen leveren om hun dienstverlening toegankelijker te maken. Welke inspanningen er geleverd worden om de welzijnsvoorzieningen te interculturaliseren wordt eveneens hieronder uiteengezet.

Specifieke middelen voor specifieke acties

Experimentele projectsubsidies

Artikel 43 van het decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden voorziet de mogelijkheid om ten minste 5% en ten hoogste 10% van het totale budget jaarlijks vast te leggen om projecten met een experimenteel, aanvullend en/of vernieuwend karakter te ondersteunen. Deze projecten kunnen zowel door de categoriale sector als door andere sectoren worden uitgevoerd. Ook kunnen met dit budget specifieke opdrachten worden uitgevoerd.

De projectcriteria 2000

Gegeven de ontwikkelingen op het vlak van het inburgeringsbeleid (zie deel 2 van dit rapport) werd beslist om de experimentele projecten 2000 te beperken tot acties in het kader van het emancipatiebeleid en het opvangbeleid.

Wat het emancipatiebeleid betreft, werden volgende prioritaire thema's vooropgesteld.

- het versterken van de gemeenschappen en het creëren van randvoorwaarden via specifieke en vernieuwende methodieken, groepsvorming binnen de gemeenschappen en / of bevordering van de samenspraak.
- het versterken van de maatschappelijke positie van jongeren en kinderen, waarbij bijzondere aandacht besteed wordt aan woonwagenkinderen en –jongeren;
- het ontwikkelen van vernieuwende methodieken rond gezins- en opvoedingsondersteuning.

Projecten konden daarnaast ook in aanmerking komen voor subsidies wanneer er het ging om:

1. de bevordering, op systematische en overdraagbare wijze, van de toegang voor etnisch-culturele minderheden tot de welzijnsvoorzieningen, prioritair gevoerd naar de bejaardenvoorzieningen, thuiszorg en de voorzieningen met betrekking tot de geestelijke gezondheidszorg;
2. initiatieven met een ruimer opzet en lokale educatieve projecten, gericht op het sensibiliseren van de publieke opinie inzake multicultureel samenleven, positieve beeldvorming en gerichte aanwerving van allochtonen.

De projecten 2000

In totaal werden er 95 ingediend, waarvan er 11 niet in aanmerking kwamen voor nader onderzoek. Van de 84 overige aanvragen werden er in totaal 12 goedgekeurd voor een totaalbedrag van 17.000.000 BEF (421.418,99 euro) wat neerkomt op nagenoeg 5 % van het totaalbudget voor de categoriale sector minderheden. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de goedgekeurde projecten in het kader van het emancipatiebeleid. Voor meer informatie over projecten in het kader van het opvangbeleid verwijzen we naar deel 3 van dit rapport.

Experimentele subsidies 2000 – emancipatieprojecten			
Naam van de organisatie	Onderwerp	Bedrag (BEF)	Bedrag (euro)
VIBOSO vzw	Opstarten van een aanspreekpunt Schoolopbouwwerk	1.500.000	37.184,03
Federatie van vooruitstrevende Turkse verenigingen vzw	Ondersteuning van migrantenvrouwenorganisaties	600.000	14.873,61
Federatie Marokkaanse democratische organisaties vzw	Marokkanen aan Zet	1.200.000	29.747,22
Turkse vrouwenvereniging Gent vzw	"Hoe help ik mijn kind?" Aanpassing en vertaling van een Turks opvoedingsprogramma	1.800.000	44.620,83
Multipop Antwerpen vzw	MULTIPOP MUNDIAL: een regionaal blokprogramma dat deel uitmaakt van de uitzendingen van de multiculturele radio Multipop Antwerpen	500.000	12.394,68
Centrum algemeen welzijnswerk Bond Moyson	Interculturalisering in het Centrum Algemeen Welzijnswerk. Ondersteuning Thuiszorg voor allochtonen	1.000.000	24.789,35
Turkse oudervereniging Genk vzw	Multi-culti (SOT) Speel-o-theek	400.000	9.915,74
Kerkwerk multicultureel samenleven vzw	Het briefschrijvenetwerk - effectief omgaan met racisme en methodiekontwikkeling	850.000	21.070,95
Centrum algemeen welzijnswerk Markant vzw	Allochtone info- en hulptelefoon	1.800.000	44.620,83
Dienst Integratie Antwerpen	Medewerker jongerengroepconflicten	1.500.000	37.184,03

Nederlandse taallessen in Brussel

Vanaf 2000 worden er, in overeenstemming met het decreet van 28 april 1998 en het besluit van 14 juli 1998, in Vlaanderen geen integratiecentra meer gesubsidieerd voor het aanbieden van taallessen Nederlands aan allochtonen. Aangezien er gekozen is voor een inclusief beleid, is het de bedoeling dat reguliere aanbodverstrekkers Nederlands als tweede taal (NT2) zelf een groter pakket aan taallessen aanbieden.

Het decreet en het besluit maken enkel een uitzondering voor Brussel-Hoofdstad, waar de minister in overleg met de Vlaamse Gemeenschapscommissie een toelage kan toekennen aan organisatie voor het geven van Nederlandse taallessen. In de loop van 2000 werd ter zake een overleg opgestart. Hierin werd beslist dat de minister van Welzijn voorlopig beide organisaties, Taallessen Nederlands aan Jonge Migranten vzw en Centrum Nederlands voor Migranten vzw, verder zou subsidiëren tot het einde van het schooljaar 2000-2001. Intussen vindt er een overleg plaats tussen Welzijn, Onderwijs en de VGC inzake de toekomst van beide organisaties en wordt gekeken in hoeverre zij in aanmerking komen om erkend te worden als reguliere aanbodverstrekker NT2.

Impulsfonds voor het migrantenbeleid 2000

Het impulsfonds voor het migrantenbeleid valt onder de bevoegdheid van de federale regering. De verantwoordelijkheid ligt bij de Interministeriële Conferentie voor het Migrantengbeleid. Het fonds werd in 1991 opgericht om projecten te financieren in het kader van het integratiebeleid voor jongeren van vreemde nationaliteit of herkomst. De kredieten zijn afkomstig van de nettowinst van de Nationale Loterij. 75 % van het bedrag is voorbehouden voor projecten in de 5 grootste steden van het land (Brussel, Antwerpen, Gent, Luik en Charleroi).

De federale ministerraad besliste op 18 februari 2000 om 299,5 miljoen BEF (7.424.411,07 euro) ter beschikking te stellen voor het Impulsfonds 2000. De prioritaire actiezones bleven dezelfde en volgende thematische prioriteiten werden afgebakend:

- sociale en/of professionele inschakeling van jongeren van vreemde nationaliteit op herkomst van 16 tot 25 jaar;
- investeringsuitgaven voor infrastructuur en aanleg van ruimten toegankelijk voor het publiek met een sportieve en socio-culturele bestemming t.b.v. jongeren van vreemde nationaliteit of herkomst van 6 tot 25 jaar;
- bestrijding van het schoolverzuim en het spijbelen bij jongeren van vreemde nationaliteit of herkomst van 3 tot 18 jaar.

De middelen voor Vlaanderen werden als volgt verdeeld:

Antwerpen	27.141.886 BEF	672.829,78 euro
Gent	13.030.267 BEF	323.011,88 euro
Brussel (Nederlandstalige projecten)	34.683.057 BEF	859.770,52 euro
Prioritaire zones in de rest van Vlaanderen	38.279.790 BEF	948.931,21 euro
Totaal	113.135.000 BEF	2.804.543,39 euro

In totaal werden er voor de Vlaamse Gemeenschap 122 projecten goedgekeurd: 21 projecten situeren zich in Antwerpen, 12 in Gent, 24 in Brussel (Nederlandstalige projecten) en 65 in de rest van Vlaanderen. Ze werden voornamelijk toegekend aan zelforganisaties, jeugdorganisaties, integratiediensten en -centra, buurtorganisaties, openbare besturen, tewerkstellingsorganisaties en onderwijsinstanties.

Toegankelijkheid van de welzijnsvoorzieningen

Tijdens de voorbije jaren heeft het vraagstuk van de toegankelijkheid van welzijnsinstellingen voor allochtonen op een toenemende belangstelling kunnen rekenen. Hierbij kan o.m. verwezen naar het in 1991 gestarte project “ Interculturele bemiddeling in de Gezondheidszorg” dat leidde tot de opleiding van een vijftigtal laaggeschoolde allochtone vrouwen tot intercultureel bemiddelaar. Ondertussen heeft het inschakelen van interculturele bemiddelaars in allerlei vormen ingang gevonden.

Naar aanleiding van het aflopen van het project ‘interculturele bemiddeling in de gezondheidszorg’ heeft ICEM in maart 1998 een advies uitgebracht over de nood aan een verder ondersteuningsaanbod inzake intercultureel werk. In zijn advies stelt ICEM dat het niet alleen zinvol maar ook wenselijk is om te voorzien in een ondersteuningsaanbod voor het intercultureel werk en wordt voorgesteld om het ontwikkelen van dit ondersteuningsaanbod aan een onderzoeksinstelling toe te vertrouwen.

Op methodisch en organisatorisch vlak stelden zich bij de inschakeling van intercultureel bemiddelaars een aantal problemen. De voormalige Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn besliste daarom in 1999 tot de oprichting en subsidiëring van een **samenwerkingsverband** voor de bevordering van de toegang van etnisch-culturele minderheden en armen tot algemene voorzieningen in de welzijnssector.

De keuze werd daarbij gemaakt om – in uitbreiding van het ICEM-advies – de doelgroep allochtonen te verbreden naar kansarmen en dit op basis van gelijklopende situaties (afstand tussen voorziening en doelgroep), gelijklopende instrumenten (intercultureel werkers en ervaringsdeskundigen) en gelijklopende strategieën die invloed (moeten) hebben op het gehele functioneren van de instelling (intercultureel management/ management van diversiteit). Het samenwerkingsverband kreeg als opdracht onderzoek te verrichten, methodieken te ontwikkelen en vorming te verstrekken inzake de toegankelijkheid van welzijn voor (kans)armen en allochtonen.

Een eerste fase, waarvoor een bedrag van 5 miljoen BEF (123946,76 EUR) ter beschikking werd gesteld, liep van juni’99 tot februari 2000. Het was de bedoeling, mits positieve evaluatie, het project meerdere jaren te verlengen. De eerste fase omvatte twee luiken: een vooronderzoek waarbij een stand van zaken werd opgemaakt van de binnenlandse initiatieven (inventaris en gesprekken met bevoorrechte getuigen) en een beperkt actieonderzoek waarbij enkele concrete settings werden geobserveerd en geanalyseerd zowel op het niveau van de hulpverleningsrelatie als op het niveau van de organisatie. In deze fase participeerden alleen het HIVA (Hoger Instituut voor de Arbeid - K.U. Leuven) en het CICI (Centrum voor Interculturele Communicatie en Interactie - universiteit Gent) actief aan het onderzoek, maar er werden parallel eerste stappen gezet tot het uitbouwen van een breder samenwerkingsverband tussen alle universitaire onderzoeksgroepen en partners die op dit terrein betrokken zijn. Het eindverslag over de eerste fase werd in maart 2000 voorgelegd¹.

Door de regeringswissel lag het project tijdelijk stil. Het werd pas eind december 2000 terug opgestart. Hierbij werd de doelstelling van het project hertekend naar de doelstellingen van het huidige welzijnsbeleid. Het uitbouwen van het samenwerkingsverband – wat weinig uit de verf gekomen was in de voorbije periode - maakt geen deel meer uit van de opdracht.

¹ Van Regenmortel, T., Demeyer, B., Verstraete, G. en Renty, P., Samenwerkingsverband voor de bevordering van de toegang voor etnisch-culturele minderheden en armen tot algemene voorzieningen in de welzijnssector, HIVA, Leuven, 2000.

Het nieuwe project, onder de titel “**Toegankelijkheid van de algemene voorzieningen en de welzijnsrechten voor armen en etnisch-culturele minderheden**” omvat 4 luiken:

1. toegankelijkheid vanuit cliëntperspectief (HIVA)
2. toegankelijkheid van geïntegreerde wijkcentra (UG-CICI)
3. interculturele bemiddeling als toegankelijkheidsinstrument (UG-CICI)
4. diversiteit en interculturaliteit als uitgangspunt voor toegankelijkheid (HIVA)

Het onderzoek dient uiterlijk op 30 november 2001 afgerond te zijn.

De voorbije jaren hebben zich ook belangrijke ontwikkelingen voorgedaan op het terrein van de toegankelijkheid van voorzieningen voor (kans) armen. Een onderzoek van het HIVA in samenwerking met vzw De Cirkel resulteerde in 2000 in een rapport “Tewerkstellingsmogelijkheden voor ervaringsdeskundigen in de armoede”. Begin 1999 werd vzw De Link opgericht als coördinator van het project ‘Opleiding en tewerkstelling van ervaringsdeskundigen binnen armoedebestrijding in Vlaanderen’. De doelstellingen zijn het realiseren van een erkende opleiding (eerste cyclus gestart in november 1999), het verankeren van de tewerkstelling, het ondersteunen en bewaken van de tewerkgestelde opgeleide ervaringsdeskundigen en de tewerkstellingsplaatsen. Vanaf september 2000 wordt dit initiatief ondersteund door de Minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen in het kader van haar armoedebelief.

Het algemeen welzijnswerk

Het algemeen welzijnswerk staat open voor elke burger met om het even welke vraag of probleem, maar dient zich tevens specifiek te richten naar bevolkingsgroepen met een verhoogd risico op verminderde welzijnschansen. Toch moet vastgesteld worden dat allochtonen nog steeds onvoldoende terecht kunnen bij de centra voor algemeen welzijnswerk (CAW).

Verschillen tussen werksoorten

De mate waarin allochtonen in de CAW terecht kunnen, verschilt zeer sterk naargelang de werksoort of werkvorm. Globaal genomen maken de allochtonen meer gebruik van het **residentieel aanbod** ('directe opvang') dan van het ambulante aanbod. Hierbij springt één werksoort duidelijk in het oog, met name de opvangcentra voor vrouwen en kinderen (waaronder de vluchthuizen). In regio's met een grotere concentratie van allochtonen maken de allochtone vrouwen (met kinderen) tot 25 à 40% van het cliënteel uit. In de crisisopvangcentra en de algemene residentiële opvangcentra is er een lagere, maar toch nog betekenisvolle aanwezigheid van allochtonen. Een deel van deze groep zijn vluchtelingen.

De algemene opvangcentra bereiken, gezien ze meestal geen gemengde werking hebben, vooral mannelijke allochtonen. Het betreft cliënten tussen 18 en 30 jaar met verslavingsproblemen en met confrontaties met politie en justitie. In Brussel is vooral de groep van allochtone jongeren sterk vertegenwoordigd. Merkwaardig is wel dat deze jongeren niet zo vaak terug te vinden zijn in de opvangcentra voor jongvolwassenen.

De analyse van het **ambulante aanbod** geeft een heel ander beeld. Er kan gesteld worden dat allochtone burgers zeer moeilijk de weg vinden naar de ambulante hulp- en dienstverlening (bijv. gezins- en relationele werking, jeugdhulpverlening). Toch hebben enkele CAW (o.a. de Mare en De Terp te Antwerpen) ondertussen een specifiek aanbod ontwikkeld voor ambulante begeleiding van vluchtelingen en zijn andere werkingen die oorspronkelijk buiten het algemeen welzijnswerk – o.a. vanuit de integratiesector - ontwikkeld werden ondertussen ingebed binnen een CAW.

Verschillen tussen regio's

Het algemeen welzijnswerk in Brussel wordt veel meer met de doelgroep geconfronteerd dan de CAW in Gent en Antwerpen. Dit vloeit voort uit de samenstelling van de Brusselse bevolking.

De CAW in Limburg bereiken zeer weinig migranten. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen gevonden worden in het feit dat de Limburgse allochtone gemeenschappen eigen dienstverlenende netwerken en opvangstructuren uitgebouwd hebben.

Toenemende aandacht voor het interculturaliseren van het algemeen welzijnswerk

Elk CAW is in het kader van de nieuwe regelgeving verplicht een geïntegreerd doelgroepenbeleid te voeren. De uitdaging bestaat erin om, in functie van deze doelgroepen, de kracht van de verschillende werkvormen optimaal te benutten, maar ook om bestaande werkvormen te herdenken en nieuwe werkvormen te ontwikkelen wanneer blijkt dat de bestaande werkwijzen niet (of niet meer) aangepast zijn aan de noden en de kenmerken van de doelgroep.

Op basis van een inventaris van de CAW waar wél een werking t.a.v. de doelgroep werd ontwikkeld kan een voorzichtige hypothese geformuleerd worden, met name dat de geringe toegankelijkheid van de ambulante CAW voor allochtonen wellicht te maken heeft met de dominantie van het klassieke 'winkelmodel' en het werken met 'consultatiegesprekken op afspraak'. Deze werkwijze is overigens niet alleen drempelverhogend voor de allochtonen, maar ook voor kansarmen.

Het ambulant welzijnswerk lijkt anderzijds wél enige aansluiting te vinden bij de allochtone bevolkingsgroep wanneer men een categoriaal centrum uitbouwt.

Om beter aan te sluiten bij de vragen en problemen van allochtonen, is een meer omvattende aanpak nodig op alle niveaus van een CAW. Deze globale aanpak kan samengevat worden onder de noemer 'interculturalisering' en betekent in feite dat een centrum in zijn geheel voortdurend moet leren omgaan met de diversiteit die in onze samenleving aanwezig is. Uit de beleidsplannen komen enkele denkpistes naar voren die de CAW momenteel verkennen om te komen tot een meer interculturele aanpak. Deze denkpistes kunnen uitgedrukt worden in volgende stellingen :

- interculturaliseren betekent meer nadruk op mobiel werken, vindplaatsgericht werken en reconversie van het bestaande aanbod;
- interculturaliseren betekent het opnemen van allochtone bemiddelaars en hulpverleners in het personeelsbestand;
- interculturaliseren betekent werken aan deskundigheidsbevordering;
- interculturaliseren is ook een kwestie van 'kleine, maar belangrijke aanpassingen' op het vlak van taalgebruik;
- interculturaliseren betekent meer samenwerken met de integratiecentra en –diensten.

Het thema 'Toegankelijkheid en interculturalisering' werd ook opgenomen in het convenant dat voor het werkingsjaar 2000 tussen de Vlaamse gemeenschap en de vzw Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW) werd afgesloten. Het steunpunt verricht ondersteunende en dienstverlenende taken voor de centra voor algemeen welzijnswerk, zoals bepaald in artikel 16 van het decreet van 19 december 1997 betreffende het algemeen welzijnswerk en in artikel 21 van het besluit van de Vlaamse regering van 28 april 1998 tot uitvoering van het decreet van 19 december 1997 betreffende het algemeen welzijnswerk. Voor 2000 ontving het Steunpunt in totaal 25.087.426 BEF.(621.901,05 euro) subsidies.

In het convenant worden de doelstellingen van het Steunpunt geoperationaliseerd in de vorm van permanente ondersteuningsfuncties en thematische programma's. Eén van de programma's betreft het thema 'toegankelijkheid en interculturalisering'. Dit wordt als volgt geconcretiseerd:

- Deelproject 'intercultureel management' dat tot doel heeft de toegankelijkheid van het algemeen welzijnswerk te verhogen d.m.v. positieve actie. Hiertoe zal het SAW de positieve actieplannen ondersteunen en een handleiding uitwerken betreffende personeelsbeleid met het oog op interculturalisering.
- Deelproject 'samenwerking CAW – integratie' dat tot doel heeft in het kader van inclusief beleid een overdracht van hulp- en dienstverlening te bewerkstelligen. Hiertoe wordt in samenwerking met het Vlaams Minderhedencentrum een stappenplan uitgewerkt, wordt een raamwerk voor omgevingsanalyse uitgewerkt en een concreet actieplan voor overdracht opgesteld.
- Deelproject 'interculturalisering' dat tot doel heeft tot een uitwisseling te komen van acties die in verschillende centra ondernomen worden enerzijds en tot het verhogen van de interculturele competentie anderzijds. Hiertoe worden good practices uitgewisseld en worden de vormingsbehoeften geïnventariseerd.

Ouderenzorg

Op 1 januari 1999 had 3 % van de ouderenbevolking (55 jaar en ouder) in het Vlaams Gewest een vreemde nationaliteit. In totaal ging het om 27.829 mannen en 21.577 vrouwen. Bekijken we deze ouderen naar land van herkomst, dan merken we het volgende:

- 40 % van de buitenlandse ouderen komt uit Nederland, 11 % uit Italië, 7 % uit Frankrijk, 6 % uit Duitsland, 4,5 % uit Spanje, 2 % uit Griekenland en 1 % uit Portugal.
- In totaal komt 77 % van de buitenlandse 55-plussers uit een EU-land.
- 7 % van de 55-plussers heeft de Turkse nationaliteit en 8 % de Marokkaanse nationaliteit.

Wanneer we de belangrijkste groepen uit de naoorlogse arbeidsmigratie per leeftijdscategorie bekijken, dan zien we dat 69 % van de Turkse ouderen nog geen 65 jaar oud is. Bij de Marokkaanse ouderen is 76 % nog geen 65 jaar oud.

***Tabel:** Buitenlandse ouderen in het Vlaams Gewest – overzicht per leeftijdscategorie voor de belangrijkste groepen uit de naoorlogse arbeidsmigratie – situatie op 01.01.1999*

Herkomstland	55-59 jaar	60-64 jaar	65-69 jaar	70-74 jaar	75-79 jaar	80-89 jaar	90 +	Totaal
Italië	1.420	1.153	1.054	875	536	277	30	5.345
Spanje	461	623	584	358	123	56	9	2.214
Griekenland	194	298	236	116	30	22	1	897
Portugal	168	174	89	52	21	11	4	519
Turkije	1.278	1.066	790	189	43	32	3	3.401
Marokko	1.564	1.371	616	192	80	26	5	3.854
België	295.341	311.514	303.924	256.333	197.817	165.743	30.631	1.561.303

Bron: NIS, Bevolkingsstatistieken, Buitenlandse bevolking op 1-1-1999

Minister Mieke Vogels heeft de intentie een nieuw ouderenbeleid uit te tekenen waarbij onder meer ook rekening wordt gehouden met de diversiteit die onze samenleving en dus ook de ouderenbevolking kenmerkt. Hiervoor doet de minister een appel op relevante actoren uit de sector om in gezamenlijk overleg met deskundigen tot concrete beleidsvoorstellen te komen. De eerste fase van de werkzaamheden was een conceptuele fase waarvan de werkzaamheden in februari '01 werden afgerond. De tweede fase bestaat in het concretiseren van de geleverde concepten en aanbevelingen in beleidsvoorstellen die onder de bevoegdheid van de minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen ressorteren.

Er werden 7 thematische werkgroepen opgericht, actief op diverse beleidsdomeinen die een modern ouderenbeleid gestalte (kunnen) geven: wonen, organisatie van de zorg / behoeftengerichte dienstverlening, erkenningsnormen, *allochtone ouderen*, mantelzorgers en vrijwilligers, inclusief ouderenbeleid en dementerenden.

De werkgroep allochtone ouderen kwam op 21 maart 2001 voor het eerst samen. De opdracht van deze werkgroep betreft het uitwerken van een welzijnsbeleid afgestemd op de noden en behoeften van allochtone senioren. De werkgroep dient na te gaan welke de structurele tekorten in het zorgaanbod zijn en op welke wijze zowel de overheid als de eigen allochtone gemeenschap deze kan verhelpen. Het zorgdilemma moet uit de taboesfeer van de allochtone cultuur gehaald worden.

In een eerste verkenning van haar opdracht formuleerde de werkgroep volgende aandachtspunten :

- De doelgroep wordt verruimd tot etnisch-culturele minderheden
- Een beleid naar allochtone ouderen moet regulier zijn waar mogelijk, maar categoriaal als het niet anders kan. Een instroom van allochtone ouderen in het reguliere aanbod moet mogelijk zijn mits bewaking van taal, voeding en godsdienstfaciliteiten.
- Er wordt best begonnen met kleinschalige projecten.
- De overheid kan de organisaties stimuleren door het informeren van mantelzorgers, het verhogen van het aanbod van allochtone hulpverleners in bestaande structuren, het leggen van allochtone accenten in de zorgopleiding

- Er dient gedifferentieerd te worden naar aard en leeftijdsstructuur van etnisch-culturele minderheden.

Tegelijk met de werkgroep loopt een onderzoek van het Hoger Instituut van de Kempen naar de (zorg)behoeften en het gebruik van voorzieningen en mantelzorg door groepen allochtone ouderen in Vlaanderen. Tegen eind 2001 moet dit onderzoek afgerond zijn.

Maatschappelijk opbouwwerk

Het opbouwwerk heeft de aanpak van structurele en verdichte groepsmatige achterstelling als taak en in die zin zijn de allochtone burgers mee een deel van de doelgroep. Dat is in het bijzonder het geval in wijkwerkingen, waar met de bewoners gewerkt wordt rond wijkproblemen als groen en speelruimte, activiteiten en jeugdwerking, renovatie van woningen en openbare ruimtes. In dergelijke wijken wonen dikwijls heel wat allochtonen en soms ook vluchtelingen, en ze worden als wijkbewoner mee betrokken. De huidige meerjarenplannen (nog lopend tot eind 2002) bevatten evenwel geen specifieke initiatieven naar allochtonen.

Voor wat de nieuwe erkenningsperiode (2003-2008) betreft, zal er uitgebreid aandacht besteed worden aan een samenwerking met de integratiecentra en -diensten. In 2000 werd hierop geanticipeerd bij de herziening van het uitvoeringsbesluit (besluit van de Vlaamse regering van 17 juli 2000), waarin de termijnen en de duur van de meerjarenplannen van het maatschappelijk opbouwwerk werden gelijkgeschakeld met deze van de integratiecentra. In het voorjaar 2001 zullen initiatieven worden genomen om beide sectoren te stimuleren tot het gezamenlijk plannen en leggen van prioriteiten, en om gemeenschappelijke klemtonen vanuit het beleid aan te reiken.

Eveneens met het oog op een nauwere afstemming van de sectoren, wordt er bij de implementatie van het VIA 2 akkoord aan gewerkt om voor deze sectoren dezelfde schalen en regelingen voor subsidiëring toe te passen. Aansluitend hierbij zullen ook de werkingskosten voor beide sectoren worden gelijkgeschakeld.

Integrale jeugdhulpverlening en minderhedenbeleid

Met de strategische planning integrale jeugdhulpverlening wordt uitvoering gegeven aan de maatschappelijke beleidsnota bijzondere jeugdzorg van het Vlaams Parlement (Stuk 1354, 1998-1999, nr. 1 en nr. 2), aan het Vlaams regeerakkoord van 13 juli 1999 en aan de beleidsnota van Mieke Vogels, minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke kansen.

De integrale jeugdhulpverlening biedt op grond van een vraag of een behoefte een continuüm van hulp aan ofwel de minderjarige ofwel de minderjarige en zijn leefomgeving. Dit gebeurt in dialoog met de jongeren en hun leefomgeving, om hun ontplooiingskansen te vrijwaren en hun welzijn en gezondheid te verhogen. Ze bestrijkt het gehele domein van het breed maatschappelijk aanbod voor minderjarigen gaande van informatie- en adviesverstrekking tot en met de residentiële hulp. De herstelgerichte afhandeling bij minderjarige delictplegers valt buiten de integrale jeugdhulpverlening. De integrale jeugdhulpverlening enerzijds en de te ontwikkelen algemene welzijnspreventie met betrekking tot jeugd anderzijds maken in de toekomst samen de integrale jeugdzorg van Vlaanderen uit. De hoeksteen ervan wordt gevormd door het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Nadere informatie is terug te vinden op de website (<http://www.jeugdhulp.vlaanderen.be>).

Op vraag van het kabinet hebben het Vlaams Minderhedencentrum en het Forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden in het najaar 2000 een inbreng gedaan voor de uitwerking van de integrale jeugdhulpverlening vanuit de etnisch-culturele minderheidsgroepen. In de bijdrage – die eveneens terug te vinden is op de website 'jeugdhulp' worden volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Een pleidooi om bij de verdere ontwikkeling in de pilootregio's voor de integrale jeugdhulpverlening tijdig en met voldoende ruimte aandacht te geven aan de onderscheiden doelgroepen van het minderhedenbeleid en niet enkel oog te hebben voor de klassieke migrantengroepen.

- Een pleidooi om zowel de doelgroepen en hun organisaties als de deskundigheid die terzake op verschillende plaatsen is opgebouwd een plaats te geven in de verdere ontwikkeling van de integrale jeugdhulpverlening.
- Een pleidooi om de context van de allochtone cliënt doorheen het hulpverleningsproces, samen met alle partners, duidelijk in beeld te houden en te communiceren.
- Een pleidooi voor een professionele aanpak waarbij hulpverleners zich de vaardigheden van interculturele communicatie en hulpverlening eigen maken.
- Een pleidooi om er systematisch werk van te maken dat alle modules in de jeugdhulpverlening toegankelijk worden voor allochtone jongens en meisjes. Op dit ogenblik is dit slechts voor een beperkt segment het geval. Dit vergt een blijvende aandacht voor informatieoverdracht en weloverwogen acties gericht op het bewerken van de toegankelijkheid.
- Een pleidooi om de gehele hulpverlening te interculturaliseren, oog te hebben voor diversiteit en deze een plaats te geven in de hele werkwijze en organisatie en om daarnaast specifieke initiatieven te voorzien die kunnen ingeroepen worden ter ondersteuning van het ruimere aanbod.
- Een pleidooi om de etnische afkomst en de context te verrekenen in de diagnose- en indicatiestelling. Een goede diagnose en indicatiestelling kan er immers toe bijdragen dat enerzijds voorkomen wordt dat allochtone jongeren sneller dan nodig terechtkomen in hulpvormen die te zwaar zijn en anderzijds er voor zorgen dat de juiste hulp verstrekt wordt.
- Een pleidooi om ook aandacht te besteden aan het zuiver stellen van de positie van de trajectbegeleider en dit via pilootprojecten nader uit te werken. Trajectbegeleiding is immers een centraal recht voor elke cliënt en heeft tot doel de cliënt te helpen zijn weg te vinden in het hulpaanbod. Om deze taak naar behoren te vervullen, moet de taak van de trajectbegeleider verfijnd worden.
- Een pleidooi om het omgaan met dwang en externe motivatie vanuit verschillende perspectieven te benaderen, waarbij ook niet-westerse uitgangspunten aan bod moeten kunnen komen. Uitgangspunt hierbij is dat de jeugdhulpverlening, ook bij allochtone cliënten, maximaal uit de justitiële sfeer moet trachten te blijven en dat er, wanneer een bepaald hulpaanbod niet meer aanvaard wordt, een beroep wordt gedaan op de functie bemiddeling die ernaar streeft om de hulp terug aanvaardbaar en mogelijk te maken.
- Een pleidooi om van zodra de pilootregio's bekend zijn een inventaris te maken van de relevante partners op het terrein inzake hulpverlening aan jongens uit meisjes uit de etnisch-culturele minderheden en een overleg- en gesprekstafel te creëren van waaruit de verdere implementatie van de integrale jeugdhulpverlening vanuit deze invalshoek kan gevolgd en gestuurd worden.

In haar beleidnota 2000 –2004 stelde minister Mieke Vogels daarnaast een impulsprogramma voor allochtone jongeren in het vooruitzicht. Het nader uitwerken van dit plan werd opgedragen aan ICEM. Op pr. 41.7–ba 12.01 van de begroting 2000 van de Vlaamse Gemeenschap werden specifieke middelen ingeschreven om dit programma te realiseren. Teneinde deze middelen zo kwaliteitsvol en resultaatgericht mogelijk aan te wenden, is beslist om de middelen in te zetten voor het verdiepen van twee eigen beleidsprioriteiten, met name de integrale jeugdhulpverlening en de toegankelijk hiervan voor kinderen en jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen enerzijds en kwaliteitsvolle opvangvoorzieningen voor buitenlandse niet-begeleide minderjarigen anderzijds.

Voor het uitvoeren van dit 'jongerenproject' is een overeenkomst afgesloten met het Vlaams Minderhedencentrum. Vanuit de aanwezige expertise binnen het Vlaams Minderhedencentrum m.b.t.

de onderscheiden doelgroepen van het minderhedenbeleid, de netwerken met de eigen gemeenschappen en de contacten met het brede middenveld en als koepel voor de minderhedensector, is het VMC immers het best geplaatst om deze beleidsondersteunende opdracht op te nemen. Bij de uitvoering van deze opdracht dient het VMC nauw samen te werken met het Forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden.

Volgende doelstellingen staan centraal:

1. De Centrale Commissie en de Thematische Werkgroepen Integrale Jeugdhulpverlening de nodige elementen aanreiken om een integrale kind- en jeugdhulpverlening uit te tekenen die maximaal toegankelijk is voor jongeren uit de etnisch-culturele minderheidsgroepen met een hulpvraag.
2. Ontwikkelen van strategieën om etnisch-culturele minderheidsgroepen beter te laten participeren aan het ontwikkelingsproces integrale jeugdhulpverlening.
3. Ontwikkelen van strategieën om de thuisomgeving van kinderen en jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen te versterken en te ondersteunen bij het opnemen van hun verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen en jongeren.
4. Voorbereiden van de uitbouw van een kennis- en begeleidingscentrum inzake opvang en begeleiding van buitenlandse niet begeleide minderjarigen in nood.

Het project is begin 2001 van start gegaan en loopt tot eind 2001. Er wordt een bedrag van 9.700.000 BEF (240.456,72 Euro) ter beschikking gesteld.

Ondersteuningsteams allochtonen in de bijzondere jeugdbijstand

De Vlaamse regering heeft 4 overeenkomsten afgesloten met ondersteuningsteams allochtonen (OTA) om de diensten (comités voor bijzondere jeugdzorg, bemiddelingscommissies en sociale diensten van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbanken) en voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, waaronder ook de Gemeenschapsinstellingen te ondersteunen. De reglementaire basis in de begroting 2001 blijft 'Uitgaven op het Fonds Bijzondere Jeugdbijstand, rubriek 'uitgaven aan derden voor het opzetten van preventiecampagnes'.

De 4 OTA's zijn:

1. Het ondersteuningsteam allochtonen bijzondere jeugdbijstand vzw Antwerpen, Van Daelstraat 41, 2140 Borgerhout, werkzaam voor de diensten bijzondere jeugdbijstand (BJB) en voorzieningen bijzondere jeugdbijstand van de provincie Antwerpen;
2. Het ondersteuningsteam allochtonen bijzondere jeugdbijstand vzw Limburg, Sint-Truidensesteenweg 58, 3500 Hasselt voor diensten BJB en voorzieningen BJB van de provincie Limburg.
3. Het ondersteuningsteam allochtonen bijzondere jeugdbijstand Oost-Vlaanderen, Gouvernmentstraat 1, 9000 Gent voor diensten BJB en voorzieningen BJB van de provincies Oost- en West-Vlaanderen.
4. Het ondersteuningsteam allochtonen Vlaams-Brabant, Diestsesteenweg 52-54, 3010 Leuven voor diensten BJB en voorzieningen BJB van de provincie Vlaams-Brabant en van Brussel-hoofdstad.

Voor OTA 1 en 2 is de contractant een vzw, voor OTA 3 en 4 zijn het de provinciebesturen van Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant.

De maatschappelijke behoefte die aan de basis lag van de oprichting van de teams was en is dat de diensten en voorzieningen erkend binnen de bijzondere jeugdbijstand geconfronteerd werden met een steeds groeiende moeilijkheidsgraad van de problematieken waarmee allochtone jongeren van de derde generatie en hun gezinnen te maken hebben. Ook komen er steeds meer hulpvragen bij de bijzondere jeugdbijstand van minderjarige vluchtelingen waarvoor bemiddeling van diensten die specifieke ondersteuningsmethodieken hebben ontwikkeld, nodig zijn.

Diensten en voorzieningen binnen de bijzondere jeugdbijstand beklemtonen de meerwaarde van het kunnen beroep doen op de deskundigheid van de medewerkers van de OTA's en dit zowel voor de hulpverlening aan allochtone jongeren en gezinnen op zich als voor de deskundigheidsbevordering van de hulpverleners. Het OTA treedt niet op in de plaats van de bestaande hulpverlening maar voegt door betekenisbemiddeling, door conflictbemiddeling, een meerwaarde toe om oplossingsgericht te kunnen werken in gezinnen van allochtone jongeren.

De tussenkomsten van het ondersteuningsteam legt de nadruk op de dialoog tussen ouders, jongeren en de hulpverlener en focust op de thuissituatie. Zij ondersteunen, adviseren of herstellen de ouders in hun rol van opvoeder en maken de jongeren bewust van hun achtergrond en de rol die deze speelt bij hun concrete vragen en problemen. Zij expliciteren culturele evidenties, uiteenlopende waarden en normen. Zo maken zij ouders en jongeren sterker om het hoofd te bieden aan de gezinsoverstijgende factoren die de opvoedingsproblemen mee in de hand werken: de invloeden van de vriendengroep, een moeilijk lopende schoolcarrière, een weinig kwalitatieve vrijetijdsbesteding, een discriminerende samenleving.

Via de jaarverslagen van de OTA's, deelname van de afdeling bijzondere jeugdbijstand aan stuurgroepen /overleggroepen en verslagen van deze forums, blijkt de meerwaarde van het inzetten van de OTA's bij betekenisbemiddeling, conflictbemiddeling door de specifieke culturele en migratiecontext die ze hanteren. Een verantwoording van de verdere inschakeling van de OTA's wordt eveneens gehaald uit aanbevelingen van de Commissie ad hoc Bijzondere Jeugdbijstand in het Vlaams Parlement van 31/3/1999. In de tekst is opgenomen dat *"de Vlaamse Gemeenschap methodieken ondersteunt die beter aansluiting vinden bij het cliënteel, waardoor de maatschappelijk noodzakelijk bevonden hulpverlening in de bijzondere jeugdbijstand ook beter onderhandeld en aanvaard kan worden door het cliënteel. De inschakeling van vertrouwenspersonen, ervaringsdeskundigen en bemiddelaars dient hierbij te worden gestimuleerd"*.

De looptijd van de overeenkomsten met de OTA's was 1 jaar, slechts verlengbaar na schriftelijk akkoord van de minister/ bevoegde ambtenaar. De contractanten van de OTA's, de coördinatoren en medewerkers blijven zorgen hebben met de éénjarigheid van de contracten, niettegenstaande de inschakeling van de diensten als constant beleid gezien wordt door de administratie. Om de OTA's meer zekerheid te bieden omtrent het voortbestaan van hun werkingen en hen toe te laten een beleid te voeren op langere termijn was minister M. Vogels principieel bereid om de bestaande overeenkomsten te verlengen voor een periode van twee jaar. Er werd evenwel slechts een begrotingsakkoord verleend voor het eerste werkingsjaar (2001) zodat de overeenkomsten momenteel opnieuw jaarlijks moeten verlengd worden.

Vanuit het Ondersteuningsteam Limburg en Antwerpen werd meegewerkt aan de visietekst van het Vlaams Minderhedencentrum over de integrale jeugdhulpverlening (zie hierboven). De hertekening van het landschap van de jeugdhulpverlening zal onmiskenbaar invloed hebben op de positie en de rol van de OTA's. Voorlopig is het te vroeg om de OTA's binnen het kader van de integrale jeugdhulpverlening reeds duidelijk te positioneren.

De toenemende diversiteit in etnische afkomst van de cliënten van de BJB noopt de OTA's tot het werken met vrijwilligers die uit andere bevolkingsgroepen afkomstig zijn dan de mensen uit het

personeelskader. Ieder team ontwikkelde hierin zijn eigen modaliteiten van werken, in afwachting van een duidelijk wetgevend kader voor het statuut voor de vrijwilliger.

Gemeenschapsinstellingen

Het beleid van de gemeenschapsinstellingen kan in volgende kernwoorden samengevat: recht voor de (allochtone) jongere op kansen tot integratie, zoeken naar betere vormen van interne organisatie. Zo werken de instellingen aan een vernieuwd concept inzake het pedagogisch en onderwijsproces. Hiertoe worden verschillende procesverantwoordelijken aangeworven en krijgt de trajectwerking tussen private instellingen, scholen, centra voor leerlingenbegeleiding en de ondersteuningsteam migranten-regionale diensten vastere vorm. Daarnaast wordt ook gestreefd naar een grotere differentiatie van functies in de leefgroepen. Eén van de concrete uitingen van deze vernieuwde aanpak is een vlotte uitwisseling en het op elkaar afstemmen van het leerprogramma van de voor de plaatsing bezochte school en de leermaterie die aan de jongere in de instelling wordt aangeboden.

Openheid naar de buitenwereld en externe samenwerking zijn andere belangrijke aandachtspunten voor de gemeenschapsinstellingen. Zo organiseerde de vzw Open Sint Pietersveld (een bundeling van een viertal culturele vennootschappen uit de streek van Ruiselede – Wingene) verschillende culturele activiteiten extra muros in 2000. Daarnaast stelde deze vzw "Het Streekcentrum" - een museum, dat de ontwikkelingsgeschiedenis van de gemeenschapsinstelling De Zande te Ruiselede vertelt en uitbeeldt – open. Dergelijke initiatieven zorgen voor een drempelverlagende communicatie met de buitenwereld zodat de instelling uit de taboe - en "verbeteringsgesticht" - sfeer wordt gehaald.

Een concreet resultaat van deze samenwerking is dat een groep jongeren (jongens en meisjes) uit de instelling uitgenodigd werden om in samenwerking met het Taal Instructie Centrum Houtland te Torhout gedurende een trimester tweemaal per week een voormiddag lessen Nederlands voor anderstaligen te gaan volgen. Deze lessen werden bijgewoond door 4 tot 8 niet-begeleide minderjarigen samen met 2 leerkrachten van de entiteiten Beernem en Ruiselede. Hoofdbedoeling voor de leerkrachten was de leermethode onder de knie te krijgen zodat vanaf 2001 de lessen voor anderstaligen verder intern kunnen worden georganiseerd.

In de sporttweedaagse 'Kick op Sport' werden, naast de sportieve meeting met de jongeren die in de stelling verblijven, 1700 scholieren uit 38 verschillende scholen van de eerste en tweede graad van West-Vlaanderen in contact gebracht met de multiraciale cel van de Rijkswacht en met het verhaal van een asielzoeker, gebracht door een bewoner van het Open Asielcentrum Wingene. De infosessies werden druk bezocht en met veel aandacht gevolgd door de aanwezige jongeren.

Op uitnodiging van de Belgische Krijgsmacht nam de gemeenschapsinstelling De Kempen in april 2000 deel aan een bouwproject 'België - Benin Jeugd 2000' in het West- Afrikaanse Benin. 4 opvoeders en acht jongeren verbleven van 10 tot 26 april in het dorp Possotomé om te helpen aan de bouw van een school. Het project kreeg in de media een positieve commentaar, hetgeen de uitstraling en de beeldvorming van de gemeenschapsinstellingen en de jongeren bij de publieke opinie gunstig heeft beïnvloed.

Tot slot kan nog vermeld dat 15 opvoeders in april 2001 een vormingscursus 'interculturele communicatie' zullen krijgen en dat de video over de werking van de gemeenschapsinstelling De Zande te Ruiselede, werd inmiddels naast het Nederlands en Marokkaans ook in het Engels vertaald zodat de mogelijkheden om ouders, die het Nederlands niet machtig zijn, te bereiken nog vergroot zijn.

Internationale activiteiten

Van 9 tot 11 september 2000 organiseerde het 'European Committee on Migration' van de Raad van Europa i.s.m. het Waals Gewest, het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de internationale ministerconferentie 'Diversity and cohesion: New challenges for the integration of immigrants and minorities'.

Donderdag 9 en vrijdag 10 september ging de conferentie door in het Koninklijk theater van Namen. De slotconferentie had plaats op zaterdag 9 september 2000 in het Vlaams Parlement.

In deze conferentie werd de verscheidenheid en cohesie van Europa belicht vanuit haar regionalisering en globalisering. De opkomst van een mondiale cultuur tegenover de handhaving van regionale en groepsgebonden culturen vormen de uitdaging voor het Europa van morgen. Moderne mobiliteit en communicatie verhogen de mogelijkheden van interculturele uitwisseling en intercultureel contact. Europa waardeert haar verscheidenheid en vindt daarin zijn coherentie. Aan het Europees cultureel pluralisme dient eerbied voor het verschil ten grondslag te liggen. Gelijke behandeling is daarom de hoeksteen van het Europees integratiebeleid.

Het basisdocument 'Diversity and cohesion' werd in het Frans en Engels gepubliceerd door de Raad van Europa. Het Nederlands VWS-ministerie heeft gezorgd voor de vertaling van dit document in het Nederlands. De administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn publiceert deze vertaling in 2001 voor Vlaanderen en Nederland.

PREVENTIEVE GEZONDHEIDSZORG

Sinds 1998 wordt gekozen voor een meer gestructureerde en gecoördineerde aanpak van de preventieve gezondheidszorg. De oprichting van de LOGO's (netwerken voor lokaal gezondheidsoverleg) was, in het kader van de herstructurering, één van de meest significante wijzigingen in het Vlaamse preventielandschap.

Eén van de hoofdpodochten van de LOGO's bestaat erin bij te dragen tot de realisatie van vijf prioritaire gezondheidsdoelstellingen die door de Vlaamse overheid werden vooropgesteld. Bij de realisatie van deze gezondheidsdoelstellingen dienen de LOGO's aandacht te besteden aan de etnisch-culturele minderheden, met bijzondere aandacht voor de specifieke situatie van mensen zonder papieren. Het bereiken van kansarme doelgroepen is een evaluatiecriterium voor het beoordelen van hun initiatieven in de gezondheidssector.

De vijf gezondheidsdoelstellingen zijn:

1. Verminderen van het aantal rokers in Vlaanderen
2. Minder vetrijke en meer vezelrijke voeding
3. Doelmatiger borstkankerscreening
1. Verminderen van dodelijke ongevallen in de privé-sfeer en in het verkeer: bijzondere aandacht dient te gaan naar CO-intoxicatie en onveilige thuisomgeving.
2. Verbeteren van de preventie van infectieziekten

Gezondheidsindicatoren

De administratie Gezondheidszorg brengt jaarlijks een publicatie 'Gezondheidsindicatoren' uit. Naast de belangrijkste bevindingen inzake geboorte- en sterftestatistieken bevat deze publicatie ook bijdragen omtrent specifieke ziekterejesters en wetenschappelijk onderzoek inzake de volksgezondheid in Vlaanderen.

'Gezondheidsindicatoren 1998' staat o.m. stil bij een aantal determinanten en beleidsrelevante indicatoren m.b.t. foeto-infantiele sterfte in het Vlaams Gewest. In 1998 werden er 62.877 geboorten gemeld, waarvan 259 doodgeboren kinderen en 319 kinderen overleden vóór de leeftijd van één jaar.

De nationaliteit van de moeder blijkt nog steeds een risicofactor te zijn die de zwangerschapsuitkomst nadelig kan beïnvloeden. Hogere leeftijd van de moeder (vooral bij een eerste zwangerschap), lagere beroepsgroep van de vader, werkloosheid van de moeder, laag opleidingsniveau van de moeder, ongehuwde moeder, meervoudige zwangerschap, mannelijk geslacht en congenitale afwijkingen zijn andere vaak vermelde risicofactoren.

Stellen we het risico op foeto-infantiele sterfte bij Belgische moeders op 1, dan bedraagt deze bij moeders met de Marokkaanse nationaliteit 1,56 om bij moeders met de Turkse nationaliteit op te lopen tot 2,12. Er kon geen significant verschil in risico aangetoond tussen Marokkanen en Turken, noch tussen huidige en oorspronkelijke nationaliteit.

Aids- en soapreventie

In het kader van de aids- en soapreventie ontwikkelen Sensoa (toenmalig IPAC Soa & AIDS), Payoke, het Instituut voor Tropische Geneeskunde en de Foundation doelgerichte werkmethodes om het preventie- en hulpverleningsaanbod toegankelijker te maken voor etnisch-culturele minderheidsgroepen.

Sensoa kiest voor een benadering van het algemeen publiek via media, condomobielen en overleg met gezondheids-, welzijns- en onderwijsstructuren.

Payoke ontwikkelt de methode van peer-support (lotgenotenondersteuning) in het bereiken van (o. a. Afrikaanse) prostituees en randgroepjongeren. Daar de prostituees zelf werknemer zijn, faciliteren zij de toegang tot het milieu, wat de drempel tot het aanbieden van preventie en hulpverlening aanzienlijk verlaagd.

Voor *het Instituut voor Tropische Geneeskunde* kent een doelgroep die bijna uitsluitend bestaat uit (subsaharaanse) Afrikanen en asielzoekers (in opvangcentra). Via de 'community leaders approach' ontstaat de mogelijkheid om deze minderheden aan te spreken. Om bij de Afrikaanse gemeenschap ingang te vinden als preventiewerker of hulpverlener is het noodzakelijk regelmatig overleg te plegen met de leidende figuren. Deze community leaders geven op hun beurt de vorming door. Deze methode is bekend als 'peer-education'.

Van een andere orde is de werking van de *Foundation*. Deze organisatie richt zich naar mensen met HIV/AIDS en kiest als werkmethode voor de opleiding en begeleiding van buddy's (vertrouwenspersonen). Daar het werkgebied van de *Foundation* zich uitstrekt tot in de grote steden, worden ook de etnisch-culturele minderheden bereikt.

Medische onderzoeken

Volgende onderzoeken werden in de loop van 2000 uitgevoerd:

- Dienst Vreemdelingenzaken	13 800 radiologische onderzoeken
- Mobiele Dienst VRGT	2 800 radiologische onderzoeken
- Dispensaria VRGT	1 300 radiologische onderzoeken
- Screening bij kinderen	1 300 intra-dermo-tests

KIND EN GEZIN

Binnen Kind en Gezin leeft sterk de zorg om de dienstverlening op een blijvende manier toegankelijk te maken voor diverse groepen en hierbij gelijke kansen te scheppen. Daarom ontwikkelt de instelling tal van initiatieven. Deze situeren zich op de drie beleidsdomeinen van Kind en Gezin: de preventieve zorg, de zorg voor kinderen in bijzondere leefsituaties en de kinderopvang. Daarnaast ontwikkelt Kind en Gezin binnen het personeelsbeleid eigen strategieën om bij te dragen tot de tewerkstelling van allochtonen. In dit kader werkte Kind en Gezin een positief actieplan uit in het kader van het VESOC-akkoord rond de tewerkstelling van allochtonen.

In haar dienstverlening maakt de organisatie geen uitdrukkelijk onderscheid tussen allochtonen, erkende vluchtelingen en mensen zonder wettig verblijf en dit vanuit de visie dat alle groepen toegang moeten hebben tot de dienstverlening. Het vermoeden bestaat dat het allochtone cliënteel in een aantal gevallen mensen zonder papieren zijn. De diverse groepen meer uitgesplitst in kaart brengen en de knelpunten inventariseren die eigen zijn aan het verblijfsstatuut kunnen naar de toekomst toe werkpunten zijn voor Kind en Gezin maar dit behoeft eerst verdere reflectie.

Onderstaand overzicht toont wat Kind en Gezin in de loop van 2000 opzette aan initiatieven, acties en projecten. Vervolgens komt het positief actieplan aan bod. Voor de realisatie van de diverse initiatieven en het positief actieplan wordt samengewerkt met tal van actoren en externe partners. Daarnaast zetelt Kind en Gezin in diverse advies- en overlegorganen, waaronder onder meer ICEM.

In het werken rond de dienstverlening ten aanzien van allochtone gezinnen groeide in de loop van 2000 de overtuiging om op een meer samenhangende manier aan de slag te gaan. De verscheidenheid waarmee elkeen binnen de dienstverlening geconfronteerd wordt, vergt een onderbouwde aanpak. Noch een louter categoriale aanpak, noch een aanpak die het verschil onderschat bieden een afdoend antwoord. De eerste uitdaging ligt dan ook in het uitwerken van een breed gedragen visie binnen de instelling op het omgaan met diversiteit.

De doelgroep in beeld

De registratiegegevens die de regioteamleden verzamelen scheppen de mogelijkheid om een beeld te krijgen van de veelkleurigheid bij de gezinnen waarmee Kind en Gezin samenwerkt. Onderstaande tabel geeft dit beeld voor het Vlaams Gewest¹ voor de kinderen die geboren werden in 2000. De weergegeven aantallen per nationaliteit betreffen de aantallen kinderen wiens moeder bij haar geboorte de aangegeven nationaliteit had.

Vooreerst worden de absolute aantallen gegeven per provincie. In de voorlaatste kolom zijn de totalen vermeld per nationaliteit. In de laatste kolom staat het procentueel aandeel van elke nationaliteit in het totaal aantal in 2000 geboren en bij Kind en Gezin bekende kinderen.

Uit de cijfers komt naar voor dat minstens 14 % van de moeders van de kinderen geboren in 2000 bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit hadden.

¹ In Brussel werd in veel gevallen de nationaliteit van de moeder bij geboorte niet ingevuld waardoor er voor het Brussels Gewest geen betrouwbare gegevens beschikbaar zijn.

Kijkt men naar de taalgroepen en rekent men de moeders met Nederlandse nationaliteit bij de Belgische, dan kan men vaststellen dat minstens 12 % van de kinderen een moeder hebben die op basis van hun nationaliteit bij geboorte tot een andere taalgroep dan de Nederlandse behoren.

Het ontbreken van een meer uitgewerkte registratie omtrent de taal, bijvoorbeeld op het niveau van de taal binnen de dienstverlening en de gezinstaal, verhindert te komen tot meer uitgewerkte gegevens.

Tabel: Overzicht van het aantal kinderen geboren in 2000, opgesplitst naar de nationaliteit van de moeder bij haar geboorte – cijfers voor het Vlaams Gewest

Nationaliteit	Antwerpen	VI. Brabant	W-Vlaanderen	O-Vlaanderen	Limburg	Totaal	% aandeel
Niet ingevuld	1053	3000	759	206	76	5094	7,98%
Andere of onbekend	29	8	5	13	8	63	0,10%
Afghanistan	23	2	9	3	1	38	0,06%
Albanië	42	8	8	25	9	92	0,14%
Algerije	7	3	15	26	6	57	0,09%
Angola	15	5	3	4		27	0,04%
Argentinië	3		1		2	6	0,01%
Armenië	39	3	10	3	10	65	0,10%
Australië	2	2		3	1	8	0,01%
Azerbeidzjan	5	3		1		9	0,01%
Bangladesh	6	2			2	10	0,02%
Barbados		1				1	0,00%
België	13793	7129	10035	12805	6294	50056	78,38 %
Benin				1		1	0,00%
Bhutan	3	1	1			5	0,01%
Bolivia	1					1	0,00%
Bosnië Herzegovina	24	5	1	14	4	48	0,08%
Bouvet Eiland		1				1	0,00%
Brazilië	13	12	6	8	8	47	0,07%
Brits Territorium in de Indische Oceaan	1		1			2	0,00%
Bulgarije	5	1	3	13	1	23	0,04%
Burkina Faso	2		1		1	4	0,01%

Nationaliteit	Antwerpen	VI. Brabant	W-Vlaanderen	O-Vlaanderen	Limburg	Totaal	% aandeel
Burundi	7	7	2	4	2	22	0,03%
Cambodja		1				1	0,00%
Canada	4	2	2	1		9	0,01%
Centraal Afrikaanse Republiek	1			1		2	0,00%
Chili	11	1	1	8	1	22	0,03%
China	25	21	15	26	4	91	0,14%
Colombia	6	9	2	1		18	0,03%
Congo	57	22	11	17	2	109	0,17%
Cuba	4	2		5	3	14	0,02%
Cyprus					1	1	0,00%
de Comoren	1					1	0,00%
Denemarken	2	8	1	1	1	13	0,02%
Djibouti	2	1			1	4	0,01%
Dom Republiek	4	1	1	8		14	0,02%
Duitsland	28	34	13	22	24	121	0,19%
Ecuador	16	1	1	4	1	23	0,04%
Egypte	5	4	1	1		11	0,02%
Equatoriaal Guinea		1				1	0,00%
Eritrea		1				1	0,00%
Estland	1	1				2	0,00%
Ethiopië	1	5		1		7	0,01%
Filippijnen	40	12	27	34	20	133	0,21%
Finland	5	8	7	1	1	22	0,03%
Frankrijk	62	42	84	23	9	220	0,34%
Gabon					1	1	0,00%
Gambia	1			1		2	0,00%
Georgië	19	3	4	2	3	31	0,05%
Ghana	29	6	6	7	2	50	0,08%
Griekenland	7	12	1	5	21	46	0,07%
Groot Brittanie	45	56	11	11	9	132	0,21%
Guadeloupe	1			1		2	0,00%
Guatemala				1	1	2	0,00%
Guinee	5	1				6	0,01%

Nationaliteit	Antwerpen	VI. Brabant	W-Vlaanderen	O-Vlaanderen	Limburg	Totaal	% aandeel
Guinee Bissau	1					1	0,00%
Haïti	1			2		3	0,00%
Hongarije	10	6	2	7	2	27	0,04%
Hongkong	1	1		1		3	0,00%
Ierland	4	12	1	4	2	23	0,04%
IJsland	1	1		1		3	0,00%
India	36	15	10	17	13	91	0,14%
Indonesië	11	8	5	2	2	28	0,04%
Irak	6	7	2	5	1	21	0,03%
Iran	21	6	7	8	1	43	0,07%
Israël	36	1		2		39	0,06%
Italië	26	32	6	14	206	284	0,44%
Ivoorkust	2	1				3	0,00%
Jamaica	1			3		4	0,01%
Japan	4	11	3	1	2	21	0,03%
Jemen	1			1		2	0,00%
Joegoslavië	288	11	63	144	23	529	0,83 %
Jordanië	1	2		2		5	0,01%
Kaapverdië	2					2	0,00%
Kameroen	2	3	1	3	1	10	0,02%
Kazachstan	9		3	2	2	16	0,03%
Kenya	3	2		2	2	9	0,01%
Kirgizië	2	1	1			4	0,01%
Kroatië	8	1	3	2	2	16	0,03%
Laos	2		2			4	0,01%
Letland	1		1		2	4	0,01%
Libanon	6	3		3		12	0,02%
Liberia	4					4	0,01%
Liechtenstein	1	1			1	3	0,00%
Litouwen	1			2		3	0,00%
Luxemburg			1	1		2	0,00%
Libië				5		5	0,01%
Madagaskar	1			1		2	0,00%

Nationaliteit	Antwerpen	VI. Brabant	W-Vlaanderen	O-Vlaanderen	Limburg	Totaal	% aandeel
Malawi				1		1	0,00%
Maleisië				2	1	3	0,00%
Mali	1			1		2	0,00%
Marokko	1149	133	90	261	192	1825	2,86 %
Mauritanië	19		3	2	3	27	0,04%
Mauritius			1	3		4	0,01%
Mexico	2	3	1	1	3	10	0,02%
Micronesië	1					1	0,00%
Moldavië	3		1	1	2	7	0,01%
Mongolië	2		1	1		4	0,01%
Mozambique		1				1	0,00%
Myanmar	1				1	2	0,00%
Namibië				1		1	0,00%
Nederland	270	73	24	74	279	720	1,13 %
Nederlandse Antillen			1			1	0,00%
Nepal		2		1	1	4	0,01%
Nicaragua	3	1		1		5	0,01%
Niger	24	4	3	13	16	60	0,09%
Nigeria	36	4	4	8	4	56	0,09%
Noord Korea	3	1		1		5	0,01%
Noorwegen	3	3	1		1	8	0,01%
Oekraïne	12	3	5	5	3	28	0,04%
Oezbekistan	6		3	4	3	16	0,03%
Oostenrijk	1	3			1	5	0,01%
Pakistan	23	4	17	6	14	64	0,10%
Panama	3	1		1	1	6	0,01%
Paraguay				1		1	0,00%
Peru	8	1		2		11	0,02%
Polen	98	21	15	21	25	180	0,28%
Portugal	42	17	9	4	9	81	0,13%
Roemenië	23	8	5	15	4	55	0,09%
Ruanda	7	8	5	8	1	29	0,05%
Rusland	66	16	33	25	29	169	0,26%

Nationaliteit	Antwerpen	VI. Brabant	W-Vlaanderen	O-Vlaanderen	Limburg	Totaal	% aandeel
Saudi Arabië		1				1	0,00%
Senegal	5	4		2		11	0,02%
Sierra Leone	7		2		1	10	0,02%
Singapore	1			1		2	0,00%
Slovakije	12	18	4	53	7	94	0,15%
Slovenië	1	3			2	6	0,01%
Somalië	13	3	3	10		29	0,05%
Spanje	42	32	6	21	31	132	0,21%
Sri Lanka	5		1	1		7	0,01%
Sudan	1		2		1	4	0,01%
Suriname	2	4	1		1	8	0,01%
Syrië	6	1	1	12	2	22	0,03%
Taiwan		2		1		3	0,00%
Tanzania	1	1				2	0,00%
Thailand	28	3	12	16	11	70	0,11%
Togo	3	1		2		6	0,01%
Trinidad en Tobago					1	1	0,00%
Tsjaad						0	0,00%
Tsjechië	10	3	3	20	8	44	0,07%
Tunesië	15	6	9	34	1	65	0,10%
Turkije	400	38	7	594	670	1709	2,68 %
Turks- en Caicoseilanden	4	1	2	10		17	0,03%
Uganda	2					2	0,00%
Uruguay	1					1	0,00%
Venezuela		1	2	1		4	0,01%
Verenigde Staten v Amerika	20	28	2	6	8	64	0,10%
Vietnam	9	6	8	7	1	31	0,05%
Wit Rusland	8	4	4	2	1	19	0,03%
Zaire	10	5	5	3		23	0,04%
Zambia	2			1	1	4	0,01%
Zuid Afrika	6	7		1	1	15	0,02%
Zuid Korea	6	5	1	3	1	16	0,03%
Zweden	3	5	1	2	2	13	0,02%

Nationaliteit	Antwerpen	VI. Brabant	W-Vlaanderen	O-Vlaanderen	Limburg	Totaal	% aandeel
Zwitserland	10	4	3	1	2	20	0,03%
	18.387	11.066	11.460	14.814	8.138	63.865	100,00%

In de totaliteit van de ruim 153 aangeduide nationaliteiten van de moeders bij hun geboorte tekenen zich een aantal nationaliteiten af, met name de Marokkaanse (2,9%), Turkse (2,7 %), Nederlandse (1,1 %) en Joegoslavische nationaliteit (0,8 %).

Inzake verblijfsstatuut bieden de registratiegegevens niet de mogelijkheid hierover uitspraken te doen. Een belangrijk element waarom dit tot op heden niet geregistreerd wordt, ligt in het gegeven dat Kind en Gezin voor het bieden van haar dienstverlening geen onderscheid maakt op het vlak van het verblijfsstatuut.

Aandacht voor toegankelijkheid en diversiteit

In de inleiding werd reeds gewezen op de toenemende zorg om permanent inspanningen te leveren om de dienstverlening t.a.v. gezinnen blijvend toegankelijk te maken voor de diverse groepen en hierbij gelijke kansen te scheppen. In het werken rond de dienstverlening t.a.v. allochtone gezinnen groeide in de loop van 2000 de overtuiging dat de eerste uitdaging ligt in het uitwerken van een breed gedragen visie binnen de instelling op het omgaan met diversiteit.

Preventieve zorg

In de realisatie van de dienstverlening t.a.v. allochtone kinderen en hun gezinnen zet Kind en Gezin interculturele bemiddelaars in. In de loop van 2000 werd een evaluatieproces opgestart. Zo werd onder meer de taakomschrijving van deze bemiddelaars op het consultatiebureau voor het jonge kind verder verfijnd. In 2001 loopt deze evaluatie verder en dient zij uit te monden in een aantal verbetervoorstellen. Tevens zal onderzocht worden of er bijkomende interculturele bemiddelaars nodig zijn en op welke wijze zij het best ingeschakeld worden. In het kader van het VESOC-actieplan werden ook een aantal gerichte acties opgenomen met het oog op de ondersteuning en integratie van de reeds in dienst zijnde intercultureel medewerkers.

In de loop van 2000 voerde Kind en Gezin een ingrijpende heroriëntering van de negen bestaande preventieve zorgcentra – drie in Antwerpen, twee in Gent, twee in Brussel en telkens één in Ronse en Menen - door. Hierbij werden de opdrachten en functies explicieter in kaart gebracht.. Deze ingreep kwam er naar aanleiding van een analyse van de huidige werking en de ervaren knelpunten. Voor de invoering van deze heroriëntering wordt voorzien in de substantiële verhoging van de werkingsmiddelen. In het bijzonder zal bijkomend geïnvesteerd worden in personeelsmiddelen.

In 2001 zal de heroriëntering van de preventieve zorgcentra haar beslag kennen. De nadruk zal nadrukkelijk op de opvoedingsondersteuning komen te liggen en er zal ruimte geschapen worden voor de oprichting van twee bijkomende teams. Het is immers de bedoeling om in die steden die samen vijftig procent van de kinderen geboren in een kansarm gezin tellen, een inloopteam op te richten.

Eén van deze bijkomende teams zal in Mechelen worden opgericht. Mechelen komt immers op de derde plaats (na Antwerpen en Gent) wat betreft de aanwezigheid van kansarmoede bij zowel autochtonen als allochtonen.

In Antwerpen wordt een project gesubsidieerd dat uitgaat van de Marokkaanse gemeenschap en dat gericht is op laagdrempelig onthaal op het vlak van opvoedings- en gezinsondersteuning en een aanbod van groepswork. Vastgesteld wordt dat dit project erin slaagt om een groot aantal Marokkaanse gezinnen te bereiken die blijkbaar nu onvoldoende bereikt worden door de reguliere sector daar er ook geëigende strategieën worden gebruikt (b.v. bekendmaking van het project via de moskee, inzetten van Marokkaanse verpleegkundigen). Daarenboven blijkt ook het groepswork succesvol te zijn. Voor het jaar 2001 wordt gezocht om verdere linken te leggen tussen dit project en de reguliere preventieve zorg met het oog op overdracht van methodieken en mogelijke integratie van dit project binnen het reguliere aanbod. Er wordt eerst verder in kaart gebracht wat het succes van dit project verklaart.

Acties van de provinciale afdeling Limburg

De provinciale afdeling Limburg ondersteunde in 2000 de regioteamleden bij het brengen van zorg op maat aan allochtonen. Hiertoe werd contact opgenomen met alle socio-culturele verenigingen van allochtonen. Ze werden bevraagd over hun werking met jonge vrouwen. De provinciale afdeling heeft aan de hand hiervan een overzicht opgesteld van de eigen verenigingen van allochtonen die een vrouwenwerking organiseren en die bereid zijn tot samenwerking met de plaatselijke initiatieven van Kind en Gezin. Dit overzicht werd overgemaakt aan de regioteams.

Het regioteam van Genk heeft getracht de allochtonen maximaal te betrekken in hun project rond opvoedingsondersteuning. Er werden pedagogische spreekuren georganiseerd waarop ook allochtonen uitgenodigd werden, en dit in overleg en in samenwerking met de interculturele medewerker. Er werd ook groepswork georganiseerd in samenwerking met de stedelijke integratiedienst en vzw PAS. Alle allochtone gezinnen met kinderen in de bedoelde leeftijdscategorie werden aangeschreven of kregen een huisbezoek. Omdat de resultaten niet bemoedigend waren, werd de actie voor 2001 bijgestuurd waardoor de opkomst lijkt te stijgen.

Het regioteam van Lummen wilde het bereik van allochtone zwangere vrouwen optimaliseren. In het begin van januari 2000 werden de infonamiddagen voor allochtonen in 1999 geëvalueerd. De teamleden hebben er in het ziekenhuis voor gepleit om er – ondanks de lage opkomst - toch mee door te gaan in 2000. Gezien de personeelsproblematiek werd er een beperkt actieplan uitgewerkt (o.a. het contacteren van instanties die werken met migranten, persoonlijke uitnodiging via brief...) In 2000 hebben er twee infonamiddagen plaats gevonden, één in het voorjaar, en één in het najaar. Naar de toekomst toe zullen de informatiemiddagen enkel nog op vraag van organisaties in netwerk en /of van bestaande groepen georganiseerd worden.

Een tandem regioverpleegkundige en intercultureel medewerker van de regio Lummen heeft in 2000 een toelichting gegeven over intercultureel bemiddelen binnen Kind en Gezin voor artsen in opleiding aan het LUC.

Toekomstgerichte initiatieven in deze provincie zijn onder meer de organisatie van informatieavonden voor allochtone aanstaande moeders en groepsbijeenkomsten voor allochtone ouders. Hiertoe zal worden samengewerkt met een aantal lokale actoren.

Acties van de provinciale afdeling Vlaams-Brabant en Brussel

De provinciale afdeling Vlaams-Brabant en Brussel organiseert in 2001 een studie- en inleefreis naar Marokko. Deze reis heeft vooreerst tot doel kennis te verwerven omtrent het bestaande /ervaren aanbod op het vlak van pre-, perinatale en preventieve zorg voor het jonge kind in Marokko.

Verder wenst men inzicht te verwerven in de reële positie van de vrouw, de moeder, het gezin binnen de Marokkaanse samenleving, in de (professionele) zorg om zwangerschap, geboorte en ontwikkeling

van het kind en in de daarmee samenhangende verwachtings- en gedragspatronen. De reis moet tenslotte ook toelaten de confrontatie aan te gaan met de diversiteit van de Marokkaanse samenleving (van rijk tot arm, tussen platteland en stad, met Arabische of Berberse roots, als geschoolde of analfabeet) en de desbetreffende inzichten te relateren aan de beeldvorming omtrent de Marokkaanse klant in onze samenleving.

De provinciale afdeling Vlaams-Brabant stelde zich ook tot doel om zich de basisprincipes van intercultureel management eigen te maken en acties te formuleren tegen eind 2000 om zorg op maat voor allochtonen te realiseren. In een eerste fase heeft men daarom een vormingsaanbod rond interculturele communicatie voor de stafleden uitgewerkt. De nieuwe inzichten die men hierdoor hoopte te verkrijgen zouden als basis dienen om het intercultureel gebeuren binnen de afdeling en in de regio's beter te managen. Op langere termijn zou dit moeten leiden tot acties die leiden tot een betere en kleurrijke zorg op maat voor de allochtone klant. Tijdens deze vorming werden heel wat vanzelfsprekendheden in twijfel getrokken, wat wel tot nadenken stemde. Toch bood deze vorming weinig concrete, praktische tips en vond er geen vertaling naar de praktijk plaats.

Tevens startte er voor intercultureel medewerkers een intervisie om de interculturele competentie te verhogen. Bedoeling van deze intervisie is een forum te ontwikkelen voor de interculturele medewerkers waar ze professionele ondersteuning bij elkaar vinden en hun knelpunten als dienstverlener binnen de organisatie bespreekbaar kunnen stellen. De invalshoek voor deze sessies is de werker zelf en niet het gezin of de functie. Deze intervisie leidde tot een gunstige evolutie. In 2001 start de intervisie terug op.

Kinderopvang

Momenteel ondersteunt Kind en Gezin enkele opvangvoorzieningen die zich specifiek naar allochtonen en kansarmen richten. Zo liep ook in 2000 de financiële ondersteuning verder van het Speelhuis Elief te Berchem en Elmer te Brussel.

Het Speelhuis Elief richt zich tot ouders met kinderen tussen 1 en 3 jaar die niet terechtkunnen in de reguliere kinderopvang omdat ze tijdelijke, onregelmatige of dringende opvang nodig hebben en naar ouders voor wie de stap naar een kinderdagverblijf te groot is. Dagelijks worden 14 kinderen opgevangen veelal afkomstig uit allochtone of gemengde gezinnen. De opvang wordt verzorgd door een intercultureel team.

Elmer is een Nederlandstalige, kleinschalige en innoverende kinderopvang voor kinderen tussen 0 en 3 jaar. Het richt zich tot ouders die niet in een regulier kinderdagverblijf terechtkunnen en naar kinderen die in moeilijke omstandigheden opgroeien. Er kunnen 14 kinderen tegelijk opgevangen worden. De kinderen die in Elmer worden opvangen, hebben een zeer gemengde origine.

Omdat elke opvangvoorziening in feite oog moeten hebben voor de toenemende diversiteit en multiculturaliteit in onze samenleving, werd in 2001 een Netwerk 'diversiteit' opgezet. In dit netwerk worden de specifieke opvangvoorzieningen samengebracht met andere opvangvoorzieningen. Het netwerk wordt begeleid door een overkoepelende stuurgroep bestaande uit een aantal 'experten' aangaande deze materie. De bedoeling van het netwerk is tweeledig: enerzijds het installeren van een overkoepelend gezamenlijk samenwerkingsverband om ervaring en kennis onderling uit te wisselen en anderzijds het uitdragen van specifieke kennis en knowhow naar alle opvanginitiatieven.

Tenslotte staat er ook een bijsturing van de ouderbijdragen op het programma. Deze ingreep moet bijdragen tot het verhelpen of verlagen van de financiële drempels die in deze sector kunnen spelen.

Kinderen in bijzondere leefsituaties

Voor kinderen in bijzondere leefsituaties zijn er centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG's). De CKG's richten zich naar gezinnen met kinderen tussen 0 en 6 jaar in opvoedingscrisissen. In uitzonderlijke omstandigheden kunnen ook oudere kinderen begeleid worden.

De centra bieden residentiële (dag en nacht), semi-residentiële (dag of nacht) en ambulante begeleiding (in de thuissituatie) aan. Sommige centra hebben een afdeling opgericht in grootstedelijke centra. In 2000 bereikten de CKG's in totaal 4.500 kinderen. De totale capaciteit bedroeg maximaal 1.250 plaatsen. Sinds juli 2000 is de capaciteit verhoogd tot maximaal 1.450 plaatsen. Naast de CKG's ondersteunt Kind en Gezin ook enkele projecten die zich richten naar kinderen in bijzondere leefsituaties.

Binnen de administratie is er een grotere alertheid merkbaar voor knelpunten bij de hulpverlening aan allochtone gezinnen en voor verdere sensibilisatie inzake het multicultureel werken. Voor 2001 wordt gepland om hieraan verder te werken en oplossingen te zoeken voor knelpunten die de voorzieningen ervaren in de opvang en ondersteuning van allochtonen en meer specifiek vluchtelingen.

Tijdens de analyse van de erkenningsdossiers van de CKG's werd uitdrukkelijk aandacht geschonken aan deze aspecten en tijdens gesprekken van de administratie met individuele CKG's werden deze aspecten uitdrukkelijk in de discussie aangebracht. Ook tijdens provinciaal overleg van de administratie met de CKG's werd omgaan met deze thematiek op het agenda geplaatst en werd hierover uitvoerig gediscussieerd met de betrokken CKG's. Vaak gebeurde dit naar aanleiding van concrete vragen, b.v. de vraag van het asielcentrum te Wingene voor crisisopvang van kinderen in de CKG's of ambulante begeleiding ten aanzien van de gezinnen. Ook bij de analyse van de werking van de projecten naar aanleiding van aanvragen voor verlenging werd dit expliciet behandeld. Ook door de inspectie werd hier uitdrukkelijk aandacht aan geschonken.

In de loop van 2000 werd werk gemaakt van het verder uitbouwen van contacten met asielcentra (b.v. het opvangcentrum in Wingene). Een bekendmaking van de CKG's binnen deze sector vond plaats op niveau van de administratie.

In 2000 werden de CKG's verder gestimuleerd tot het systematisch registreren van het aantal allochtone cliënten en hun specifieke zorgvragen. Zij hebben ook gezorgd voor een verdere input omtrent deze gegevens zodanig dat het registratiesysteem van de administratie kon worden verfijnd. Daarnaast kon de administratie haar lijst inzake land van herkomst verfijnen.

Van bepaalde voorzieningen of projecten waar er nog een zekere weerstand werd ervaren inzake het omgaan met allochtonen werd doorheen het jaar verbetering vastgesteld. Dit neemt niet weg dat er uit andere CKG's, meestal via de inspectie, nog steeds signalen komen over nieuw opduikende moeilijkheden. Zo is men op heel wat weerstand gestoten bij de reguliere sector van Kind en Gezin bij het zoeken naar een structureel perspectief voor een project gericht naar een complexe doelgroep van vluchtelingen met een aidsproblematiek. De groep wordt per definitie gepercipieerd als zijnde "zeer moeilijk" wat een eerder afwijzende houding verklaart van de reguliere sector t.a.v. de ondersteuning van dergelijke gezinnen en het opnemen van preventietaken. Vanuit deze vaststelling wordt de bestaansreden van een apart project dat een integraal aanbod doet ten aanzien van deze specifieke doelgroep - gaande van preventief ondersteunende activiteiten, recreatieve activiteiten tot intensief behandelingsgerichte contacten - door de betrokkenen uit de reguliere sector van Kind en Gezin verantwoord. Dit staat haaks op de inclusieve benadering die het beleid van Kind en Gezin vooropstelt.

Positief actieplan tewerkstelling allochtonen

Op 1 oktober 2000 had Kind en Gezin 59 personeelsleden van allochtone afkomst in dienst, waarvan 34 met de Belgische nationaliteit. De overige personeelsleden hebben de Turkse, Marokkaanse of Roemeense nationaliteit. Hiermee vormen de allochtonen 5 % van het personeelsbestand. Op 1 november 1999 was 4 % van de personeelsleden van allochtone origine.

De meeste allochtone personeelsleden zijn van Turkse of Marokkaanse origine 25 personeelsleden zijn van Marokkaanse origine en 28 van Turkse. Hoewel de regioverpleegkundigen de grootste personeelsgroep vormen binnen Kind en Gezin zijn er momenteel slechts 2 verpleegkundigen van Turkse of Marokkaanse origine.

Alle allochtone medewerkers zijn vrouwen en het merendeel is tewerkgesteld in de niveaus C (26), D (24) en E (3). In niveau B zijn er 6 allochtonen, terwijl er geen allochtone personeelsleden in niveau A zijn. Deze verdeling over de niveaus heeft te maken met het feit dat het overgrote deel van de allochtone medewerkers tewerkgesteld zijn als intercultureel medewerker (functie in niveau C of D) of als ervaringsdeskundige (functie in niveau E).

Voor de interculturele medewerkers is personeelsstatutair voorzien dat ze tewerkgesteld worden in niveau C van zodra ze over een diploma beschikken dat toegang heeft tot dit niveau. Ook ondersteunt de organisatie personeelsleden die dergelijk diploma willen behalen. Kind en Gezin zal op korte termijn een voorstel indienen om deze doorstroomclausule ook te voorzien voor ervaringsdeskundigen (niveau E).

Kind en Gezin is één van de Vlaamse openbare instellingen die meewerkt aan de uitvoering van het VESOC-akkoord 'tewerkstelling van migranten'. In 1999 werd op het niveau van de instelling vorm gegeven aan een positief actieplan inzake de tewerkstelling van allochtonen. In de loop van 2000 is werk gemaakt van de uitvoering van dit plan. Een verslag.

Sensibilisering en bewustmaking

Communicatie over het positief actieplan met alle geledingen van de organisatie en met de eigen personeelsleden is een belangrijk aandachtspunt voor Kind en Gezin.

Reeds bij de opmaak van het actieplan werd uitdrukkelijk geopteerd voor een actieve betrokkenheid van de verschillende geledingen van de organisatie. De 11 afdelingen van Kind en Gezin formuleerden voorstellen en per afdeling werd uiteindelijk één objectief in het actieplan opgenomen.

Alle objectieven werden geïntegreerd in het bestaande systeem van jaarplanning van de organisatie. Dit systeem (geïnspireerd op het management by objectives) houdt in dat elke afdeling per kalenderjaar een aantal jaarobjectieven voorstelt die goedgekeurd en opgevolgd worden door de directie. Hierdoor krijgen de objectieven van het actieplan een belangrijke plaats op de agenda van de organisatie en worden de objectieven geïntegreerd en verankerd in de werking. Door de integratie in de jaarplanning wordt de realisatie en de opvolging van de objectieven een belangrijk managementthema en engageert de top van de organisatie zich in de realisatie.

Om een zo groot mogelijk interne effectiviteit te bereiken werden voor de sensibilisering en bewustmaking verschillende methodieken en instrumenten ingezet en werden verschillende kanalen gebruikt:

- mededeling van de leidend ambtenaar aan alle personeelsleden waarin hij uitdrukkelijk stelt dat K&G kiest voor de tewerkstelling van allochtonen in de organisatie en het actieplan toelicht;

- elk personeelslid heeft de mogelijkheid om de volledige tekst van het actieplan op te vragen;
- in het personeelsblad "Schakel" verschenen een aantal artikels i.v.m. multiculturele thema's;
- de eigen vormingsdienst adviseert personeelsleden of organisatorische entiteiten bij hun vragen naar vorming, opleiding, begeleiding, e.d. inzake multiculturele thema's.

Structurele maatregelen

Objectief 1: *Multicultureel organisatieprofiel inbrengen in de communicatie met de arbeidsmarkt en partners*

De actie richt zich naar allochtone en autochtone sollicitanten bij Kind en Gezin en naar partners die ondersteunende diensten verlenen aan Kind en Gezin en moet ertoe leiden dat allochtonen "uitgenodigd" worden om te solliciteren bij Kind en Gezin en dat autochtone sollicitanten heel duidelijk weten dat ze in een organisatie komen werken waar het multiculturele een gegeven is.

Inhoud en evaluatie

Kind en Gezin werft jaarlijks enkele tientallen nieuwe medewerkers aan en is opdrachtgever voor de uitvoering van een aantal taken en opdrachten die door derden uitgevoerd worden (bv. het onderhoud van de eigen gebouwen, ...).

In de communicatie met de arbeidsmarkt (o.a. personeelsadvertenties, functiebeschrijvingen voor sollicitanten, rekruteringspagina op de eigen website, ...) en bij de communicatie met partners (o.a. bij de outsourcing van de keuken, ...) wil Kind en Gezin zich sterker profileren als een organisatie waarin het multiculturele belangrijk is. Dit moet ervoor zorgen dat de (autochtone en allochtone) sollicitanten, de eigen medewerkers en de professionele partners, ... heel duidelijk weten dat allochtonen heel welkom zijn binnen de organisatie.

Er werd reeds onderzocht wat de mogelijkheden zijn m.b.t. deze actie en momenteel vindt overleg plaats met de interne betrokkenen bij deze actie. Vastgesteld wordt dat de problematiek gelijklopend is voor alle groepen waar er zich een gelijkekansenproblematiek voordoet. Kind en Gezin probeert een geïntegreerde aanpak te formuleren.

Objectief 2: *Actieve wervingsinspanningen naar de allochtone doelgroep*

De actie richt zich naar allochtonen op de interne en externe arbeidsmarkt en moet er toe leiden dat meer allochtonen tewerkgesteld worden in de bestuurlijke afdelingen in Brussel en dat de tewerkstelling van allochtonen bevorderd wordt.

Inhoud en evaluatie

Bij geplande wervingen wil men actieve inspanningen doen naar de allochtone doelgroep.

De afdeling Informatie- en Communicatietechnologie heeft een allochtone helpdeskmedewerker aangetrokken en gevormd. Omdat het voorbije jaar het aantal vacatures in de bestuurlijke afdelingen heel beperkt was, bleef ook het aantal aangeworven allochtone medewerkers beperkt.

De actie zal blijven doorwerken naar de toekomst en zal nog versterkt worden door de arbeidsmarktoprofiëring (objectief 1).

Objectief 3: Kleurrijke zorg

De actie richt zich naar de autochtone en allochtone klanten van Kind en Gezin en heeft tot doel in alle werkgroepen en kwaliteitsteams van de afdeling preventieve zorg de inbreng van hetzij intercultureel medewerkers, hetzij vertegenwoordigers voor de etnisch culturele groepen te verzekeren. Op die manier kan Kind en Gezin waakzaam blijven ten aanzien van de multiculturele elementen in de eigen activiteiten en ten aanzien van de toegankelijkheid van het zorgaanbod in al zijn aspecten voor deze groepen (cultuursensitiviteit).

Inhoud en evaluatie

Kind en Gezin wil zich sterker profileren als een organisatie waarin het multiculturele belangrijk is. In het eigen dienstverleningsaanbod dient zich dit nadrukkelijk te manifesteren.

Op termijn leidt deze actie tot een bewustzijn bij zowel de (autochtone en allochtone) klanten, de eigen medewerkers als de professionele partners dat allochtonen welkom zijn binnen de organisatie.

Binnen de kwaliteitsteams en werkgroepen werd de inbreng van de doelgroep grotendeels gerealiseerd, zodat deze actie gefinaliseerd werd. Verdere opvolging blijft wel nodig om deze inbreng blijvend te verzekeren.

Het realiseren van structurele directe participatie blijkt in praktijk niet zo eenvoudig. Er blijven taal- en cultuurbarrières bestaan (m.n. vergadercultuur,...) en er blijft enige weerstand o.m. omwille van de onduidelijkheid rond de mogelijke meerwaarde van deze directe participatie.

Objectief 4: Onderzoeken in welke mate 'interculturele openheid' als selectie criterium kan worden opgenomen

Deze actie richt zich naar sollicitanten en nieuwe personeelsleden en beoogt een grotere openheid bij de nieuwe personeelsleden ten aanzien van het multiculturele.

Inhoud en evaluatie

"Openheid" wordt een steeds belangrijker criterium in het functioneren van onze medewerkers. Deze openheid omvat meerdere dimensies. Naast o.a. de openheid ten overstaan van vernieuwing en verandering, is ook de openheid tegenover andere culturen een belangrijke dimensie. Kind en Gezin heeft immers klanten die tot verschillende culturen behoren en om hun opdracht goed te kunnen vervullen moeten de medewerkers een voldoende openheid kunnen betonen naar de diverse culturen.

Er werd onderzocht welke de mogelijkheden en wenselijkheid zijn om "interculturele openheid" als criterium op te nemen bij de werving van nieuwe medewerkers. De conclusie was dat het belangrijk was de problematiek voldoende ruim te blijven benaderen en niet eng te focussen op een selectie criterium.

Bijgevolg wordt in de algemene competentiecatalogus van de organisatie een gedragscompetentie "openheid" opgenomen. Hierdoor kan openheid een ruim en algemeen aandachtspunt in alle HRM-componenten worden (niet enkel rekrutering en selectie, maar ook in evaluatie, vorming, beloning). Daarom ook wordt de openheid opengetrokken naar alle groepen waar er een gelijkekansenproblematiek bestaat (allochtonen, kansarmen, personen met een handicap, ...).

Naar de toekomst toe zal er bijzondere aandacht gaan naar het concretiseren van de gedragscompetentie naar concrete gedragsindicatoren, zodat er voor elk van de HRM-componenten een concrete toepassing kan gerealiseerd.

Objectief 5: Informatiseren en trainen interculturele medewerkers

Deze actie richt zich expliciet naar de intercultureel medewerkers en wil bekomen dat zij door de informatisering kunnen functioneren als volwaardig teamlid (informatie, ...) en samen met de andere medewerkers het preventief zorgaanbod (basis en specifiek) kunnen consolideren en bewaken. Hierdoor moet de positie van deze allochtone medewerkers versterkt worden.

Inhoud en evaluatie

Kind en Gezin evolueert meer en meer naar multidisciplinaire teams waar informatie en communicatie van het grootste belang zijn en met mekaar moeten gedeeld worden. De automatisering gaat verder dan enkel de toepassing IKAROS (geïntegreerd Kind Activiteiten en Regio Ondersteunings Systeem). Denken we maar aan e-mail, infodesken enz. waardoor medewerkers de nodige informatie kunnen ontsluiten en toegang krijgen tot informatie.

Uit een proefproject in regio Genk bleek dat de informatisering van de interculturele medewerkers resulteerde in een volwaardige integratie van deze medewerkers in het regioteam. Verder was er een aanzienlijke verbetering van de communicatie tussen de intercultureel medewerker en de regioverpleegkundige. Ook naar het cliënteel toe zijn er meer mogelijkheden en kansen om als team tot een snel en adequaat zorgaanbod te komen. De tijdswinst zowel voor de intercultureel medewerker als voor de regioverpleegkundige is aanzienlijk.

Concreet worden alle interculturele medewerkers voorzien van de nodige hardware en software en krijgen ze de nodige opleidingen. Ook werd een allochtone helpdeskmedewerker aangetrokken en gevormd die mee zorgt voor de ondersteuning bij problemen van de ter beschikking gestelde programma's en apparatuur.

Het grootste deel van de 40 interculturele medewerkers werd reeds geïnformatiseerd (hardware, software en opleiding). Voor 10 medewerkers werd de informatisering tijdelijk uitgesteld omwille van een paar praktische problemen (opsplitsing van een regio wat een impact heeft op de software, opstarten van een nieuw regiohuis). Op korte termijn moet de operatie volledig gerealiseerd zijn.

Knelpunt hierbij is wel dat het nu langer duurt vooraleer iedereen gerepliceerd heeft. De Ikaros-applicatie (specifieke software voor Kind en Gezin) werd immers in eerste instantie aangemaakt voor de regioverpleegkundige terwijl er nu meer teamleden geïnformatiseerd zijn.

Objectief 6: Een kennisnetwerk creëren voor de uitwisseling van kennis over de cultuur van allochtonen en van de eigen cultuur

De actie richt zich naar allochtone en autochtone personeelsleden en naar gezinnen met jonge kinderen in allochtone culturen. Via een kennisnetwerk wil men motiveren tot aandacht en voeling met elkaars cultuur, als noodzakelijke voorwaarde voor communicatie. Het netwerk creëert openheid ten aanzien van allochtone collega's en het inspireert tot een bedrijfscultuur die betrokken is op de actuele ontwikkeling naar een multiculturele samenleving.

Inhoud en evaluatie

Het project, met de codenaam Xenos, focust op het medisch-, opvoedings- en voedingspatroon van de meest diverse bevolkingsgroepen die aankomen in ons land. De objectivering hiervan in relevante analyses en syntheses door een systeembeheer kan resulteren in de opbouw van een authentiek kennisbestand. Dit kan gebruikt worden binnen en buiten de organisatie. De gegenereerde interactie is een boeiend leerproces.

31 interne deelnemers konden rechtstreeks werken in Xenos. 3 externe deelnemers vulden handmatig op papier enkele documenten in. Het is een innovatief leerproces. De rode draad in de contacten met de deelnemers is een vraag naar erkenning van de kennis die intern impliciet leeft en naar ondersteuning bij het multicultureel werken.

De onwennigheid en het niet vertrouwd zijn met het gebruikte medium betekent in de eerste fase een beperking. Het vergt een creatieve en vernieuwende capaciteit van de deelnemer om de vaardigheid te leren om het systeem te gebruiken, om bereid te zijn om te leren van zichzelf en van de anderen en om open te communiceren. In de test met Xenos kon wel gerekend op een betrokken en geëngageerde inzet van de deelnemers. Zij geven aan bereid te zijn om deze uitdaging aan te gaan.

De verkregen effecten op korte termijn zijn positief. Om deze inspanning op lange termijn te laten renderen moeten de analyses en syntheses van de uitwisseling gevalideerd worden als informatiebron. Het gebruik hiervan kan opnieuw een nuttige kennisconversie genereren in dezelfde spiraal. Het wordt een authentieke kennisbron.

Objectief 7: Omkadering tandems regioverpleegkundige – intercultureel medewerker

Deze actie richt zich tot de personeelsleden in de tandems intercultureel medewerker – regioverpleegkundige en moet een positief effect hebben op de emancipatie van de interculturele medewerker als medewerker binnen Kind en Gezin en het perspectief op doorstromen reëler maken.

Inhoud en evaluatie

De tandem-coaching van de tandems intercultureel medewerker – regioverpleegkundige gebeurt in de afdeling Oost-Vlaanderen. Het is de bedoeling de open communicatie te bevorderen. Ook wordt aandacht gegeven aan het individueel motiveren van de intercultureel medewerker om bijkomende opleiding te volgen (doorstroom verbeteren).

Concreet werd een behoefteanalyse gemaakt bij de tandems en werd een actieplan opgesteld voor de coachsessies. Het implementeren van de coachsessies werd voor 2 tandems gerealiseerd. Door de stimulansen is één interculturele medewerker gestart met een diplomagerichte opleiding (bijzondere leerroute maatschappelijk assistent).

Het realiseren van de coachsessies (op de werkvloer) vergt een aanzienlijke investering in personele middelen. Momenteel zijn de middelen niet aanwezig om dit te veralgemenen naar alle tandems. Om deze coaching te kunnen realiseren voor alle tandems is een bijkomend personeelslid nodig.

Objectief 8: *Intervisie aan het platform van interculturele medewerkers*

De actie richt zich naar de intercultureel medewerkers en moet een positief effect hebben op hun emancipatie als medewerker binnen Kind en Gezin en moet het perspectief op doorstromen reëler maken.

Inhoud en evaluatie

De actie omvat het ontwikkelen van een forum voor de intercultureel medewerkers om hun knelpunten als dienstverlener in de organisatie bespreekbaar te stellen bij collega's en professionele ondersteuning bij elkaar te vinden om zo beter te functioneren bij hun dienstverlening. Dit resultaat tracht men te bereiken door intervisiesessies in aanwezigheid van een procesbegeleider met intervisie-ervaring en een multiculturele bagage. De invalshoek hierbij is de intercultureel medewerker en niet het gezin of de functie.

De intervisie werd bijgestuurd omdat het uitgangspunt van de intercultureel medewerker niet overeenkwam met het uitgangspunt van de intervisors. De intercultureel medewerkers wilden vertrekken vanuit eigen, concrete ervaringen terwijl de intervisors het eerder cultuurfilosofisch benaderden.

Momenteel vonden 2 intervisiesessies plaats. In eerste instantie werd gewerkt aan het afstemmen van het aanbod aan de verwachtingen van de intercultureel medewerkers en aan het creëren van een veiligheidsgevoel. Aangezien er voor de effecten van intervisie langere tijd nodig is en er nog maar 2 intervisiesessies plaatsvonden is het moeilijk om nu reeds zicht te hebben op het eindresultaat.

Na een bevraging van verwachtingen en knelpunten van de intervisie werd in september'00 met een externe deskundige besproken hoe deze sessies in het najaar beter konden aansluiten bij de behoeften van de intercultureel medewerkers. Hier werd besloten nog 2 sessies in het najaar te laten doorgaan die dan opnieuw zouden gevolgd worden door een evaluatie. De overige 6 sessies gaan in 2001 door. Naast dit organisatorisch aspect is het ook de bedoeling dat de intercultureel medewerkers via ervaringsuitwisseling van elkaar leren en er een continuüm voorzien wordt om dit te realiseren.

Specifieke acties

Objectief 9: *Meer stageplaatsen creëren voor interculturele medewerkers*

De actie richt zich naar allochtone studenten Intercultureel bemiddelaar in de Gezondheidszorg en heeft tot doel via het aanbieden van stageplaatsen andere allochtone vrouwen de kans te bieden de opleiding tot interculturele bemiddelaar te volgen en zo hun arbeidskansen te verhogen. De stages worden aangevraagd door onderwijsinstellingen voor sociale promotie, in casu Centrum voor talen en Techniek te Genk.

Inhoud en evaluatie

Gedurende het schooljaar 1999/2000 werd aan 1 cursiste de kans geboden 100 uren stage te lopen binnen de diensten van de provinciale afdeling. De stagiaire liep stage bij een intercultureel medewerker. In samenspraak met de stageverantwoordelijke van het opleidingsinstituut werd de doelstelling van de stage opgesteld, met name de observatie van de taakuitvoering van de intercultureel medewerker. Er werd een observatiefiche ontworpen als leidraad voor de cursiste.

Halfweg en bij het beëindigen van de stage werd met de stagementor en in aanwezigheid van de stagiaire een evaluatierapport opgesteld.

Het resultaat kan positief worden geëvalueerd. De stagiaire en de stageverantwoordelijk van het opleidingsinstituut waren tevreden over het stageaanbod en over het verloop. Meer nog, door het faciliteren van het volgen van de opleiding hebben 4 kandidaten zich ingeschreven in de cursus van lopend schooljaar (2000-2001). Zij zullen eveneens de kans krijgen om 100 uur stage te lopen.

De afdeling zal ook in de toekomst stageplaatsen blijven aanbieden. Het faciliteren van de opleiding van allochtonen heeft als positief gevolg dat de cursisten via mond aan mond reclame elkaar motiveren om een opleiding te volgen waarmee zij hun kansen op de arbeidsmarkt kunnen verhogen.

Objectief 10: Meewerken aan de 'oriëntering onthaalmoeders' in Genk

Dit kortlopend initiatief (november '99 – februari 2000) richt zich naar maatschappelijk kwetsbare autochtone en allochtone vrouwen die werkloos zijn en wil deze vrouwen een realistisch beeld geven van het beroep van onthaalmoeder. Het project heeft concreet tot doel de kandidaat-onthaalmoeders wegwijs te maken in de voorwaarden en consequenties van het beroep, ze op te leiden in het verzorgen en opvoeden van kinderen en ze te begeleiden in het maken van een bewuste keuze. Indien deze werkzoekenden er uiteindelijk voor kiezen om onthaalmoeder te worden, dan zijn ze grondig voorbereid op de job en is de kans op bestendinging veel groter.

Initiatiefnemer en promotor van dit project is VDAB van Hasselt, in samenwerking met de stad Genk, het vormingscentrum Agora en VCOK, de dienst Opvanggezinnen van Genk en de provinciale afdeling van Kind en Gezin.

Inhoud en evaluatie

VDAB ontwikkelde en organiseerde een opleiding waaraan 10 allochtone werkzoekende vrouwen deelnamen. De inhoud van de cursus werd mee bepaald door Kind en Gezin. Volgende aspecten kwamen aan bod:

- informeren over het opvanglandschap en de instapvoorwaarden;
- loopbaanbegeleiding;
- vorming over de consequenties over de opvang in eigen huis;
- vorming en training rond vaardigheden, attitudes en kennis bij de uitoefening van het beroep van onthaalmoeder;
- vorming over opvoedingsondersteuning;
- inbreng van onthaalmoeders als ervaringsdeskundigen;
- stageperiode.

Twee cursisten uit deze groep zijn reeds aangesloten bij de dienst Opvanggezinnen te Genk. Voor twee afgestudeerden loopt de procedure van selectie als opvanggezin bij de dienst Opvanggezinnen. Twee andere cursisten wachten nog op de uitvoering van aanpassingen in de woning om te voldoen aan de infrastructurele eisen van de opvang in een opvanggezin.

Gepland wordt om te overleggen met de Turkse Unie in Houthalen- Meulenberg over een lokaal geïntegreerd project van opvang.

Objectief 11: Promotie tewerkstelling in Kind en Gezin via de scholen in West-Vlaanderen

Het initiatief richt zich naar allochtone studenten verpleegkunde en professionelen uit onderwijs en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB). Het moet bijdragen tot het wegwerken van de achterstand van allochtonen inzake scholing en moet de latere arbeidsmarktpositie van allochtonen versterken. Voor Kind en Gezin moet deze actie de potentiële arbeidsmarkt verruimen.

De West-Vlaamse middelbare scholen die een opleiding verzorgen ter voorbereiding van studies verpleegkundige A1, de CLB's van West-Vlaanderen en de hogescholen die de opleiding A1 verpleegkundige verzorgen zijn betrokken bij dit initiatief.

Inhoud en evaluatie

In West-Vlaanderen heeft Kind en Gezin goede contacten met de verschillende hogescholen die een opleiding verpleegkunde organiseren. In samenwerking met de hogescholen werd een actie uitgewerkt om allochtonen aan te zetten stage te doen bij Kind en Gezin en er te solliciteren als regioverpleegkundige.

Er werd een mailing met affiche verspreid en de actie werd expliciet besproken met de stagebegeleiders van de hogescholen en met de studenten van de hogescholen. De actie werd in de hogescholen positief onthaald. Vanuit de CLB's en middelbare scholen was er geen feedback. Tijdens het schooljaar 2000-2001 zal één allochtone studente stage lopen binnen Kind en Gezin en er eveneens een eindwerk maken.

Momenteel zijn er in West-Vlaanderen maar heel weinig allochtone studenten die de richting A1 verpleegkundige volgen zodat het doelpubliek beperkt is. De actie kan dus maar ten volle tot zijn recht komen als er vanuit het onderwijs reeds vroeger rond de studiekeuze van allochtone kinderen gewerkt wordt zodat ze niet systematisch in het beroeps- en technisch onderwijs blijven.

De expertise die bij dit objectief opgedaan wordt, wil Kind en Gezin aanwenden in een mogelijke verruiming van deze actie naar andere provincies toe.

Globale algemene conclusies en aanbevelingen

Tevreden en bescheiden

Als organisatie is Kind en Gezin tevreden over wat er bereikt is met het actieplan. Er werden stappen vooruit gezet en de tewerkstellingsituatie van allochtonen is verbeterd.

Tezelfdertijd is er ook bescheidenheid. De stappen die gezet werden, zijn vaak kleine stappen, er blijven grote problemen bestaan, sommige acties zijn nog niet gefinaliseerd of zullen pas op langere termijn uitwerking hebben.

Een hart onder de riem

Het positief actieplan en het duidelijke engagement van de leidend ambtenaar, de directie en het tussenoverlegcomité is een belangrijke ondersteuning en een stevig hart onder de riem van de allochtone personeelsleden van Kind en Gezin en van de personeelsleden die reeds jaren verantwoordelijkheid en engagement opnemen in deze problematiek. Er bestaat weerstand tegen allochtonen en tegen het multiculturele en op de werkvloer is de realiteit vaak hard. De ondersteuning door de top van de organisatie is een belangrijke signaal naar deze mensen.

Een hefboom voor verandering

Door het positief actieplan konden een aantal voorstellen m.b.t. de tewerkstelling van allochtonen sneller gerealiseerd worden. Het plan is als het ware de katalysator om embryonale zaken tot ontwikkeling te brengen, om weerstanden te overwinnen, om zaken sneller door de pijplijn te halen.

Opentrekken naar een ruimere benadering van diversiteit en gelijke kansen

Elementen (processen, systemen, cultuur, ...) die meespelen in de problematiek van de tewerkstelling van allochtonen, spelen ook mee bij andere groepen waar gelijke kansen in het gedrang komen (kansarmen, personen met een handicap, ...). Gelijke kansen maakt ontegensprekelijk deel uit van een ruimere visie op diversiteit. Het erkennen van de diversiteit is noodzakelijk, niet alleen vanuit de humane bedrijfsmissie van Kind en Gezin, maar ook vanuit het besef dat dit een essentieel gegeven is om als (overheids)organisatie kwaliteitsvolle dienstverlening te brengen. Het lijkt bijgevolg noodzakelijk om de problematiek van tewerkstelling van allochtonen in dit ruimer perspectief te plaatsen en het ook steeds te benaderen vanuit deze invalshoek.

Kind en Gezin zal het diversiteitgegeven verder verdiepen en zorgen dat er continuïteit komt in de werking. Hiervoor participeert de organisatie actief in het Trivisie-project. In het kader van Trivisie werd trouwens een concreet project ingediend met het oog op a) het ontwikkelen van leerstrategieën om in teams van de organisatie diversiteit te leren hanteren, b) het ontwikkelen van een visie inzake diversiteit binnen de organisatie en c) het opzetten van sensibiliseringsacties.

Structurele maatregelen

De meeste objectieven zijn maatregelen met een structureel karakter. Dit is immers de beste aanpak in termen van effectiviteit en efficiëntie. Het structureel ingrijpen heeft evenwel als resultaat dat het relatief moeilijker is om op korte termijn reeds tastbare resultaten te zien. Zo lijken acties m.b.t. het 'multicultureel organisatieprofiel', de 'kleurrijke zorg' en het 'selectiecriterium' weinig spectaculair maar zullen ze op langere termijn zeker hun resultaten opleveren.

Bovendien wordt er over gewaakt dat het positief actieplan niet beperkt wordt tot een 'stafproblematiek', waarbij één of meerdere (staf) functies in de centrale diensten de enige actoren zijn. Er wordt dan ook heel uitdrukkelijk gesteld dat de problematiek een gegeven is dat door de lijnverantwoordelijken moet worden opgenomen en beleefd.

Het grondig werken aan interne veranderingen ten goede vergt evenwel 'tijd' maar die 'tijd' is een schaars gegeven en onvoldoende aanwezig om bv. interculturele medewerkers en tandems intensief te coachen, om allochtone medewerkers structureel te laten deelnemen aan diplomagerichte leerwerktrajecten (bv. halftijds werken, halftijds studeren om een hoger diploma te verwerven), ...

Integratie in het bestaande

Voor de uitwerking en realisatie van het actieplan werd zoveel gebruik gemaakt van bestaande structuren en instrumenten. De afdelingen werden ingeschakeld om voorstellen te formuleren en te realiseren en de uiteindelijke objectieven werden in het systeem van jaarplanning ingebracht. Het bestaande benutten heeft een aantal onmiskenbare voordelen: meer efficiëntie, verbeteren van de interne herkenbaarheid, steviger verankeren van het gegeven in de dagdagelijkse werking, ...

Niet alleen aanwerven, ook in dienst houden

Allochtonen gelijke kansen geven om een zinvolle job te vinden is uitermate belangrijk, maar minstens even zo belangrijk zijn de inspanningen voor de allochtonen die reeds in de organisatie werken. De acties naar de tandemcoaching, intervisie en het creëren van doorstroommogelijkheden zijn dan ook even belangrijk in de tewerkstellingsproblematiek van allochtonen.

Momenteel is de focus te eenzijdig gericht op de externe arbeidsmarkt (instroom, werkgelegenheid, werkloosheid) en is er te weinig aandacht voor de interne factor. Zo kan het nuttig zijn om vanuit de overheid middelen ter beschikking te stellen voor verdere vorming en ontwikkeling (bv. diplomagerichte opleidingen, taalcursussen voor werkende allochtonen, ...), voor coaching en begeleiding, ...

Tegenwind door stagnerend personeelsbestand

Een van de indicatoren die op ongelijke kansen wijzen is het geringe percentage allochtonen in het totale personeelsbestand. Het verhogen van dit aandeel is een opdracht die gemakkelijker is wanneer het personeelsbestand uitbreidt dan wanneer het personeelsbestand stagneert. Bij stagnatie 'worden de plaatsen duurder' en is het moeilijker om een reële gelijke kansenpolitiek te voeren. Het personeelsbestand van Kind en Gezin stagneert waardoor er minder aanwervingen kunnen gebeuren.

Leer-werktrajecten en de cruciale rol van het onderwijs

Er is een aanbod van geschoolde allochtonen op de arbeidsmarkt, maar dit is relatief klein. Het belangrijkste arbeidsmarktsegment voor Kind en Gezin is dit van de sociaal verpleegkundigen en daar is het aanbod klein. Onderwijs is dan ook één van de belangrijkste factoren om resultaten te boeken m.b.t. de tewerkstelling van allochtonen.

Kind en Gezin pleit er heel bewust voor om leer-werktrajecten op te zetten waarbij allochtonen leren en werken kunnen combineren. Een actief partnership tussen onderwijs, bedrijven en overheid kan hier belangrijke resultaten bieden. De onderwijspartner heeft alle expertise en structuren m.b.t. het leren, de overheid kan faciliterend optreden (middelen, randvoorwaarden, ...) en het bedrijfsleven kan arbeidsplaatsen voorzien. Voor de eigen bemiddelaars heeft Kind en Gezin reeds leer-werktrajecten opgezet i.s.m. externe opleidingspartners.

Met deze leervorm moet het mogelijk zijn om een win-winsituatie te creëren voor allochtonen, bedrijfsleven en maatschappij. Bovendien kadert dit perfect binnen het levenslang leren.

Ondersteuning voor de toekomst

De gewenste ondersteuning is vooral een middelenkwestie. Vooreerst is Kind en Gezin vragende partij om over "best cases" en over voorbeelden, instrumenten, ... vanuit andere organisaties te beschikken. Idealiter komt er op internet een site waar iedereen zijn tools, voorbeelden kan plaatsen en waar iedereen op het moment dat hij/zij het nodig heeft eraf haalt wat hij/zij specifiek nodig heeft. Het kunnen simpele zaken zijn zoals 'hoe maak je een memo naar je personeel i.v.m. de problematiek', maar ook complexere zaken zoals 'wat is correct gedrag in een hulpverleningscontext' zouden hier moeten terug te vinden zijn.

Anderzijds zijn er financiële middelen nodig om een versnelling te creëren in de tewerkstellingsproblematiek. Eerst en vooral zijn er middelen nodig om de werkplaatsproblematiek aan te pakken (intervisie, coaching ...).

Voor 2001 en verder

Met 153 gekende verschillende nationaliteiten in het Vlaams Gewest voor moeders van kinderen geboren in 2000 krijgt verscheidenheid een meer concrete invulling. Weten dat minstens 14 % van de moeders van diezelfde kinderen bij hun eigen geboorte een andere dan de Belgische nationaliteit hadden geeft dat beeld verder vorm.

Eén van de vaakst aangegeven vraagstukken hierbij betreft de communicatie en de hiertoe voorhanden zijnde hulpmiddelen zoals het beschikbare GVO-materiaal. Momenteel heeft Kind en Gezin geen kijk op het taalgebruik tussen de zorgverlener en de gezinnen en dat binnen het gezin zelf.

Voor de werker op het terrein stelt deze verscheidenheid en de complexiteit die daarachter verborgen zit grote eisen op het vlak van communicatieve en relationele creativiteit. Variatie wordt veeleer de regel boven uniformiteit.

Op het niveau van de organisatie dienen deze vaststellingen in elk geval een aanzet te vormen tot reflectie. Hoe kunnen de krijtlijnen en resultaatgebieden zo verder worden uitgezet dat de dienstverlening effectief voor alle kansengroepen tot gelijke uitkomsten leidt ? Hoe kan zorg op maat concreet vorm krijgen ?

Voor 2001 wordt binnen de organisatie ten aanzien van het HRM-beleid verder gewerkt op de ingeslagen weg. In het bijzonder wordt verder werk gemaakt van het intercultureel organisatieprofiel. De bevindingen voortvloeiend uit de ervaringen met het positief actieplan dienen eveneens vertaald te worden.

Daarnaast ontwikkelt Kind en Gezin verder initiatieven rond diversiteit. Het gaat hierbij in het bijzonder om het ontwikkelen van leerstrategieën om in teams binnen Kind en Gezin diversiteit te leren hanteren, het ontwikkelen van een visie op het omgaan met diversiteit binnen de organisatie o.m. op basis van de verworven ervaringen en sensibiliseren omtrent diversiteit binnen Kind en Gezin en omgaan met verschil in de dienstverlening en de uitbouw ervan.

JEUGDBELEID

In zijn beleidsnota Jeugd vermeldde Vlaams minister Bert Anciaux dat er in 2000 zou worden gewerkt aan een jeugdwerkbeleidsplan voor de Vlaamse Gemeenschap. Op 15 december 2000 werd het eerste Vlaamse jeugdwerkbeleidsplan door de Vlaamse regering goedgekeurd. In tegenstelling tot de beleidsnota van de bevoegde minister, die de beleidsvisie aangeeft, was dit plan een gezamenlijk werkstuk. Het kwam tot stand na een proces van permanente reflectie, inspraak en participatie. Zoals uitdrukkelijk in de beleidsnota was vooropgesteld, werd dit plan opgemaakt in nauw overleg met de jeugdwerksector. Met alle betrokken actoren en geïnteresseerden werd geprobeerd een globale visie te geven over hoe de Vlaamse Gemeenschap de komende jaren haar jeugdwerkbeleid vorm moet geven. Dit plan is dus niet alleen een gevolg van de beleidsnota, maar heeft ook een breder draagvlak.

Contouren van het jeugdwerkbeleidsplan

Het jeugdwerkbeleidsplan geldt, net als de beleidsnota, voor de hele legislatuur. Alle maatregelen die in komende jaren worden genomen, zouden hierin hun grondslag moeten vinden. Dit plan vormt eveneens de start voor de opmaak van een breder jeugdbeleidsplan, dat het instrument zal zijn om te komen tot een 'geïntegreerd' jeugdbeleid. Een dergelijk beleid moet de initiatieven die vanuit de verschillende andere beleidsdomeinen, zoals onderwijs, welzijn, werkgelegenheid ... worden genomen, beter op elkaar afstemmen. Het jeugdbeleidsplan zal eind 2001 zijn afgerond.

Het jeugdwerkbeleidsplan geeft een goed beeld van de huidige toestand van het jeugdwerkbeleid in Vlaanderen en van de zaken waaraan prioritair moet worden gewerkt. Het plan is gedetailleerd waar problemen en antwoorden reeds duidelijk waren bij de aanvang. Op andere plaatsen is het - noodgedwongen - vaag. Meestal is de situatie wel duidelijk te omschrijven, maar ligt de oplossing niet voor de hand.

In het jeugdwerkbeleidsplan werd ook een timing aangegeven waarbinnen alles moet worden gerealiseerd. Het volstaat immers niet te plannen, er moet ook worden uitgevoerd. Uiteindelijk zal de efficiëntie van het beleid kunnen worden getoetst aan de mate waarin dit plan in 2005 in de praktijk is omgezet. Voor de komende legislatuur zal opnieuw een plan moeten worden opgemaakt.

Permanente reflectie, inspraak en participatie

Zoals hierboven reeds geschetst, kwam het jeugdwerkbeleidsplan tot stand na een proces van permanente reflectie, inspraak en participatie.

Een stuurgroep stond in voor het uitwerken van inhoud, methode en opvolging van het geheel. Met de bedoeling te komen tot een mogelijke verbetering van het jeugdwerk en van de beleidsinstrumenten voor de ondersteuning van dat jeugdwerk maakte de stuurgroep een sterkte-zwakke analyse van deze beleidsinstrumenten. Uit deze analyse formuleerde de stuurgroep een aantal besluiten die later uitgroeiden tot respectievelijk uitgangspunten, algemene en concrete doelstellingen. Deze analyse vormde de basis voor de uiteindelijke beleidsopties die in het plan zijn uitgetekend.

Een reflectiegroep bewaakte het proces en de inhoud van de werkzaamheden van de stuurgroep. Ze reflecteerde over de documenten die door de stuurgroep werden geproduceerd en leverde eigen ideeën en voorstellen.

Van bij de start werden de werkzaamheden in het kader van de opmaak van het plan via internet bekendgemaakt. Tevens kon iedereen via internet zijn of haar mening of eventuele vragen doormailen. De inspraak- en participatiemomenten die naar aanleiding van de opmaak van het plan werden georganiseerd, werden ook steeds via internet bekendgemaakt.

Op basis van de door de stuurgroep opgemaakte sterkte-zwakke analyse werden 12 thema's geselecteerd die eind maart 2000 inhoudelijk werden besproken op een tweedaagse van werkgroepen. De resultaten van deze werkgroepen werden verwerkt in de sterkte-zwakke analyse van de stuurgroep en vormden op die manier een belangrijke bijdrage tot de formulering van de latere beleidsopties.

Tijdens de tweede helft van de maand april 2000 werd in elke provincie een provinciale hoorzitting over het jeugdwerkbeleidsplan georganiseerd. Op deze hoorzittingen werden de voorlopige besluiten van de stuurgroep en de resultaten van de werkgroepen aan het werkveld voorgelegd.

Half juni 2000 werd een voorlopig laatste maal teruggekoppeld naar alle mogelijke geïnteresseerden. Als basis voor de terugkoppeling werd een eerste, voorlopige versie van het jeugdwerkbeleidsplan gebruikt.

Aandacht voor bijzondere doelgroepen

Om de inspraak van het werkveld bij de opmaak van het plan te waarborgen, werden, zoals hierboven reeds aangegeven, 12 werkgroepen georganiseerd. Een ervan had als thema "Bijzondere doelgroepen". De conclusies, bedenkingen en vragen, die deze werkgroep formuleerde, werden meegenomen bij de latere formulering van de beleidsopties. Ze luiden als volgt:

- Klopt volgende stelling: het jeugdwerk heeft een aanbod voor alle jongeren. Het jeugdwerk heeft een bijzonder aanbod voor jongeren en kinderen. Niet alle kinderen en jongeren vinden aansluiting bij dit aanbod vanuit het jeugdwerk.
- Wat kan het jeugdwerk aanbieden aan maatschappelijk achtergestelde of kwetsbare jongeren en wat niet?
- Behoort de werking kansarme jongeren tot dit aanbod? Is de werking kansarme jongeren een werkvorm of een doelgroep?
- Lokaal jeugdwerk is voor sommige doelgroepen drempelverlagend. Jongeren hebben de vrije keuze om deel te nemen. Bepaalde groepen worden moeilijk bereikt.
- Het jeugdwerk 'van', 'voor' en 'door' jongeren stimuleert het erbij horen, ondersteunt de jongeren, heeft een brugfunctie naar andere instellingen, geeft een kans tot ontmoeting tussen alle jongeren.
- Het jeugdwerk bevestigt de identiteit van de jongeren, geeft een stem aan de doelgroep.
- Het jeugdwerk kan aan laagdrempelige hulpverlening doen, doch moet doorverwijzen voor gespecialiseerde hulpverlening.
- Het jeugdwerk wil de jongeren niet alleen plezier verschaffen maar ook responsabiliseren.
- In het jeugdwerk is niet enkel het etnisch categoriaal werken belangrijk. Het jeugdwerk moet ook kansen bieden tot integratie of gemeenschapsvorming.

- Het jeugdwerk stimuleert het creatief potentieel of de groeimogelijkheden van de jongeren. De kwaliteit van het jeugdwerk zit in de vorming op maat of het aanbod op maat.
- Recht op identiteit of eigen plek binnen het jeugdwerk ? Is de verwerving van een eigen identiteit een finaliteit in hoofdte van de jongeren? Dit is het geval voor een aantal jongeren maar het moet ook kunnen dat een aantal jongeren doorstromen. Hoe ga je als beleid hiermee om ? Wat heeft jeugdwerk voor de groep achtergestelde jongeren gemeen met jeugdwerk voor 'gewone' jongeren? De jongere wordt benaderd vanuit zijn achterstellingspositie en niet vanuit zijn 'jong' zijn. Hoe staan andere jongeren tegenover deze bijzondere doelgroepen?
- Hoeveel deskundigheid mag of moet van de jeugdwerker worden verwacht? Rol/beperktheid van de beroepskracht. Geloof in de deskundigheid van de vrijwilliger. De vereiste deskundigheid is afhankelijk van het profiel van de doelgroep. De begeleiding van maatschappelijk achtergestelde jongeren is zeer intensief. Mag dit engagement van een vrijwilliger worden verwacht? Continuïteit is belangrijk in het werken met deze doelgroepen.
- Nagaan welke opdrachten best worden opgenomen door beroepskrachten en welke door vrijwilligers. Ondersteunende rol van beroepskrachten naar vrijwilligers is essentieel. Kwaliteitsnormen op gebied van pedagogisch handelen, deontologie stellen. Voorwaarden voor een goede professionalisering (goede arbeidsomstandigheden, statuut) creëren.
- Jeugdwerk is (g)een instrument, middel om maatschappelijke kwetsbaarheid te counteren?
- Iedere jongere is maatschappelijk kwetsbaar, maar er zijn verschillen in kwetsbaarheid. Jeugdwerk is altijd counterend d.w.z. er is persoonsontwikkeling waardoor maatschappelijke kwetsbaarheid afneemt. Jeugdwerk is echter geen vehikel voor beleidsdoel. Het jeugdwerk moet zijn eigenheid en andere manier van omgaan met jongeren behouden en moet vanuit die eigenheid op beleidsniveau meepraten.

Bijzondere aandacht voor de toegankelijkheid

Voorafgaand aan de doelstellingen van en voor het Vlaamse jeugdwerkbeleid worden in het jeugdwerkbeleidsplan negen uitgangspunten geformuleerd. Ze moeten worden beschouwd als een concretisering van een visie op kinderen, jongeren en jeugdwerk. Ze mogen daarom worden beschouwd als een reeks basiskwaliteiten die ten allen tijde bij de verdere uitbouw van het jeugdwerkbeleid ter controle moeten worden gebruikt. Zowel op het gebied van algemene doelstellingen als voor de concrete beleidsinstrumenten zullen deze uitgangspunten fungeren als toetssteen, een soort negenproef, voor de basiskwaliteit van het jeugdwerkbeleid.

Een van de uitgangspunten is het stimuleren van de toegankelijkheid van het jeugdwerk voor ALLE kinderen en jongeren. Respect voor alle mensen vormt hierbij het uitgangspunt. De tekst luidt als volgt:

Het is een belangrijke doelstelling om in het jeugd(werk)beleid een heel expliciete aandacht te hebben voor de toegankelijkheid van voorzieningen en maatregelen. In de samenleving zijn er categorieën die ofwel toevallig ofwel systematisch van deelname, participatie uitgesloten worden. Deze processen van uitsluiting kunnen zich heel divers manifesteren (betaalbaarheid, werkingscultuur, bereikbaarheid, beschikbaarheid ...) en vereisen een permanente bekommernis van beleidsmakers. De doelstelling kan ook hier erg offensief gesteld worden, namelijk het ijveren voor de toegankelijkheid van het jeugdwerk en op deze wijze processen van uitsluiting tegen te houden.

Anderzijds wordt hiermee beklemtoond dat het jeugdwerkbeleid zich ook profileert als een belangrijk aanbod in een ruimere strategie voor de bestrijding van uitsluiting en deprivatie. Zo verdient het

jeugdwerk, eventueel met een specifieke en doelgroepgerichte methode, een eigen plaats, waarbij het behoud van de eigenheid van het jeugdwerk juist de meerwaarde zal betekenen.

Met deze toegankelijkheid wil het Vlaamse jeugdwerkbeleid zich duidelijk identificeren met een multiculturele, open en vriendelijke samenleving, waarbij respect voor alle mensen het uitgangspunt vormt. De culturele diversiteit én internationalisering zijn ook voor het jeugdwerkbeleid een rijkdom en bieden sterke perspectieven voor groei en ontwikkeling.

Streven naar meer toegankelijkheid kan daarom gemakkelijk vertaald worden als een ontgrenzing van het jeugdwerk.

Jeugdwerkbeleid voor maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren

Een nieuw beleidskader

Op dit ogenblik is een ontwerp klaar tot wijziging van het decreet van 9 juni 1993 houdende subsidiëring van gemeentebesturen en van de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid. Na het advies van de Raad van State, zal dit ontwerp aan het Vlaams parlement worden voorgelegd. Indien het gewijzigde decreet wordt goedgekeurd, zullen ook de erbij horende uitvoeringsbesluiten van de Vlaamse regering worden herzien en aangepast.

In het ontwerpdecreet wordt expliciet gesteld dat in de jeugdwerkbeleidsplannen van ALLE gemeenten aandacht moet worden besteed aan de toegankelijkheid van het jeugdwerk voor ALLE kinderen en jongeren, dus ook voor die groepen kinderen en jongeren, die moeilijker toegang hebben tot het reguliere aanbod.

Art. 3,§ 3 van het ontwerp bepaalt dat het jeugdwerkbeleidsplan inzake toegankelijkheid minstens de volgende elementen moet bevatten en gemotiveerd in aparte hoofdstukken moet beschrijven: "de uitgangspunten en de wijze waarop de toegankelijkheid en bereikbaarheid van het jeugdwerk zullen ingevuld worden en waarbij bijzondere aandacht zal besteed worden aan groepen of individuen waarvan de participatie aan het jeugdwerk bemoeilijkt wordt".

Art. 6,§ 2, 3° van hetzelfde ontwerp bepaalt dat "van het in 2° genoemde bedrag (d.i. 94 % van het totale budget na de voorafname van 6% voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie ter uitvoering van het jeugdwerkbeleidsplan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) wordt ten hoogste 20 % en ten minste 115 miljoen BEF (285.0775,53 euro) op basis van sociaal-geografische indicatoren verdeeld onder gemeentebesturen voor de ondersteuning van jeugdwerkinitiatieven die de toegankelijkheid van het jeugdwerk verhogen voor alle kinderen en jongeren en waarin gewerkt wordt met kinderen en jongeren die zich in een sociaal-cultureel of sociaal-economisch zwakke positie bevinden, onder de voorwaarden bepaald door de Vlaamse regering".

In de memorie van toelichting bij het ontwerp van het decreet wordt aan de gemeentebesturen gevraagd om in het jeugdwerkbeleidsplan expliciet aandacht te besteden aan de toegankelijkheid van de jeugdwerkinitiatieven voor alle kinderen en jongeren. De gemeentebesturen dienen zich af te vragen of er geen categorieën van kinderen en jongeren zijn die van deelname uitgesloten worden omwille van o.a. betaalbaarheid, werkingscultuur, bereikbaarheid, beschikbaarheid. Zij moeten meer doen dan alleen maar onderzoeken of er een probleem is, zij moeten er indien nodig ook concrete acties aan koppelen. De voorgestelde maatregelen dienen daarom ook stimulansen in te bouwen om deze kinderen en jongeren reële participatiekansen te geven. Het jeugdwerkbeleidsplan dient een duidelijke betekenis te hebben voor alle kinderen en jongeren van een gemeente.

De aanpassingen die worden voorgesteld in het ontwerp van besluit tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering tot uitvoering van het decreet van 9 juni 1993 hebben in de eerste plaats betrekking op de structurele verankering van de subsidies voor jeugdwerkinitiatieven werkend met maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren.

Het nieuwe ontwerpbesluit stelt in art. 3, dat "elk van de in het decreet genoemde hoofdstukken minstens de volgende elementen moet bevatten:

1. een situatieschets met objectieve gegevens;
2. de gegevens met betrekking tot de behoeften van de jeugd en het jeugdwerk;
3. de visie en de algemene doelstellingen die het gemeentebestuur wil realiseren;
4. een overzicht van de concrete acties die in het kader van voornoemde algemene doelstellingen zullen worden ondernomen".

Bovendien dienen in het hoofdstuk "toegankelijkheid van het jeugdwerk" ook de doelstellingen te worden opgenomen op basis waarvan het eventueel extra krediet (20 %) op basis van de jeugdspecifieke kansarmoede-indicatoren (o.a. allochtone kinderen en jongeren) wordt verdeeld.

Concreet betekent dit dat alle gemeenten een onderzoek moeten doen naar de behoeften van alle kinderen en jongeren, dus ook van gehandicapte kinderen en jongeren en van die kinderen en jongeren die zich in een sociaal-cultureel of sociaal-economisch zwakke positie bevinden op vlak van toegankelijkheid tot het jeugdwerk, ongeacht of de betrokken gemeenten nu zijn opgenomen in de selectie van gemeenten die in aanmerking kunnen komen voor extra subsidiëring uit de 20 %-pot. Indien uit de vaststellingen zou blijken dat er reële behoeften bestaan bij de doelgroep, dienen de gemeentebesturen ook te beschrijven welke concrete initiatieven en welke eventuele ondersteuning van het particuliere jeugdwerk zij voorzien om hieraan tegemoet te kunnen komen.

Er wordt afgestapt van een prioriteitenregeling zoals voorheen het geval was en van een beperking in de tijd. Op basis van jeugdspecifieke indicatoren voor maatschappelijke achterstelling wordt een aantal gemeenten geselecteerd, die beroep kunnen doen op deze bijzondere subsidie. De keuze van de indicatoren en de bepaling van de relatieve waarde ervan, gebeurde op basis van de beschikbaarheid van gegevens, de kennis van het veld en een factoranalyse.

De lokale gemeenschappen (o.a. bestuurders, ambtenaren en jeugdwerkers) krijgen het vertrouwen om, binnen de centraal gestelde spelregels, plaatselijk de aanwending van deze middelen te bepalen. Voor gemeenten die nog tot en met 2001 een garantieverplichting hebben op basis van het huidige besluit van 21 april 1998 wordt wel een overgangsmaatregel ingelast. Op het niveau van de betrokken jeugdwerkinitiatieven vervalt de garantieverplichting.

De extra subsidies blijven, net als in de eerder geldende prioriteitenregeling, voorbehouden voor ondersteuning van jeugdwerkinitiatieven die inspelen op de behoeften van allochtone kinderen en jongeren, laaggeschoolde jongeren en kinderen en jongeren die leven in een situatie van armoede, vermits de middelen worden verdeeld op basis van indicatoren die net deze problematiek meten.

Lokale werkingen voor allochtone kinderen en jongeren in 2000

In 2000 was voor de lokale werkingen voor allochtone kinderen en jongeren nog steeds het besluit van de Vlaamse regering van 21 april 1998 betreffende de toekenning van een extra subsidie aan gemeentebesturen voor het voeren van een jeugdwerkbeleid voor maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren van kracht. Dit besluit kadert in het decreet van 9 juni 1993 houdende

subsidiering van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid. Dit decreet heeft lokaal een sterke dynamiek op gang gebracht. Gemeenten steunen het particulier jeugdwerk en zetten zelf eigen initiatieven op.

Met het besluit van 21 april 1998 en met de verplichting voor de gemeenten om in hun jeugdwerkbeleidsplan aan te geven hoe men wil inspelen op de noden en behoeften van maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren werden de gemeentebesturen immers gestimuleerd om in hun jeugdwerkbeleid ook oog te hebben voor de deelname van de allochtone kinderen en jongeren. Aan de hand van een aantal indicatoren werden een aantal gemeenten geselecteerd en kregen een verhoogd trekkingsrecht voor de (verdere) ondersteuning van hun beleid naar initiatieven die erop gericht waren een aanbod te realiseren voor maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren.

Ook een aantal gemeenten die op basis van dit besluit wel scoorden op de indicatoren maar onder het minimumbedrag van 500.000 BEF (12394,68 euro) vielen, konden voor een maximum bedrag van 500.000 BEF (12.394,68 euro) per jaar aan de Vlaamse Gemeenschap een project voor drie jaar voor subsidiëring voorleggen dat gericht was op het bereiken van maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren.

Omdat vooral deze laatste groep gemeenten met de bijkomende maar eerder beperkte middelen van de Vlaamse Gemeenschap, een stimulans kreeg om een extra aanbod naar deze bijzondere doelgroep te ondersteunen of zelf te ontwikkelen, worden deze projecten in het kader van dit verslag nader belicht.

21 gemeentebesturen werden in de gelegenheid gesteld voor 1 juli 1998 een projectvoorstel tot stimulering van het beleid naar maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren in te dienen voor de periode van het Jeugdwerkbeleidsplan 1999-2001. 19 gemeenten dienden een project in, 15 van deze projecten kwamen in aanmerking voor subsidiëring en 9 hiervan zijn gericht op het stimuleren van jeugdwerkinitiatieven voor allochtone kinderen en jongeren.

Het screenen van de impact van deze projecten gebeurde aan de hand van de projectaanvragen, de jaarplannen, de werkingsverslagen en de rapporten van de inspectiebezoeken. Hieronder wordt een beknopte beschrijving gegeven van de 9 projecten die zich naar allochtone kinderen en jongeren richten. De gegevens zijn afkomstig uit de werkingsverslagen over 1999 van de gemeenten in functie van de jeugdwerkbeleidsplannen en contacten met de gemeentebesturen in 2000.

BOOM - Witte Zwanen Zwarte Zwanen

Het gemeentebestuur diende het project Witte Zwanen Zwarte Zwanen (Wizwa), eigenlijk een overname van de kinderwerking van LIC Mozaïek in. Het uiteindelijk doel is de kinderen de speelterreinen te leren gebruiken, op een andere manier te leren spelen en eventueel toe te leiden naar andere initiatieven. Naar doelpubliek mikte men op 30 kinderen per wijk.

Er werd geopteerd om in 2 wijken een werking op te zetten en om per wijk (Centrum en Kruiskenslei) te werken met twee vaste begeleiders aangevuld met vrijwilligers. De kinderwerking van Mozaïek bereikte vooral een 30 à 40 allochtone kinderen in het centrum tussen 8 en 12 jaar. In de buurt Kruiskenslei treft men appartementen en sociale woningen aan. De (allochtone) kinderen spelen veel in de gangen en op straat, met veel klachten van (oudere) buurtbewoners tot gevolg.

Rond het project vonden reeds een aantal stuurgroepvergaderingen plaats. De locaties die vooropgesteld werden waren Agora-space (speelplein), scholen, lokalen van jeugdverenigingen en lokalen van de sociale woningmaatschappij.

Men zou starten met de kinderen als kennismaking eens gratis te laten meespelen op de speelpleinwerking om hen daarna te laten deelnemen tegen sociaal tarief. Ook was het de bedoeling dat de jeugdverenigingen een vrije spelnamiddag zouden organiseren voor alle kinderen met een bonnensysteem. De monitoren zouden de activiteiten zelf uitwerken, voorbereiden en afronden. Zij zouden er ook verslag over uitbrengen aan de stuurgroep. De coaching zou gebeuren door de stuurgroep en eventueel via het preventieteam. De activiteiten zouden tweewekelijks georganiseerd worden door de monitoren (2 vaste per wijk) aangevuld met vrijwilligers.

Het project Wizwa kende echter een eerder ongelukkig verloop. Het jaar 1999 werd eigenlijk volledig besteed aan het voorbereiden en vooral het zoeken naar geschikte begeleiders. In 1999 werd dan ook geen concrete werking gerealiseerd zodat geen subsidiabele uitgaven konden ingebracht worden. In 2000 verliep de werking evenmin optimaal en naar bereik van het aantal kinderen (10 tot 20 in de Kruiskenslei, een 5-tal in het centrum) was Wizwa alleszins geen hoogvlieger. Daarom werd geopteerd om de werking stop te zetten in de loop van 2000 en opnieuw te starten in januari 2001 onder de naam (Den) Uit, na overleg in september en oktober 2000 tussen de vernieuwde stuurgroep en het gemeentebestuur.

LIER – muziek en fotoproject

Het project wordt in de vijfde doelstelling van het jeugdwerkbeleidsplan 1999-2001 omschreven als "aandacht voor specifieke doelgroepen". Het betreft in feite een aanvulling van de jongerenwerking binnen het SIF-beleidsplan.

Belangrijk is de intense samenwerking die werd vooropgesteld tussen de verschillende diensten: de jongerenwerking van het SIF, de straathoekwerking en de fan- en citycoaching. Het project bevat twee delen, namelijk een muziekproject en een foto- en videoproject.

Muziekvierdaagse

De doelstelling van dit deelproject was een aantal attitudes en sociale vaardigheden aan te leren en de jongeren de kans te geven zich uit te leven op het ritme van muziek. De doelgroep is een mengeling van de allochtonen- en jongerenwerking en van de fan- en citycoaching. Het gaat om jongeren tussen 15 en 20 jaar. Er werden ongeveer 15, vooral Turkse, jongens tussen 15 en 20 jaar bereikt.

Gedurende de vierdaagse konden de jongeren, als ze goed samenwerkten, een cd opnemen. Deze cd zou dan in de toekomst verder gebruikt kunnen worden om promotie te maken voor andere muzikateliers. Er werd vier dagen gewerkt van 10 tot 18 u onder begeleiding van de mensen van de jeugddienst. De inhoudelijke begeleiding was in handen van Arktos. Het resultaat was een cd, waarmee de jongeren tevreden waren. De muzikanten werden achteraf gevraagd voor allerhande optredens.

Fotoatelier

De doelstelling was eveneens een aantal attitudes en sociale vaardigheden aan te leren en de meisjes de kans te geven tijdens hun vrije tijd hun leefwereld op een creatieve manier in beeld te brengen en verschillende fotografische technieken te leren kennen en gebruiken. Dit fotoatelier richtte zich, zonder Vlaamse meisjes te willen uitsluiten, voornamelijk naar allochtone meisjes van 15 tot 25 jaar, omdat deze doelgroep zeer moeilijk te bereiken is. Er werden 5 meisjes tussen 15 en 21 jaar bereikt.

Er werd geopteerd om eerst de straat op te trekken om de technieken van de fotografie onder de knie te krijgen. De meisjes konden echter niet op dezelfde dag naar het atelier komen, zodat men 2 maal langer over het atelier deed dan vooropgesteld. Omwille van deze reden en de ongeschiktheid van

het lokaal is men na de eerste fotosessie, het ontwikkelen en het afdrukken gestopt. Het fotoatelier werd in totaal 8 maal gehouden op zondagnamiddag van 14 tot 17 u.

WILLEBROEK – Open Jeugdhuiswerking

De doelstelling van het project 'Open Jeugdhuiswerking' was het betrekken van maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren bij de jeugdhuiswerking. Men wilde een werking creëren die openstaat voor jongeren met verschillende culturen. De doelgroep bestaat uit maatschappelijk kwetsbare jongeren van 13 tot 25 jaar, die gekenmerkt worden door een allochtone herkomst en door een lage scholingsgraad. Enerzijds betreft het Turkse en Vlaamse jongeren van Willebroek-Noord. anderzijds gaat het om Marokkaanse jongeren van Willebroek-Zuid.

Men wou bereiken dat de jongeren uit de vooropgestelde doelgroepen zich regelmatig zouden ophouden in het jeugdhuis, dat zij zouden deelnemen aan de activiteiten die daarom laagdrempelig werden gehouden, dat de doelgroepjongeren actief zouden gaan deelnemen aan de werkgroep "Open Jeugdhuiswerking" en dat zij zo zouden doorstromen naar de algemene jeugdhuiswerking zodat de werkgroep op termijn overbodig zou worden. Het opzet was regelmatig activiteiten in te lassen voor ontmoeting, kennismaking en uitwisseling tussen de verschillende groepen en activiteiten die laagdrempelig zijn. Ook wilden de initiatiefnemers de jongeren zoveel mogelijk actief betrekken bij de werking in al zijn aspecten via actieve en ervaringsgerichte uitwisseling. De activiteiten die men bij de opzet van het project voor ogen had waren optredens, fuiven, vorming, sport en culturele activiteiten (film, theater, tentoonstelling ...).

Uit het werkingsverslag kon niet uitgemaakt worden of deze acties werden uitgevoerd en of de doelstellingen van het project al dan niet werden gerealiseerd.

DILSEN-STOKKEM – toeleiding naar de speelpleinwerking

Uit de resultaten van de wijkanalysen zou onderzocht worden hoe de kinderen en jongeren uit de verschillende buurten de stap konden zetten naar het bestaande jeugdwerk. Mogelijk zou het opzetten van gemeentelijke initiatieven zoals buurtbal, speelpleinwerking de stap naar het jeugdwerk gemakkelijker kunnen maken. Men wou de jongeren in de wijken een aanspreekpunt bieden en een tussenpersoon om hen toe te leiden naar het jeugdwerk. Zo wil men de evenwaardigheid en de integratie bevorderen.

Kinderen en jongeren van 6 tot 15 jaar, zowel jongens als meisjes, vormen de doelgroep van dit project. Het gaat om maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren van wie de levenssituatie sterk bepaald is door het behoren tot een etnisch-culturele minderheid (Turkse en Marokkaanse herkomst), armoede en lage scholing. De doelgroep woont in verschillende sociale woonwijken van Dilsen-Stokkem, namelijk Noteborn-Bonekamp, Hoefkamp, Veeweide en Kapelhof Elen. Vele bewoners in deze wijken zijn Turken en Marokkanen met een laag inkomen.

In 1999 werden een aantal praktische aangelegenheden onder de aandacht gebracht. Deze taken werden, in afwachting dat er een straathoekwerker zou komen, opgenomen door personeel van de gemeente. In de wijk Hoefkamp in Dilsen werd het speelplein heringericht. In de wijk Veeweide Stokkem vond een gesprek plaats om een speelhoek in te richten. In de wijken Veeweide Stokkem en Hoefkamp Dilsen werd een laagdrempelig initiatief georganiseerd. Het kreeg de naam mee "straat op kindermaat".

De bedoeling was de kinderen in de wijken te laten kennismaken met diverse spelactiviteiten om nadien de stap te zetten naar deelname aan de activiteiten van de speelpleinwerking op andere plaatsen in Dilsen-Stokkem. Dit werd voor de kinderen van beide wijken een succes. Aanvankelijk werd ervoor gezorgd dat zij vervoerd werden naar de speelpleinen. Nadien namen de buurtbewoners

zelf het initiatief om de kinderen te brengen. Van de kinderen van de buurt Veeweide namen zeker 50 % aan die activiteiten deel.

LEOPOLDSBURG – Teen Spirit

Eigenlijk werden door de gemeente Leopoldsborg drie deelprojecten ingediend voor extra ondersteuning. Twee projecten hebben evenwel niet plaatsgevonden. Het deelproject project Teen Spirit werd wel uitgevoerd. De kinderen en jongeren die bereikt worden zijn meestal van Turkse origine. Het gaat om een 30-tal tieners tussen 12 en 16 jaar.

Het project wil jeugdwerkactiviteiten aanbieden op de sociaal-sportieve buurtinfrastructuur Zandberg en jeugdhuisactiviteiten binnen de jeugdhuiswerking Woeling. Vooral de wijk Zandberg bleek prioriteit te moeten krijgen omwille van zijn kansarm karakter, al kan men niet spreken van een concentratiewijk. De Zandberg is een aantrekkingspool voor jongeren die er niet wonen, maar er gewoon rondhangen. Midden in de wijk ligt een multifunctioneel speelterrein, de Agoraspace en op wandelafstand ligt het jeugdcentrum Woeling, dat geopend is op woensdagnamiddag als instuifruimte. Het is een wijk met veel leegstand en verkrotting en de, meestal goedkope, huizen worden gekocht door Turkse families.

Vormingsorganisatie Arktos werd door het gemeentebestuur ingehuurd voor coaching van de jeugdwerkers en de projectgroep bij de voorbereiding en de begeleiding van de activiteiten. De activiteiten werden mee voorbereid en begeleid door twee vrijwilligers die een opleiding preventiewerker volgden. Om structuur in de groep te krijgen werden in het jeugdhuis in de zomervakantie op alle weekdays activiteiten georganiseerd van 14u. tot 17u. Tijdens het schooljaar was jeugdcentrum Woeling enkel op woensdagnamiddag open. De activiteiten die werden aangeboden waren film, instuif, lego-recordpoging, hennaversiering, kunsttag, buikspreektheater, kabouter spel en een aantal uitstappen.

MAASEIK – ontwikkelen van jeugdactiviteiten in een sociale woonwijk

Vanuit het nog op te richten jeugdservicecentrum Maaseik en vanuit het buurtwerk wilde men jeugdwerkprojecten ontwikkelen voor maatschappelijk achtergestelde jongeren van allochtone herkomst en/of met een lage scholing.

Na het voorbereidend onderzoek werden einde juni, in juli en augustus 1999 drie try-outs georganiseerd in de sociale woonwijken Gasthuisveld, Geisterveld en Kleeskensveld. Op basis van de try-outs werd ervoor gekozen om te starten met het opzetten van een werking in de sociale woonwijk Geisterveld. In die wijk was immers geen enkel aanbod naar jongeren.

De meeste jongeren die tot de doelgroep behoorden, werden bereikt. In 1999 namen 24 jongeren (13 Belgen en 11 Marokkanen) of 47 % van de doelgroep aan minstens 1 activiteit deel. 20 hiervan wonen in de wijk zelf en 4 komen van buiten de wijk. Ondertussen werden 19 jongens van 13 tot 17 jaar bereikt (10 van Marokkaanse afkomst).

Men heeft een lokaaltje gekregen aan het speelplein in Geisterveld. De voorbereiding van de sessies gebeurde door een vormingswerker van Arktos. Het eigenlijk activiteitenaanbod startte in oktober 1999. Volgende activiteiten werden gerealiseerd: startactiviteit (videoavond), avondlijke zoektocht, daguitstap (buitensporten), vergadering jongeren en kennismaking met de nieuwe begeleider, Ramadanactiviteit. Er werden gemiddeld 10 deelnemers per sessie bereikt.

TEMSE – aangepaste kinder- en jongerenwerking in een sociale woonwijk

Omdat er in de sociale woonwijk Sompershoek heel wat Marokkaanse gezinnen wonen, wilde de jeugddienst hier een aantal aangepaste activiteiten organiseren om zo de kinderen en jongeren een zinvolle vrijetijdsbesteding te geven, het vandalisme tegen te gaan, de interessewereld te verruimen en de kennismaking met en de integratie in bestaande organisaties en initiatieven te bevorderen. Zowel de kinder- als jongerenactiviteiten werden georganiseerd in het wijklokaal van de Sompershoek. Het project richt zich naar kinderen en jongeren van 6 tot 14 jaar, voornamelijk van allochtone oorsprong.

Voor de organisatie en de voorbereiding kon men beroep doen op het Provinciaal Integratiecentrum Oost-Vlaanderen dat een personeelslid ter beschikking stelde. Daarnaast stelde het PWA-kantoor begeleiders ter beschikking voor de activiteiten.

De jeugdwerking van Sompershoek richt zich naar twee leeftijdsgroepen, namelijk de kinderen van 6 tot 10 jaar en de jongeren van 11 tot 14 jaar. In de kinderwerking werden van bij de start een 10-tal kinderen bereikt. Door de mondelinge reclame en door de organisatie van een wijkfeest (in mei 1999) steeg dit aantal naar 25 tot 30. Ook nemen enkele Marokkaanse meisjes van meer dan 10 jaar regelmatig deel aan de activiteiten. In de werking voor jongeren van 11 tot 14 jaar bereikte men er ongeveer 20 op woensdagnamiddag en iets minder op vrijdagavond met soms al eens een uitschieter volgens de ingerichte activiteit (b.v. 40 voor een voetbaltornooi). Er nemen hoofdzakelijk Marokkaanse jongens deel aan de activiteiten.

De voorbereiding bestond uit contacten leggen met de wijkbewoners en met bestaande organisaties en uit de praktische voorbereiding van de activiteiten met de begeleiders. Omdat het de bedoeling was de drempel zo laag mogelijk te houden, werden de activiteiten gratis aangeboden en werd er niet gewerkt met inschrijvingen. Alle activiteiten vonden plaats in het wijklokaal of op het sportveld in de wijk. De begeleiders woonden in de wijk.

De kinderen kregen inspraak bij het opstellen van het programma. Om de twee maanden werd een programma bezorgd aan alle kinderen en tieners tussen 6 en 14 jaar in de wijk. Het programma wordt ook bekendgemaakt door het uit te hangen aan het wijklokaal. Ook het feit dat de begeleiders in de wijk wonen vormt een stimulans voor de deelnemers.

Het is van bij de start de intentie geweest om de kinderen en jongeren van de wijk de manier van werken van andere initiatieven (zoals sportkampen, Grabbelpas, speelpleinwerking ...) eigen te maken. Oorspronkelijk waren er 2 activiteiten per maand voor de 6 tot 10-jarigen en 2 activiteiten per maand voor de 11 tot 14-jarigen. Dit aanbod werd uitgebreid tot 2 maal per maand voor de 6 tot 10-jarigen (zoals vroeger), tot 1 maal per week voor de 11 tot 14-jarigen en door op vrijdagavond het clublokaal open te stellen (ontmoetingsfunctie) voor de 11 tot 14-jarigen.

Het aantal deelnemende kinderen en jongeren is in 1999 gegroeid van 50 tot 60. Het is die groep jongeren die niet terug te vinden is in het traditionele en particuliere jeugdwerk en die dus door dit initiatief wel degelijk bereikt worden. De kinderen en de jongeren motiveren om in hun eigen buurt deel te nemen aan georganiseerde activiteiten is een eerste stap om te werken in de richting van integratie in het bestaande jeugdwerk.

ZELE – toeleiding naar het reguliere jeugdwerk

De doelstelling van het project is de integratie van allochtone en autochtone maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren in het reguliere jeugdwerk. Vanuit een divers aanbod was het de bedoeling de kinderen en jongeren te laten deelnemen aan specifieke mogelijkheden door drempelverlaging en (onopvallende) verminderde deelnemingskosten. Om dit te realiseren werd het

project opgesplitst in een aantal deelwerkingen waarin de algemene doelstelling werd geconcretiseerd naar specifieke doelgroepen. De doelgroepen verschillen volgens het deelproject.

Voor het deelproject in samenwerking met het jeugdhuis Juvenes heeft het gemeentebestuur aan Plint (lokaal steunpunt) extra ondersteuning gegeven voor aanpassingen aan de gebouwen in functie van en voor de uitbouw van een jeugdwerking. Men wil een aanbod realiseren voor drie groepen: Turkse meisjes van 8 tot 12 jaar (20-tal), Turkse jongens van 8 tot 15 jaar (50-tal) en Turkse jongens + 15 jaar (20-tal). Om de 14 dagen wordt een activiteitsaanbod gedaan naar de verschillende leeftijdsgroepen (dans, sport, knutselen ...).

Via het cybercafé van het jeugdhuis Juvenes mikt men op allochtone jongeren die men rekruteert via Plint en op laaggeschoolde jonge werklozen en jonge steuntrekkers via de maatschappelijke dienst van het OCMW. De leden en andere bezoekers van het jeugdhuis kopen jetons voor het gebruik van de internet-o-maten. De allochtone, laaggeschoolde en steuntrekkende jongeren kunnen een aantal jetons krijgen via respectievelijk Plint en OCMW. Eén jeton geeft recht op 1 uur internet en kan gebruikt worden in het jeugdhuis, tijdens de normale openingsuren. Een aantal maatschappelijk achtergestelde jongeren heeft op die manier het jeugdhuis leren kennen en neemt ook deel aan andere activiteiten.

Met de speelpleinwerking Marsupilami tracht men vooral integratiebevorderend te werken via specifieke rekrutering (Plint, OCMW) en een systeem van vermindering. Deze speelpleinwerking voor kinderen van 6 tot 14 jaar staat open voor alle kinderen en jongeren. De rekruteringskanalen naar de doelgroep zijn ook hier Plint en de sociale dienst van het OCMW waar men vermindering kon bekomen. Deze werking kende een groot succes met 250 kinderen, waarvan 10 % allochtonen.

Jaarlijks zal een daguitstap gemaakt worden met overwegend "kansarme jongeren". Men wil zo de kinderen laten kennismaken met de jeugdbewegingen en de doelgroep laten doorstromen naar deze verenigingen. Via de maatschappelijk assistente van het OCMW en de coördinator van het plaatselijk integratiecentrum bereikt men de jongeren die anders zelden of nooit de kans krijgen om een uitstapje te maken. Elke jeugdbeweging wordt aangeschreven om hun leden te laten deelnemen aan de daguitstap en aan hen wordt een kleine bijdrage gevraagd. Jongeren die inschrijven via OCMW of Plint kunnen gratis deelnemen. De begeleiding wordt opgedeeld in groepjes van 2 tot 3 personen voor een groep van 10 tot 15 kinderen. De leiding van elke jeugdbeweging zorgt voor een eigen dagactiviteit. Zo wordt de eigenheid van deze beweging behouden.

Enkel de leiding is die dag in uniform. De kinderen krijgen een sjaaltje per groep en dat is hun uniform voor die dag. Elke groep kinderen wordt heterogeen samengesteld uit kinderen van alle ingeschrevenen via de jeugdbewegingen, OCMW en Plint, zodat een geheel nieuwe groep ontstaat.

Men wil de kinderen ook laten kennismaken met het sportverenigingsleven. De maatschappelijk achtergestelde kinderen krijgen de kans om aan kennis te maken met sportactiviteiten die soms de naam hebben "dure" sporten te zijn. Sport is een ideale gelegenheid voor deze jongeren omdat kleur en achtergrond wegvallen. De sportdag vindt plaats op de "Dag van de Sportclubs" van BLOSO. Er worden een 12 tal sporten aangeboden en de sportclubs uit de gemeente doen mee. Jaarlijks wordt ook een ander of een nieuw sportaanbod gerealiseerd (b.v. touwenparcours, inline-skaten, hockey, handbal, rugby, honkbal). Inschrijven kan via de school, Plint en OCMW. De indeling van de groep gebeurt op basis van leeftijd. Er wordt gewerkt met een doorschuifstelsel.

DIEST – buurtgerichte speelpleinwerking en huistaakbegeleiding

Via het project wilde men een buurtgerichte speelpleinwerking opzetten voor kinderen van 5 tot 12 jaar, in de wijken Vervoortplaats, Hasseltsestraat Noord, Hasseltsestraat Zuid en in Schaffen. De

doelgroep bestaat hoofdzakelijk uit Turkse kinderen. Enkel de Turkse jongens van 7 – 14 jaar worden bereikt. Deze groep bestaat in totaal uit ongeveer vijftig kinderen. Door het open karakter van de speelpleinwerking wordt er vooraf niet aan werving gedaan.

Doorheen het spel dienen met nadruk activiteiten ontwikkeld te worden die aansluiting realiseren bij bestaande socio-culturele en sportorganisaties, jongeren introduceren in openbare infrastructuur zoals cultuurcentrum, bibliotheek en zwembad, het gebruik van het Nederlands, sociale vaardigheden en motorische ontwikkeling stimuleren en een dialoog met ouders en buurtbewoners tot gevolg hebben. De activiteiten hebben plaats op woensdag, zaterdag en tijdens de schoolvakanties

Bovendien wilde men een dialoog tussen gemeentebestuur en private instanties creëren in functie van de voorstellen geformuleerd in het kader van het speelruimteplan wat uiteindelijk moet leiden tot concrete realisaties en positief gebruik van open ruimtes (aanleg en onderhoud van speelpleinen). Het speelruimteplan is een begrip en wordt bij elke beslissing in het speelruimtebeleid geraadpleegd. Doordat schoolopbouwwerk uit het takenpakket werd gehaald, kan de buurtspeelpleinwerker zich meer op het speelruimtebeleid gaan toeleggen. De vorige buurtspeelpleinwerker nam ontslag op 31 maart 2000; de procedure voor aanwerving van een nieuwe is lopende.

Volgens recente gegevens is er een kleine doorstroming van de doelgroepkinderen naar sportorganisaties. Het organiseren van buurtgerichte speelpleinwerking is dus geslaagd in die zin dat de doelgroepkinderen een zinvolle en waardevolle vrijetijdsbesteding hebben. Voor de aansluiting bij de andere bestaande organisaties is er tot nu toe weinig interesse van de doelgroepkinderen. Aan de doorstroming moet gewerkt worden; het proces werd met dit project echter wel op gang gebracht.

Uit de activiteiten ontstond bijna automatisch een huistaakbegeleiding. Tijdens de huistaakbegeleiding worden zowel jongens als meisjes bereikt. Het gaat hier zowel om Turkse als Belgische, Poolse, Marokkaanse en Kosovaarse kinderen. De leeftijd varieert van 6 tot 12 jaar. Deze groep bestaat in totaal uit dertig kinderen. Sommige kinderen uit de huistaakbegeleiding worden ook bereikt tijdens de speelpleinwerking.

Landelijk georganiseerd jeugdwerk

In het decreet op het landelijk georganiseerd jeugdwerk van 1998 worden volgende instrumenten aangereikt om de integratie van allochtone jongeren te bevorderen: structurele inbedding van personeel, bijzondere (minder strenge) erkenningsvoorwaarden, extrasubsidiëring van werkingskosten en de mogelijkheid voor de Vlaamse overheid om eigen prioriteiten te bepalen.

In de eerste plaats hebben de meeste landelijke jeugdverenigingen die voorheen extra gesubsidieerd werden voor een multicultureel project met gunstig gevolg een aanvraag ingediend voor een structurele inbedding van de multiculturele werker binnen het door de overheid gesubsidieerd personeelsbestand van de vereniging. De overheid beoogde zo de aanwezige knowhow bij dit personeelslid langer binnen deze verenigingen te behouden. Eind 1999 diende echter vastgesteld dat de meeste van deze personeelsleden de vereniging intussen verlaten hebben of met een ander takenpakket werden geconfronteerd.

Daarnaast krijgen - overeenkomstig artikel 23,§2 van het decreet - die landelijke jeugdverenigingen die vormingsprogramma's voor bijzondere doelgroepen organiseren op basis van het aantal gerealiseerde deelnemersuren extra personeelsleden gesubsidieerd.

Ten derde omschrijft artikel 2,6° van het decreet de bijzondere doelgroepen. Artikel 6, §3 bepaalt de bijzondere (minder strenge) erkenningsvoorwaarden voor landelijke jeugdverenigingen waarvan de kerntaak bestaat uit de begeleiding van jeugdwerkinitiatieven uit de bijzondere doelgroepen. Deze

minder strenge voorwaarden kunnen mogelijks in de toekomst een opening bieden naar het uitbouwen van een landelijke federatie. Dit is een aanzet tot realisatie van project 11 uit het strategisch plan voor het minderhedenbeleid, de ondersteuning van federaties van eigen organisaties van minderheidsgroepen van volwassenen en jongeren. Sinds begin 2000 wordt hiertoe een kans geboden in het Experimenteel Jeugdwerk, een regeling waarbinnen een vereniging die wil worden erkend als landelijk jeugdwerk drie jaar de tijd krijgt om binnen het experimenteel jeugdwerk gesubsidieerd te groeien. Vermeld kan ook dat de minister bevoegd voor Jeugd in zijn beleidsnota vermeld heeft dat hij binnen de zelforganisaties voor allochtone kinderen en jongeren extra aandacht wil besteden aan de meisjeswerkingen.

Ten vierde voorziet artikel 25, 7° van het huidige decreet in een extrasubsidiëring van werkingskosten gemaakt in functie van activiteiten met bijzondere doelgroepen. De decreetgever stelde hierbij dat landelijke jeugdverenigingen die werken aan integratie door bij hun gewone werking ook bijzondere doelgroepen te betrekken geen beroep kunnen doen op deze vorm van subsidiëring. Aan de landelijke jeugdverenigingen kunnen eventueel via een prioriteitenbeleid extra stimulansen gegeven worden. Artikel 27 van het decreet biedt de minister immers de mogelijkheid om op basis van een door de Vlaamse Jeugdraad geadviseerd beleidsplan maximaal 5% van de kredieten voor eigen prioriteiten aan te wenden. Een werking gericht op allochtone jongeren zou een dergelijke beleidsprioriteit kunnen zijn.

Sinds eind 2000 wordt gewerkt aan de voorbereiding van een nieuw decreet voor het landelijk jeugdwerk. Dit decreet zou worden geïncorporeerd in een groter kaderdecreet, waarin ook een regeling voor het Experimenteel jeugdwerk wordt voorzien wat de overgang nog zou vergemakkelijken.

Experimenteel of vernieuwend jeugdwerk

Vanaf 2000 werd een budget van 20 miljoen BEF (49.5787,05 euro) voorzien op basisallocatie 33.03 voor de subsidiëring van experimentele of vernieuwende jeugdprojecten. De bedoeling is deze jeugdwerkinitiatieven tijdelijk een kans te geven om zich nadien in bestaande decreten in te passen of tijdelijke projecten die werken aan de ontwikkeling van nieuwe methodieken met een duurzaam effect mogelijk te maken. Deze vernieuwende initiatieven moeten inspelen op nieuwe ontwikkelingen en signalen die zowel binnen het jeugdwerk als meer algemeen bij kinderen en jongeren ontstaan.

De beoordelingscriteria zijn :

- een regionale leemte invullen (minstens op provinciaal vlak)
- vernieuwend werken (qua methodiek of doelgroep)
- inspelen op nieuwe trends, signalen of subculturen

Tijdens de eerste aanvraagronde in april 2000 werden er van de ongeveer 60 ingediende projecten 21 goedgekeurd voor subsidiëring op beslissing van de minister en na advies van de beoordelingscommissie en de afdeling Jeugd en Sport. De goedgekeurde initiatieven waren vooral participatie- of kinderrechtenprojecten, innoverende methodieken, gericht op specifieke doelgroepen en uiteraard ook soms gefocust op integratie van allochtone jongeren.

De goedgekeurde projecten gericht naar allochtone jongeren zijn:

- *Zelforganisaties van allochtone jongeren*, ingediend door het Platform Allochtone Jeugdwerkingen vzw, Driekoningenstraat 67 te 2600 Berchem. De bedoeling is het opzetten van een structuur

voor de ondersteuning, begeleiding, coördinatie en belangenbehartiging voor allochtone jongeren in Vlaanderen. Voor het werkjaar 2000 werd hen een bedrag van 800.000 BEF (19.831,48 euro) toegekend. Ondertussen werd ook de verlenging voor 2001 goedgekeurd met een bedrag van 1.200.000 BEF (29.747,22 euro).

- *Steunpunt allochtone meisjes en vrouwen* ingediend door het Centrum voor Migranten, Gallaitstraat 78 te 1030 Brussel. Het steunpunt is ondertussen een zelfstandige vzw geworden. Zij willen o.m. een ondersteuning bieden aan alle Vlaamse allochtone meisjeswerkingen met het doel een aansluiting te realiseren, bij het reguliere jeugdwerk. Voor de periode 1 juli 2000-30 juni 2001 werd een bedrag van 1.500.000 BEF (37.184,03 euro) toegekend en voor de tweede jaarhelft van 2001 bijkomend 550.000 BEF (13.634,14 euro). Voor nadere informatie over de doelstellingen en werking van dit steunpunt verwijzen we naar het luik 'sociaal-cultureel werk' in dit rapport.
- *De Fabriek* ingediend door Habbekrats vzw uit Gent. In een polyvalent en eigentijds ontmoetingscentrum bieden zij een volwaardig sociaal, cultureel en sportief vormingsprogramma aan. Dit programma richt zich vooral naar bijzondere doelgroepen waaronder veel allochtonen en vluchtelingen). Zowel voor 2000 als 2001 werd een subsidie van 250.000 BEF (6.197,34 euro) toegekend.
- *Methodieken voor solidariteit met de allerarmsten* ingediend door de Katholieke Jeugdraad uit Brussel. Men wil kinderen en jongeren uit de armste gezinnen op een speelse manier samenbrengen met hun leeftijdsgenoten. Het betreft hier een eenmalig project dat uitmondt in een handleiding. Ze krijgen een ondersteuning van 770.000 BEF (19.087,80 euro).

In het najaar van 2000 werden er 39 projecten ingediend waarvan 22 nieuwe aanvragen en 17 aanvragen tot verlenging. Er werden 7 nieuwe projecten en 10 aanvragen voor verlenging goedgekeurd. Onder deze aanvragen was er slechts één i.v.m. allochtone kinderen en jongeren "*Een stem van de straat*" ingediend door Uit De Marge uit Borgerhout die een jaarlijks moment willen creëren waarop (kansarme) jongeren rond een bepaald thema een stem krijgen, contact hebben met "deskundigen" terzake en ervaringen en inzichten kunnen uitwisselen, wat moet uitmonden in een conceptennota.

Deeltijdse vorming

De deeltijdse vorming omvat een 30-tal vormingsprogramma's, ingericht door een 20-tal vormingscentra. Meerdere centra richten verschillende programma's in. De jongere krijgt na afloop een geïndividualiseerd getuigschrift waarin ook informatie over de arbeidsattitude is opgenomen. Hoewel dit getuigschrift geen wettelijke waarde heeft, blijkt dit door werkgevers wel geapprecieerd te worden.

Sinds '97 is het bevoegdheid en het budget voor deeltijdse vorming overgeheveld van Onderwijs naar Cultuur. Voor 2000 is 142 miljoen BEF (3.520.088,05 euro) ingeschreven op basisallocatie 31.02 van programma 45.1 (Jeugdwerk) voor de subsidiëring van de 'vormingsprogramma's die voor de vervulling van de deeltijdse leerplicht in aanmerking komen'.

Het vormingsaanbod

Het vormingsprogramma is niet opgevat als een vast leerplan. Wel moet elk programma een luik persoonlijke en maatschappelijke vorming en een luik beroepsgericht vorming omvatten, waarbij rekenen en taal een geïntegreerd onderdeel van het programma uitmaken. De programma's

vertrekken vanuit de ervaringen van de jongeren en worden opgesteld rekening houdend met hun noden en behoeften. Hierbij wordt veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van arbeidsattitudes.

In eerste instantie wordt een onderscheid gemaakt naargelang de centra zelf het volledig programma (het luik persoonlijke en maatschappelijke vorming én het luik beroepsgerichte vorming) uitvoeren of enkel het luik persoonlijke en maatschappelijke vorming inrichten en de samenwerkende partner (het centrum voor deeltijds beroepssecundair onderwijs) de uitvoering van het luik beroepsgerichte vorming op zich neemt. 7 programma's worden volledig uitgevoerd door 6 centra en 12 programma's uitgevoerd door 12 centra omvatten enkel het luik persoonlijke en maatschappelijke vorming.

Binnen de programma's die volledig door de vormingscentra worden uitgevoerd, wordt in een aantal gevallen een onderscheid gemaakt tussen programma's voor werkenden en niet-werkenden (4 programma's). In de programma's voor niet-werkenden wordt extra aandacht besteed aan de ontwikkeling van arbeidsattitudes. Tewerkstelling wordt immers pas mogelijk mits een aantal arbeidsattitudes zoals op tijd komen, zich aan afspraken houden, ... worden nageleefd.

Een bijzondere plaats wordt ingenomen door de programma's die de vormingscentra organiseren in de observatie- en oriëntatiecentra voor jongeren die in een dergelijk centrum worden opgenomen. Het betreft hier 4 programma's uitgevoerd door 2 centra. Ook binnen deze programma's verschillen de programma's naargelang ze worden uitgevoerd in een observatie dan wel een oriëntatiecentrum. Dit heeft te maken met het feit dat de opnameperiode in een observatiecentrum langer duurt.

Eén centrum richt een bijzonder programma in. Het betreft een programma voor vluchtelingen die geen Nederlands kennen en dat zich vooral richt op taalontwikkeling. Dit programma loopt reeds enkele schooljaren en richt zich uitsluitend tot allochtonen van verschillende nationaliteiten. Hun nationaliteit wisselt sterk van schooljaar tot schooljaar.

Programma's die zich specifiek tot allochtonen richten, worden ingericht door Vormingscentrum Foyer (St-Jans-Molenbeek). Dit vormingscentrum heeft als enige een opsplitsing in een meisjes- en een jongensgroep. De overige vormingscentra hebben een gemengde werking. Aanvankelijk namen enkel Marokkaanse jongeren aan deze programma's deel, maar geleidelijk aan worden - vooral in de programma's voor jongens - ook Belgische en Turkse jongeren aangetrokken.

De tewerkstellingskansen en de aard van tewerkstelling zijn zeer wisselend. Voor alle jongeren in de deeltijdse vorming is het een ernstig probleem om werk te vinden. Dit probleem stelt zich nog scherper bij allochtone jongeren.

Bij allochtone meisjes is er het bijkomend probleem dat ouders met moeite toelaten dat de meisjes gaan werken. Bovendien trouwen veel van deze meisjes vrij vroeg waardoor zij zelf ook weinig geïnteresseerd zijn om te gaan werken.

De doelgroep

De deeltijdse vorming begeleidt die jongeren die in het voltijds of zelfs het deeltijds onderwijs uitvallen of een leercontract niet aankunnen. Bovendien is de doelgroep doorgaans te zwak om het luikberoepsgerichte vorming naar de VDAB over te dragen. Het vormingswerk blijkt m.a.w. de laatste opvang te zijn van jongeren die uit het reguliere onderwijs vallen.

De deeltijdse vorming telde op 1 februari 2000 in totaal 790 deelnemers, waarvan 95 Marokkanen (12%), 48 Turken (6%) en 24 jongeren uit een ander niet-EU land (3%). In vergelijking met 1999 betekent dit een verschuiving van een meerderheid aan Turkse deelnemers naar een meerderheid van Marokkaanse deelnemers.

Lesgevers deeltijdse vorming wijzen op een grote taalachterstand bij deze jongeren, vooral bij die jongeren die nog niet zo lang in ons land verblijven. Deze gebrekkige kennis van het Nederlands draagt er ten dele toe bij dat zij in de onderwijsspiraal afzakken tot aan de deeltijdse vorming.

Voornamelijk de programma's die volledig door de vormingscentra worden uitgevoerd en de programma's ingericht in de observatie- en oriëntatiecentra tellen heel wat autochtone jongeren uit achtergestelde, kansarme buurten. De gezinsachtergrond is vaak problematisch.

De instroom naar deeltijdse vorming gebeurt zowel spontaan (via vrienden, familie) als op basis van doorverwijzing door scholen (BSO, TSO, BUSO), PMS-centra, jeugdrechtbanken, comités voor bijzondere jeugdzorg en instellingen voor bijzondere jeugdzorg, Centra voor Middenstandsopleiding en leersecretariaten. Enkele vormingscentra (in Gent en Kortrijk) vangen enkel probleemjongeren op doorverwezen door de jeugdrechter of het comité voor bijzondere jeugdzorg. Eén vormingscentrum (in Leuven) werkt vooral met jongeren die worden doorverwezen door instellingen voor bijzondere jeugdzorg.

De uitval is zeer wisselend per centrum. Wel wordt geconstateerd dat een aantal jongeren afhaken eenmaal ze 18 jaar zijn geworden (hoewel in Vlaanderen wettelijk is bepaald dat men het schooljaar in het kalenderjaar tijdens hetwelk men 18 wordt moet uitdoen). Wel blijkt de uitval laag te zijn bij de centra met een eigen programma. Ook het feit of men al dan niet deeltijds werkt, kan de uitval beïnvloeden.

Jeugdraad voor de vlaamse gemeenschap

Binnen de structuren van de Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap is het vooral de werkgroep Multicultureel Samenleven die het thema etnisch-culturele minderheden behandelt. Deze werkgroep is samengesteld uit jeugdwerkorganisaties die initiatieven ontwikkelen naar deze specifieke doelgroep en uit allochtone koepelwerkingen.

In de tweemaandelijks samenkomsten wordt er vooral gewerkt aan volgende twee strategische doelstellingen:

- drempelverlaging van het reguliere jeugdwerk naar etnisch-culturele minderheden.
- ondersteuning van allochtone koepelwerkingen in hun zoektocht naar hun 'plaats' binnen de Vlaamse decreten.

Racisme, studeren en samenwerken, ofwel ... wat deed de Werkgroep Multicultureel Samenleven?

In het afgelopen werkjaar heeft de werkgroep Multicultureel zich beziggehouden met een paar wezenlijke thema's en die willen we de gewillige lezer zeker niet onthouden. Dit samenwerkings- en ontmoetingsplatform leverde het afgelopen jaar veel denk- en doewerk af waarbij onderstaand overzicht zeker geen volledigheid wil nastreven.

Samenwerken ... liefst strategisch!

De Werkgroep heeft nauwe banden, vooral wat betreft de eerste strategische doelstelling, met de werkgroep Maatschappelijke Achterstelling. Er lopen al jaren gesprekken om de beide werkgroepen samen te laten vloeien. Tot op heden is dit niet gebeurd en ook de eerste tijd zal dit niet gebeuren. Wél werd er beslist om de samenwerking te vergroten, en dit door de vergaderingen van beide werkgroepen samen te plannen én te evalueren.

Hiernaast werd er gestreefd naar een strategische samenwerking met verschillende allochtone koepelwerkingen, waar de inspraak vanuit hun achterban een belangrijke meerwaarde voor de werkgroep kon vormen. De werkgroep is trots op de aanwezigheid van verschillende allochtonenwerkingen tijdens de vergaderingen en hun inbreng verhoogt de beleidskwaliteit van de werking.

Studeren ... liefst op één dag!

Al een jaar wordt er gedacht over de opzet van een studiedag rond de drempelverlaging van het reguliere jeugdwerk t.a.v. allochtonen en vluchtelingen, zeker in navolging van verschillende adviezen die de jeugdraad formuleerde. Er werden al wel verschillende initiatieven genomen, vanuit jeugdwerkorganisaties om bestaande initiatieven open te stellen voor bijzondere doelgroepen maar deze goedbedoelde initiatieven lopen veelal spaak door een gemis aan kennis. Deze studiedag zou juist deze kennis moeten verhogen, maar tot op heden is het er niet van gekomen. Vooral omdat er gehoopt werd op de koppeling van dit initiatief aan de hoorzitting rond het Decreet Landelijk Jeugdwerk. Er werd gehoopt hier, tijdens een stevige inhoudelijke sessie, het thema "drempelverlaging van het jeugdwerk" mee in te schuiven in het decreet. Dit bleek echter niet mogelijk.

Racisme ... een campagne?

Wat hebben het Welzijnscongres veer10-acht10, de Beleidsnota Jeugd van Minister Anciaux én het Memorandum van de Jeugdraad allemaal met elkaar gemeen? Onder andere dat ze alledrie spreken over de opzet van een antiracismecampagne. Duidelijk een thema waar de Jeugdraad zich over moest buigen Tijdens één van de zittingen in 2000 werd een eerste inhoudelijke tekst opgemaakt, waarbij vooral de 'basisrechten voor allochtonen en vluchtelingen' een centrale rol zouden spelen. De centrale spil van de campagne moet gevormd worden door de loskoppeling van de basisrechten, beschreven in het Universeel Verdrag van de Rechten van de Mens, en enige vorm van integratie die verondersteld wordt. Vooral de concrete uitwerkingen hiervan moeten de basis vormen van een Vlaamse antiracismecampagne.

En voor de rest?

Het voorstel van minister Verwilghen, federaal minister van Justitie, rond een onderzoek naar 'allochtonen en criminaliteit' (gepubliceerd in februari 2000) werd uitgebreid besproken in de zittingen van het voorjaar. Een eerste brief, met vragen ter verduidelijking, bleef onbeantwoord en een tweede brief leverde een verkennend gesprek op met de onderzoekster, Mevr. Marion Van San. Dit gesprek leverde haar stof tot nadenken op. De voorstellen van de jeugdraad werden aan de bevoegde minister toegestuurd.

Eén van de strategische basisbemerkingen was het uitgangspunt van een 'onbevooroordeelde startsituatie', een andere het 'terugkoppelen van eerste resultaten naar het jeugdwerk' en een andere het 'juist kaderen van mogelijke resultaten om verkeerde conclusies te voorkomen'. Tot op heden heeft de jeugdraad nog géén antwoord ontvangen.

Er werd een paar keer ingegaan op het federale spreidingsplan voor asielzoekers en de situaties die dit oplevert voor jonge vluchtelingen die tussen de taalgebieden worden heen-en-weer gestuurd. Met de hertekening van het asielbeleid is dit punt doorgeschoven naar het volgende werkjaar,. De ontwikkelingen worden wel op de voet gevolgd.

Een laatste agendapunt was de opmaak van een 'multicultureel spel', een werkzaamheid waar de werkgroep reeds enkele jaren mee bezig is. Dit spel moet de lokale jeugdraden er toe aanzetten de allochtonenwerkingen én de allochtonen zelf te betrekken bij de opmaak van de lokale jeugdwerkbeleidsplannen. Vooral omwille van financiële problemen is dit spel niet op tijd afgeraakt,

maar de deur staat op een kier om de afwerking ervan te koppelen aan een andere evolutie. Ook dit punt wordt meegenomen naar het volgende werkjaar.

Als conclusie ...

De Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap én de betrokken organisaties bij dit orgaan blijven de integratie van vluchtelingen en allochtonen in het jeugdwerk als belangrijk beschouwen en blijven streven naar inspraak, participatie en engagement vanuit de allochtonen- en vluchtelingengemeenschap. Zowel de beide strategische doelstellingen, als de opzet van een antiracismecampagne zullen de leidraad vormen voor de werking van de werkgeroep en de Jeugdraad in het volgende werkjaar.

Kinderrechteneducatie

De vzw Kinderrechtswinkels ontving van Gelijke Kansen in Vlaanderen een subsidie van 1.750.000 BEF (43381,37 euro) om informatief en didactisch materiaal te ontwikkelen over kinderrechten voor allochtone kinderen. Bedoeling van dit project is kinderen van allochtonen, maar ook organisaties die met hen werken, te informeren over kinderrechten en de betekenis ervan voor hun eigen leefsituatie.

Hiertoe wou de organisatie de bestaande methodieken aanpassen aan de leeftijd (wat betreft het niveau) van de kinderen en aan hun leefwereld (wat betreft de cultuur). De methodiek werd bij verschillende try-outs geëvalueerd zodat ze geschikt werd om kennis over kinderrechten over te brengen.

Het project richt zich in de eerste plaats op kinderen van Turkse en Marokkaanse origine in Gent. Maar via dit project wil men komen tot een product of methodiek dat in gans Vlaanderen beschikbaar wordt naar analogie met de Kinderrechtenkoffer dat in het vorige project van de vzw Kinderrechtswinkels ontwikkeld werd.

SPORTBELEID

Wat het sportbeleid betreft, bepaalt het decreet dat het Bloso in het algemeen belast is met de organisatie, coördinatie en de bevordering van de sportbeoefening, de sportieve vrijetijdsbesteding en de openluchtrecreatie. Meer in het bijzonder wordt het Bloso belast met de sportpromotie via de organisatie van landelijke promotiecampagnes, deelacties, hulpverlenende initiatieven en ondersteuning van activiteiten.

De doelgroep allochtonen wordt opgenomen in het sportpromotiebeleid en expliciet vermeld in het jaarverslag van Bloso. Om hun participatie aan het sportbeleid te bevorderen, neemt Bloso jaarlijks directe en indirecte initiatieven. De doelgroep die hierbij beoogd wordt, zijn allochtone jongeren in de leeftijdscategorie van 9 tot 18 jaar, met bijzondere aandacht voor allochtone meisjes en allochtone vrouwen.

Landelijke Meisjessportdag

Op 2 november 2000 had voor de zevende en laatste maal een landelijke Meisjessportdag plaats. De sportdag ging door in het Sportcomplex van de Universiteit van Gent (GUSB) en werd georganiseerd door het Nationaal Overleg Meisjeswerkingen Oost-Vlaanderen met de steun van Bloso. De sportinstuif richtte zich vooral tot allochtone meisjes van 12 tot 18 jaar. Om de integratie te bevorderen waren uiteraard alle Oost-Vlaamse meisjes welkom. Vanwege het beperkt budget werd deze sportdag beperkt tot een 8-tal sporten. 150 meisjes namen aan deze sportdag deel. Voor de zwemsporten werd gebruik gemaakt van het zwembad "Rosas" van een school in Oostakker. Tussen het sportcomplex en het zwembad was busvervoer voorzien. De provinciale sportdienst betaalde 30.000 BEF (743,68 euro) als tussenkomst in het busvervoer vanuit verschillende Oost-Vlaamse gemeenten.

Overlopen we de deelname aan deze sportmanifestatie gedurende de laatste 5 jaar, dan krijgen we volgend beeld: 450 deelnemers in '96, 130 deelnemers in '97, 230 deelnemers in '98, 300 deelnemers in '99 en 150 deelnemers in 2000. De halvering van het aantal deelnemers in 2000 t.o.v. 1999 is te verklaren doordat er enkel meisjeswerkingen uit Oost-Vlaanderen aanwezig waren. Deze cijfers staven Bloso in hun standpunt dat een gedecentraliseerde aanpak (provinciaal, regionaal, lokaal) meer effecten zal genereren dan een landelijke actie.

Sportdag voor migrantenvrouwen

Op 16 november 2000 organiseerde, Bloso samen met het provinciaal integratiecentrum Limburg en de provinciale Sportdienst, de 8^e editie van de 'Sportdag voor migrantenvrouwen'. Een 450-tal vrouwen kwamen naar het Bloso centrum Kattevenia te Genk waar zij een keuze hadden uit een 10-tal verschillende sporten zoals zelfverdediging, circustechnieken, volksdansen, Afrikaans dansen, wandelen, skiën, minigolf, petanque en teamspelen.

Overlopen we de deelname aan deze sportdag gedurende de laatste 5 jaar, dan krijgen we hier volgend beeld: 320 deelnemers in '96, 350 deelnemers in '97, 400 deelnemers in '98, 350 deelnemers in '99 en 450 deelnemers in 2000. De stijging van het aantal deelnemers over de jaren heen is te verklaren doordat deze sportdagen provinciaal georganiseerd worden, wat een veel directere aanpak naar de doelgroep toelaat.

Jeugdhappenings

Naast de specifieke projecten naar allochtonen stonden alle initiatieven in het kader van jeugdsportpromotie ook open voor allochtone jongeren. Via migranten- en buurtwerkingsacties werd aan heel wat provinciale evenementen deelgenomen zoals : Sportkriebelfestival Herentals op 13/4/00 (18 % allochtone jongeren), de 25 Sportkriebels te Herentals op 2/11/00 (21 % allochtone jongeren), de Jeugdsport happening op 28/5/00 te Maaseik (5 % allochtone jongeren) en de “Vroemdag” op 10/10/00 te Heusden-Zolder (7 % allochtone jongeren), Stadskriebels te Brussel op 14/5/99 (11 % allochtone jongeren), Adventure Trophy te Diest op 21/5/00 (9,2 % allochtone jongeren), Jeugdsportival te Hofstade op 1/10/00 (5,7 % allochtone jongeren), Ijskriebels te Brussel op 23/12/00 (10 % allochtone jongeren).

Kaderopleiding en sportkampen

De VTS-programmabrochure 1999-2000 en de programmabrochure 2000 van de Bloso-sportkampen werd aan alle regionale en lokale integratie-centra bezorgd.

Lesgevers

In de provincie Limburg werden op vraag van migrantenwerkingen door het Bloso een 12-tal gekwalificeerde lesgevers ter beschikking gesteld voor initiatiereeksen, goed voor samen een 80-tal uren. In de provincie Antwerpen beschikken de migrantenorganisaties zelf over budgetten om lesgeversinitiativereeksen te vergoeden. In de provincie Oost-Vlaanderen werden samen met de stuurgroep “Werkgroep integratie via Sport” gratis lessenreeksen aangeboden. In de provincies Vlaams-Brabant en Brussel en West-Vlaanderen werden geen aanvragen ingediend voor lessenreeksen door migrantenorganisaties.

Samenwerkingsverbanden

- Bloso participeert in de stuurgroep “Werkgroep integratie via Sport” van de provincie Oost-Vlaanderen. Deze stuurgroep komt circa 4 keer per jaar samen. Er werden financiële impulsen gegeven voor de organisatie van de landelijke meisjessportdag (cfr. supra). In de werkgroep is vanuit de regionale integratiecentra de vraag gekomen voor het inrichten van een vrouwensportdag in Oost-Vlaanderen. In totaal werden 9 lessenreeksen met gratis lesgever toegestaan. Volgende sporttakken kwamen aan bod : Streetbal, zweminitiatie, unihock, badminton, atletiek, aërobics, curve bowls, zeilen. De vraag naar lesgevershulp was dit jaar klein tegenover de vraag naar werkingssubsidies. De werkingssubsidies werden toegekend door de werkgroep sport en integratie en werden uitbetaald door de provinciale sportdienst.
- Het provinciaal integratiecentrum Limburg coördineert de werkingen van allochtone vrouwen in Limburg via het platform “Roml” (Regionaal overleg migrantenvrouwen Limburg) en de werking van de allochtone meisjes via “Mol” (Meisjesoverleg Limburg) Voor het geven van initiatiereeksen en de organisatie van de sportdag voor allochtone vrouwen werd een beroep gedaan op Bloso en de Provinciale Sportdienst. In 2000 werden door 21 groepen 193.15 uur sportinitiaties georganiseerd voor zowel vrouwen (i.s.m. Roml) als meisjes (i.s.m. Mol). Van het deelnamegeld werden in het najaar nieuwe initiatiereeksen georganiseerd.

Sport als motor tot integratie

Voor de laatste maal voorzag Bloso op haar begroting 2000 binnen haar sportpromotionele werking een apart budget van 500.000 BEF (12394,68 euro) voor drempelverlagende initiatieven naar

allochtone jongeren (meisjes) en allochtone vrouwen (en naar gedetineerden). De resultaten van deze recurrente inspanningen beginnen stilaan hun vruchten af te werpen.

Project 10 heeft ongetwijfeld als resultaat dat het een dankbare aanvulling is op de wekelijkse werking van de meisjeswerkingen. Daarenboven krijgen de meisjes de kans om andere meisjes op een andere plaats te ontmoeten. De Meisjessportdag biedt ook de gelegenheid om sport te beoefenen in het kader van een professioneel opgevat sportinitiatief. Bloso hoopt dan ook na jaren inspanning dat de meisjessportdag onder regie van de Meisjeswerkingen op zelfstandige basis zal gecontinueerd worden.

De andere initiatieven die het Bloso neemt om de participatie van allochtonen aan het sportgebeuren te bevorderen, leiden er alvast ook toe dat er spontaner wordt ingespeeld op de dienstverlening van Bloso. Vooral het aanvragen van een lesgever door de allochtone organisaties blijkt in sommige provincies (Oost-Vlaanderen en Limburg) reeds enigszins ingeburgerd te zijn. Ook de drempel om deel te nemen aan een aantal provinciale jeugdevenementen ligt lager dan vroeger. Er is ook een meer gedecentraliseerde werking naar allochtonen op gang gekomen, zoals b.v. de provinciale samenwerkingsverbanden.

In het sportbeleid dient er wel blijvende aandacht besteed te worden aan het betrekken van allochtone jongeren en allochtone meisjes en vrouwen in het bijzonder. Bloso is echter van oordeel dat de provinciale en lokale overheden en inzonderheid de provinciale en gemeentelijke sportdiensten van hun kant de nodige toeleidingsinitiatieven dienen te nemen om de allochtonen naar de sporthal te krijgen.

In 2001 zullen er dan ook geen specifieke initiatieven genomen worden op landelijk niveau. Bloso heeft binnen haar sportpromotionele werking op de begroting geen specifiek budget meer voorzien voor allochtonen en wenst dit via werkingssubsidies voor het opzetten van projecten te decentraliseren naar de provinciale en lokale overheden. Bloso zal echter via de lesgeverskredieten en de samenwerkingsverbanden deze doelgroep blijvend ondersteunen en begeleiden. Er zal eveneens over gewaakt worden dat in de communicatiestrategie de doelgroep van allochtonen op de hoogte zal gebracht worden van jongereninitiatieven en de dienstverlening van Bloso. En indien er vanuit de Meisjeswerkingen in 2001 een sportdag wordt georganiseerd, zullen zij blijvend op advies en begeleiding van lesgevers vanuit het Bloso kunnen rekenen.

MEDIABELEID

VRT is één van de Vlaamse openbare instellingen die meewerkt aan de uitvoering van het VESOC-akkoord 'tewerkstelling van migranten'. In 1999 heeft VRT zich geconcentreerd op de opmaak van een positief actieplan voor allochtonen waarbij vertrokken werd van het voor VRT kenmerkende tweesporenbeleid, met name het spoor van de tewerkstelling enerzijds en het spoor van de beeldvorming anderzijds. In 2000 stond de uitvoering van dit positief actieplan centraal.

Sensibiliseren van het personeel en ondersteuning door de directie.

De uitvoering van het positief actieplan startte met het sensibiliseren van het personeel. Op 31 januari 2000 werd een open atelier "Meer kleur in de media" georganiseerd waarop alle VRT-medewerkers werden uitgenodigd.

Op dit atelier stonden twee vragen centraal: is het bedrijfsimago van de VRT onaantrekkelijk voor allochtonen en bestaat er bij allochtonen interesse voor opleidingen die hen op een job in de media voorbereiden. Aan het atelier werd meegewerkt door een aantal VRT-medewerkers van allochtone origine, door een vertegenwoordigster van het departement onderwijs voor de Vlaamse Gemeenschap en door de directeur van het RITS. Aan het atelier namen een 70-tal personeelsleden deel.

Tijdens het atelier werd vastgesteld dat weinig allochtone jongeren een opleiding volgen die voorbereidt op een job in de media en dat de allochtone medewerkers eigenlijk eerder toevallig bij de VRT zijn terechtgekomen. Deze getuigenissen bewezen andermaal dat het vermelden van de expliciete zin "de VRT spoort allochtonen aan om te solliciteren" niet werkt.

Op initiatief van de Commissie Gelijke Kansen werd op 27 maart 2000 een Ronde Tafel georganiseerd met vertegenwoordigers van de overkoepelende allochtonenorganisaties, de Vlaamse Parlementsleden van allochtone origine, het directiecomité van de VRT en deskundigen uit de onderwijswereld. De directie van de VRT ondersteunde dit initiatief en werkte er ook actief aan mee. Het opzet van deze Ronde Tafel was na te gaan wat de verwachtingen van de verschillende betrokkenen zijn inzake een gelijkekansenbeleid voor allochtonen en op welke manier dit beleid kan worden geoptimaliseerd en een evenwichtiger vertegenwoordiging van allochtonen bij de VRT kan worden bereikt.

Samengevat heeft dit Ronde Tafelgesprek tot volgende conclusies en voorstellen geleid:

- tewerkstelling: er moet gericht naar allochtonen worden gezocht. Nauwere samenwerking met eigen organisaties van allochtonen kan hiertoe bijdragen.
- uitwerken van rondleidingen voor allochtone organisaties en jongeren.
- nemen van initiatieven om allochtonen zichtbaarder te maken op het scherm als creatieven en als publiek.
- organiseren van een ontmoetingsdag om creatief talent aan te boren.

Inmiddels wordt verder gewerkt aan de uitwerking van deze voorstellen vooral wat betreft de organisatie van een ontmoetingsdag. In februari 2001 heeft de VRT in samenwerking met het ICCM en het VMC een kennismakingsdag georganiseerd. Dit initiatief had tot doel

de vertegenwoordigers van de federaties van verenigingen van allochtonen en van de integratiecentra kennis te laten maken met de VRT en omgekeerd.

Bevorderen instroom allochtonen

Een van de conclusies die getrokken werd uit het hierboven vermelde atelier en de Ronde Tafel was dat aangezien traditionele kanalen als publicaties in kranten, internet, VDAB niet werken om meer allochtonen aan te sporen om te solliciteren, er moet worden gezocht naar alternatieven. De VRT heeft inmiddels een beperkt netwerk uitgebouwd om zijn vacatures kenbaarder te maken bij de allochtone gemeenschap.

Alle vacatures worden systematisch doorgestuurd naar het ICCM, het Forum van Organisaties van Etnisch - Culturele Minderheden en het Vlaams Minderhedencentrum die ze op hun beurt doorsturen naar de bij hen aangesloten leden. Op termijn zou dit moeten leiden tot een grotere respons van allochtonen op vacatureberichten en tot meer spontane sollicitaties.

Beeldvorming

Aangezien de media een belangrijke rol spelen in de beeldvorming over de maatschappij heeft de VRT het initiatief genomen om een database met namen van allochtone deskundigen in de verschillende maatschappelijke domeinen op te stellen en uit te bouwen. De VRT tracht hiermee zijn journalisten en programmamakers een handig instrument aan te bieden waardoor allochtone mannen en vrouwen gemakkelijker kunnen worden gecontacteerd voor medewerking aan programma's. Een eerste aanzet tot het uitwerken van dit vademecum werd reeds gegeven.

Daarnaast tracht de VRT meer mensen van allochtone origine te betrekken en aan bod te laten komen in zijn mainstream-programma's. Ook hier wordt getracht om via samenwerking met allochtonenorganisaties de mogelijkheden om deel te nemen aan programma's hetzij als actief deelnemer, hetzij als publiek kenbaarder te maken.

Dat media een niet onbelangrijke rol spelen in de beeldvorming over allochtonen is ook gebleken uit een recent afgerond onderzoek naar media-educatie in multi-etnisch onderwijs¹. Kernvraag van dit onderzoek was hoe intolerante houdingen bij kinderen veroorzaakt worden en hoe ze kunnen bestreden worden. Uit het onderzoek blijkt dat televisie aangeduid wordt als belangrijkste informatiebron voor kennis en opvattingen over andere etnische groepen en nationaliteiten. Als televisie – veelal door impliciete boodschappen – een belangrijke bron is van stereotype opvattingen over allochtonen dan stelt zich toch wel degelijk een probleem. Voortgaande op deze bevindingen pleit de onderzoeker voor media-educatie in de schoolse context. Aanvullend lijkt het aangewezen dat het medium televisie zich bezint over de subjectieve, in dit geval gekleurde wijze waarop ze boodschappen de wereld instuurt. De onderzoeksresultaten stimuleren de VRT alvast om zich te bezinnen over dit alles.

¹ Schelfhout, E., Media-educatie en multi-etnisch onderwijs, V.U.B., Vakgroep Communicatiewetenschappen, Brussel 2001.

HET BELEID VAN DE VGC

De Vlaamse Gemeenschapscommissie wil de band met Vlaanderen en met het Vlaamse minderhedenbeleid maximaal behouden. Brussel is, vanwege haar tweetalige beleidsstructuur, grootstedelijk en multicultureel karakter echter uniek, waardoor een vertaling noodzakelijk is.

Onderwijs

In antwoord op de multiculturaliteit van de schoolbevolking in vele Brusselse scholen zet de VGC zich reeds jaren in voor de opvang van anderstaligen in het Nederlandstalig onderwijs. Anderstalige kinderen kunnen rekenen op deskundige begeleiding in het leerproces en in het taalverwervingsproces in het bijzonder. Het begeleiden gebeurt door het uitwerken van eigen projecten en door het steunen van andere initiatieven. Elke Brusselse Nederlandstalige school kan een subsidieaanvraag indienen voor een project. Teneinde tegemoet te komen aan de financiële behoeften van de scholen, kunnen scholen in SIF (Sociaal Impulsfonds)-gebieden meerdere projectsubsidies aanvragen.

Het project voor taalstimulatie "Taalvaart" richt zich tot Nederlandstalige basisscholen met zeer veel anderstalige kinderen. De tweede en derde kleuterklas alsook het eerste en tweede leerjaar worden systematisch getest. De testresultaten bepalen welke kinderen in aanmerking komen voor extra taalstimulering. Kinderen uit het derde tot en met het zesde leerjaar kunnen door het schoolteam worden voorgedragen voor taalstimulering bij de logopedist. De doelstellingen zijn het stimuleren van de Nederlandse taal bij de kinderen en het zo ruim mogelijk stimuleren van het Nederlands in een schoolse context.

Het onderwijsvoorrangsbeleid is een initiatief van de Vlaamse Gemeenschap dat gericht is op scholen met een bepaald aantal kinderen van allochtone afkomst. Vanuit de VGC worden de scholen bijgestaan bij het uitvoeren van hun plan.

Het schoolopbouwwerk dat wordt gerealiseerd met SIF-middelen moet de kloof tussen ouders, buurt en school dichten. Centraal hierin staat het scheppen van kansen opdat ouders zouden kunnen participeren aan het school- en buurtleven. Voorbeelden van deze projecten zijn onder meer oudergroepen, leesbevordering en taalactivering, huistaakbegeleiding, Nederlandse taallessen voor ouders en interculturele bemiddeling.

De vzw Triptiek wordt vanuit de directie Onderwijs betaald voor 2 specifieke projecten:

- het aanleren aan kinderen van vaardigheden om problemen op te lossen
- ondersteuning van leerkrachten gericht op bepaalde vaardigheden

Deze projecten zijn niet specifiek gericht op allochtone leerlingen, maar worden voornamelijk in de scholen met een hoog aantal kinderen van allochtone afkomst georganiseerd.

Het nascholingscentrum van de Vlaamse Gemeenschapscommissie biedt ondersteuning aan leerkrachten om beter te kunnen omgaan met de Brusselse onderwijssituatie. De twee belangrijkste accenten hierbij zijn taal en intercultureel onderwijs.

Taal

De Vlaamse Gemeenschapscommissie steunt een breed spectrum van initiatieven die de verwerving van de Nederlandse taal bevorderen. Deze initiatieven ressorteren onder verschillende

bevoegdheden. Vanuit het allochtonenbeleid wordt veel belang gehecht aan het taalonderwijs. Dezelfde taal spreken vormt immers één van de belangrijkste voorwaarden tot harmonieus samenleven.

Bovendien is de zichtbaarheidsfactor - en dus de impact op het algemene samenlevingsbeleid - van de resultaten van initiatieven inzake taalverwerving zeer hoog. Vanuit het allochtonenbeleid wordt de werking van de twee vrijwilligersorganisaties (die professioneel worden begeleid) gesubsidieerd: Taallessen Nederlands voor Jonge Migranten en het Centrum Nederlands voor Migranten. Vanuit het beleidsdomein Onderwijs ontvangt Brusselleer subsidies voor het organiseren van lessen voor anderstalige laaggeschoolde ouders met kinderen in het Nederlandstalig onderwijs.

Opleiding naar Werken

Arbeid vormt een belangrijke factor met betrekking tot de integratie in onze maatschappij. Binnen het beleidsdomein 'Opleiding naar werken' worden verschillende opleidingsprojecten voor risico-werkzoekenden gesubsidieerd. Risico-werkzoekenden zijn personen die omwille van een geringe scholingsgraad en/of beroepsbekwaamheid of vanuit een sociale nood, werkloos zijn en zich tengevolge hiervan in een achterstellingssituatie bevinden of er dreigen in terecht te komen. Een belangrijk deel van deze doelgroep bestaat uit allochtone jongeren.

In 2000 werd voor dit beleidsdomein een visietekst ontwikkeld die als leidraad voor het beleid zal fungeren, maar tevens als toetsingskader voor subsidiëring. De voornaamste aandachtspunten zijn :

1. promotie van het Nederlandstalig aanbod / stimuleren toeleiding naar Nederlandstalige partners
2. bevorderen taalvaardigheidstraining/ondersteuning hoogstaand cursusaanbod NT2
3. deskundigheidsbevordering instructeurs, begeleiders en ondernemers
4. bevordering en ondersteuning van opleidingsinitiatieven of componenten
5. bevordering alternerend werken en leren.

Binnen het SIF werd het Doorstromingsprogramma-project op touw gezet. De bedoeling hiervan is om via een opleidingsprogramma de mensen in te zetten met het oog op latere tewerkstelling. Allochtonen vormen hierbij een belangrijke doelgroep. Daarnaast worden binnen het SIF nog andere opleidingsinitiatieven betoelaagd, bijvoorbeeld: Atelier Groot Eiland, het Energieteam en Nivo.

Tracé is een informatie- en promotiepunt dat werkzoekenden helpt bij het zoeken naar een geschikt opleidings- en tewerkstellingsinitiatief. Het werkt nauw samen met de BGDA en de VDAB en verwijst de werkzoekenden indien nodig door naar gespecialiseerde diensten. Allochtonen maken een belangrijk deel uit van het bereikte publiek van Tracé.

Welzijn

In de schoot van enkele werkingen voor kansarme jongeren werd een sociale dienst opgericht die als doel heeft jongeren te begeleiden. De diensten moeten trachten de jongeren hulp te bieden in hun zoektocht door de Brusselse instellingen.

OTA (Ondersteuningsteam Allochtonen) is een initiatief i.s.m. de provincie Vlaams Brabant dat aan het comité of instellingen binnen de Bijzondere Jeugdzorg begeleiding biedt bij bemiddeling.

Bovendien wordt speciale aandacht besteed aan de begeleiding en opvang van oudere migranten, bijvoorbeeld door het subsidiëren van de loonkost van de ouderenadviseur van de vzw Almanar.

Gezondheid

In dit beleidsdomein wordt emancipatie van allochtonen o.a. gestimuleerd via tewerkstelling in de gezondheidszorg. Zo subsidieert VGC het project 'Interculturele bemiddelaars in de gezondheidszorg' van de vzw Foyer. Ook ondersteunt de Vlaamse Gemeenschapscommissie het project van het Centrum Welzijnszorg Laken dat een platform biedt voor cultuur en geestelijke gezondheid en andere initiatieven.

In het kader van het LOGO (Lokaal Gezondheidsoverleg) worden de gezondheidsdoelen die zijn opgenomen in het implementatieplan ook omgezet in concrete acties naar allochtonen toe, bijvoorbeeld : het project "allochtonen en gezonde voeding, hoe laat je hen watertanden ?" waarin intermediairen uit de sector worden opgeleid in het geven van vormingssessies. Ook bij andere projecten worden telkens interculturele bemiddelaars betrokken.

Jeugd

Participatie en emancipatie van allochtone jongeren wordt ondersteund door subsidies aan Werkingen voor Kansarme Jongeren. Deze initiatieven hebben een eigen plaats gekregen binnen het jeugdwerkbeleidsplan naast andere jeugdwerkverenigingen. Binnen sommige van deze werkingen wordt naschoolse begeleiding georganiseerd. Ook via de ondersteuning van sportactiviteiten wil men de integratie en participatie van allochtone jongeren stimuleren en de sport promoten. Binnen het jeugdwerkbeleidsplan worden daarnaast ook de jeugdbewegingen gestimuleerd om allochtonen te bereiken.

Cultuur

Een aantal Brusselse gemeenschapscentra organiseren specifieke initiatieven voor allochtonen en worden hiervoor gesubsidieerd. Deze initiatieven hebben als doel de allochtonen de weg te laten vinden naar de centra en hen op die manier in contact te brengen met het algemene aanbod van de centra.

Het gezelschap Dito Dito dat door de VGC wordt gesubsidieerd vanuit het SIF en het beleidsdomein Cultuur, heeft bij de creatie van haar programma's specifieke aandacht voor de deelname van allochtonen, als uitvoerder en als toeschouwer.

Zelforganisaties

De eigen organisaties van allochtonen worden reeds geruime tijd ondersteund door de Vlaamse Gemeenschap. De ondersteuning gebeurde in eerste instantie vanuit de welzijnssector. In 1995 werd er door de Vlaamse Gemeenschap een nieuw decreet goedgekeurd voor verenigingen voor volksontwikkelingswerk. In dit decreet werden een aantal aangepaste maatregelen opgenomen, waardoor ook landelijke verenigingen van migranten erkend en gesubsidieerd konden worden.

In 1994 werd door de Vlaamse Gemeenschapscommissie een regeling goedgekeurd voor de ondersteuning van zelforganisaties met een lokale en/of hoofdstedelijke werking in het Brusselse hoofdstedelijk gewest. Ook hier gebeurde de ondersteuning in eerste instantie vanuit de welzijnssector. Naar analogie met de Vlaamse Gemeenschap werden de middelen die voorzien waren voor de zelforganisaties van migranten in 1997 overgeheveld naar Cultuur. In een overgangsfase werd het bestaande besluit overgenomen en geëvalueerd. Er werd vastgesteld dat de regelgeving geactualiseerd moest worden met erkenningsvoorwaarden die de realiteit van de allochtone gemeenschappen in een Brusselse context beter benaderen. Tevens bleek een professionele begeleiding van de lokale verenigingen in Brussel onontbeerlijk.

Op 4 juni 1999 keurde het College van de VGC een nieuw besluit goed voor de ondersteuning van zowel lokale en hoofdstedelijke verenigingen van allochtonen als hoofdstedelijke verbonden van allochtonen. Bij de opmaak van dit nieuwe besluit werd rekening gehouden met de eigenheid van de verenigingen naar werking en taalgebruik. Naast de eigenlijke doelstelling van het volksoontwikkelingswerk m.n. het zich wapenen tegen ingrijpende maatschappelijke ontwikkelingen, hebben de verenigingen van allochtonen een bijkomende belangrijke functie die erop gericht is om de eigen cultuur beter kenbaar te maken bij de Vlaamse gemeenschap te Brussel maar ook om ingeschakeld te worden in een globaal maatschappelijk netwerk. Het accent ligt niet bij integratie maar wel bij participatie.

Met dit voor ogen wordt van de verenigingen verwacht dat zij een samenwerking ontwikkelen met een door de Vlaamse Gemeenschapscommissie erkende vereniging, instelling of organisatie. In totaal worden er 19 lokale en hoofdstedelijk verenigingen erkend.

Naast de erkenning en subsidiëring van lokale en hoofdstedelijke verenigingen is ook een regeling voorzien voor de hoofdstedelijke verbonden van allochtonen. Deze drie hoofdstedelijke verbonden (FMDO, VOEM en de Latijns-Amerikaanse federatie) staan in voor de begeleiding en ondersteuning van de aangesloten lokale en hoofdstedelijke verenigingen in Brussel. Aangezien er in het Brusselse hoofdstedelijke gewest tal van kleinere gemeenschappen leven die niet kunnen rekenen op een ondersteuning door een verbond werd met het Intercultureel Centrum voor Migranten (ICCM) onder meer overeengekomen om bijzondere aandacht te schenken aan deze verenigingen.

In september 2000 werd door de beleidsverantwoordelijken Cultuur en Welzijn en Gezondheid van VGC het initiatief genomen tot inventarisatie van de problematieken waarmee zelforganisaties blijven te kampen hebben. Dit mondde uit in de oprichting van een gemengde ad hoc commissie terzake, samengesteld uit de vertegenwoordigers van de zelforganisaties en van de twee beleidsdomeinen van de VGC. Het is de bedoeling op korte termijn tot oplossingen te komen.

Samenlevingsinitiatieven

Het samenlevingsbeleid dat in Brussel wordt gevoerd, beoogt in eerste instantie het harmonieus samenleven in stad, buurt, wijk, straat van autochtone en allochtone stadsbewoners. In het kader hiervan subsidieert de VGC op basis van een omzendbrief en de verordening voor initiatieven die de integratie in de Vlaamse gemeenschap te Brussel bevorderen 'samenlevingsinitiatieven'. Deze initiatieven hebben tot doel een resultaatgerichte bijdrage te leveren aan het harmonieus samenleven in het Brusselse hoofdstedelijk gewest.

In 2000 werd aan 36 initiatieven een subsidie toegekend. De thema's die in deze projecten aan bod komen gaan van integratie, emancipatie en participatie over racismebestrijding en intergenerationeel werken tot interculturele communicatie. De initiatiefnemers zijn gemeenschapscentra, zelforganisaties, culturele organisaties en andere organisaties.

Sociaal Impulsfonds

Na het overgangsbeleidsplan 1996, werd het beleidsplan 1997-1999 uitgevoerd. 2000 was de start van het nieuwe beleidsplan van het Sociaal Impulsfonds, in uitvoering van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap. Dank zij een forse groei van de middelen kon een degelijk onderbouwd plan opgesteld worden dat voor de realisatie van een stedelijk impulsbeleid steunt op de volgende 4 peilers:

1. Uitbouwen en verbeteren van duurzame collectieve voorzieningen door:
 - de bestaande gemeenschapsvoorzieningen te verstevigen

- de uitbouw van een aantal nieuwe diensten of gemeenschapsvoorzieningen
 - het creëren van duurzame tewerkstelling en/of werkervaringsplaatsen
2. De onderwijskansen van doelgroep leerlingen en kansarme allochtone leerlingen verhogen door:
- de voorwaarden te scheppen voor een gedragen en volwaardig schoolopbouwwerk
 - de schoolinfrastructuur openstellen voor gemeenschapsactiviteiten
 - het sociale draagvlak van de school te vergroten
3. Initiatiefrecht, zelfredzaamheid en verbeelding van bewoners en stadsprojecten bevorderen door:
- het uitbouwen van formele en informele netwerken tussen Brusselaars
 - kleinschalige of zeer originele initiatieven met betrekking tot de leefbaarheid van de stad uit te lokken en te ondersteunen door efficiënte en toegankelijke steunmaatregelen
 - via sociaal-artistieke interventies de communicatie in en rond stadswerk te versterken
4. Globale programma's voor duurzame stadsontwikkeling versterken door:
- in minstens twee wijken een globaal wijkontwikkelingsprogramma (mee) te mobiliseren en bij te dragen in de realisatie
 - een grotere impact te geven aan concrete programma's van stadsvernieuwing en economische revitalisering van wijken
 - een kwaliteitsvolle sturing van het SIF-programma te garanderen via een aangepast SIF-instrumentarium.

Dit wordt geconcretiseerd via een actieplan. Hierin komen projecten waar ook allochtonen tot het doelpubliek behoren zeker aan bod.

Andere initiatieven

Verschillende initiatieven die tegemoet komen aan de noden van erkende vluchtelingen, asielzoekers mensen zonder papieren en woonwagenbewoners kregen voor hun werking of voor een specifiek project in 2000 een subsidie:

- vzw Steunpunt Mensen zonder Papieren voor haar werking in de regio Brussel
- Medisch Steunpunt Mensen zonder Papieren voor haar medische en paramedische zorgverlening aan hulpzoekers die geen sociale, medische en paramedische dienstverlening kunnen krijgen.
- vzw Vlaams Minderhedencentrum voor haar juridische dienstverlening en de sensibilisering m.b.t. de doelgroep kandidaat-vluchtelingen en erkende vluchtelingen
- vzw Vlaams Overleg Woonwagenwerk voor haar werking in Brussel
- vzw Regionaal Integratiecentrum Foyer voor de regularisatiecampagne
- vzw Pag-Asa voor de opvang en begeleiding van slachtoffers van internationale mensenhandel
- Mentor Escale voor de sociale en pedagogische begeleiding van minderjarige asielzoekers
- vzw Brussel Onthaal voor haar sociaal vertaalbureau

- vzw Link voor het project De Meeting
- vzw a Place to Live voor hun zomerkampen voor bewoners van het Klein Kasteeltje
- vzw Camelia voor hun zomerkamp

INLEIDING

Volgens het Vlaams Minderhedencentrum leven er in Vlaanderen ongeveer 750 woonwagengezinnen of 2.000 mensen permanent in een woonwagen. Voor woonwagenbewoners heeft de woonwagen een belangrijke emotionele waarde. Het is een uiting van de levensstijl van woonwagenbewoners. Op een woonwagenterrein zoeken ze vooral de familiale band op. De ondersteuning van de familie is noodzakelijk om te overleven. Woonwagenterreinen zijn gebouwd rond families.

Deze eigen invulling van wonen botst op de grenzen van onze samenleving waar het wonen in een (bakstenen) huis de norm is. Wonen geldt nochtans als één van de meest elementaire levensbehoeften van de mens. Artikel 23 van onze grondwet garandeert dan ook het recht op een behoorlijke huisvesting. Bovendien wordt de specifieke wooncultuur van de woonwagenbevolking internationaal erkend. Het minderhedenbeleid wil dan ook de nodige inspanningen leveren om deze mobiele woonvorm ook in Vlaanderen te erkennen en te ondersteunen.

Een volwaardige erkenning van deze woonvorm vormt het startpunt van een emancipatieproces voor deze doelgroep. Zonder deze erkenning blijven woonwagenbewoners in grote woononzekerheid leven en kan het noodzakelijke emancipatieproces niet op gang gebracht worden. Erkenning van deze woonvorm – hoe belangrijk ook – betekent echter geenszins het eindpunt van dit emancipatieproces. Woonwagenbewoners hebben daarnaast nog met tal van problemen van achterstand en achterstelling te maken die ook de nodige (beleids)aandacht vragen.

NAAR EEN STANDPLAATSENBELEID ?

Om woonwagenbewoners de noodzakelijke woonzekerheid te bieden in een kwalitatief goede omgeving, is het noodzakelijk dat het inplanten, inrichten en beheren van woonwagenterreinen doordacht en systematisch gebeurt. Woonwagenterreinen kunnen immers niet om het even waar aangelegd worden. Bovendien maakt het een verschil uit of het om een residentieel woonwagenterrein gaat, een doortrekkersterrein of een pleisterplaats. Elk type terrein heeft zijn eigen finaliteit wat zijn impact heeft op het beleid dat t.a.v. deze terreinen moet gevoerd worden.

Op 19 december 1998 keurde de Vlaamse regering het kader voor een standplaatsenbeleid, uitgewerkt door de Vlaamse Woonwagencommissie, principieel goed (zie Jaarrapport 1998 van ICEM, p. 135-143). Sindsdien is het wat windstil geworden rond dit dossier. De woonwagenbewoners konden even dromen maar ontdekten na verloop van tijd dat het misschien wel bij dromen zou blijven. Hopelijk krijgen ze ongelijk. Recent zijn er op kabinetsniveau intense gesprekken gestart om het wonen in een woonwagen als volwaardige woonvorm te erkennen en een plaats te geven binnen de Vlaamse Wooncode en om het standplaatsenbeleid vorm te geven. Deze beslissing kan de Woonwagencommissie een nieuw elan geven en de woonwagenbewoners toelaten om verder dromen. Alleen zal dit bitter weinig helpen wanneer ze deze zomervakantie - opnieuw - geconfronteerd worden met een totaal gebrek aan doortrekkersterreinen.

Als tussenoplossing, en in afwachting van volwaardige doortrekkersterreinen, worden de provincies en gemeenten jaarlijks via een omzendbrief van de Vlaamse minister bevoegd voor de bijstand aan personen aangespoord om pleisterplaatsen te voorzien waar doortrekkende woonwagenbewoners voor een beperkte periode van enkele weken met hun wagens kunnen staan.

Een positief signaal is dan weer dat de Vrederechter in Verviers op 30 juni 2000 de stad Verviers veroordeeld heeft omdat zij weigerden aan woonwagenbewoners een behoorlijke en aangepaste huisvesting te verschaffen op een geschikt terrein, op onderling overeengekomen voorwaarden, inzonderheid betreffende o.a. het gebruik, de inrichting, de deelname aan de kosten, de veiligheidsnormen.

De uitspraak kwam er nadat een aantal woonwagenbewoners die van een bedrijfsterrein verdreven werden de zaak aanhangig hadden gemaakt bij het gerecht en stelden bereid te zijn dit terrein te verlaten en te verhuizen naar een terrein dat de stad Verviers hen ter beschikking zou stellen, terwijl de stad aangaf gevoelig te zijn voor de situatie van woonwagenbewoners maar van mening was dat geen enkele verplichting haar oplegt een geschikt terrein ter beschikking te stellen om deze mensen op te vangen. Belangrijk aan deze uitspraak is dat een vrederechter de mening is toegedaan dat toepassing van artikel 23 van de grondwet (recht op het leiden van een menswaardig leven) inhoudt dat een gemeente waar woonwagengezinnen verblijven verplicht is voor hen een oplossing te vinden met respect voor hun waarden en levenskeuze.

Subsidiëring van woonwagenterreinen

Het belangrijkste instrument dat de Vlaamse overheid momenteel heeft om een standplaatsenbeleid te voeren is het subsidiëren van woonwagenterreinen. De subsidiëring van de verwerving, de inrichting en/of de uitbreiding van woonwagenterreinen gebeurde tot halfweg 2000 op basis van het besluit van de Vlaamse regering van 29 juni 1983 houdende de vaststelling van het bedrag en van de voorwaarden inzake betoelaging van verwerving, inrichting en uitbreiding van woonwagenterreinen (BS, 23 augustus 1983).

Eén van de opdrachten van de Vlaamse Woonwagencommissie, zoals beslist door de vorige Vlaamse regering op 19 december 1998, bestond erin het subsidiebesluit aan te passen rekening houdend met de reflecties, richtlijnen en berekeningen weergegeven in het Verslag van de Vlaamse Woonwagencommissie van 15 oktober 1998. Reeds in 1999 werd een voorstel van wijziging van het bestaande subsidiebesluit voorbereid, maar door de regeringswissel medio 1999 is de Woonwagencommissie tijdelijk niet meer samengekomen (zie jaarrapport 1999 van ICEM p. 171-172).

Op 12 mei 2000 werd het nieuwe subsidiebesluit, het besluit van de Vlaamse regering houdende de subsidiëring van de verwerving, inrichting, de renovatie en de uitbreiding van woonwagenterreinen voor woonwagenbewoners, door de Vlaamse Regering goedgekeurd (BS, 15 juni 2000). Dit besluit vormt de nieuwe wettelijke basis voor de subsidiëring van woonwagenterreinen.

Een belangrijke aanpassing betreft de uitbreiding van de begunstigden van de subsidie. In het oorspronkelijke subsidiebesluit van 29 juni 1983 kwamen enkel openbare besturen in aanmerking voor een subsidie voor de aankoop, inrichting of uitbreiding van woonwagenterreinen. In het nieuwe subsidiebesluit worden ook de Vlaamse Gemeenschapscommissie en de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij en de door haar erkende sociale huisvestingsmaatschappijen tot de mogelijke initiatiefnemers, en dus begunstigden van de subsidie, gerekend. Op die manier wordt het aanbod aan mogelijke terreinen uitgebreid en kan beter tegemoet gekomen worden aan de grote vraag naar erkende en kwalitatieve terreinen. Daarenboven kan de subsidie niet alleen verleend worden voor het verwerven, inrichten en uitbreiden van woonwagenterreinen, maar ook voor de

renovatie. Uit het onderzoek van Mens en Ruimte¹ bleek immers dat met het oog op het in stand houden van de kwaliteit van de woonwagenterreinen een degelijk onderhoud en desgevallend renovatie wenselijk is.

In het nieuwe subsidiebesluit werd het bedrag van de subsidie opnieuw vastgesteld op 90% van de kostprijs. Dit werd dus niet gewijzigd. Voor de berekeningswijze van de subsidie werden de regels inzake tussenkomst voor gesubsidieerde infrastructuur gebruikt.

In 2000 werd in totaal 45,2 miljoen BEF (1.120.478,73 euro) besteed voor de subsidiëring van woonwagenterreinen. Deze subsidiëring gebeurt vanuit programma 41.7 – basisallocatie 6301. Aanvragen voor subsidiëring in dit kader worden naast de afdeling Algemeen Welzijnsbeleid ook behandeld door de afdeling Gesubsidieerde infrastructuur. Voor het begrotingsjaar 2001 is 41,3 miljoen BEF (1.023.800,26 euro) voorzien.

Tabel 1: Overzicht van de subsidies 2000

Gemeente	Bestemming	Bedrag (BEF)	Bedrag (EUR)	Aantal standplaatsen
Maaseik	Bouw nieuwe dienstgebouwen	20.319.010	503.675	24
Wilrijk	Riolerings-en bestratingswerken	7.192.347	178.294	14
Leuven	Bouw sanitaire units	211.707	5.248	26
Maasmechelen	Infrastructuurwerken Nieuwbouw en renovatie dienstgebouw	12.850.657 4.513.048	318.559 111.876	26 (28 na renovatie)
Mechelen	Gasaansluiting	119.622	2.965	20
TOTAAL		45.206.391	1.120.637	110 (112 na renovatie)

Tabel 2: Overzicht van de gemeentelijke woonwagenterreinen en hun standplaatsen – toestand in september 2000

Gemeentelijke woonwagenterreinen		Aantal standplaatsen
Aalst	Zijpstraat	28
Aarschot	Gijmelhoekstraat	11
Antwerpen (Deurne)	Krijgsbaan	24
Antwerpen (Wilrijk)	Klaverbladdeef	14
As	Lanklaarsesteenweg	6
Bilzen	Vrankrijkstraat	2
Diest	Turnhoutsebaan	5
Genk	Horensberg	52
Gent	Vosmeers	12
Grobbendonk	Schmitzhove	10
Heist o/d Berg	Broekmansstraat	10
Hasselt	Crutzenstraat	18
Ham	Eikendreef	7
Herentals	St.-Janneke	16
Leuven	Dijledreef	26
Maaseik	Wurfeldermolenstraat	24
Maasmechelen	Forenzenweg	26

¹ Mens en Ruimte, Evaluatie van bestaande woonwagenterreinen en de evoluties in de woonvorm, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1997.

Mechelen	Grote Nieuwendijkstr.	20
Mortsel	Gasthuishoeve	8
Oud-Turnhout	Steenweg op Mol	26
Puurs	Lichterstraat	5
Rotselaar (Werchter)	Nieuwebaan	7
St.Jans Molenbeek	Nestelingenstraat	6
St. Katelijne Waver	Spoorweglaan	12
St.Truiden	Groenstraat	18
Wetteren	Zuiderdijk	15
TOTAAL		416

Bron: Vlaams Minderhedencentrum

WEINIG AANDACHT VANUIT DE SECTOREN

De woonwagenbevolking is en blijft een onbekende bevolkingsgroep, ook binnen het minderhedenbeleid. Enkele bescheiden initiatieven niet te na gesproken, hebben de onderscheiden sectoren nagenoeg geen aandacht voor deze minderheidsgroep. Dit heeft onder meer te maken met het feit dat deze bevolkingsgroep weinig redenen ziet om aan te knopen bij de sedentaire samenleving en daar ook weinig heil van verwacht. Sectoren zullen dan ook de klassieke paden moeten verlaten en een actief wervingsbeleid voeren willen zij ook deze minderheidsgroep beter bereiken. Hoe dit concreet moet is minder duidelijk. De nood aan visievorming over het ontwikkelen van een emancipatiebeleid naar deze doelgroep toe blijft nog steeds even actueel. Het Vlaams Minderhedencentrum kan hierbij, samen met de cellen woonwagenwerk, een belangrijke bijdrage leveren. Maar ook de overheid dient hier dringend haar verantwoordelijkheid op te nemen.

In drie scholen van het basisonderwijs wordt extra ondersteuning geboden voor kinderen van woonwagenbewoners. Twee projecten zijn behouden en bij één project is er een herlocalisatie geweest van de GVBS te Genk naar de Stedelijke basisschool te Heverlee. De ondersteuning bestaat per school uit twee extra voltijdse ambten en een werkingsbudget van 100.000-BEF (2.478,94 euro).

In 2000 startte Kind en Gezin binnen de preventieve zorgverlening een werkgroep woonwagenbewoners. Deze werkgroep probeert in eerste instantie een beter zicht te krijgen op de desbetreffende doelgroep dit met het oog op een betere dienstverlening. In deze werkgroep zetelen medewerkers van Kind en Gezin uit de verschillende regio's waar zich woonwagenterreinen bevinden. Er wordt hiervoor samengewerkt met onder meer het Vlaams Minderhedencentrum. Er wordt nagegaan of het zinvol kan zijn een studiedag te organiseren omtrent het werken met woonwagenbewoners. Op het terrein zelf wordt samenwerking nagestreefd rond de woonwagenterreinen. Daarnaast zetelt Kind en Gezin ook in de provinciale woonwagenwerkplatforms.

INLEIDING

Het emancipatiebeleid richt zich tenslotte ook naar personen die omwille van hun trekkend beroep met specifieke problemen te kampen hebben die een specifiek aandacht vergen vanwege de overheid. Met trekkende beroepsbevolking bedoelen we hier de binnenschippers, foorreizigers en circuslui.

Omdat er over deze bevolkingsgroep en inzonderheid over de foorreizigers en circuslui bijzonder weinig geweten is, heeft ICEM in samenwerking met de afdeling Algemeen Welzijnsbeleid in 2000 het initiatief genomen een algemeen verkennend onderzoek te laten verrichten naar de leefwereld van de trekkende beroepsbevolking. De geringe voorkennis en de beperkte toegankelijkheid van deze groepen – onder meer omwille van de gesloten werelden waarin deze minderheden zich ten aanzien van 'buitenstaanders' bewegen zijn zij moeilijker bereikbaar en bevraagbaar - maken dat het onderzoek eerder exploratief is. Het onderzoek werd uitgevoerd door UFSIA, vakgroep OASes¹

Trekkende beroepsbevolking en sociale uitsluiting

De trekkende beroepsbevolking, het woord zegt het zelf, is mobiel. Dit mobiel zijn heeft betrekking op zowel het beroep als het wonen in een mobiele woning. Belangrijk hierbij is dat deze mobiele woning meteen ook de gezinswoning is. Spreken over binnenschippers, foorreizigers en circuslui is vaak meteen ook spreken over hun gezinnen.

Daar trekkende beroepsgroepen tot de doelgroepen van het minderhedenbeleid behoren, is in het onderzoek aandacht besteed aan de vraag of trekkende beroepsgroepen te maken hebben met sociale uitsluiting. De eerste vraag die voorlag was om na te gaan of trekkende beroepsgroepen een eigen socio-culturele identiteit, een eigen cultuurpatroon hebben. De tweede vraag was in welke mate en op welke wijze (subgroepen binnen) de trekkende beroepsgroepen over de nodige middelen en mogelijkheden beschikken om hun eigen cultuurpatroon te realiseren.

FOORREIZIGERS

Over foorreizigers zijn bijzonder weinig gegevens beschikbaar. Dit heeft o.m. te maken met het feit dat foorreiziger geen erkend beroep is en dat men een handelsregister aanvraagt als 'zelfstandige'. Onderstaande tabel geeft een beeld van het aantal foorreizigers die bij hun inschrijving in het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ) als foorreiziger is ingeschreven. Daar niet alle foorreizigers zich als dusdanig kenbaar maken, moeten de cijfers met de nodige omzichtigheid gehanteerd worden.

¹ Steenssens, K. & Vermeire, K., Algemeen verkennend en kwalitatief onderzoek naar de leefwereld van de trekkende beroepsbevolking in het kader van het Vlaams minderhedenbeleid, UFSIA, OASes, Antwerpen, 2000.

Tabel.: Aantal personen als foorreiziger ingeschreven bij het RSVZ per gewest in 1999

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Gewest	Totaal
Man	499	332	70	901
Vrouw	159	106	20	285
Totaal	658	438	90	1.186

Uit bovenstaande gegevens blijkt dat er in 1999 in België in totaal 1.186 foorreizigers waren, voor 3/4 mannen en voor 3/5 Vlamingen. Bevoorrechte getuigen schatten het aantal Belgische foorreizigersfamilies op 2.000 à 2.300 waarvan 3/4 Vlamingen.

Voor de meeste foorreizigers is het foorberoep het **hoofdberoep**. Volgens de RSVZ-gegevens oefent 83 % van de als foorreiziger geregistreerde zelfstandigen het beroep uit als hoofdberoep, 9 % in bijberoep. 7 % is ook nog na hun pensioen actief als foorreiziger.

Het bedrijf van de foorreiziger is een **familiebedrijf**. Het hele gezin werkt mee, veelal bijgestaan door de gepensioneerde grootouders. Pas in tweede instantie werven foorreizigers 'extern' personeel aan. De nood aan dit personeel is afhankelijk van het aantal attracties en het soort attractie(s) dat wordt uitgebaat. Extern personeel blijkt nog maar moeilijk te vinden te zijn.

Voor veruit de meeste foorreizigers is werken op de kermis **seizoensgebonden** arbeid. Het kermisseizoen vangt aan in de periode januari – februari en loopt af in de periode oktober – november. Bovendien is er een jaarlijks weerkerend verloop in de toe- en afname van de globale bedrijvigheid. Een eerste kleine piek tekent zich af rond karnaval, nadien neemt de globale activiteit geleidelijk toe met als grootste piek de maanden juni-juli om daarna geleidelijk terug af te nemen. De foorreizigers hebben diverse beroepskosten en -investeringen zoals bv. de attractie(s) en het vervoer ervan, de toer, standplaatsgelden, terreinkosten, aansluitingskosten en diverse personeelskosten.

Trekpatronen

In de trekpatronen van de foorreizigers stelt men ideaaltypisch de volgende tweedeling vast: de kleine toer en de grote toer. Een **kleine toer** is een trekpatroon dat zich aftekent tussen gemeenten in één lokale regio en dat gekenmerkt wordt door deelname aan de kermissen van de soms kleine (deel) gemeenten en wijken in de regio en eventueel ook aan de kermis van een grotere gemeente in de regio. Een **grote toer** is het trekpatroon dat zich aftekent tussen (middel)grote steden en dat gekenmerkt wordt door deelname aan de kermissen van deze steden. In het type kleine toer kan nog een onderscheid worden gemaakt tussen de 'de kleine toer' en de 'tussentoer' en in het type 'grote toer' tussen 'de grote toer' en 'de supertoer'. 75 à 80 % van de foorreizigers volgen een kleine of een tussentoer en een 20 à 25 % een grote of supertoer.

De geografische reikwijdte van het trekpatroon is omgekeerd evenredig met de arbeidsmobiliteit, hoe groter de geografische reikwijdte van het trekpatroon, hoe kleiner de arbeidsmobiliteit. Dit heeft te maken met de duurtijd van de kermissen die in de verschillende types van trekpatronen opgenomen.

Naast een verband tussen de geografische reikwijdte van het trekpatroon en de arbeidsmobiliteit stelt men ook een verband vast tussen deze beide factoren en de woonmobiliteit. Hoe groter de geografische reikwijdte van het trekpatroon, hoe groter de kans op een grotere woonmobiliteit. Dit heeft te maken met de af te leggen afstand tussen de verschillende werkplaatsen en de vaste woonplek.

Over het algemeen genomen, vertonen de trekpatronen van de foorreizigers een grote stabiliteit. Ten eerste houden foorreizigers gedurende hun beroepsactieve periode meestal hetzelfde type van trekpatroon aan. Ten tweede zijn een groot aantal van de hierin opgenomen kermissen altijd dezelfde kermissen die zich bovendien in een zelfde chronologische volgorde aandienen.

De gemeente als centrale actor

De gemeenten beïnvloeden in belangrijke mate en op rechtstreekse wijze de markt- en werksituatie van foorreizigers. Zij bepalen of en zo ja, onder welke voorwaarden, er op hun grondgebied een of meerdere kermissen worden ingericht. Ten eerste bepalen de gemeenten de 'procedurele' aspecten: data, duur en ligging van de kermis(sen), de wijze van aanbesteding, de hoogte van de standplaatsgelden, veiligheidsvoorschriften, toegelaten aankomst-, installatie- en vertrektijden van de foorreizigers en plaatsing van de woonwagens. Ten tweede bepalen de gemeenten de meer inhoudelijke aspecten: het soort attracties, de mate waarin de aanwezigheid van gelijkaardige attracties wordt getolereerd, de mate waarin jaarlijks nieuwe attracties wordt verlangd en de organisatie van randactiviteiten.

Ook onrechtstreeks beïnvloeden de gemeenten de arbeidsomstandigheden van foorreizigers. Het gaat hier om beleidsmaatregelen die veelal te maken hebben met ruimtelijke ordening en verkeer – bijvoorbeeld het heraanleggen van pleinen en straten – maar ook gevolgen hebben voor de inrichting van de kermis.

Het gemeentelijk kermissenbeleid verloopt via de plaatsmeester voor kermis(sen), de bevoegde schepen en de burgemeester. De plaatsmeester is de gemeentelijke ambtenaar die fungeert als rechtstreekse contactpersoon voor de foorreizigers. In samenwerking met de relevante gemeentelijke diensten stelt hij het kermisplan op. De functie van plaatsmeester heeft vaak zowel betrekking op de gemeentelijke kermissen als op de gemeentelijke markten. De betrokkenheid van de bevoegde schepen en de burgemeester heeft te maken met hun beslissingsbevoegdheid in het college van burgemeester en schepenen aangaande het kermisbeleid in de gemeente.

Naast de gemeenten spelen de beroepsverbonden van de foorreizigers een belangrijke rol. In België zijn er momenteel vier beroepsverbonden waarvan drie in Vlaanderen. Hun onderhandelings- en bemiddelingsactiviteiten situeren zich vooral op het gemeentelijk niveau, maar als tegenwicht voor de macht van de gemeenten, blijft de macht van de beroepsverbonden beperkt. Hun rol als informatiekanal naar de leden toe is minstens even groot, zoniet groter.

Sociaal netwerk van en onderlinge solidariteit bij foorreizigers

Foorreizigers hebben geregeld rechtstreekse onderlinge contacten zowel professioneel als in de vrije tijd. De frequentie van die contacten hangt samen met de aard van het trekpatroon. Bovendien is vrijwel iedereen lid van één (of meerdere) van de vier beroepsverbonden van foorreizigers.

Ook de woonsituatie kan aanleiding geven tot regelmatig contact. Foorreizigers die vooral het trekpatroon van de grote toer volgen, opteren er voor om in hun woonwagen op of in de nabijheid van de bezochte kermissen te wonen. Bijgevolg zijn deze foorreizigers regelmatig, frequent en

telkens gedurende meerdere weken elkaars burens. Ook foorreizigers die als vaste woonplaats een collectief woonwagenterrein of aan elkaar palende privé-woonwagenterreinen hebben, ontmoeten elkaar geregeld. Voor zover kon nagegaan is er momenteel een collectief woonwagenterrein in Sint-Truiden, Eisden (Maasmechelen) en in Wommelgem en één reeks aan elkaar palende privé woonwagenterreinen in Wondelgem (Gent). Of dit de enige terreinen zijn waar foorreizigers wonen, konden de onderzoekers niet achterhalen.

Het overgrote deel van de kinderen van foorreizigers hebben heel regelmatig en frequent onderling sociaal contact. Dit heeft zowel met hun schoolsituatie te maken als met hun verblijf op de kermissen tijdens de weekends. Kinderen die naar een doelgroepgericht internaat gaan, hebben bijna uitsluitend onderlinge contacten met kinderen van foorreizigers. Opvallend hierbij is dat de groepen van kermiskinderen en schipperskinderen duidelijk twee aparte groepen vormen. Veruit de meeste ouders die een grote toer volgen opteren voor hun leerplichtige kinderen voor een internaat. Maar ook van de andere foorreizigerskinderen gaat een aantal naar deze internaten. Enkel in West-Vlaanderen zouden er beduidend minder kinderen op internaat gaan. Ook buiten de school om ontmoeten zowel de kinderen die op internaat zitten als de meeste andere foorreizigerskinderen elkaar regelmatig doordat hun ouders hen in het weekend meenemen naar de kermis.

Het sterke onderling sociaal netwerk van foorreizigers gaat gepaard met een grote onderlinge solidariteit als beroepsgroep. Elk afzonderlijk zijn foorreizigers zelfstandigen die elkaar in de meest onmiddellijke nabijheid fel beconcurreren, maar bij economische aangelegenheden die de hele groep aanbelangen vormen zij al even fel één solidair front.

Naast de solidariteit op basis van gedeelde economische belangen is er ook de solidariteit door emotionele en soms ook materiële steun bij ingrijpende momenten van voor- en tegenspoed. Bij kerkelijke rituelen, vooral bij de huwelijks- en begrafenisrituelen, zijn foorreizigers massaal aanwezig.

De scheidingslijn die door de onderlinge solidariteit automatisch wordt getrokken tussen de 'wij'- en de 'zij'- groep is bij de foorreizigers dubbel. Ten eerste stelt men een scheidingslijn vast ten aanzien van de meerderheid van de samenleving. Ten tweede stelt men een scheidingslijn vast ten aanzien van een andere minderheid: de zigeuners-voyageurs. Opvallend hierbij is dat de foorreizigers de differentiatie t.a.v. de meerderheid van de samenleving eerder als een relatie van gelijkwaardige nevenschikking willen beschouwen, terwijl ze de differentiatie t.a.v. zigeuners – voyageurs eerder als een relatie van boven- en onderschikking zien.

Een keerzijde van de onderlinge solidariteit van de 'wij'-groep van foorreizigers is dat foorreizigers vanuit de sedentaire meerderheid gezien wordt als een 'zij'-groep en dat deze differentiatie gepaard gaat met stigmatisering omwille van de woonmobiliteit van foorreizigers. Deze stigmatisering is voor hen des te erger indien ze hierbij geassocieerd worden met de zigeuners – voyageurs. Deze stigmatisering gekoppeld aan het feit dat de aantrekkelijkheid van de attracties een belangrijke rol speelt in de verkoopbaarheid ervan en dus in de economische redzaamheid van de foorreizigers, maakt dat foorreizigers veel belang hechten aan het eigen uiterlijk en uiterlijkheden.

Intrede in en uittrede uit het beroep

Doordat de kinderen van foorreizigers al op jonge leeftijd door hun ouders worden meegenomen naar de kermis en vanaf hun middelbare schoolleeftijd ook mee in het kermisbedrijf worden ingeschakeld, groeien zij als het ware op in het beroep. Het beroep van foorreiziger wordt m.a.w. van generatie op generatie overgedragen.

Bovendien bestaat de groep van foorreizigers nog steeds, zij het minder dan vroeger, grotendeels uit een beperkt aantal familiegroepen. Dit alles maakt dat de wereld van de foorreiziger bijna automatisch gesloten blijft voor potentiële intreders. De status van volwaardig foorreiziger zal men trouwens pas ten vroegste aan de tweede generatie foorreizigers toeschrijven.

Intreden van buiten de beroepsgroep doet men vooral als partner. Twee vaststellingen hierbij: het zijn vooral meisjes die introuwen en introuwen gebeurt beduidend minder in de groep foorreizigers die geheel of hoofdzakelijk de grote toer volgen. Op de intreders weegt een sterke groepsdruk om te conformeren aan het eigen gedrags- en cultuurpatroon van de foorreiziger. Men kan ook als volledige nieuwkomer in het beroep intreden maar omwille van de heersende concurrentie zal deze intrede nog moeilijker verlopen. Vastgesteld werd ook dat houding van foorreizigers t.a.v. nieuwkomers regionale verschillen vertoont.

Naast de intreders, zijn er ook de herintreders. Het gaat hier om kinderen van foorreizigers die besloten hebben het beroep niet verder te zetten maar na verloop van enkele jaren herintreden. Een minderheid treedt definitief uit. Over deze minderheid is weinig geweten. Omwille van het vergroeid zijn met het beroep blijkt het uittreden wel een moeizaam proces te zijn. Bovendien blijven de meeste uittreders als zelfstandige actief. Belangrijk hierbij is dat deze minderheid – ingevolge de algemeen verslechterende economische situatie en de zware arbeidsomstandigheden in het foorreizigersberoep – stilaan lijkt toe te nemen en dat hierbij ook meer wordt overgestapt naar een job als arbeider. Een groot deel van deze uittreders blijkt toch nog op het foorreizigersberoep betrokken door voor of na hun dagtaak en in het weekend nog mee te helpen op de kermis.

Toenemende armoede bij foorreizigers

Als commercieel product is de kermis een luxeproduct in de sector van het amusement en de vrijetijdsbesteding. Het beschikbaar budget van het cliënteel is het inkomen van foorreizigers. Vastgesteld wordt dat het beschikbaar budget van het kermiscliënteel – en daarmee ook het inkomen van de foorreizigers – de laatste jaren daalt. Dit heeft te maken met het feit dat amusements- en luxeproducten een marginale en kwetsbare plaats innemen in het consumptiebudget. Ten tweede is de concurrentie in de amusement en vrijetijdssector sterk toegenomen en bijgevolg het beschikbare budget voor kermisbezoek gedaald. Het kermisbezoek heeft weliswaar zijn eigen troeven – een gemotiveerde en persoonlijke service van een zelfstandige en het kermisbezoek als familiaal en sociaal gebeuren – maar deze troeven komen onder druk te staan. Hierdoor komen heel wat foorreizigers in een kwetsbare maatschappelijke positie terecht.

Naast deze algemene evoluties is er ook het gegeven dat – vooral in de kleinere gemeenten – het aantal beschikbare plaatsen voor attracties vermindert door het gemeentelijk beleid op het vlak van verkeer en ruimtelijke ordening. Ten tweede – en dit vooral in de grotere gemeenten – zien foorreizigers vaak hun kosten stijgen door een verhoging van het standplaatsgeld en toenemende kosten voor aansluitingen en nutsvoorzieningen. Sommige foorreizigers zien zich tegelijkertijd met beide aspecten – stijgen van de kosten en dalen van de inkomsten - geconfronteerd. Dit alles leidt tot een felle onderlinge concurrentiestrijd.

Uit het onderzoek blijkt dat minstens 50 % van de beroepsactieve foorreizigers te kampen hebben met financiële armoede gedurende de winterstop. Deze armoede houdt geen verband met het aantal of de grootte van de attracties of het trekpatroon van de foorreizigers en moet eerder beschouwd als een indicator van de algemeen economisch kwetsbare positie van foorreizigers. Het beperken van de kosten voor het onderhoud van het materiaal, het verhogen van het inkomen door extra arbeid te presteren, het in tijd beperken van de winterstop en het gebruik maken van kaskredieten zijn de

belangrijkste strategieën om deze armoede te bestrijden. Pas in laatste instantie doet men beroep op een sociaal netwerk om financieel moeilijke periodes te overbruggen. Verder blijkt ook dat er een groep van foorreizigers is die in permanente (financiële) armoede verkeert. Binnen deze groep van verarmde foorreizigers kunnen drie subgroepen onderscheiden: (eerste generatie) verarmde foorreizigers, actieve foorreizigers die intergenerationeel arm zijn en gepensioneerde foorreizigers. Bij de twee eerste subgroepen werd een samenhang vastgesteld met het trekpatroon in die zin dat vooral foorreizigers met een kleine toer als gevolgd trekpatroon met permanente armoede te kampen hebben.

Wat de groep van (eerste generatie) verarmde foorreizigers betreft, werd vastgesteld dat deze verarming een definitief karakter blijkt te hebben en in stand wordt gehouden door leden van de omringende groep van foorreizigers en dat er hierdoor binnen de wereld van foorreizigers een 'wij' en een 'zij'-groep ontstaat. Wat specifiek de subgroep van intergenerationeel arme foorreizigers betreft, wijzen de onderzoeksgegevens er op dat het hier gaat om een groep van foorreizigers die door langdurige armoede dicht bij de 'voyageurscultuur' is komen te staan. Bij de groep van gepensioneerde foorreizigers tenslotte zou het gaan om een aanzienlijke subgroep onder de gepensioneerde foorreizigers die het met hun zelfstandigenpensioen voortdurend, maar zeker in de winterperiode, erg moeilijk hebben.

Deze vormen van armoede worden bovendien doorkruist door een vorm van regionale armoede. De meeste vormen van armoede treden weliswaar overal op, maar zijn het scherpst merkbaar in Limburg.

Sociale uitsluiting ingevolge de flexibiliteit en mobiliteit van het trekkend beroep

Het verhaal van het foorreizigersberoep is niet alleen een financieel verhaal. Het is ook een verhaal van flexibiliteit en afscherming van de maatschappij. Het beroep van foorreiziger vereist sowieso een grote flexibiliteit, zij het een flexibiliteit die als zelfstandige deels zelf te bepalen is. Het onderzoek geeft aan dat net deze relatieve vrijheid voor foorreizigers een arbeidsomstandigheid is die sterk opweegt tegen het zware en onregelmatige werk, in die zin zelfs dat het de belangrijkste reden zou zijn waarom veel uittrekders terugkeren naar het beroep.

Bovendien kennen foorreizigers veelal een grote arbeids- en woonmobiliteit waardoor zij zich vaak niet kunnen of willen conformeren aan de regelcultuur, de geldende regels en afspraken in de sedentaire samenleving. Deze flexibiliteit en de gevolgen ervan hebben voor gevolg dat foorreizigers zich afschermen van de omringende samenleving. Anderzijds valt er minder en minder te ontkomen aan de regelcultuur van de omringende samenleving (o.a. verscherpte controle op illegale tewerkstelling en domiciliëring, sterkere financiële controle) zodat ze meer en meer vastlopen in de regelcultuur.

Het verhaal van het foorreizigersberoep is bovendien een gevarieerd en gedifferentieerd mobiel verhaal. Een aantal foorreizigers beschikken enkel over een mobiele woning maar niet over een vaste standplaats. Zij verblijven dan ook gedurende langere of kortere tijd illegaal op een standplaats of op het terrein van familie, meestal de ouders. Op illegale plaatsen zijn geen nutsvoorzieningen en is er geen plaats voor de stalling en het onderhoud van de attracties. Bij de ouders moet er in elk geval aan zelfstandigheid ingeboet. Een standplaats op een collectief woonwagenterrein biedt door het beheer van de betrokken gemeenten of vereniging meer kans op comfort en nutsvoorzieningen en (in vergelijking met het verblijf op een terrein bij de ouders) meer zelfstandigheid. Het ideaal is een eigen privé-terrein, maar omwille van de beperkte financiële middelen en beschikbare gronden is dit ideaal voor velen onbereikbaar.

Opvallend is ook dat een toenemend deel van de jonge generatie foorreizigers onder druk van de veranderende markt- en werksituatie opteren voor een vaste woning, zij het dat dit voor foorreizigers die de grote toer doen een niet erg reële optie is. Een ander deel van de jongere generatie blijkt het wonen in een woonwagen verkiezen.

Onderwijs en welzijn

Algemeen kan men stellen dat het onderwijs omwille van de toenemende (noodzaak van) professionalisering van het beroep van foorreiziger en omwille van de 'gedwongen' uittrede omwille van kwetsbare maatschappelijke positie van het beroep zowel voor een toekomst in als voor een toekomst buiten het foorreizigersberoep een belangrijke rol speelt.

Tegelijkertijd spelen een aantal factoren waardoor kinderen van foorreizigers met een achterstand aan hun schoolcarrière beginnen en waardoor hun achterstelling tijdens hun schoolcarrière nog vergroot in plaats van verkleint. De deelname aan het kleuteronderwijs vindt nog steeds moeilijk ingang, er wordt veelal weinig belang gehecht aan algemeen vormend onderwijs en het voortgezet onderwijs vindt maar weinig ingang onder foorreizigers. Anderzijds is er een groeiende groep van foorreizigers die wel het belang van een brede algemene opleiding en voldoende economische bagage onderkent.

De leefwereld van foorreizigers, hun eigen cultuurpatroon heeft ook een belangrijke weerslag op het sociaal netwerk van foorreizigers. Het is een factor die de voorkeur voor en /of de betekenis van bepaalde vormen van hulp en het afweren van andere vormen van hulp bepaalt.

Omwille van hun overlevingscultuur werken foorreizigers in eerste instantie zoveel mogelijk zelf, dit is met het eigen familiebedrijf, oplossingen uit. Bovendien verkiezen zij om problemen in de groep van foorreizigers onderling op te lossen vooraleer er buitenstaanders bij te betrekken.

Voor hulp bij beroepsaangelegenheden wordt wel een beroep gedaan op 'buitenstaanders' maar aan deze relaties hechten ze enkel een utilitaire betekenis. Verder worden een aantal ondersteunende relaties die vroeger een informeel karakter hadden door de toenemende professionalisering van het foorreizigersberoep meer en meer vervangen door formele relaties met bijvoorbeeld boekhouders, advocaten en het aangaan van kaskredieten en leasings via financiële instellingen. De beroepsverbonden spelen een rol als bemiddelaar ten aanzien van de gemeente en als belangrijk informatiekanal en helpen ook nog steeds een aantal (gepensioneerde en actieve) foorreizigers op administratief vlak.

Onderlinge materiële steun heeft vooral en bijna uitsluitend betrekking op hulp bij tegenspoed, met name ongevallen en voorzover de betrokkene geen persoonlijke schuld treft. Bij meer permanente behoefte wordt er geen of slechts occasioneel onderling hulp verleend. Wie zichzelf niet (meer) kan behelpen moet zich in de eerste plaats redden met de eigen familie en, indien dit onmogelijk is, een beroep doen op het OCMW. Opvallend hierbij is de vaststelling dat de hulp vanwege eigen familie zo goed als uitsluitend betrekking heeft op de hulp tussen ouders en kinderen en niet tussen andere familieleden zoals broers en zussen.

De hulp tussen ouders en kinderen is als het ware een wederzijdse verplichting en kan zeer omvangrijk zijn. Opgemerkt dient wel dat deze sterk gewaardeerde hulpverleningssituatie door de toenemende verslechtering van de economische positie van foorreizigers onder druk komt te staan.

Foorreizigers die geen beroep kunnen doen op familie, kunnen bij het OCMW terecht. De steun van het OCMW kan bestaan uit rechtstreekse financiële hulp maar ook uit bemiddeling bij gemeentebesturen om de betrokken foorreiziger een standplaats op de kermis te geven. Deze laatste

vorm van steun zou de laatste jaren toenemen. Opvallend is dat het OCMW de enige hulpverlenende instantie is die een groeiend en substantieel deel van de foorreizigers schijnt te kennen en waarop een groeiend en substantieel deel van de foorreizigers een beroep doet. Toch doen lang niet alle behoeftige foorreizigers beroep op het OCMW.

Foorreizigers doen weinig of geen beroep op algemene welzijns- en hulpverleningsinstellingen. Dit heeft vooreerst te maken met een gebrek aan informatie. Het heeft ook te maken met het zelfredzaamheidsprincipe waardoor 'fierheid' een drempel wordt en met het zich afschermen van de regelcultuur die ook deze organisaties kenmerkt. Foorreizigers lopen hierop vast. Willen deze organisaties beter toegankelijk worden voor foorreizigers dan zullen zij meer oog moeten hebben voor diversiteit en inspanningen moeten leveren om kennis te maken met de leefwereld van foorreizigers.

CIRCUSMEDEWERKERS

Voor het seizoen van culturele manifestaties dat loopt van 1 september 2000 t.e.m. 31 oktober 2001 zijn er in Vlaanderen zeven circussen erkend: Circus Ronaldo, Theatercircus Magic, Circus Rose-Marie Malter, Wiener Circus, Circus Picolini, Circus Monelly en Circus Pauwels. Deze erkenning houdt in dat de Vlaamse Gemeenschap aan een aantal door haar erkende organisaties een financiële participatie verleent tot 65 % en in sommige gevallen 75 % van de uitkoopsom die deze organisaties overeenkomen met een circus. Daarnaast is er nog een achtste niet erkend Vlaams circus, met name Great Belgium, uitgebaat door een gehuwd echtpaar.

Een exact cijfer geven over het aantal circusmedewerkers (uitbaters en artiesten samen) betrokken bij de zeven erkende circussen is niet mogelijk. Geschat wordt dat er, wat de uitbatersfamilies betreft, ongeveer 26 volwassenen en 14 ongehuwde kinderen jonger dan 21 jaar zijn.

Circusmedewerkers komen in aanmerking voor het **statuut van artiest** maar op dit statuut is kritiek met name op het gebrek aan keuze tussen het zich vestigen als zelfstandige of het in dienst gaan als loontrekkende.

Het circusbedrijf is in de eerste plaats een **familiebedrijf** maar daarnaast hebben de meeste circussen ieder seizoen ook een aantal – vrijwel uitsluitend buitenlandse - **artiesten in dienst**. Dit aantal loopt bij de grootste circussen (Rose-Marie Malter, Wiener, Monelly, Pauwels) soms op tot 20 à 40 artiesten. Het verkrijgen van vergunningen voor deze artiesten verloopt niet altijd eenvoudig. Gezien de overwegend seizoensgebonden arbeid worden de artiesten doorgaans slechts voor (zeer) tijdelijke duur aangeworven en hebben zij geen vast loon.

Net zoals bij de foorreizigers is de **gemeente** de belangrijkste centrale actor in het werkveld van de circussen. De gemeente bepaalt hoeveel circusvoorstellingen er mogen zijn, welke circussen hiervoor toelating krijgen en welke kosten er zullen aangerekend worden. In het belang van het circusgebeuren pleiten de circusuitbaters er voor om circusvoorstellingen in tijd niet te dicht bij elkaar te plannen.

Trekpatronen

Het aantal Vlaamse circussen is te klein om types van trekpatronen te onderscheiden. Wel stelt men vast dat het trekpatroon van Circus Ronaldo erg verschilt van het trekpatroon van de andere circussen. Dit verschil heeft te maken met de algemene uitzonderingspositie die Circus Ronaldo inneemt, een uitzonderingspositie die te maken heeft met het programma dat dit circus brengt enerzijds en met de doorgedreven professionalisering van het management van dit circus anderzijds.

Vanaf begin april tot eind oktober trekt Circus Ronaldo bijna uitsluitend in het (vaak verre) buitenland rond terwijl het in november en december in België rondtoert. Het trekpatroon van de andere circussen situeert zich hoofdzakelijk binnen de Belgische grenzen en soms hoofdzakelijk binnen de Vlaamse grenzen.

In vergelijking met de foorreizigers is het trekpatroon van de circusmedewerkers veel minder stabiel. Ten eerste liggen de data waarop gemeenten circusvoorstellingen op hun grondgebied toelaten veel minder vast dan de data waarop zij kermissen inrichten. Ten tweede weten de Vlaamse circussen zich veel minder verzekerd van een 'vaste plaats' in de verschillende gemeenten. Ieder jaar opnieuw moeten de circussen de gemeenten aanschrijven met een verzoek tot toelating voor een voorstelling op hun grondgebied. Door de grote concurrentie vanwege buitenlandse ('piraten')circussen in combinatie met het beperkt aantal toelatingen vanwege de gemeenten, is de onzekerheid over een toelating voor hen ieder jaar opnieuw erg groot.

Sociaal netwerk van en onderlinge solidariteit bij circusmedewerkers

Door het geringe aantal circussen hebben alle uitbatersfamilies van de Vlaamse circussen frequent en regelmatig met elkaar contact hebben. Bovendien is de onderlinge solidariteit bij de uitbatersfamilies vergelijkbaar met de onderlinge solidariteit die men vaststelt bij foorreizigersfamilies. Het gaat hier om onderlinge solidariteit op basis van gedeelde economische belangen en solidariteit door emotionele en soms ook materiële steun bij ingrijpende momenten van voor- en tegenspoed. Ook de manier waarop er door de onderlinge solidariteit scheidingslijnen worden getrokken tussen de 'wij'- en 'zij'-groepen is vergelijkbaar zoals bij de groep van foorreizigers. Deze scheidingslijnen lopen tussen de 'wij'-groep en enerzijds de meerderheid van de samenleving, anderzijds de minderheid van zigeuners. Ook hier is er sprake van een negatieve waardering van zigeuners.

Intrede- en uittrede uit het beroep van circusartiest en circusuitbater

De circuswereld kent een grote intrede van 'buitenstaanders' in het beroep van circusartiest . De meeste circussen doen immers geregeld beroep op (buitenlandse) artiesten. De intrede als circusuitbater daarentegen is vergelijkbaar met de intrede in het foorreizigersberoep. Onder meer omwille van de geslotenheid van de circuswereld en het niet vertrouwd zijn met de harde levensomstandigheden is het als buitenstaander moeilijk om in het beroep van circusuitbater in te treden.

Wat de uittrede betreft, stelt men vast dat circusuitbaters net als foorreizigers vaak tot op hoge leeftijd op het beroep betrokken blijven. Bij circusartiesten daarentegen speelt de leeftijd wel degelijk een rol. Omdat de circus'glitter' en -'show' om commercieel te zijn geen oudere artiesten 'verdraagt', zijn de meeste circusartiesten 'gedwongen' om al op jonge leeftijd uit hun beroep uit te treden. Vaak blijven deze ex-circusartiesten wel op een arbeidsmobiel beroep betrokken. Andere circusartiesten die er wel in slagen hun beroep langer uit te oefenen, 'verdwijnen' daarna regelmatig in armoede.

Het circusberoep onder druk

De leefwereld van circusuitbaters is sterk vergelijkbaar met die van de foorreizigers, evenals de economische ontstaans- en ontwikkelingsgronden van deze leefwereld. Ook hier gaat het om het geënt zijn op een amusements- en luxeproduct in de sector van de vrijetijdsbesteding, de scherpe interne concurrentie en de combinatie van arbeids- en woonmobiliteit. De sociale uitsluiting waarmee

circusmedewerkers te kampen hebben komt dan ook in grote mate overeen met die van de foorreizigers. Alleen worden deze processen en toestanden bij bijna alle circussen vastgesteld.

De toenemende concurrentie in de vrijetijdsector en de nog verscherpte concurrentie binnen de eigen beroepsgroep vooral met buitenlandse circussen maken dat de meeste circusuitbaters het financieel moeilijk hebben. De concurrentie met buitenlandse circussen is bovendien soms ook oneerlijke concurrentie van zogenaamde 'piraten', hetzij malafide circussen, hetzij oneigenlijke circussen van zigeuners die eerder als dekmantel voor (illegale) leurderspraktijken dienen. In een aantal gemeenten spelen de circusuitbaters hun plaats kwijt aan deze piraten. Bovendien hebben de vaak ondermaatse programma's van deze piraten tot gevolg dat het circuspubliek afhaakt en met hen ook de gemeenten. Naast deze (eventueel oneerlijke) concurrentie hebben circusuitbaters ook te maken met een toenemende inmenging en controle van dierenrechtenorganisaties.

Ook de circusuitbaters ontwikkelen ten aanzien van hun kwetsbare maatschappelijke positie oplossingsstrategieën die binnen hun mogelijkheden liggen. Daar er weinig kan bespaard worden op de kosten zoeken zij naar oplossingsstrategieën gericht op het vergroten van het inkomen. De winterstop wordt ingekort en er worden andere markten aangeboord. Deze 'andere markten' zijn dan het geven van voorstellingen voor bedrijven en culturele centra die een beroep kunnen doen op de subsidiëring door de Vlaamse Gemeenschap. Daar banken omwille van hun bestaanszekerheid geen lening toestaan, is geld lenen om het inkomen (tijdelijk) te vergroten voor circusuitbaters geen mogelijke oplossingsstrategie. De oplossingsstrategie die bestaat uit de stopzetting van het beroep wordt evenmin als een mogelijkheid beschouwd. De meest aangewezen strategie om het beroep duurzaam overeind te houden bestaat wellicht uit de professionalisering van het bedrijf. Het cultureel kapitaal van de meeste circusuitbaters staat evenwel vaak haaks op deze strategieën.

In het kader van de nieuwe subsidieregeling die momenteel vanuit Cultuur en in samenspraak met de zeven erkende Vlaamse circussen wordt voorbereid, worden een aantal van de knelpunten die het beroep onder druk zetten nader onderzocht.

BINNENSCHIPPERS

Binnenschippers zijn personen die beroepshalve met hun schip van haven tot haven reizen. In tegenstelling tot dat van foorreiziger is het beroep van binnenschipper een erkend beroep. Gegeven de beperkte beschikbare middelen is het niet mogelijk om het exacte aantal binnenschippers te bepalen. Wat wel vaststaat is dat het aantal binnenschippers sinds 1970 sterk gedaald is en dit zowel in Vlaanderen als in Wallonië. Bij het RSVZ waren er in 1999 nog 1.404 binnenschippers, vooral mannen, geregistreerd.

Tabel: Aantal binnenschippers in 1999 ingeschreven bij het RSVZ

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Gewest	Totaal
Man	992	298	1	1.291
Vrouw	89	24	0	113
Totaal	1.081	322	1	1.404

Het overgrote deel van de binnenschippers is eigenaar van een schip en is bijgevolg ondernemer met het statuut van **zelfstandige**. Een minderheid is werknemer, hetzij als schipper in loondienst bij een reder, hetzij als matroos (extra personeel dat verplicht is op schepen vanaf een bepaalde tonnenmaat

of lengte) hetzij als binnenschipper die een korte tijd werken op een schip en aan wal samenwonen met hun gezin. Deze laatste subcategorie behoort niet tot de trekkende beroepsbevolking.

De meeste binnenschippers (89 % volgens gegevens van het RSVZ) oefenen hun beroep uit als **hoofdberoep**. Het is trouwens praktisch onmogelijk om de binnenvaart te combineren met een ander beroep. Slechts 4 % werkt in bijberoep en 7 % is ook na de binnenvaart nog actief als binnenschipper. In tegenstelling tot het kermiswerk is de binnenvaart geen seizonsgebonden arbeid. Binnenschippers kunnen het hele jaar door varen.

De binnenscheepvaart bestaat voor het overgrote deel uit zelfstandige ondernemers: een binnenschipper met één schip waarop schipper en familie werken en wonen. Het bedrijf is dus in de eerste plaats een **familiebedrijf**. Het aantal volwassen kinderen dat meewerkt in het bedrijf van de ouders blijkt wel af te nemen. Veel binnenschipperskinderen kiezen immers niet meer voor het voortzetten van het beroep van hun ouders. Bovendien moeten ze tot 18 jaar naar school gaan daar waar ze vroeger al op jonge leeftijd werden ingeschakeld.

De meeste binnenschippers doen wisselende trajecten en gaan telkens op zoek naar nieuw werk als het traject afgelopen is. De verdeling van vrachten in de binnenvaart verloopt volgens het vrije marktprincipe van vraag en aanbod met de bevrachters als centrale actor. Met de afschaffing van de gereguleerde markt en het toerbeurtsysteem eind 1998 heeft de bevrachter een centrale positie verworven binnen de binnenscheepvaart. Zij regelen het vervoer en bepalen de prijzen.

Trekpatronen

Belgische binnenschippers varen in een groot deel van Europa, zij het uitsluitend in de binnenwateren. De meest bevaren landen zijn België, Nederland, Noord-Frankrijk en Duitsland. Deze landen beschikken over een zeer goed uitgerust waterwegennet. Het overgrote deel van de binnenschippers doet internationale trajecten. Men onderscheidt bij de binnenschippers verschillende trekpatronen op basis van de geografische reikwijdte van het trekpatroon en op basis van het wisselend karakter van het traject. Wat betreft de geografische reikwijdte, zijn er twee types van trajecten: trajecten waarbij binnenschippers vooral (of uitsluitend) in België, Nederland en Frankrijk varen en trajecten waarbij binnenschippers andere of meerdere landen bevaren. De grootte van het schip en de kwalificaties van de schipper, bepalen waar een binnenschipper kan en mag varen.

Wat het wisselend karakter van de trajecten betreft, zijn er opnieuw twee types van trajecten: de vaste trajecten en de wisselende trajecten of "wilde vaart". Binnenschippers met vaste trajecten werken onder een vast contract bij een firma. Deze binnenschippers vormen een duidelijke minderheid. Binnenschippers met wisselende trajecten werken niet onder een vast contract. Zij moeten telkens opnieuw werk zoeken als hun traject afgelopen is. Nieuw werk zoeken betekent contact opnemen met de bevrachters.

De arbeidsmobiliteit bij de binnenschippers is zeer groot omdat het onderweg zijn of het varen een belangrijk deel uitmaakt van hun arbeid naast het laden en lossen. Ook de woonmobiliteit is groot. Binnenschippers wonen op veel verschillende plaatsen. Hun schip is tegelijk werkplaats en woning, maar in tegenstelling tot de foorreizigers, kent de woonmobiliteit minder systematiek. Ook de trekpatronen veranderen veel.

Sociaal netwerk van en onderlinge solidariteit bij binnenschippers

Binnenschippers hebben frequent onderlinge contacten en een groot aantal binnenschippers kent elkaar, maar niet alle binnenschippers kennen elkaar. De omvang en de aard van deze sociale contacten tussen de binnenschippers onderling kunnen wel sterk verschillen.

Men stelt vast dat vriendenkring van binnenschippers zich hoofdzakelijk binnen de eigen beroepsgroep bevindt. De schippersverenigingen, De Boei en De Schroef, organiseren ook regelmatig feesten en schippersactiviteiten voor de binnenschippers. Deze activiteiten zijn belangrijk omdat schippers en oud-schippers elkaar daar nog kunnen ontmoeten nu de schippersbeurs en de omringende cafés als centrale ontmoetingsplaats zijn weggevallen.

Binnenschippers hebben ook onderlinge contacten via hun woonsituatie, met name wanneer zij naast elkaar liggen. Omdat ze niet altijd op voorhand weten naast wie of waar ze zullen aanleggen, zijn deze onderlinge contacten niet systematisch. Gepensioneerde schippers hebben dankzij hun woonsituatie ook regelmatig onderling contact. Een groot deel onder hen vestigt zich immers aan de wal in naburige wijken, vaak in de buurt van de haven.

Opvallend is wel dat de afschaffing van de schippersbeurs tot een afname van de sociale contacten heeft geleid. De beurs als ontmoetingsplaats is weggevallen en binnenschippers hebben minder tijd voor elkaar omdat ze harder moeten werken en meer moeten varen dan vroeger. Voor veel binnenschippers is de GSM dan ook een welkome oplossing. Met de invoering van de vrije markt in de binnenscheepvaart zijn binnenschippers elkaars concurrenten geworden. Vooral schippers die vroeger (bijna) uitsluitend via de beurs werkten en schippers die het financieel moeilijk hebben, weten niet goed hoe met deze concurrentie om te gaan. Men stelt een afname van sociale contacten vast enerzijds en anderzijds stelt men een groeiend wantrouwen vast ten gevolge van de grotere onderlinge concurrentie. Dit betekent echter niet dat de sociale verbondenheid en de onderlinge professionele contacten verdwenen zijn. Ze zijn wel sterk verminderd tegenover vroeger.

De meeste binnenschipperskinderen hebben onderling heel regelmatig contact. De schoolsituatie werkt dat in de hand omdat bijna alle leerplichtige binnenschipperskinderen vanaf zes jaar op internaat gaan. Binnenschipperskinderen die naar 'specifieke' (doelgroepgerichte) internaten gaan (wat meestal het geval is) of naar 'gewone' internaten waar veel andere binnenschipperskinderen zijn, hebben op school vooral contact met leeftijdgenoten uit de binnenvaart.

Wat betreft de onderlinge contacten buiten de school, moet er een onderscheid gemaakt tussen kleine kinderen en jongvolwassenen. De kleine kinderen hebben buiten de school minder regelmatig onderling contact. In het weekend zitten zij op het schip van hun ouders. De oudere kinderen daarentegen hebben buiten de school heel regelmatig contact met elkaar.

Wat de onderlinge solidariteit betreft, kunnen we stellen dat deze wel aanwezig is maar dan voornamelijk als beroepsgroep. Elk afzonderlijk zijn zij zelfstandigen die elkaar beconcurreren maar als leden van eenzelfde beroepsgroep voelen zij zich wel met elkaar verbonden. Deze verbondenheid leidt echter niet tot collectieve acties bij beroepsaangelegenheden, maar wel in een solidariteit door emotionele en materiële steun bij ingrijpende momenten van voor- en tegenspoed.

In tegenstelling tot vroeger, waar binnenschippers zich afsloten van de sedentaire maatschappij, bestaat er momenteel bij binnenschippers enkel nog een dunne scheidingslijn tussen de 'wij'-groep en de 'zij'-groep. Deze scheidingslijn situeert zich bovendien uitsluitend ten aanzien van de meerderheid

van de samenleving. De meeste binnenschippers beschouwen zich wel als een aparte groep maar enkel omwille van hun beroep. Zij ervaren ook dat de sedentaire maatschappij hen als een 'zij'-groep beschouwt en dat dit wijst op een negatieve waardering van het binnenschippersberoep, zij het dat deze negatieve stigmatisering de laatste jaren sterk afneemt

Intrede in en uittrede uit het beroep

Net zoals bij foorreizigers groeien binnenschipperskinderen op in het beroep van binnenschipper. Zij wonen op het schip, tot hun zes jaar zijn ze meestal constant aan boord, vanaf hun zes jaar meestal alleen in de weekends. De laatste tijd is er echter een mentaliteitsverandering merkbaar bij zowel de jonge als de volwassen binnenschippers. Veel jongeren uit de binnenvaart verlaten de binnenvaart voor een beroep met een hoger inkomen. De schippers van hun kant beseffen dat een diploma hun kinderen meer perspectieven kan bieden dan de binnenvaart.

In de binnenvaart is altijd een beduidend deel van de binnenschippers 'van de wal' afkomstig. Meestal gaat het om één van de partners, vooral meisjes die introuwen. In tegenstelling tot vroeger worden zij momenteel vrijwel onmiddellijk volledig aanvaard. In die zin is de binnenvaart een veel minder gesloten wereld voor potentiële intreders dan de foorreizigerswereld. Of er ook sprake is van volledige nieuwkomers is niet meteen duidelijk. Feit is wel dat een deel van de jongeren die aan de Rijn- en Binnenvaartschool studeren geen schipperskinderen zijn.

Het schippersberoep in transitie

De binnenvaart kenmerkte zich tot voor kort door familiale bedrijven wat inhoudt dat het gezin een centrale rol speelt op het schip en dat kinderen het beroep van de ouders overnemen. Sinds de afschaffing van de schippersbeurs en de grote concurrentie is het minder evident geworden om het beroep verder te zetten. De ondernemingscultuur wordt dominant en verschillende gezinnen moeten afhaken. Enkel families met ondernemingszin blijven overeind. Een commerciële instelling is nu een noodzaak.

De veranderende economische omstandigheden versterken de overlevingscultuur die binnenschippers van oudsher typeert. Sinds de beursafschaffing en de toenemende concurrentie varen ze uit overlevingsnoodzaak soms aan dumprijzen, maar houden dit halsstarrig voor elkaar verborgen. Op deze manier houden ze de schone schijn op naar medeschippers.

Met het beroep van binnenschipper is heel wat kapitaal gemoeid. Een binnenschipper moet dan ook kapitaalkrachtig zijn om de noodzakelijke investeringen te dragen. Bij financiële moeilijkheden wordt de toestand dan ook penibel. In het verleden bood de schippersbeurs een buffer aan schippers met problemen. Werk en inkomen waren immers gegarandeerd. Met de liberalisering is deze buffer weggefallen. Er is een proces van natuurlijke selectie opgetreden waarbij niet-kapitaalkrachtige schippers het onderspit zullen moeten delven of al hebben afgehaakt. Om mee te kunnen op de vrije markt is een commerciële ingesteldheid een noodzaak. Dit betekent in de eerste plaats dat er moet geïnvesteerd in de modernisering van het schip.

Voor al binnenschippers met kleine schepen hebben modernisering en kunnen deze momenteel niet meer financieren. Algemeen blijkt er een kloof te bestaan tussen binnenschippers met kleine schepen of zij die altijd op de beurs gevaren hebben enerzijds en zij die reeds langere tijd via het vrije marktsysteem varen anderzijds. Er is sprake van een zekere mate van uitsluiting van de eerste groep die commercieel zwakker is door de commercieel sterkere binnenschipper.

Professionalisering door opleiding

Liberalisering en commercialisering vragen ook om een professionalisering van het beroep. Vroeger werd het beroep van binnenschipper van vader op zoon overgedragen, een specifiek attest of diploma was niet nodig. Vandaag de dag is zich in de binnenvaart een proces van professionalisering aan het voltrekken, dit als element van de groeiende ondernemingscultuur in de binnenvaart.

Sinds januari 1999 is een vakbekwaamheidsattest nodig voor de binnenscheepvaart. Schippers die dit diploma niet hebben, kunnen sinds januari 1998 een ondernemersopleiding binnenvaartondernemer volgen. Voor de uitwerking van de opleiding is een overeenkomst afgesloten tussen VIZO (Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen en vzw Promotie Binnenvaart Vlaanderen. Het VIZO-centrum CMO-Waasland zorgt voor de concrete realisatie.

In de loop van 2000 heeft VIZO de experimentele ondernemersopleiding binnenvaartondernemer geëvalueerd. Op basis daarvan werd een volledig opleidingsdossier samengesteld en maakt de binnenvaartopleiding, na de erkenning door de Raad van Bestuur van VIZO, deel uit van de officiële lijst van mogelijke beroepen te volgen bij het VIZO.

Het programma van deze opleiding is een geïntegreerd pakket. Dit betekent dat zowel beroepstechnische als bedrijfstechnische aspecten aan bod komen in de cursus. Het doel van de opleiding is ondernemers te vormen. Bedrijfsbeheer maakt een belangrijk deel uit van de opleiding. Het eindwerk bestaat daarom uit het opmaken van het eigen ondernemersplan.

Wat de organisatie van de opleiding betreft, werd rekening gehouden met het reizend aspect van het beroep binnenvaartondernemer. De cursus wordt aangeboden via schriftelijk afstandsonderwijs of via het internet. Een team van leraar-begeleiders staat ter beschikking van de cursisten. Zij verbeteren de huistaken, geven feedback en vormen een helpdesk voor de cursisten die tijdens de studie vastzitten. Zij staan bijna permanent ter beschikking, hetzij telefonisch, hetzij per e-mail.

Qua inhoud voldoet de cursus volledig aan de eisen gesteld door de wetgever zoals vermeld in bijlage 2 van het KB van 16 juni 1996 (BS 15 mei 1996) m.b.t. de vakgebieden en examenprogramma voor het aantonen van de vakbekwaamheid van de binnenvaartondernemer. VIZO diende op vraag van het Ministerie van Verkeer en Infrastructuur aan de Minister van Mobiliteit en Transport, een aanvraag in tot erkenning van het VIZO-diploma op basis van de mogelijkheden die daartoe voorzien zijn in de wetgeving.

Intussen slaagden 84 cursisten in de examens en kregen op 27 mei 2000 het diploma van Binnenvaartondernemer uitgereikt op een feestelijke receptie in CMO-Waasland.

Naast het verplichte vakbekwaamheidsattest, hebben binnenschippers ook attesten nodig om in bepaalde weersomstandigheden, op bepaalde tijdstippen of met bepaalde goederen te mogen varen. Het toenemend belang van attesten en opleidingen vinden de meeste schippers over het algemeen een positieve evolutie.

Onderwijs en welzijn

In het basisonderwijs wordt ondersteuning geboden aan VNOVK of de Vlaamse netwerken voor Onderwijs aan kleuters van circusartiesten, binnenschippers en foorkramers. Dit gebeurt onder de vorm van één netoverschrijdende gedetacheerde leerkracht die vrijgesteld is om dit project op te volgen, te coördineren en op gang te trekken, afgestemd op de doelgroep waarmee gewerkt wordt. Daarnaast wordt er ook nog een ondersteuning geboden aan één ligplaatskleuterklas verbonden aan de Schroef te Antwerpen. Deze ligplaatskleuterklas heeft als doel de kleuters van binnenschippers meer vertrouwd te maken met het schoolleven en een betere integratie te bewerkstelligen. Voor meer informatie over onderwijs aan kinderen van de trekkende beroepsbevolking verwijzen we naar de homepage van EFECOT (European Federation for the Education of the Children of the Occupational Travellers): <http://www.efecot.net/>

Eveneens binnen onderwijs werkt de "stuurgroep trekkende bevolking" die vorig schooljaar nieuw leven is ingeblazen, terug op kruissnelheid. De stuurgroep richt zich zowel naar woonwagenbevolking als naar trekkende beroepsbevolking en levert een belangrijke bijdrage naar het geïntegreerd gelijke kansenbeleid voor wat betreft de opname van deze doelgroep in dit nieuwe gelijke kansenbeleid.

Artikel 45 van het minderhedendecreet vermeldt de uitbreiding van de doelgroepen tot die groepen van personen die wegens hun beroepssituatie tot de trekkende beroepsbevolking worden gerekend. Verder wordt in hetzelfde artikel vermeld dat de Vlaamse regering organisaties die zich richten tot deze vermelde groepen kan subsidiëren. Op basis van dit decreet wordt vzw De Schroef, een werking georiënteerd naar schippers, gesubsidieerd. Deze werking is gesitueerd in Antwerpen. Er wordt 1 voltijds medewerker betoelaagd.

Via deze werking wenst men een integrale aanpak uit te bouwen voor de schippers met de bedoeling drempels te verlagen ten aanzien van verschillende "walvoorzieningen". Dit kan op twee manieren gebeuren: enerzijds door doorverwijzing van de schippers naar bevoegde instanties waar dat kan, anderzijds door hun problemen zelf uit te werken daar waar de drempels te hoog zijn. Binnen het centrum wordt de coördinatie voorzien voor het kleuteronderwijs en de jeugdwerking en wordt tegelijk gestreefd naar een structurele oplossing hiervoor binnen de reguliere onderwijsvoorzieningen. Naast het kleuteronderwijs en de jeugdwerking wordt ook aandacht besteed aan peuter- en kleuteropvang, het volwassenenonderwijs, de uitbouw van de mantelzorg, de 1° lijnsopvang en de bibliotheek.

Op basis van het erkenningsdossier dat zij in 1999 indienden, werd er een overeenkomst afgesloten voor de periode januari 1999 tot en met 31 december 2000. Rekening houdend met de bevindingen en conclusies uit het onderzoek naar de trekkende beroepsbevolking (zie hierboven) werd er ondertussen een nieuwe overeenkomst afgesloten met de Schroef. Deze overeenkomst loopt tot 31 december 2001. Aandachtspunten in de nieuwe overeenkomst zijn:

- Een analyse van het knelpuntenonderzoek om van daaruit de krachtlijnen voor de werking van de volgende drie jaren te bepalen.
- Sensibiliseren van reguliere diensten inzake de specifieke moeilijkheden van deze doelgroep en dit op diverse terreinen.
- Het realiseren van een grotere kennis over het aanbod inzake opleidingen en vormingscursussen die kan doorgegeven worden aan de doelgroep.

Wat het gebruik van welzijnsvoorzieningen betreft, is een eerste belangrijke vaststelling dat binnenschippers zeer weinig contact opnemen met de formele hulpverlenende instanties aan de wal.

Dit betekent niet dat ze geen hulpvragen hebben. Het heeft eerder te maken met het bestaan van een aantal drempels.

In de eerste plaats is het een feit dat veel binnenschippers niet weten waar ze terecht kunnen met hun hulpvraag. Bovendien is de bereikbaarheid van vele diensten niet afgestemd op rondtrekkend cliënteel en is er veelal weinig flexibiliteit wanneer binnenschippers met hen contact opnemen. Anderzijds is het voor binnenschippers, gegeven hun rondtrekkend bestaan, moeilijk om afspraken te maken of na te komen. Tenslotte is er het gegeven dat binnenschippers niet de reflex hebben om hulp te vragen wanneer ze problemen hebben en dat zij veelal een zeker wantrouwen hebben tegenover de formele hulpverlening.

Wanneer binnenschippers toch hulp vragen, doen ze dit eerder aan vertrouwenspersonen of – organisaties, met name de schippersbond, de schippersaalmoezenier en tot slot de maatschappelijk assistent van de sociale dienst van de schippersverenigingen. Voor administratieve problemen klopt men meestal aan bij de schippersbond. Binnenschippers die een eigen boekhouder hebben doen echter geen beroep op hun bond. De sociale diensten zijn recent opgericht en bieden specifieke hulpverlening aan binnenschippers. De dienst wordt verzorgd door één maatschappelijk assistent die verbonden is aan een centrum voor algemeen welzijnswerk en die halftijds vrijgesteld wordt om deze dienstverlening aan te bieden.

Hulp via het informele netwerk neemt bij binnenschippers een belangrijke plaats in. Het gaat hier in de eerste plaats om praktische hulp via familie en directe vrienden. Financiële hulp gebeurt bij familie, zelden bij vrienden. In de tweede plaats vinden binnenschippers hulp in de eigen beroepsgroep. Ze doen veel moeite om aanwezig te zijn op feesten en begrafenissen en springen bij in noodsituaties.

Tot besluit

Misschien wel de belangrijkste vraag die uit het onderzoek naar voor komt, is de vraag naar de mate waarin het beleid wil bijdragen tot een maximale 'culturele diversiteit' in Vlaanderen en in hoeverre ze een 'management van verschillen' en het voortbestaan van de restanten van een mobiele beroepsbevolking – die doorheen de eeuwen de structuur van de samenleving en het beeld van het dagelijkse leven in Vlaanderen en Europa heeft bepaald – wil verzekeren. Het lijkt aangewezen de vraag ernstig te nemen en samen met alle betrokken actoren naar een antwoord te zoeken.

INLEIDING

Midden de jaren '90 groeide het besef dat migratie een blijvend gegeven is, dat er nog steeds nieuwe vreemdelingen naar ons land komen en dat ze zullen blijven komen. In het strategisch plan voor het Vlaamse minderhedenbeleid van juli '96 werd voor de eerste keer het belang van een onthaalbeleid voor nieuwkomers onderkend. Gesteld werd dat het minderhedenbeleid niet alleen aandacht moet hebben voor de 'oudkomers' maar evenzeer voor de 'nieuwkomers' zodat zij de kans krijgen om via een aangepast onthaalaanbod op een snelle en duurzame wijze in te schakelen in onze samenleving.

Om dit nieuwe spoor van het minderhedenbeleid te realiseren werd in 1997 binnen ICEM de werkgroep 'Nieuwkomers' opgericht, samengesteld uit vertegenwoordigers van de betrokken administraties, de categoriale sector, de bestaande onthaalwerkingen, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en de Vereniging van Vlaamse Provincies. De eerste opdracht van deze werkgroep bestond er in om een algemeen onthaalmodel uit te tekenen. De werkzaamheden resulteerden in een 'concept van onthaalbeleid voor meerderjarige nieuwkomers' dat op 14 juli 1998 door de toenmalige Vlaamse regering werd goedgekeurd.

In de loop van 1999 ging de aandacht vooral naar het verder verfijnen van het onthaalmodel. Onder impuls van de ICEM-werkgroep Nieuwkomers werd het computergestuurd cliëntvolgsysteem Traject2000 ontwikkeld, werd een haalbaarheidsstudie 'centrale tolkendienst' doorgevoerd, voerde de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten een project 'lokaal onthaalbeleid' uit en ging in elke provincie een intergemeentelijk onthaalproject van start. Om dit alles mogelijk te maken werd op de begroting 1999 van de Vlaamse Gemeenschap voor de eerste keer 15 miljoen BEF (371.840,29 euro) extra voorzien voor het onthaalbeleid voor nieuwkomers.

Dit beleid dat onder impuls van ICEM geleidelijk aan vorm begon te krijgen, heeft in de loop van 2000 een sterke ontwikkeling gekend. In haar regeerakkoord van juli '99 gaf de Vlaamse regering reeds te kennen dat de inburgering van nieuwkomers voor haar een belangrijk aandachtspunt was.

Om dit nieuwe beleidsspoor stapsgewijs verder te ontwikkelen, werd op de begroting 2000 voor de eerste keer een afzonderlijke basisallocatie 'allerhande subsidies specifiek voor impulsprogramma's in het kader van het onthaalbeleid voor nieuwkomers' voorzien. Initieel werd er 60 miljoen BEF (1.487.361,15 euro) ingeschreven.

In uitvoering van het regeerakkoord besliste de Vlaamse regering vervolgens om reeds in 2000 te starten met een inburgeringsbeleid. N.a.v. de begrotingscontrole 2000 werd er bijkomend 235 miljoen BEF (5.825.497,83 euro) voorzien voor inburgering. Op 21 juni 2000 legde de Vlaamse regering de contouren voor het inburgeringsbeleid in een Afsprakennota vast. Deze nota bepaalt de krijtlijnen van het inburgeringsbeleid en geeft aan hoe de inburgeringsmiddelen moeten besteed worden. Van dat ogenblik af, begint de inburgeringstrein volop te rollen. De middelen worden ingezet en het beleid wordt verder verdiept. Een verslag.

BASISOPTIES EN KRIJTLIJNEN VAN HET INBURGERINGSBELEID

De Afsprakennota Inburgeringsbeleid bepaalt de basisprincipes van het beleid dat de Vlaamse regering voorstaat. Concreet besliste de regering om:

1. De term inburgering en inburgeringsbeleid te hanteren.
 2. Een beleid op basis van drie pistes: het leren van de taal, kennismaking met onze democratische waarden met inbegrip van de culturele component en integratie op de arbeidsmarkt.
 3. Een tweesporenbeleid te voeren waarbij nieuwkomers via een uniform systeem, een inburgeringstraject volgen en waarbij diegenen die hier reeds langere tijd verblijven eveneens kunnen (blijven) gebruik maken van de diensten die ter zake bestaan.
 4. De gemeenten verantwoordelijk te stellen voor de uitvoering van het inburgeringsbeleid en voor de monitoring van informatie over de nieuwkomers in de gemeenten.
 5. De Vlaamse Gemeenschap verantwoordelijk te stellen voor de kwaliteitsbewaking en de minimale vereisten inzake kwaliteit in het decreet in te schrijven.
 6. Het eventueel verplichtend karakter te herbekijken op het ogenblik dat er voldoende aanbod is.
- Deze basisopties werden als volgt nader geconcretiseerd:

1. Het inburgeringsbeleid dat de Vlaamse regering voorstaat is een categoriaal maar tegelijkertijd ook een selectief beleid. Bovendien wordt dit beleid op een inclusieve manier georganiseerd.
2. Het uiteindelijke doel van het inburgeringstraject is de zelfredzaamheid van de nieuwkomer. Er worden drie dimensies onderscheiden: professionele, educatieve en sociale zelfredzaamheid.
3. Het inburgeringstraject zelf wordt opgesplitst in een primair en een secundair traject met de warme overdracht als schakel tussen beide.
4. Het inburgeringsbeleid wordt gefaseerd ingevoerd met een experimentele fase als opstap naar een decreet inburgering.

1. Het inburgeringsbeleid is een categoriaal, selectief en inclusief beleid

Categoriaal beleid: via een specifiek onthaalaanbod op maat georganiseerd vanuit een onthaalbureau moeten nieuwkomers zo vlug mogelijk de kans krijgen om zelfstandig hun weg te vinden en zich duurzaam in te schakelen in onze samenleving. Hiervoor maakt de Vlaamse regering specifieke middelen vrij.

Selectief beleid: niet alle nieuwkomers kunnen beroep doen op dit categoriaal aanbod. De nieuwkomer moet recent zijn aangekomen, tot het doelpubliek van het minderhedenbeleid behoren, er moet een perspectief zijn op langdurig wettelijk verblijf en er moet een risico zijn dat het niet volgen van een onthaalprogramma op termijn zal leiden tot permanente kansarmoede.

Inclusief beleid: de onthaalbureaus moeten niet alles zelf doen, zij moeten de nieuwkomers zo veel mogelijk doorverwijzen naar de reguliere voorzieningen (onderwijs, VDAB, welzijnsvoorzieningen, gezondheidsvoorzieningen, socio-culturele voorzieningen, ...). Om deze doorverwijzing goed te kunnen realiseren moet het onthaalbureau een stevig netwerk uitbouwen.

2. Professionele, educatieve en sociale zelfredzaamheid van de nieuwkomer

Professionele zelfredzaamheid: deze is bereikt wanneer de nieuwkomer kan instromen in de arbeidsmarkt of in staat is een beroepsopleiding te volgen.

Educatieve zelfredzaamheid: deze is bereikt wanneer de nieuwkomer in staat is om aan het reguliere onderwijsaanbod deel te nemen. Voor - 18 jarigen betekent dit dat men vanuit de onthaalklassen aansluiting vindt bij het regulier onderwijs. Voor + 18 jarigen betekent dit dat men aansluiting vindt bij het eerste jaar van de gekozen reguliere opleiding.

Sociale zelfredzaamheid: deze is bereikt wanneer de nieuwkomer voldoende Nederlands kent en voldoende vertrouwd is met onze samenleving om er zelfstandig zijn/ haar weg te vinden.

3. Primair en secundair trajectdeel met de warme overdracht als schakel tussen beide

Primair inburgeringstraject: dit trajectdeel omvat de werving en intake, het educatief aanbod en de trajectbegeleiding. Het is een driesporenprogramma: NT2 (Nederlands als tweede taal), MO (maatschappelijke oriëntatie) en loopbaanoriëntatie.

Dit trajectdeel moet nieuwkomers aan de drempel van de reguliere voorzieningen brengen. Het onthaalbureau draagt de eindverantwoordelijkheid voor het primair inburgeringstraject.

Het primair traject zal voor de meeste nieuwkomers niet volstaan om zelfstandig en duurzaam hun weg te vinden in onze samenleving. Het primair traject moet nieuwkomers de basis bieden om door te stromen naar een vervolgtraject.

Secundair inburgeringstraject; dit trajectdeel moet de nieuwkomer toelaten in functie van zijn/ haar oriëntatie (professioneel, educatief of sociaal) een vervolgtraject te volgen. De sector waarnaar de nieuwkomer wordt overgedragen draagt de eindverantwoordelijkheid voor het vervolgtraject. Het onthaalbureau blijft nog een bepaalde tijd betrokken op dit secundair trajectdeel.

Warme overdracht: de schakel tussen het primair en secundair trajectdeel is een cruciale factor voor het succes van het inburgeringstraject. Om deze overdracht zo goed mogelijk te laten verlopen is het aangewezen dat primair en secundair traject niet los van elkaar worden ingevuld. Wat dit in de praktijk voor het onthaalbureau betekent is vandaag nog niet helemaal duidelijk.

- Met het oog op een warme overdracht van nieuwkomers met een professioneel perspectief naar VDAB is een protocol uitgewerkt dat de wijze van samenwerken tussen onthaalbureau en VDAB/lokale werkwinkel tijdens het inburgeringstraject nader omschrijft. Over samenwerking van het onthaalbureau met andere partners op het domein van werkgelegenheid (o.a. VIZO) zijn er nog geen afspraken gemaakt.
- Nieuwkomers met een educatief perspectief moeten warm kunnen overgedragen worden naar Onderwijs. Over deze overdracht en de concrete invulling hiervan worden momenteel verkennende besprekingen gevoerd.
- Voor nieuwkomers met een sociaal perspectief is het inburgeringstraject evenmin afgelopen eenmaal zij het primair trajectdeel doorlopen hebben. Hoe het vervolgtraject voor deze nieuwkomers concreet moet ingevuld, welke partners hierbij moeten betrokken en welke rol het onthaalbureau hierbij dient op te nemen, moet eveneens nog uitgeklaard worden.

4. Een gefaseerd beleid met een experimentele fase als opstap naar een decreet

Experimentele fase: de periode 2000 en 2001 wordt beschouwd als een experimentele fase die moet toelaten het inburgeringsbeleid verder te ontwikkelen en te verdiepen. Uitgangspunt hierbij is dat het beleid in deze fase verder bouwt op de bestaande onthaalinitiatieven, kennis en knowhow zonder evenwel de definitieve decretale regeling te hypothekeren. Om het experimenteel beleid in deze periode te realiseren is er op jaarbasis in totaal 295 miljoen BEF (7.312.858,98 euro) beschikbaar. Om het secundair inburgeringstraject richting arbeidsmarkt vorm te geven, voorziet de minister bevoegd voor werkgelegenheid 118 miljoen BEF (2.925.143,59 euro).

Definitieve fase: de Vlaamse regering gaat er van uit dat opstartperiode 2000-2001 voldoende bijkomende gegevens moet verschaffen voor de uitwerking van een decretale regeling voor het Vlaams inburgeringsbeleid. Het is de bedoeling om in het najaar 2001 een ontwerp van decreet in te dienen bij het Vlaams Parlement zodat het inburgeringsbeleid vanaf 1 januari 2002 een decretale grondslag heeft.

HET EXPERIMENTEEL INBURGERINGSBELEID

Doelgroepen in de experimentele fase

Niet alle nieuwkomers behoren tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid in de experimentele fase. Nieuwkomers behoren enkel tot de doelgroep wanneer ze gelijktijdig aan volgende drie voorwaarden voldoen: meerderjarig zijn, anderstalig zijn en achterstandskennmerken vertonen die kunnen leiden tot permanente kansarmoede.

Bovendien moeten zij tot één van volgende vier categorieën behoren: volgmigranten, erkende vluchtelingen, ontvankelijk verklaarde asielzoekers of mensen die door regularisatie recht op verblijf verwerven. Toezicht op een correcte toepassing van deze bepalingen gebeurt via het cliëntvolgsysteem Traject2000.

Volgmigranten

Onder 'volgmigranten' worden volgende groepen begrepen:

- De meerderjarige echtgenoot of echtgenote van een Belg, burger van de Europese Unie (EU) of niet-EU-burger met vast verblijf in België
- De meerderjarige kinderen (ook zij die geadopteerd werden)
- De ouders die ten hunne laste zijn

De volgmigranten moeten ons land zijn binnengekomen na 31/08/99 (voor de middelen 2000) of na 31/08/00 (voor de middelen 2001).

Asielzoekers

Enkel asielzoekers wiens aanvraag ontvankelijk werd verklaard behoren tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid. Voor de middelen 2000 moet hun aanvraag ontvankelijk verklaard zijn na 31/08/99, voor de middelen 2001 na 31/08/00.

Erkende vluchtelingen

Asielzoekers die het statuut van erkend vluchteling verwerven en nog behoefte hebben aan een onthaalprogramma behoren eveneens tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid voor zover zij erkend werden na 31/08/99 (voor de middelen '00) of na 31/08/00 (voor de middelen '01).

Mensen zonder wettig verblijf die door regularisatie recht op verblijf verworven hebben

Binnen de geregulariseerden kunnen vier subcategorieën onderscheiden worden:

- a) personen die in het kader van de regularisatiecampagne van de federale overheid geregulariseerd werden (wet van 22/12/99)
- b) personen die zonder specifieke verblijfsbeperking geregulariseerd zijn op basis van artikel 9 lid 3 van de vreemdelingenwet
- c) slachtoffers van mensenhandel
- d) personen die een verblijfsmachtiging bekwamen op grond van samenwoning in het kader van een duurzame relatie.

Om de onthaalbureaus en gemeenten houvast te bieden bij het bepalen of een nieuwkomer die een primair inburgeringstraject wil volgen al dan niet tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid in de experimentele fase behoort, heeft de beoordelingscommissie inburgering in samenwerking met het Vlaams Minderhedencentrum een nota opgesteld waarin de doelgroepen nauwkeurig worden omschreven en waarin wordt aangegeven via welke documenten men kan nagaan of de nieuwkomer tot de doelgroepen behoort.

De doelgroepen nader verkend

Eind 1999 werden drie onderzoeken uitgeschreven om de doelgroepen en hun verwachtingen in kaart te brengen. Eén onderzoek betrof de Turkse nieuwkomers, één de Marokkaanse nieuwkomers en één de andere nieuwkomers¹. De onderzoeken werden eind 2000 afgerond. Een beknopt overzicht van de voornaamste bevindingen.

Het probleem van de cijfers

Voor het welslagen van het inburgeringsbeleid is het van uitermate belang dat de werving van nieuwkomers zo efficiënt en effectief mogelijk gebeurt. De mate van efficiëntie en effectiviteit is in hoge mate afhankelijk van het voorhanden zijn van correcte data.

Naar aanleiding van de subsidieaanvragen voor inburgeringstrajecten 2000 is gebleken hoe moeilijk het voor gemeenten is om correct cijfermateriaal te verzamelen over de nieuwkomers die tot de doelgroepen van het inburgeringsbeleid behoren. Deze indruk is ook bevestigd door de bevindingen van de onderzoeken naar de nieuwkomers. Voor vele instellingen, waaronder ook het NIS en het Rijksregister, blijken nieuwkomers onbekenden te zijn met als gevolg dat men geen gegevens over nieuwkomers verzamelt en dat men niet weet hoe men de bestaande databanken op dit punt kan ontsluiten.

Vanuit hun ervaringen met de moeilijke zoektocht naar cijfermateriaal hebben de onderzoekers van CICI in hun eindrapport aanbevelingen geformuleerd inzake de ontsluiting van databanken, de invoering van een nieuw

¹

Timmerman, C. Van Der Heyden, K., Ben Abdeljelil, Y. en Geets, J., Marokkaanse nieuwkomers in Vlaanderen, OASeS, UFSIA, Antwerpen, 2000.

Timmerman, C. Van Der Heyden, K., Ben Abdeljelil, Y. en Geets, J., Turkse nieuwkomers in Vlaanderen, OASeS, UFSIA, Antwerpen, 2000.

Verstraete, G., Pyliser, C. en Cornelis, M., Onderzoek naar het profiel en de verwachtingen van enkele specifieke doelgroepen van het onthaalbeleid met name erkende vluchtelingen en ontvankelijk verklaarde asielzoekers enerzijds en volgmigranten andere dan Turken en Marokkanen anderzijds, CICI, universiteit Gent, 2000.

informatietype en het doorgeven van gegevens. Om het dataproject nieuwkomers te kunnen laten slagen, zijn onderhandelingen met de federale overheid cruciaal. Het is aangewezen dat het proces van gegevensregistratieverandering inzake nieuwkomers zou aangestuurd worden vanuit de administratie Planning en Statistiek. De vraag ter zake werd voorgelegd aan de minister bevoegd voor het Vlaamse statistiekbeleid.

De cijfers

Vlaanderen ontving tussen 1994 en 1999 per jaar gemiddeld 21.000 nieuwkomers. Voor Brussel bedroeg dit gemiddelde op jaarbasis 17.000. Rekening houdend met de oppervlakte van Vlaanderen en Brussel ontving Brussel verhoudingsgewijs meer nieuwkomers dan Vlaanderen.

Nieuwkomers in Vlaanderen naar land van herkomst

- EU-burgers vormen 56 % van alle buitenlanders in Vlaanderen. Circa 55 % van alle nieuwkomers die tussen 1994 en 1998 naar Vlaanderen kwamen waren eveneens EU-burgers.
- Marokkanen vertegenwoordigen 15 % van alle buitenlanders in Vlaanderen maar slechts 5 % van alle nieuwkomers. Turken vertegenwoordigen 12 % van alle buitenlanders in Vlaanderen maar slechts 6 % van de nieuwkomers. In vergelijking met hun aandeel in de totale buitenlandse bevolking zijn Turken en Marokkanen dus ondervertegenwoordigd bij de nieuwkomers. In die periode kwamen er wel meer Turken dan Marokkanen naar Vlaanderen.
- De andere Europeanen maken slechts 4 % uit van de totale buitenlandse bevolking in Vlaanderen maar vertegenwoordigen wel 16 % van de nieuwkomers in Vlaanderen.
- Buitenlanders, andere dan Turken, Marokkanen en andere Europeanen maken 12 % van de totale buitenlandse bevolking in Vlaanderen tegenover 19 % van de nieuwkomers.

Nieuwkomers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar land van herkomst

- EU-burgers vormen 51 % van alle Brusselse buitenlanders 52 % van alle nieuwkomers die tussen 1994 en 1998 naar Brussel kwamen waren eveneens EU-burgers.
- Marokkanen vertegenwoordigen 23,5 % van alle buitenlanders in Brussel maar slechts 12,5 % van alle nieuwkomers. Turken vertegenwoordigen 5% van alle buitenlanders in Brussel en slechts 3% van de nieuwkomers. Ook hier is dus sprake van een ondervertegenwoordiging bij de nieuwkomers in vergelijking met hun aandeel in de totale buitenlandse bevolking.
- De andere Europeanen maken slechts 4 % uit van de totale buitenlandse bevolking in Brussel maar vertegenwoordigen wel 10 % van de nieuwkomers in Brussel.
- Buitenlanders, andere dan Turken, Marokkanen en andere Europeanen maken 14 % van de totale buitenlandse bevolking in Brussel tegenover ongeveer 20 % van de nieuwkomers.

Nieuwkomers naar plaats van verblijf

- Alle Vlaamse en Brusselse gemeenten hebben in 1998 ten minste één nieuwkomer ontvangen. Het aantal nieuwkomers naar een gemeente of stad is meestal in overeenstemming met de omvang van het aantal reeds verblijvende buitenlanders in die gemeente of stad.
- Het merendeel van de nieuwkomers gaat naar de grote steden, in het bijzonder Antwerpen, de 19 Brusselse gemeenten, Gent en Leuven. Ook een aantal gemeenten in Limburg oefenen een sterke aantrekkingskracht uit op nieuwkomers. In mindere mate vormen de steden Mechelen, Brugge, Maasmechelen, Riemst, Genk, de grensstreek met Nederland en gemeenten van het Brussels Stadsgewest een bestemming voor nieuwkomers.

- Antwerpen is de stad in Vlaanderen die het grootste aantal nieuwkomers ontving gedurende de hele periode.

Demografisch profiel van de nieuwkomers

- Ongeveer de helft van de nieuwkomers die in de periode 1994-1998 naar Vlaanderen kwamen, zit in de leeftijdscategorie 20 tot en met 34 jaar en circa een vierde in de categorie 35 tot en met 49 jaar. Ongeveer een kwart van alle nieuwkomers was jonger dan 20 jaar, waarvan de grote meerderheid jonger dan 15 jaar. Circa 9 % was ouder dan 50 jaar.
- Meer dan de helft van de nieuwkomers die in de periode 1994-1998 naar Brussel kwamen, zit in de leeftijdscategorie 20 tot en met 34 jaar en iets minder dan een vierde in de categorie 35 tot en met 49 jaar. Ongeveer een zesde van alle nieuwkomers was jonger dan 15 jaar. Circa 6 % was ouder dan 50 jaar.
- De overgrote meerderheid van de nieuwkomers in Vlaanderen en Brussel heeft de beroepsactieve leeftijd bereikt.

Marokkaanse nieuwkomers

- Tussen 1994 en 1998 kwamen er per jaar gemiddeld 1.100 Marokkanen naar Vlaanderen waarvan 56,5 % mannen (N= 632) en 43,5 % vrouwen (N=487). In de periode 1994-1998 kwamen er in totaal 5.593 Marokkaanse nieuwkomers naar Vlaanderen.
- In Brussel kwamen er per jaar gemiddeld 2.100 Marokkanen aan waarvan 56 % mannen (N=1.188) en 44 % vrouwen (N = 928). In de periode 1994-1998 kwamen er in totaal 10.579 Marokkaanse nieuwkomers naar Brussel.
- In Vlaanderen gingen 43 % van alle Marokkaanse nieuwkomers die tussen 1994 en 1998 aankwamen naar Antwerpen. Concreet betekent dit dat er op een totaal van 5.593 Marokkaanse nieuwkomers 2.374 naar Antwerpen stad trokken. De aantrekkingskracht van de Brusselse deelgemeenten op de Marokkaanse nieuwkomers is proportioneel aan de omvang van de Marokkaanse gemeenschap in deze deelgemeenten.
- Meer dan 80 % van alle nieuwkomers-mannen in Vlaanderen en Brussel behoort tot de leeftijdsgroep 20-49 jaar. 10 % van de Marokkaanse nieuwkomers (9% in Brussel) is jonger dan 15 jaar. Het aandeel van de 50-plussers is marginaal.
- Meer dan de helft van de nieuwkomers-vrouwen is tussen 20 en 34 jaar oud. Het aandeel van de 50-plussers is eveneens beduidend groter dan bij de mannen: 6,7 % in Vlaanderen en 7,3 % in Brussel.
- In Vlaanderen 17% en in Brussel 14 % van de vrouwelijke Marokkaanse nieuwkomers is tussen 15 en 19 jaar oud. Bij de mannen bedragen deze percentages resp. 5 % en 6 %. Wat het onthaalaanbod betreft, zitten deze nieuwkomers meestal tussen wal en schip. Ze gaan niet meer naar school maar vermits ze minderjarig zijn, behoren ze ook niet tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid.

Turkse nieuwkomers

- In de periode 1994-1998 kwamen er op jaarbasis gemiddeld 1.232 Turkse nieuwkomers naar Vlaanderen en 657 naar Brussel, ongeveer evenveel mannen als vrouwen. In totaal kwamen er in deze periode 6.159 Turkse nieuwkomers naar Vlaanderen en 3.286 nieuwkomers naar Brussel.

- De traditionele migratiezones vormen nog steeds de belangrijkste bestemmingen voor de Turkse nieuwkomers, in het bijzonder de steden Gent (19,8 %) en Antwerpen (19,1%), een deel van Limburg (26% vestigde zich in de gemeenten Genk, Maasmechelen, Heusden-Zolder, Beringen, Houthalen-Helchteren, Hasselt en Leopoldsburg). In Brussel vestigden de nieuwkomers zich vooral in Schaarbeek (35,3%), Sint-Joost-Ten-Node (18,2%), Brussel-centrum (6,5%) en Sint-Jans-Molenbeek.
- 64 % van de Turkse nieuwkomers-mannen in Vlaanderen en 60 % in Brussel is tussen 20 en 34 jaar oud.
- Slechts 2% van de mannen in Vlaanderen en 3% in Brussel is ouder dan 50 jaar. Bij de vrouwen bedragen deze percentages respectievelijk 4% voor Vlaanderen en 5 % voor Brussel.
- De Turkse vrouwelijke nieuwkomers hebben een jonge leeftijdsstructuur. In Vlaanderen 32 % en in Brussel 26 % is tussen 15 en 19 jaar oud. Bij de mannen bedragen de percentages respectievelijk 12% en 10 %. Ook hier dient opgemerkt dat deze nieuwkomers doorgaans niet naar school gaan en evenmin tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid behoren.

Het onderzoek toont aan dat de Marokkaanse en Turkse nieuwkomers die tussen 1994 en 1998 naar ons land gekomen zijn een andere leeftijdstructuur hebben dan het geheel van de nieuwkomers in Vlaanderen en Brussel. In vergelijking met de leeftijdsstructuur van alle nieuwkomers zijn de Marokkaanse nieuwkomers jonger. Maar in vergelijking met de Turkse nieuwkomers zijn de Marokkanen dan weer ouder.

Ontvankelijk verklaarde asielzoekers

- In 1998 waren er in België in totaal 4.453 ontvankelijk verklaarde asielzoekers, waarvan 444 minderjarigen, in 1999 liep dit aantal op tot 5.256, waarvan 410 minderjarigen. Ongeveer 60 % zijn mannen en 40 % vrouwen. Voor het jaar 1998 werden er 87 nationaliteiten geteld, voor het jaar 1999 in totaal 81.
- In 1998 telde Vlaanderen in totaal 1.660 ontvankelijk verklaarde asielzoekers (waarvan 130 minderjarig) en Brussel 2.021 (waarvan 213 minderjarig).
- In 1999 liepen deze aantallen op tot 1.984 voor Vlaanderen (waarvan 126 minderjarig) en 2.393 voor Brussel (waarvan 197 minderjarig). In Vlaanderen gaat het in 1998 om 73 verschillende nationaliteiten en in 1999 om 68. Voor Brussel telde men in '98 in totaal 74 nationaliteiten en in '99 in totaal 69.

Erkende vluchtelingen

- In 1998 werden er in België in totaal 1.401 personen, waarvan 191 minderjarigen als vluchteling erkend, in 1999 ging het om 1.295 personen, waarvan 142 minderjarigen. Bekijken we de man/vrouw verhouding dan blijken er iets meer mannen dan vrouwen te zijn. In 1998 werden er in totaal 50 verschillende nationaliteiten geteld, in 1999 in totaal 44.
- In Vlaanderen bedroeg het aantal personen erkend als vluchteling in '98 in totaal 468, waarvan 51 minderjarigen. In 1999 daalde het aantal tot 363, waarvan 28 minderjarigen. Voor 1998 werden er 36 verschillende nationaliteiten geteld, voor 1999 in taal 37.
- In Brussel ging het om 584 erkenningen als vluchteling in '98, waarvan 84 minderjarigen en 644 in '99, waarvan 83 minderjarigen. Voor '98 ging het om 36 verschillende nationaliteiten, voor '99 telde men 33 verschillende nationaliteiten.

Tot besluit

Om redenen die hierboven reeds vermeld werden zijn de onderzoekers er niet in geslaagd de doelgroep van het inburgeringsbeleid nauwkeurig in kaart te brengen. Toch hebben ze een poging gedaan om een zo goed mogelijk beeld te geven van de huidige aanwezigheid van deze nieuwkomers in Vlaanderen en Brussel. Ze wijzen er wel op dat de inschatting van het aantal volgmigranten zeker een overschatting is.

Tabel 1: Schatting van het aantal volgmigranten(VM) – cijfers voor 1998 en 1999

	Rijk		Vlaams Gewest		Brussels Gewest	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Meerderjarige VM	18.617	23.041	7.099	8.474	7.222	9.314
Minderjarige VM	5.534	7.440	2.106	2.832	2.009	2.654
Totaal aantal VM	24.151	30.481	9.205	11.306	9.231	11.968

Tabel 2: Aantal ontvankelijk verklaarde asielzoekers (OVA) – cijfers voor '98 en 1999

	Rijk		Vlaams Gewest		Brussels Gewest	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Meerderjarige OVA	4.009	4.848	1.530	1.858	1.808	2.196
Minderjarige OVA	444	408	130	126	213	197
Totaal aantal OVA	4.453	5.256	1.660	1.984	2.021	2.393

Tabel 3: Aantal erkende vluchtelingen (EV) – cijfers voor '98 en '99

	Rijk		Vlaams Gewest		Brussels Gewest	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Meerderjarige EV	1.210	1.153	417	355	500	561
Minderjarige EV	191	142	51	28	48	83
Totaal aantal EV	1.401	1.295	468	383	548	644

Bekijken we bovenstaande tabellen samen dan zien we dat er 1998 in totaal 11.333 nieuwkomers naar Vlaanderen kwamen en 11.800 naar Brussel. Voor het jaar 1999 krijgen we voor Vlaanderen een totaal van 13.673 nieuwkomers en voor Brussel een totaal van 15.005 nieuwkomers.

Nemen we enkel de meerderjarige nieuwkomers in beschouwing dan zien we dat er in 1998 in totaal 9.046 meerderjarige nieuwkomers naar Vlaanderen kwamen en 9.530 naar Brussel. Voor 1999 krijgen we voor Vlaanderen een totaal van 10.687 meerderjarige nieuwkomers en voor Brussel een totaal van 12.071 meerderjarige nieuwkomers.

De groei van het aantal volgmigranten in 1999 was voor een groot deel een gevolg van de Kosovaarse groep met een tijdelijk ontheemdenstatuut. Laten we deze groep voor 1999 buiten beschouwing en gaan we voor het Brussels Gewest bovendien uit van de 1/3 norm dan krijgen we volgend eindtotaal.

Eindraming van het totaal aantal meerderjarige nieuwkomers dat tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid behoort – cijfers voor 1998 en 1998

	1998	1999
Vlaams Gewest	9.406	9.635
Brussels Gewest	3.177	3.696
Totaal	12.583	13.331

De sociale omgeving van de nieuwkomers

Een opvallende vaststelling uit de onderzoeken is ook dat de sociale omgeving van nieuwkomers zeer beperkt blijkt te zijn en dit ongeacht hun statuut. Asielzoekers kennen vooraleer ze in België aankomen meestal geen mensen die hen verder zullen opvangen. Volgmigranten kennen wel mensen maar ook hun sociale omgeving is meestal zeer beperkt. Noch de regio van herkomst noch het geslacht van de nieuwkomer lijken hierin een bepalende rol te spelen. De sociale omgeving vormt zich dus bijna steeds post-migratoir. De opvang binnen eigen groepen of gemeenschappen blijkt m.a.w. niet pro-actief gestructureerd, het initiatief moet uitgaan van de nieuwkomer. Maar ook na verloop van tijd blijft deze sociale omgeving doorgaans beperkt, ongeacht de tijd die verloopt. De vraag wordt dan ook gesteld of de uitbouw van een sociale omgeving niet kan / moet gestimuleerd worden. Er wordt ook voor gepleit om het vrijwilligerswerk en de plaatselijk verankerde socio-culturele organisaties een rol toe te bedelen.

Binnen de beperkte sociale omgeving blijkt de kwaliteit van de opvang meestal zeer matig te zijn. Nieuwkomers die de opvang als kwalitatief positief ervaren kunnen meestal terecht bij een kernpersoon. Bij gezinsvorming bestaat het risico dat de partner alles zodanig regelt dat de nieuwkomer niet tot zelfstandigheid en een actief leven komt. De vraag wordt dan ook gesteld of het onthaalbeleid niet meer systematisch aandacht zou moeten besteden aan de vorming en oriëntatie van de omgeving van nieuwkomers.

Onthaalinitiatieven blijken een belangrijke functie te vervullen bij de opbouw van een sociale omgeving. Nieuwkomers hebben een uitgesproken positieve waardering voor de sociale dimensie verbonden aan het volgen van een onthaaltraject. Vaak is het onthaalinitiatief de eerste plaats waar nieuwkomers mensen leren kennen, vrienden maken en/of mensen uit het herkomstland ontmoeten. Dit houdt dan weer het risico in dat nieuwkomers zich blijven vastklampen aan de specialistische en categoriale onthaalinitiatieven. De onderzoekers pleiten er dan ook voor dat onthaalinitiatieven (ook in de regelgeving) de nodige ruimte krijgen om als initiële ontmoetingsruimte te fungeren. Anderzijds moet de doorstroming vanaf de eerste contacten voorbereid worden wat kan door het vrijwilligerswerk en reguliere sociaal-culturele organisaties onmiddellijk en continu te betrekken bij de ontmoetingsfunctie van de onthaalbureaus.

Kernelementen van het inburgeringsbeleid in de experimentele fase

Het belang van intergemeentelijke samenwerking

Buiten de drie grote steden (Antwerpen, Gent en Brussel) gaat de voorkeur uit naar initiatieven die getuigen van een inspanning om intergemeentelijk samen te werken. De provinciale integratiecentra hebben de opdracht om de gemeenten en de provincie te ondersteunen bij het tot stand brengen van intergemeentelijke samenwerking. Zij krijgen hiervoor gedurende 2 jaar een extra personeelslid inburgering ter beschikking (zie verder).

De gemeente als regisseur, het onthaalbureau als centrale spil

De eerste partner van de Vlaamse overheid bij de organisatie van het inburgeringsbeleid is de gemeente waar de nieuwkomer zich inschrijft. Het is de gemeente die de nieuwkomer verwijst naar het onthaalbureau. Voor Brussel is dit de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Het onthaalbureau is verantwoordelijk voor de concrete organisatie van de inburgeringsprogramma's. De inburgeringssubsidies worden dan ook rechtstreeks aan het onthaalbureau toegewezen.

Onthaalbureaus worden aangeduid door de betrokken gemeenten. Het bijkomend personeelslid 'inburgering' bij de provinciale integratiecentra en de opdrachtgever inburgering bij VGC hebben de opdracht de onthaalbureaus te ondersteunen bij het organiseren van het onthaalaanbod.

Inburgeringstrajecten zijn bijkomende trajecten

Onthaalprogramma's voor nieuwkomers die momenteel met SIF-middelen of andere middelen gefinancierd worden, dienen – in afwachting van het decreet inburgering – met deze middelen gecontinueerd te worden. De inburgeringsmiddelen moeten toelaten bijkomende trajecten te realiseren.

Het inburgeringsprogramma is een driesporenprogramma

Het inburgeringsprogramma omvat een basiscursus NT2 (Nederlands tweede taal), een cursus maatschappelijke oriëntatie en loopbaanoriëntatie. Individueel maatwerk en trajectbegeleiding zijn hierbij sleutelconcepten.

Sturing door een beoordelingscommissie inburgering

Een beoordelingscommissie inburgering, samengesteld uit vertegenwoordigers van de bij het inburgeringsbeleid betrokken administraties heeft de opdracht het inburgeringsbeleid in de experimentele fase nader te concretiseren, een procedure uit te werken voor het verdelen van de subsidies over de onthaalbureaus, minister Mieke Vogels, coördinerend minister voor het inburgeringsbeleid, te adviseren bij het toewijzen van inburgeringsmiddelen aan onthaalbureaus en verslag uit te brengen over de concrete aanwending van de inburgeringsmiddelen op het terrein.

De middelen

Voor de jaren 2000 en 2001 is er op jaarbasis in totaal 295 miljoen BEF ingeschreven voor inburgering. Voor 2000 zijn deze middelen als volgt ingezet:

- 214,7 miljoen BEF (5.322.273,98 euro) voor inburgeringstrajecten te realiseren door onthaalbureaus in Vlaanderen en Brussel
- 40,2 miljoen BEF (996.531,97 euro) voor ondersteunende maatregelen
- 40,1 miljoen BEF (994.053,03 euro) werd overgeheveld naar Onderwijs en als volgt verdeeld: 27,8 miljoen BEF (689.144,00 euro) voor onthaalklassen in het secundair onderwijs en 12,3 miljoen BEF (304.909,04 euro) voor de uitvoering van het project Voorrangsbeleid te Brussel

Daarnaast werd er 118 miljoen BEF (2.925.143,59 euro) ingeschreven op de begroting van werkgelegenheid voor het realiseren van secundaire inburgeringstrajecten richting arbeidsmarkt.

Het inburgeringsprogramma

Basiscursus Nederlands als tweede taal (NT2)

De taallessen worden niet gegeven door het onthaalbureau maar door de reguliere aanbodverstrekkers NT2 (centra voor basiseducatie, centra voor volwassenenonderwijs, universiteiten). Over de organisatie van het taalaanbod sluit het onthaalbureau een protocol af met de aanbodverstrekkers. De taalcursus moet intensief zijn en de groepen mogen niet te groot zijn

Voor het onderdeel NT2 hebben onthaalbureaus de mogelijkheid om lessen in te kopen bij de reguliere aanbodverstrekkers. Daar er op het terrein onduidelijkheid was over de kostprijs van dit

'contractonderwijs' heeft het departement Onderwijs voor de inburgeringstrajecten 2000 een richtbedrag bepaald van 630.000 BEF (15.617,29 euro) per cursus of 3.500 BEF (86,76 euro) per lesuur voor een groep van 10 cursisten voor 180 lessen. Dit richtbedrag gold zowel voor de basiseducatie als het volwassenenonderwijs. Voor sommige taalcursussen wordt dit richtbedrag gevraagd, andere cursussen zijn goedkoper. Sommige cursussen worden met reguliere middelen aangeboden. De praktijk toont aan dat dit richtbedrag vermoedelijk te hoog is. De beoordelingscommissie inburgering heeft de werkgroep Volwassenenonderwijs migranten van de Raad voor het Volwassenenonderwijs van de VLOR gevraagd om het aspect 'kostprijs van de basiscursus NT2' nader te onderzoeken.

Bindende afspraken over de omvang van het basisaanbod NT2 zijn er niet. Conform de richtlijnen van de VLOR betreffende de basiscursus NT2 heeft de beoordelingscommissie inburgering de onthaalbureaus wel systematisch geadviseerd om voor laaggeschoolden gemiddeld 180 uur NT2 te voorzien, voor hogergeschoolden gemiddeld 120 uur. In praktijk blijkt dit voor sommige nieuwkomers een voldoende basis te zijn om door te stromen naar een vervolgopleiding, voor andere nieuwkomers blijkt dit aantal uren niet te volstaan. De Rondetafelconferentie NT2 die de minister van Onderwijs in 2001 zal organiseren, zal o.m. uitsluitel moeten geven over het aantal uur NT2 binnen het primair inburgeringstraject. Hierbij zal ook aandacht moeten gaan naar het NT2-traject voor analfabeten en zeer trage leerders enerzijds en van hogergeschoolden anderzijds. Voor deze specifieke groepen is momenteel immers geen aangepast NT2-traject uitgetekend.

De onthaalbureaus leiden de nieuwkomers naar het geëigende NT2-aanbod (voor laaggeschoolden, hogergeschoolden of hogergeschoolden) toe. Bij de keuze van het geëigende taalaanbod maken zij - indien nodig - gebruik van de studievaardigheidstest COVAAR.

Een NT2-cursus in het primair traject zal hoe dan ook nooit voldoende zijn. Dit impliceert dat nieuwkomers na het afronden van het primair traject naadloos moeten kunnen doorstromen naar een vervolgcursus NT2. De meeste centra voor basiseducatie en volwassenenonderwijs zijn momenteel niet in staat om nieuwkomers na afronden van het primair traject - een kortlopend traject dat voor hogergeschoolden gemiddeld 10 weken duurt en voor lagergeschoolden gemiddeld 15 weken - onmiddellijk een vervolgcursus aan te bieden. Ook hierover zal de Rondetafelconferentie NT2 zich moeten buigen.

Naast klassikale cursussen kan ook gebruik worden gemaakt van multimedia of van de methodiek van begeleid individueel studeren (BIS). Voor sommige nieuwkomers maakt het onthaalbureau gebruik van de cursus NT2 via BIS.

NT2-aanbod bij de centra voor basiseducatie en de centra voor volwassenenonderwijs

De centra voor basiseducatie (CBE) zijn de reguliere aanbodverstrekker NT2 voor laaggeschoolden. Hogergeschoolden kunnen terecht in centra voor volwassenenonderwijs (CVO). In 2000 waren er 14.444 cursisten NT2 ingeschreven in een CBE (gegevens van 26 centra) wat overeenkomt met 920.657 deelnemersuren (gegevens van 28 centra). In februari 2001 zijn er in totaal 24.863 cursisten ingeschreven voor NT2 in een CVO (gegevens van 49 centra). De cursussen NT2 in CBE en CVO richten zich onder meer, maar niet exclusief naar nieuwkomers.

De begrotingsgegevens laten niet toe na te gaan hoeveel middelen er binnen CBE en CVO naar NT2-lessen gaan. Aangestipt kan wel dat er in 2000 bijkomend 32.000.000 BEF (793.259,28 euro) werd vrijgemaakt om het aanbod NT2 in de centra voor basiseducatie op te drijven. Hiermee wil men

zowel de kwaliteit en de intensiteit van het aanbod opdrijven als de wachtlijsten voor NT2 progressief wegwerken.

BIS-cursus NT2

Sinds maart 2000 schreven 831 geïnteresseerden zich in voor een cursus NT2 via het BIS (begeleid individueel studeren). Het boek "Vanzelfsprekend", een methodiek Nederlands voor anderstaligen ontwikkeld door het Centrum Levende Talen van de Katholieke Universiteit Leuven, diende als basis voor de ontwikkeling van deze cursus.

De cursus laat toe om vanuit het Engels, het Frans of het Duits (dit laatste pas vanaf 2001) via een schriftelijke methode Nederlands te leren onder begeleiding van een mentor (de auteurs van de cursus zijn trouwens zelf ook mentoren). Bij elke les hoort een taak, die na indiening door een mentor verbeterd en van commentaar voorzien teruggestuurd wordt, samen met een volgende les. Bij de cursus horen ook twee CD's of cassettes. De vaardigheden luisteren, lezen, schrijven en spreken komen in het pakket aan bod. Het studeren op eigen tempo staat centraal.

De cursus omvat twee delen. Beiden zijn gericht op basisvaardigheden. Het eerste deel is bedoeld voor cursisten die geen enkele voorkennis van het Nederlands hebben. Inschrijven kan alleen voor het eerste deel. Na indiening van de eerste taak, beoordelen de mentoren welke cursisten het eerste gedeelte kunnen overslaan om onmiddellijk met het tweede gedeelte te werken. In de praktijk is dit slechts enkele keren voorgekomen.

Met de ontwikkeling van deze cursus, creëerde de overheid een bijkomend kanaal (naast vooral de CVO's en de zeer dure cursussen NT2 aan universiteiten) dat anderstaligen toelaat basisvaardigheden Nederlands te verwerven. Zoals alle afstandscursussen, was ook deze cursus oorspronkelijk bedoeld als zelfstudiepakket voor opgeleide anderstaligen die (meestal) werk hebben en bijgevolg liever opteren voor de formule van zelfstandig studeren dan voor contactonderwijs 's avonds.

Naast het feit dat schriftelijk afstandsonderwijs geen efficiënte onderwijsvorm is voor lager opgeleiden en al helemaal onbruikbaar voor niet-(westers)-geletterden, veronderstelt deze vorm van onderwijs voldoende kennis van de referentietalen Frans, Engels of Duits. In de praktijk blijkt echter dat ook integratiecentra pakketten aankopen. De integratiecentra bieden dan aan de cursisten, naast de feedback van de BIS-mentoren, nog eens extra begeleiding aan. Aangevuld met (een vorm van) face-to-face-onderwijs blijken de facto een aantal mensen met een minder hoge (taal)opleidingsachtergrond met de cursus aan de slag gegaan te zijn. Op die wijze worden de cursussen echter eerder gebruikt als handboeken dan als zelfstudiepakketten.

In tegenstelling tot het klassieke, klassikale NT2-ondericht in CBE of CVO moeten de taalleerders voor de BIS-cursus een cursusgeld betalen van 1.950 BEF (48,34 euro) voor het eerste deel en 1.350 BEF (33,47 euro) voor het tweede deel.

Deze bedragen dekken geenszins de werkelijke kostprijs van deze cursus (ongeveer 6400 BEF (158,65 euro) per deel, ontwikkelingskost, administratief-logistieke kosten voor het printing-on-demand-systeem en andere werkingskosten niet meegerekend). De totale kostprijs van deze cursus wordt op 60.000 BEF (1.487,36 euro) geschat.

Het bedrag is vooral als een soort remgeld bedoeld dat nepinschrijvingen moet vermijden. Bij de vaststelling van het inschrijvingsgeld achtte de Vlaamse regering het verantwoord om anderstaligen die beschikken over een geschikt ontwikkelingsniveau om deze cursus te volgen, ook een financiële bijdrage te vragen. In regel gaat het immers om personen met een inkomen dat vergelijkbaar is met dat van de Vlaamse bevolking.

Op vraag van de afdeling Volwassenenonderwijs werd de BIS-cursus NT2 begin 2001 ook gepromoot bij de onthaalbureaus als mogelijk alternatief voor hooggeschoolde nieuwkomers die een contacttaal beheersen. Nieuwkomers kunnen evenwel maar tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid behoren als ze gelijktijdig aan volgende drie criteria voldoen: meerderjarig zijn, anderstalig zijn en achterstandskennmerken vertonen die kunnen leiden tot permanente kansarmoede.

De financiële drempel die werd ingebouwd om nepinschrijvingen te vermijden betekent m.a.w. voor de meeste nieuwkomers die door de onthaalbureaus bereikt worden een reële drempel. In de huidige situatie lossen onthaalbureaus dit op door zelf het cursusgeld te betalen met inburgeringssubsidies. Wil men dit instrument op termijn blijven aanbieden aan goed opgeleide, maar minder begoede anderstalige nieuwkomers dan lijkt het aangewezen om een oplossing te vinden voor het cursusgeld.

Maatschappelijke oriëntatie (MO)

Het belang van MO wordt vooral gelegd in het leren zelfstandig functioneren van de anderstalige nieuwkomer. Deze zelfstandigheid wil men bereiken door kennis van en inzicht in de samenleving aan te reiken enerzijds en door vaardigheden aan te leren anderzijds. De cursus maatschappelijke oriëntatie wordt meestal georganiseerd door de onthaalbureaus. De cursus duurt gemiddeld 60 uur à 80 uur. De cursus wordt zoveel mogelijk in de eigen taal van de nieuwkomer of in een contacttaal georganiseerd. Is dit niet mogelijk, bijvoorbeeld omdat er te veel verschillende nationaliteiten zijn of omdat de nieuwkomers geen kennis hebben van een contacttaal, dan wordt de cursus in het Nederlands gegeven. Afstemming met het aanbod NT2 is dan wel aangewezen.

Om het huidige MO-aanbod nader in kaart te brengen en voorstellen te ontwikkelen over een optimale organisatie van het MO-aanbod werd er eind 1999 een onderzoeksovereenkomst afgesloten met CICI (universiteit Gent)². Het onderzoek werd eind 2000 afgerond en de resultaten werden voorgesteld op een studievoormiddag, georganiseerd door ICEM op 22 februari 2001. De voornaamste conclusies worden hieronder beknopt weergegeven.

- In de huidige aanpak van MO staat de kennisoverdracht door de docent centraal. Praktijkoefeningen om bepaalde handelingscompetenties onder de knie te krijgen, worden daar als surplus aan toegevoegd en hebben vooral betrekking op zeer praktische kennis. Dit zou te maken kunnen hebben met het ontbreken van duidelijke eindtermen voor de cursus MO.
- MO-docenten signaleren een nood aan differentiëring, dit als gevolg van de heterogeniteit van de doelgroep. Deze differentiëring betreft niet alleen de inhoud van de cursus, maar ook de methodiek tussen laag- en hooggeschoolden of tussen zij die het gewoon zijn om nieuwe kennis te verwerven en zij die dit niet (meer) gewoon zijn.
- In de praktijk wordt MO steeds in klasverband georganiseerd. Aan de heterogeniteit wordt tegemoet gekomen door verschillende klemtonen te leggen afhankelijk van de noden in de groep.
- Het principe van MO in de eigen taal wordt vrij algemeen aanvaard. Wanneer MO niet in de moedertaal gegeven wordt, dan komt dit vooral door obstakels van praktische aard.
- Voor de vormgeving van MO wordt steeds vertrokken van het concept van 'klassikaal onderwijs' wat geen evidentie is. Er zou ook kunnen vertrokken van een alternatief concept voor onderwijs dat momenteel in Nederland wordt uitgewerkt onder de metafoor 'studiehuis'.

² Verstraete, G., Verbruggen, N. en Cornelis, M., Onderzoek naar de plaats, rol en organisatie van maatschappelijke oriëntatie en trajectbegeleiding binnen het onthaaltraject voor nieuwkomers als doelgroep van het Vlaamse minderhedenbeleid, CICI, Centrum voor Interculturele Communicatie en Interactie, Gent, 2000.

In een vervolgonderzoek, eveneens uitgevoerd door CICI, naar de finaliteit van het inburgeringsbeleid, worden de einddoelen van maatschappelijke oriëntatie en het concept van het 'studiehuis' en het onthaalbureau als 'leeromgeving' nader uitgewerkt. De resultaten van dit onderzoek zullen in juli 2001 beschikbaar zijn.

Loopbaanoriëntatie

De nieuwkomer volgt een inburgeringstraject met het oog op professionele, educatieve of sociale zelfredzaamheid. Naargelang dit perspectief zal het vervolgtraject er anders uitzien. Tijdens het primair traject moet de trajectbegeleider samen met de nieuwkomer de loopbaanoriëntatie van de nieuwkomer in kaart brengen.

Heeft de nieuwkomer een **professioneel perspectief** dan moet het onthaalbureau reeds tijdens het primair traject nauw samenwerken met VDAB. Over deze samenwerking en de concrete invulling van het luik loopbaanoriëntatie moeten onthaalbureau en VDAB een protocol afsluiten. De inhoud van dit protocol werd in maart 2001 gefinaliseerd. Uitgangspunt hierbij is dat nieuwkomers met een professioneel perspectief recht hebben op 20 uur loopbaanoriëntatie. De inhoud hiervan moet in samenwerking tussen VDAB en onthaalbureau bepaald worden maar het onthaalbureau draagt de eindverantwoordelijkheid. De verdere loopbaanoriëntatie richting arbeidsmarkt voor nieuwkomers die een primair traject hebben afgerond behoort tot de verantwoordelijkheid van VDAB.

Over dit protocol is nauw overleg geweest tussen de betrokken beleidsverantwoordelijken. De krachtlijnen van het protocol werden ook besproken op een informatiemoment waarop alle onthaalbureaus en de relevante actoren van VDAB aanwezig waren. Over de samenwerking van het onthaalbureau met andere partners op het domein van werkgelegenheid (o.a. VIZO) zijn er nog geen afspraken gemaakt.

Voor nieuwkomers met een **educatief perspectief** dient een gelijkaardige samenwerking tot stand te komen met onderwijs. De besprekingen hierover worden momenteel gevoerd.

Hoe het vervolgtraject voor nieuwkomers met een **sociaal perspectief** concreet moet ingevuld, welke partners hierbij moeten betrokken en welke rol het onthaalbureau hierbij dient op te nemen, moet nog volledig uitgeklaard worden.

Trajectbegeleiding

Nieuwkomers moeten zo vlug mogelijk na aankomst in de gemeente in een inburgeringstraject kunnen instappen. De trajectbegeleider tekent dit traject samen met de nieuwkomer en rekening houdend met zijn/haar aspiraties en mogelijkheden uit. Het traject moet zo kort mogelijk zijn. De trajectbegeleiding wordt georganiseerd door het onthaalbureau. De trajectbegeleider is het aanspreekpunt waar de nieuwkomer terecht kan met vragen en problemen. De trajectbegeleider lost deze problemen niet zelf op maar leidt de nieuwkomer toe naar de passende voorziening(en). Hiertoe creëert de trajectbegeleider een netwerk met de reguliere voorzieningen.

In de drie grote steden wordt momenteel uitgegaan van een gemiddelde caseload van 50 nieuwkomers die hij/zij volgt, in de rest van Vlaanderen bedraagt de caseload gemiddeld 40. Het onthaalbureau draagt de eindverantwoordelijkheid voor het traject tot het ogenblik dat de nieuwkomer wordt overgedragen aan VDAB of aan een reguliere onderwijsvoorziening voor een vervolgtraject.

Gelijktijdig met het onderzoek naar MO (zie hierboven) verrichtte CICI in 2000 in opdracht van de Vlaamse overheid eveneens onderzoek naar het einddoel van trajectbegeleiding. De voornaamste conclusies worden hieronder beknopt weergegeven.

- De doelen van trajectbegeleiding kunnen als volgt omschreven: individuele nieuwkomers op kwalitatieve en specialistische wijze aan de drempel brengen van het reguliere aanbod, netwerken uitbouwen zodat reguliere voorzieningen verder ondersteund worden om hun verantwoordelijkheid naar de individuele nieuwkomer op te nemen en de grijze zones aangeven op het scharnierpunt tussen beiden.
- De methodiek van trajectbegeleiding kan zeer nuttig zijn voor het onthaal van nieuwkomers. Samen met het cliëntvolgsysteem Traject2000 zou een begeleiding op maat kunnen uitgevoerd worden.
- Trajectbegeleiding is een methodiek die alleen kan toegepast worden indien mensen effectief gevormd worden om de implementatie waar te maken en indien ze daar ook de middelen voor krijgen. Op het ogenblik van het onderzoek ontbraken beiden in grote mate.
- De onthaalbureaus besteden momenteel teveel tijd aan het verzamelen van de nodige gegevens over de nieuwkomers die voor de programma's in aanmerking komen. De gemeentebesturen zouden deze taak kunnen overnemen. Het zou fair zijn dat de werving overal met dezelfde intensiteit zou gebeuren en dat hier kwaliteitseisen worden aan verbonden. Trajectbegeleiders van hun kant moeten de mobiliteit krijgen om mensen persoonlijk te vertrouwen en via huisbezoek te informeren en te werven voor hun aanbod. Zij moeten in deze wervingsfase dan ook getuigen van communicatieve vaardigheden en een grondige kennis van het aanbod.
- Momenteel heerst er nogal wat verwarring over de fase van de intake. De vraag die voorligt is meestal of het trajectplan al tijdens de intake moet opgesteld worden. In de geest van de methodiek van trajectbegeleiding en ook uit de toepassing van de methodiek in andere sectoren is het duidelijk dat er in dit vroege stadium geen trajectplan kan worden opgesteld. Intake moet uit drie elementen bestaan: een administratieve en algemene intake, screening en diagnose van de verlangens van de nieuwkomer en een eerste oriëntatie op de mogelijkheden om de nieuwkomer in leersituaties te brengen. Het is evident dat bij de intake regelmatig beroep gedaan wordt op specialisten. Ook het cliëntvolgsysteem Traject2000 is een ondersteunend instrument om de intake systematisch en gestructureerd te laten verlopen. Daar de intake in het totale proces van trajectbegeleiding zeer bepalend is voor het verdere verloop van het proces is het aangewezen dat trajectbegeleiders prioritair vorming krijgen omtrent de intake-fase.
- De trajectopvolging wordt momenteel zeer divers ingevuld. Op sommige plaatsen gebeurt dit op een min of meer gestructureerde en intensieve wijze, op andere plaatsen komt men daar niet toe. Tijd en middelen spelen hierbij zeker een rol maar ook bekwaamheid en visie op zorg en dienstverlening.
- Wat de individuele ondersteuning betreft, dient de trajectbegeleider zich te beperken tot die ondersteuning die noodzakelijk is voor de vertrouwensrelatie. Voor alle anderen elementen die door de reguliere sector (zou moeten) opgenomen worden moeten de trajectbegeleiders doorverwijzen.
- Iedere nieuwkomer heeft recht op een gelijkwaardige behandeling. De kansen voor maatschappelijke integratie mogen niet afhangen van de toevalligheid van de regio waarin men terecht komt. Het is aangewezen dat de Vlaamse overheid kwaliteitscriteria oplegt aan de onthaalbureaus.
- De trajectbegeleider bepaalt samen met de nieuwkomer diens startsituatie en uitstroomperspectief en stemt de verschillende onderdelen van het traject op elkaar af. Hij/zij functioneert als 'vraagbaak', 'verwijzer' maar is nooit een hulpverlener.

- De functie 'trajectbegeleiding' valt uiteen in meerdere deelfuncties met een eigen pakket van competenties. Degelijke vorming is hoe dan ook onontbeerlijk. De vraag kan gesteld of de trajectbegeleider de verscheidenheid in al zijn aspecten individueel moet opnemen dan wel of er in trajectteams kan gewerkt worden waarin aan taakverdeling wordt gedaan. Deze teams moeten wel een minimale schaalgrootte hebben. Voor de individuele ondersteuning van de nieuwkomers zouden ook vrijwilligers kunnen ingeschakeld worden.

Omdat het onderzoek aantoonde dat het concept trajectbegeleiding nog te weinig geoperationaliseerd is en dat er een manifest gebrek is aan methodiekvorming, werd eind 2000 een nieuwe onderzoeksovereenkomst 'finaliteit van het inburgeringsbeleid' afgesloten met CICI (zie ook hierboven – MO). De doelstellingen van trajectbegeleiding in het kader van inburgering moeten nauwkeurig bepaald en de taken, het profiel en de positie van de trajectbegeleider moeten nader omschreven. Bovendien moeten er kwaliteitscriteria uitgewerkt waaraan de onthaalbureaus en hun trajectbegeleiders dienen te voldoen. De resultaten van dit onderzoek zullen eveneens in juli 2001 beschikbaar zijn.

Opvolging door het cliëntvolgsysteem Traject2000:

In 1999 besliste de voormalige Vlaamse minister belast met de coördinatie van het minderhedenbeleid om een proefproject 'cliëntvolgsysteem nieuwkomers' te laten uitvoeren. Het project werd uitgevoerd in de periode oktober '99–november '00 voor een bedrag van 2.548.750 BEF (63.181,86.euro).

Het cliëntvolgsysteem kan beschouwd worden als een vertaling in informaticatermen van het Vlaamse inburgeringsbeleid. Het is een database van registratiegegevens omtrent de nieuwkomer en het inburgeringsbeleid met een meervoudige finaliteit:

- a) trajectbegeleiders ondersteunen bij het begeleiden en opvolgen van hun cliënten-nieuwkomers;
- b) onthaalbureaus ondersteunen bij het opvolgen van de trajecten die nieuwkomers afleggen en van de bekomen resultaten (effecten van het inburgeringsbeleid op organisatieniveau) en bij het opvolgen van de werkzaamheden van de trajectbegeleiders (onthaalbureau als werkgever);
- c) op een uniforme en gecoördineerde manier aan de Vlaamse overheid informatie aanreiken over de uitvoering van het inburgeringsbeleid, het functioneren van de onthaalbureaus en de effecten van het gevoerde inburgeringsbeleid.

Het pilootproject werd uitgevoerd door de Nederlandse firma COACH/ Taalsupport in samenwerking met vijf Vlaamse onthaalinitiatieven en had tot doel na te gaan op welke wijze het cliëntvolgsysteem ontwikkeld door COACH voor Nederlandse onthaalbureaus zou kunnen gebruikt worden als registratie- en volgsysteem voor de Vlaamse onthaalbureaus. Gegeven de algemene tevredenheid over de uitvoering van dit project en de wens om het cliëntvolgsysteem bij alle onthaalinitiatieven te implementeren, werd met de firma COACH een vervolgcontract afgesloten dat liep van 15 april 2000 tot 31 januari 2001 voor een bedrag van 2.335.867 BEF (57.904,63 euro).

Alle onthaalbureaus beschikken ondertussen over Traject2000. In het voorjaar 2001 wordt een opleidingsprogramma georganiseerd. Daarnaast kunnen de onthaalbureaus rekenen op individuele begeleiding bij het gebruik van dit systeem. Hiervoor werd begin 2001 opnieuw een contract afgesloten met de firma Coach/Taalsupport voor een bedrag van 3.529.620 BEF (87.497,00 euro).

Naar de Vlaamse overheid toe is het cliëntvolgsysteem een belangrijk instrument voor opvolging, controle, evaluatie en bijsturing. Voor de verantwoording van de inburgeringssubsidies moeten de onthaalbureaus een werkingsverslag indienen dat gebaseerd is op het cliëntvolgsysteem Traject2000. Hierdoor krijgt het gebruik van het volgsysteem voor de onthaalbureaus een dwingend karakter.

Om Traject2000 aan een ruimer publiek van geïnteresseerden voor te stellen organiseerde ICEM in samenwerking met de firma Coach/Taalsupport op 7 september 2000 de conferentie 'Traject2000 als instrumenten voor de registratie, implementatie en evaluatie van de inburgering van nieuwkomers'. De Vlaanderendag op 22 april 2001 werd aangegrepen om Traject2000 aan een breed publiek voor te stellen. Meer informatie over Traject2000 is ook terug te vinden op de website van de firma: <http://www.taalsupport.nl>.

De onthaalbureaus in Vlaanderen en Brussel

Medio 2000 functioneerden er verschillende onthaalinitiatieven, zij het dat de meeste niet over een volwaardig onthaalbureau beschikten en geen volwaardig onthaalprogramma aanboden. Om zo vlug mogelijk op het terrein een volwaardig inburgeringsbeleid te realiseren, heeft de Vlaamse regering dan ook beslist om voor 2000 nagenoeg 215 miljoen BEF te voorzien voor inburgeringstrajecten.

De gemeente is de eerste partner van de Vlaamse overheid bij de organisatie van het inburgeringsbeleid. Omdat het evenwel geenszins de bedoeling is om in elke gemeente een onthaalbureau op te richten, geldt als richtlijn dat zowel voor gemeenten met weinig nieuwkomers als voor grotere gemeenten die een centrumfunctie in de regio vervullen, intergemeentelijke samenwerking de aangewezen vorm is.

De regering gaat er hierbij van uit dat buiten de drie grote steden (Antwerpen, Gent en Brussel) het inburgeringsbeleid best via één of andere vorm van intergemeentelijke samenwerking gerealiseerd wordt. De gemeente, en in Brussel de Vlaamse Gemeenschapscommissie, worden aangesproken om een subsidieaanvraag in te dienen. In geval van intergemeentelijke samenwerking wordt de subsidieaanvraag – na overleg met het betrokken provinciaal integratiecentrum - ingediend door de centrumgemeente of de provincie.

In de experimentele fase gebeurt de financiering via het principe van de enveloppe-financiering. Onthaalbureaus in de drie grote steden - Gent, Antwerpen en Brussel - krijgen per traject dat ze realiseren maximaal een subsidie van 129.500 BEF. Onthaalbureaus in de rest van Vlaanderen krijgen per nieuwkomer maximaal een subsidie van 155.000 BEF. In totaal werden er 24 subsidieaanvragen ingediend en positief beoordeeld door de beoordelingscommissie inburgering. Met de inburgeringsmiddelen 2000 zullen in totaal 1.730 bijkomende inburgeringstrajecten gerealiseerd worden naast de 1.436 trajecten die met andere middelen gerealiseerd worden.

Onderstaand overzicht geeft aan welke gemeenten momenteel betrokken zijn bij het inburgeringsbeleid en hoeveel nieuwkomers elk van de betrokken onthaalbureaus zal bereiken met middelen 2000. De onderlijnde gemeenten zijn de gemeenten waar het onthaalbureau gehuisvest is.

Tabel: Overzicht van de onthaalbureaus, het aantal nieuwkomers dat zij met andere middelen 2000 bereiken (= huidig bereik), het aantal bijkomende trajecten dat zij met inburgeringsmiddelen 2000 zullen realiseren en de toegekende inburgeringssubsidie 2000

Onthaalbureau / Gemeente(n)	Huidig bereik	Bijkomende trajecten	Subsidie (BEF)	Subsidie (euro)
PINA – Antwerpen stad	319	390	50.470.000	1.251.118,62
SOCAN – Mechelen	100	40	5.180.000	128.408,85
Kompas- arrondissement Turnhout Arendonk, Baarle-Hertog, Balen, Dessel, Geel, Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Herselt, Hoogstraten, Meerhout, Merksplas, Mol, Olen, Oud-Turnhout, Ravels, Retie, Turnhout, Vosselaar	30	40	6.200.000	153.693,99
Onthaalbureau Leuven	36	80	9.900.000	245.414,59
MIKST – Midden-Vlaams-Brabant Boortmeerbeek, Hoeilaart, Huldenberg, Kampenhout, Keerbergen, Machelen, Meise, Overijse, Vilvoorde, Zaventem, Zemst	25	25	3.871.971	95.983,65
Cleynaerts – Hageland: Diest en Tienen	22	40	6.190.600	153.460,97
PIN – Zuidwest- Vlaams-Brabant Asse, Beersel, Dilbeek, <u>Halle</u> , Pepingen, Roosdaal, Sint-Pieters-Leeuw	21	50	5.897.519	146.195,68
Kompas – Gent	240	240	28.900.000	716.412,29
Kom-Pas Aalst	72	40	5.175.440	128.295,81
Onthaalbureau regio Dendermonde Berlare, <u>Dendermonde</u> , Hamme, Lebbeke, Waasmunster en Zele	4	40	6.200.000	153.693,99
Kom-Pas Waasland Beveren, Kruibeke, Sint-Gillis-Waas, <u>Sint-Niklaas</u> , Stekene en Temse	109	45	6.434.800	159.514,53
Onthaalbureau Ronse	4	20	2.485.000	61.601,54
Onthaalbureau regio Kortrijk Deerlijk, Harelbeke, <u>Kortrijk</u> , Kuurne, Lendelede, Menen, Wervik, Wevelgem, Zwevegem	60	90	13.600.000	337.135,19
Onthaalbureau regio Oostende Bredene, De Haan, Gistel, Ichtegem, Middelkerke, Oostende, Oudenburg	52	80	12.127.000	300.620,48
Onthaalproject Noord-Limburg Bocholt, Bree, Hamont-Achel, <u>Lommel</u> , Meeuwen, Neerpelt, Overpelt, Peer en Hechtel-Eksel	0	40	4.500.000	111.552,09
Onthaalbureau Zuid-Limburg Alken, Bilzen, Borgloon, Gingelom, <u>Heers</u> , Herk-de-Stad, Hoeselt, Kortesseem, Nieuwerkerken, Riemst, Sint-Truiden, Tongeren en Wellen	0	80	6.800.000	168.567,60
Nieuwkomersproject Maasland Dilsen-Stokkem, Kinrooi, Lanaken, Maaseik en Maasmechelen	35	60	4.838.300	119.938,32
Onthaalbureau Beringen – Tessenderlo Beringen en Tessenderlo	0	40	4.200.000	104.115,28
Regionaal onthaalproject West-Limburg Heusden-Zolder, Ham en Leopoldsburg	122	40	5.300.000	131.383,57
Nieuwkomersonthaal Genk	100	60	7.420.265	131.383,57
Onthaalbureau Hasselt Hasselt en Diepenbeek	0	60	4.020.000	99.653,20
Onthaalbureau Houthalen-Helchteren en Zonhoven Houthalen-Helchteren en Zonhoven	0	30	3.800.000	94.199,54
Onthaalbureau Tracé De 19 Brusselse gemeenten	0	50	6.025.000	149.355,85
	85	50	5.174.000	128.260,11

Onthaalbureau / Gemeente(n)	Huidig bereik	Bijkomende trajecten	Subsidie (BEF)	Subsidie (euro)
Onthaalbureau Compas Molenbeek, Brussel-stad				
Totaal	1.436	1.730	214.709.895	5.322.519,27

Ondersteunende maatregelen

Teneinde het inburgeringsbeleid van bij de start zo adequaat mogelijk vorm te geven, heeft de Vlaamse regering beslist om voldoende ruimte te voorzien voor de ondersteuning van het inburgeringsbeleid. Naast de investering in het cliëntvolgsysteem Traject2000 (zie hierboven) wordt er ook geïnvesteerd in bijkomend personeel en in wetenschappelijk onderzoek. Ook de samenspraak met het terrein krijgt de nodige aandacht. Tenslotte werden de nodige impulsen gegeven om het project telefonisch tolken uit de startblokken te krijgen. Een beknopt verslag.

Bijkomend personeel op het terrein en in de administratie

De provinciale integratiecentra (PRIC's), en in Brussel de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC), krijgen gedurende twee jaar de mogelijkheid om een bijkomend personeelslid inburgering aan te werven. Hiervoor is in totaal op jaarbasis 12 miljoen BEF (297.472,23 euro) uitgetrokken.

De versterking van de PRIC's is bedoeld om – in overleg met de provincie en de gemeenten - het inburgeringsbeleid binnen de provincie concreet vorm te geven en de provincie en gemeenten en de onthaalbureaus te ondersteunen en te begeleiden bij het implementeren van dit inburgeringsbeleid. De opdrachthouder inburgering van de VGC heeft de opdracht het Vlaamse inburgeringsbeleid te vertalen naar de Brusselse context.

De Vlaamse regering besliste daarnaast om de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn te versterken met 5 bijkomende personeelsleden in contractueel verband. Voor 2000 werd hiervoor 9,5 miljoen BEF (297.472,23 euro) voorzien. Deze bijkomende personeelsleden hebben de opdracht dit nieuwe beleidsdomein administratief in goede banen te leiden, de onthaalbureaus te ondersteunen en te begeleiden, gerichte vorming aan de onthaalbureaus aan te bieden en het decreet inburgering mee voor te bereiden. Deze cel wordt in mei 2001 operationeel.

Wetenschappelijk onderzoek

Hierboven verwezen we al naar de onderzoeken die eind 1999 werden afgesloten om het onthaalbeleid beter te onderbouwen.:

1. Onderzoek bij de nieuwkomers binnen de Marokkaanse gemeenschappen
2. Onderzoek bij de nieuwkomers binnen de Turkse gemeenschappen
3. Onderzoek bij de andere nieuwkomers, met name erkende vluchtelingen, ontvankelijk verklaarde asielzoekers en volgmigranten andere dan Turken en Marokkanen.
4. Onderzoek naar de rol en organisatie van trajectbegeleiding en MO binnen het onthaaltraject.

De onderzoeken naar de Marokkaanse en Turkse nieuwkomers werden uitgevoerd door de onderzoeksgroep OASes (UFSIA), de twee andere onderzoeken door de onderzoeksgroep CICI (universiteit Gent). De onderzoeksresultaten werden op 22 februari 2001 voorgesteld aan een ruimer

publiek. Voor nadere informatie over deze onderzoeken verwijzen we naar bovenstaande paragrafen over het doelpubliek (onderzoeken 1, 2 en 3) en over MO en trajectbegeleiding (onderzoek 4).

Om het in voorbereiding zijnde decreet 'inburgering' wetenschappelijk te onderbouwen werden er eind 2000 twee nieuwe onderzoeksovereenkomsten afgesloten met het onderzoekscentrum CICI. De onderzoekstermijn loopt 15/07/01. Per onderzoek is er 2.420.000 BEF (59.990,23 Euro) voorzien. De onderzoeken bouwen verder op de onderzoeken die in 2000 werden afgerond (zie hierboven) en de aanwezige kennis op het terrein. Het geheel wordt van nabij gevolgd door een stuurgroep samengesteld uit vertegenwoordigers van de kabinetten en administratie, het Vlaams Minderhedencentrum en de Vereniging van Vlaamse Provincies. De onderzoeken behandelen de finaliteit en de lokale vormgeving van het inburgeringsbeleid.

Finaliteit van het inburgeringsbeleid

Met het oog op het uitwerken van een decreet inburgering is het belangrijk om duidelijk te kunnen bepalen wat met 'inburgering' bedoeld wordt en hoe dit geoperationaliseerd kan worden. Duidelijk zicht op de finaliteit van het inburgeringsbeleid zal ook toelaten de 'eindtermen' van het inburgeringsprogramma en een kwaliteitsvolle inzet van trajectbegeleiders te bepalen. Het eerste onderzoek behandelt dan ook de finaliteit van het inburgeringsbeleid.

Volgende onderzoeksopdrachten werden geformuleerd:

- Conceptualiseren en operationaliseren van het concept 'inburgering'
- Bepalen van de doelstellingen en taken van trajectbegeleiding en nader omschrijven van het profiel van de trajectbegeleider
- Bepalen van de kwaliteitscriteria waaraan onthaalbureaus en trajectbegeleiders moeten voldoen
- Uitwerken en ondersteunen van vormingsprogramma's voor de organisatie van een kwalitatief inburgeringsbeleid
- Bepalen van de einddoelen van maatschappelijke oriëntatie (MO) en voorstellen aanreiken om deze einddoelen te operationaliseren

Onderzoek naar de lokale vormgeving van het inburgeringsbeleid

Een kwaliteitsvol inburgeringsprogramma alleen volstaat niet om de doelstellingen van het inburgeringsbeleid te realiseren. Even cruciaal is de manier waarop het inburgeringsbeleid op het terrein vorm krijgt.

De subsidies voor inburgering hebben ongetwijfeld op het terrein een belangrijke dynamiek in gang gezet. De concrete vormgeving wordt momenteel evenwel sterk overgelaten aan deze spontane, lokale dynamiek. Een uitgetekende visie op deze vormgeving is niet voorhanden. Het tweede onderzoek gaat dan ook dieper in op de lokale vormgeving van het inburgeringsbeleid.

Volgende onderzoeksopdrachten werden geformuleerd:

- Aanreiken van voorstellen om het inburgeringsbeleid op het terrein gestalte te geven
- Ontwikkelen van indicatoren voor spreiding, inplanting en uitbouw van onthaalbureaus
- Onderzoek naar de wenselijkheid om onthaalbureaus te betrekken bij de trajectbegeleiding van minderjarige nieuwkomers

- Aanreiken van voorstellen over de rol van de lokale en provinciale overheden in het inburgeringsbeleid in het algemeen en bij de uitbouw van onthaalbureaus in het bijzonder

Communicatie tussen de Vlaamse overheid en het werkveld

Om de communicatie met het terrein te organiseren, worden twee overlegfora voorzien: het platform inburgering en rechtstreeks overleg met de onthaalbureaus.

Via het **Platform inburgering** wordt er geregeld overleg gepleegd tussen de Vlaamse overheid (kabinet en administratie) en de personeelsleden inburgering van de provinciale integratiecentra / VGC, de coördinatoren van de onthaalbureaus PINA (Antwerpen) en KOMPAS (Gent) en de stafmedewerker onthaalbeleid van het Vlaams Minderhedencentrum. Bedoeling van dit platform is het werkveld te informeren over beleidsontwikkelingen en -beslissingen op het vlak van inburgering en om als overheid te luisteren naar de signalen vanuit het werkveld met betrekking tot de concrete uitvoering van het beleid op het terrein. De PRIC's / VGC treden hier op als vertegenwoordigers van de onthaalbureaus in hun provincie.

Indien nodig worden daarnaast **alle onthaalbureaus** rond specifieke aspecten van het inburgeringsbeleid samengeroepen. Een eerste bijeenkomst vond plaats in december 2000 met als centraal thema het gebruik van het cliëntvolgsysteem Traject2000. Een tweede bijeenkomst vond plaats in februari 2001 rond het af te sluiten protocol tussen onthaalbureau en VDAB/werkwinkel.

Telefonisch tolken

Vanuit de vaststelling dat taalproblemen er geregeld toe leiden dat een groot aantal maatschappelijke voorzieningen moeilijk of niet kunnen communiceren met asielzoekers of anderstalige nieuwkomers, werd in de ICEM-werkgroep Nieuwkomers het voorstel geformuleerd om een centrale telefonische tolkdienst op te richten.

Om dit voorstel nader te onderzoeken heeft de Mercator Hogeschool in opdracht van de Vlaamse overheid in 1999 een haalbaarheidsstudie uitgevoerd. In opvolging van deze studie heeft de Mercator Hogeschool in een vervolgopdracht de start van een centrale telefonische tolkdienst voorbereid. Voor deze opdracht werd een bedrag van 1.343.750 BEF (33.310,69 euro) ter beschikking gesteld.

Het eindrapport³ dat eind november 2000 werd ingediend, bevat concrete voorstellen voor het startklaar maken van een centrale telefonische tolkdienst. Met dit rapport werd de verkennende fase afgerond.

Het belang van de telefonische tolkdienstverlening werd ook onderkend door de Vlaamse regering. De Afsprakennota Inburgeringsbeleid van 21 juni '00 bepaalt immers ook dat er 9,6 miljoen BEF voorzien moet worden voor de versterking van de tolkdienst als antwoord op de steeds diversere landen van herkomst van de nieuwkomers.

Om daadwerkelijk van start te gaan met een **Vlaamse Centrale Tolkdienst** is eind 2000 een overeenkomst afgesloten met het Vlaams Minderhedencentrum (VMC). Als koepel van de minderhedensector is het VMC immers het centrale aanspreekpunt voor de Vlaamse overheid in het kader van het minderhedenbeleid, het is vertrouwd met de verschillende groepen anderstalige vreemdelingen waarmee diensten voor wie de tolkdienst wordt opgericht, geconfronteerd worden en neemt een onafhankelijke positie in t.a.v. de bestaande tolkdiensten en de tolkscholen wat een goede samenwerking met zowel de bestaande tolkdiensten als de tolkscholen ten goede zal komen. Het is de bedoeling om het VMC voor een periode van 3 jaar voor dit

³ Mercator Hogeschool, provincie Oost-Vlaanderen, Concept Vlaamse Centrale Tolkdienst, Gent, 2000.

initiatief te subsidiëren. Drie jaar is immers de minimale tijd die nodig is om een centrale telefonische tolkdienst op te starten, uit te bouwen en te positioneren op langere termijn.

Doel van een Vlaamse Centrale Tolkdienst is een verantwoorde communicatie tussen anderstaligen en maatschappelijke voorzieningen mogelijk te maken door professionele tolken in te zetten. Alvast in een eerste fase wordt het tolken beperkt tot telefonisch tolken. Dit sluit ook aan bij het toekomstbeeld van de tolken in Europa. Uit onderzoek blijkt immers dat er binnen Europa de komende jaren een sterke groei van telefonische tolkdiensten verwacht wordt.

Voor de start van de tolkdienst is een budget van 6,85 miljoen BEF (169.807,06 euro) voorzien. Voor 2001 wordt hetzelfde bedrag voorzien. De middelen 2000 moeten toelaten op korte termijn:

1. effectief te starten met een Vlaamse Centrale Tolkdienst (VCT)
2. de VCT bekend te maken bij de voorzieningen en bij potentiële tolken
3. de afstemming op en de samenwerking met de bestaande tolkdiensten op te bouwen
4. een mogelijke samenwerking met Nederland op korte en middellange termijn te onderzoeken
5. contacten te leggen met de Europese vereniging van tolkdiensten o.a. met het oog op het onderzoeken van een mogelijke samenwerking met andere buitenlandse tolkdiensten
6. opmaken van een eerste ontwerp van inventaris van en plan voor de professionalisering van de tolken.

Momenteel bestaan er reeds een beperkt aantal tolkdiensten. Het is de bedoeling dat de Vlaamse Centrale Tolkdienst op termijn vanuit het oogpunt van complementariteit een afstemming op en samenwerking met de bestaande tolkdiensten realiseert.

Het **Sociaal Vertaalbureau van Brussel Onthaal vzw** is één van die weinige diensten die nu reeds vertalen en (telefonisch) tolken voor anderstalige nieuwkomers. Ze leveren hoofdzakelijk diensten aan de minstbegoede asielzoekers en vluchtelingen en aan diverse openbare diensten. Zij doen hiervoor beroep op een netwerk van vrijwillige tolken. In afwachting van de start van de centrale telefonische tolkdienst en de afstemming van de werking van Brussel Onthaal op dit nieuw gegeven en teneinde de continuïteit van de werking van het Sociaal Vertaalbureau te garanderen, ontving het Sociaal Vertaalbureau voor het werkingsjaar 2000 een subsidie van 2,7 miljoen BEF (66.931,25 euro).

SECUNDAIRE INBURGERINGSTRAJECTEN NAAR DE ARBEIDSMARKT

In uitvoering van de 'Afsprakennota inburgeringsbeleid' van 21 juni 2000 heeft minister Landuyt bijkomend 110.000.000 BEF (2.726.828,77 euro) aan VDAB toegekend om de professionele integratie van nieuwkomers middels secundaire trajecten vorm te geven. Om extra trajecten voor deze doelgroep op te zetten werd 45.000.000 BEF (1.115.520,86 euro) voorbehouden. Daarnaast werd 65.000.000 BEF (1.611.307,91 euro) voorzien om nieuwe en intensieve methodieken NODW (Nederlands op de werkvloer) en NODO (Nederlands op de opleidingsvloer) verder te implementeren.

Om de afstemming tussen het primaire trajectdeel en het secundaire trajectdeel voor die nieuwkomers die op de arbeidsmarkt aan de slag willen gaan zo optimaal mogelijk te laten verlopen, en om een 'warme overdracht' te kunnen garanderen, wordt tussen het onthaalbureau en de betrokken lokale werkwinkel een protocol van samenwerking afgesloten (zie hierboven). Als

uitgangspunt voor een geslaagde 'inburgering' op de arbeidsmarkt hanteren VDAB en de werkwinkels volgende principes:

- optimale samenwerking tussen de verschillende partners binnen het traject en tussen de trajectdelen, onder andere op basis van afspraken over eind- en instaptermen;
- een aangepaste screening;
- valorisatie van elders verworven competenties door een beter assessment, hetgeen o.a. de ruime en veralgemeende mogelijkheid tot het afleggen van praktische tests, het deelnemen aan oriëntatiecycli en korte stages op de werkvloer veronderstelt; ook de valorisatie van buitenlandse diploma's krijgt extra aandacht;
- het verruimen en verdiepen van het NT2-aanbod met taalstages, werkstages met taalondersteuning en Nederlands op de opleidingsvloer/werkvloer;
- een intensieve vorm van trajectbegeleiding, oriëntatiecycli en flexibele stagemogelijkheden;
- tijdig voorbereiden van de overgang naar regulier werk (waarbij ook de mogelijkheden van Interface of een IBO na beroepsopleiding worden ingezet), en begeleiding van het onthaal in de onderneming.

Om deze principes waar te kunnen maken, heeft VDAB volgende stappen ondernomen om hun deel van de opdracht in te vullen:

- de aanwerving van inburgeringsconsulenten die instaan voor de screening (in overleg met het onthaalbureau), gericht op een passend traject naar werk, die bovendien de nieuwkomers begeleiden en opvolgen tijdens opleidingen en gedurende de eerste periode van tewerkstelling, en zorgen voor een actieve vacaturebemiddeling;
- de uitbreiding van het NT2-aanbod met (deeltijdse) vervolmakingscursussen die gecombineerd worden met arbeidsmarktorienterende activiteiten, waarna de opleiding Nederlands wordt verder gezet via NODO of NODW;
-
- voor de omkadering en het coachen van de moduleverantwoordelijken en inburgeringsconsulenten werden verantwoordelijken voor de planning en het trajectbeheer aangeworven. Zij zien er op toe dat de trajecten naadloos worden ingepast in de verschillende opleidingscentra, dat de wachtlijsten minimaal zijn, dat problemen rond randvoorwaarden (mobiliteit, kinderopvang,...) worden opgelost;
- sluitstuk van de hele aanpak: de samenwerking tussen de partners optimaliseren middels het afsluiten van een protocol tussen VDAB/werkwinkel en het onthaalbureau. Momenteel worden daartoe zowel op Vlaams als (boven)lokaal niveau de laatste afspraken vastgelegd.

De doelgroep van de secundaire trajecten is ruimer dan de categorieën die in de afsprakennota van juni 2000 werden bepaald. Vluchtelingen en ontvankelijk verklaarde asielzoekers van vóór 31/8/99, volgmigranten die zijn binnengekomen vóór 31/8/99 maar voor het eerst de arbeidsmarkt (willen) betreden, personen die een regularisatieaanvraag hebben ingediend en willen werken, en enkele andere categorieën hebben in de overgrote meerderheid van de gevallen minstens evenveel nood aan een begeleid traject naar de arbeidsmarkt. Daarom achtte de Werkgroep allochtonen, hierin bijgetreden door minister Landuyt, het wenselijk ook deze categorieën uitdrukkelijk in de doelgroepomschrijving van de secundaire inburgeringstrajecten op te nemen. Deze

doelgroepuitbreiding brengt de gegarandeerde warme overdracht vanuit het primaire inburgeringstraject niet in het gedrang, daar niet alle nieuwkomers die een inburgeringstraject starten zich onmiddellijk richting arbeidsmarkt zullen begeven. Sommige nieuwkomers zullen immers eerder in een vervolgopleiding geïnteresseerd zijn.

INSPANNINGEN VAN KIND EN GEZIN NAAR NIEUWKOMERS

Voor de realisatie van het preventieve zorgaanbod ten aanzien van kinderen en de ondersteuning van hun ouders (kandidaat vluchtelingen en vluchtelingen) werkt Kind en Gezin samen met de asielcentra. De oprichting van nieuwe asielcentra wordt systematisch opgevolgd met het oog op het realiseren van de eigen dienstverlening van Kind en Gezin. In een aantal gevallen resulteerde de samenwerking met de asielcentra tot de installatie van een consultatiebureau voor het jonge kind in de betreffende centra. Concreet gaat het hier om Kapellen, Antwerpen Linkeroever, Het Klein Kasteeltje en Bevingen.

Tevens voorziet Kind en Gezin in de mogelijkheid om tolken in te schakelen. Hiertoe wordt onder meer samengewerkt met de integratiecentra. Voor de ondersteuning van de medewerkers van Kind en Gezin werd verder een overlegplatform opgestart. In het verlengde hiervan werden onder meer een procedure tot samenwerking met asielcentra, een begrippenkader en een aantal richtlijnen ontwikkeld. Deze zullen in de loop van 2001 geïmplementeerd worden.

In 2001 staat de ontwikkeling van geschikt GVO materiaal eveneens op de agenda en wordt werk gemaakt van de uitbouw van de mogelijkheden tot noodhulp middels netwerkontwikkeling, de wijze waarop psychosociale ondersteuning vorm kan krijgen en een aantal voedingsrichtlijnen.

ONTHAALONDERWIJS VOOR MINDERJARIGE NIEUWKOMERS

Het onthaalonderwijs richt zich tot leerlingen die ingeschreven zijn in een school van de Vlaamse Gemeenschap en die aan de volgende voorwaarden voldoen:

- leerplichtig zijn;
- niet de Belgische of Nederlandse nationaliteit bezitten;
- niet in België of Nederland geboren zijn;
- niet het Nederlands als moedertaal hebben;
- onvoldoende de onderwijstaal beheersen om met goed gevolg de lessen te kunnen volgen;
- nog geen volledig schooljaar onderwijs gevolgd hebben in een school met het Nederlands als onderwijstaal.

In de praktijk betreft het een zeer heterogene groep leerlingen, zowel naar leeftijd, onderwijservaring, alfabetisering, reden van verblijf in Vlaanderen, ... Hun gemeenschappelijk kenmerk is de onvoldoende beheersing van de onderwijstaal om de lessen met goed gevolg te kunnen volgen. Zij kunnen niet zonder meer aansluiten bij hun leeftijdgenoten in de reguliere leerlingengroepen of bij een niveau dat ze in het land van herkomst reeds hadden bereikt.

Binnen een onthaalperiode van één schooljaar krijgen deze leerlingen specifiek onderwijs in functie van het verwerven van de nodige taalvaardigheid en kennis van ons onderwijssysteem met als doelstelling de integratie van de leerlingen in de reguliere klassen. Hierbij dient opgemerkt dat leerlingen die geen volledig schooljaar onthaalonderwijs volgden of onvoldoende Nederlands

beheersen, eventueel op gemotiveerd voorstel van de school maximaal nog een (gedeelte van een) tweede schooljaar in het onthaalonderwijs kunnen verblijven. Scholen die onthaalonderwijs organiseren ontvangen hiervoor aanvullende lestijden.

Onthaalbeleid in het lager onderwijs

Aanvankelijk werd er voor gekozen om anderstalige nieuwkomers te groeperen in één of meerdere 'onthaalscholen' waar het 'aparte' taalvaardigheidsonderwijs georganiseerd werd. De sociale integratie kon gebeuren in de school van inschrijving of in de onthaalschool zelf.

Tabel 1: Overzicht van het onthaalonderwijs in het lager onderwijs tijdens de schooljaren 1996-1997 en 1997-1998

	1996-1997	1997-1998
Aantal nieuwkomers	399	399
Lestijden	333	635
Ambten (VTE)	13,9	26,5
Kostprijs (in miljoen BEF)	16,6	32

Na evaluaties door de inspectie basisonderwijs en de VLOR (Vlaamse Onderwijsraad) en op basis van wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van het taalvaardigheidsonderwijs en naar de sociale integratie van anderstalige nieuwkomers in de school werd het onthaalonderwijs in het lager onderwijs vanaf september 1998 grondig aangepast, waardoor meer scholen in het systeem konden instappen.

Belangrijkste vernieuwing was dat alle niet-concentratiescholen in elke gemeente of stad konden deelnemen aan het onthaalonderwijs op het moment dat ze 4 anderstalige nieuwkomers ingeschreven hebben. Per anderstalige nieuwkomer kan de school 1,5 aanvullende lestijden besteden in functie van het onthaalonderwijs. Deze omkadering kan in de loop van het schooljaar steeds aangepast worden op het ogenblik dat 4 bijkomende anderstalige nieuwkomers zich hebben ingeschreven.

Het intensieve leeraanbod Nederlands beslaat in het lager onderwijs slechts een gedeelte van de schooltijd. Niet alleen zijn kinderen tussen 6 en 12 jaar te jong om op permanente basis in aparte groepen taallessen te volgen, ook de sociale integratie dient actief bevorderd te worden. Dit kan alleen als de kinderen een groot gedeelte van de schooltijd kunnen doorbrengen met hun leeftijdsgenoten in de reguliere klas. Scholen die onthaalonderwijs organiseren, verbinden er zich dan ook toe dat de anderstalige nieuwkomers slechts tot maximaal 12 lestijden kunnen afgezonderd worden van hun leerlingengroep.

Gegeven het belang van voldoende contact met Nederlandstalige leeftijdsgenoten met het oog op sociale integratie kunnen concentratiescholen slechts bij uitzondering optreden als onthaalschool voor anderstalige nieuwkomers.

Andere voorwaarden die de school moet realiseren is het opmaken van individuele werkplannen in functie van de leervordering en sociale integratie van de anderstalige nieuwkomers en het voeren van een gericht nascholingsbeleid (taalvaardigheidsonderwijs en omgaan met sociale en culturele verscheidenheid) waaraan alle personeelsleden van de school kunnen participeren.

De verlaging van de instapdrempel voor de scholen ging gepaard met een plotse groei eind '98 van het aantal asielzoekers die ons land binnenkwamen.

Tabel 2: Overzicht van het aantal anderstalige nieuwkomers en het aantal toegekende lestijden in het lager onderwijs – gegevens voor de schooljaren 1998–1999, 1999-2000 en 2000-2001 (tot februari 2001).

Anderstalige nieuwkomers in het lager onderwijs						
	Schooljaar 1998-1999		Schooljaar 1999-2000		Schooljaar 2000-2001	
	Leerlingen	Lestijden	Leerlingen	Lestijden	Leerlingen	Lestijden
September	311	485,5	1214	2125,5	1786	3077,5
Oktober	467	748,0	1386	2415,5	2045	3534,0
November	616	983,5	1472	2578,5	2231	3873,0
December	667	1027,5	1517	2656,0	2306	4013,0
Januari	786	1240,0	1659	2878,5	2449	4266,0
Februari	829	1286,0	1808	3128,0	2490	4337,5
Maart	844	1301,5	1880	3254,0		
April	848	1309,5	1927	3352,5		
Mei	852	1315,5	1954	3381,0		
Juni	852	1315,5	1954	3381,0		

Onthaalbeleid in het secundair onderwijs

In het secundair onderwijs wordt het onthaalbeleid sinds 1991 georganiseerd in een vast aantal regionaal gespreide scholen en in aparte onthaalklassen, dit omdat het leerprogramma van het onthaaljaar zeer sterk gericht is op het verwerven van het Nederlands enerzijds en omdat de leerlingen meer mobiel zijn dan leerlingen in het lager onderwijs anderzijds.

In tegenstelling tot het onthaalonderwijs in het lager onderwijs is het onderwijsaanbod binnen deze onthaalklassen wél zeer sterk en bijna uitsluitend gericht op het verwerven van het Nederlands. Integratie in de verschillende vakgebieden is immers pas mogelijk wanneer een redelijke taalvaardigheid in het Nederlands verworven is. Slechts een beperkt gedeelte (maximum 4 lestijden) van het onthaalonderwijs kan geïntegreerd in gewone vakken plaats vinden.

De scholen die onthaalklassen inrichten mogen geen concentratiescholen zijn en zij moeten voldoende verschillende studierichtingen aanbieden om de anderstalige nieuwkomers de kans te geven te kiezen voor een studierichting op basis van hun capaciteiten en voorkeur.

Elke aangeduide onthaalschool kan onthaalonderwijs organiseren vanaf september, als ze tenminste één inschrijving hebben. Om verder gefinancierd te worden, dienen deze scholen per 1 oktober minimum 10 anderstalige nieuwkomers ingeschreven te hebben. Per anderstalige nieuwkomer krijgen de scholen 2,5 bijkomende lestijden (met een gegarandeerd minimum van 28 lestijden).

Daarnaast dienen de onthaalscholen hun nascholingsbeleid aan te passen (intercultureel onderwijs en taalvaardigheidsonderwijs) voor hun volledige personeelsploeg. Net zoals in het basisonderwijs dienen de scholen de anderstalige nieuwkomers op te volgen via een werkplan, zodat zij tijdens en na het onthaaljaar de integratie van de anderstalige nieuwkomers gericht kunnen opvolgen en bevorderen.

Tabel 3: Overzicht van het onthaalonderwijs in het secundair onderwijs tijdens de schooljaren 1996-1997 en 1997-1998

	1996-1997	1997-1998
Aantal nieuwkomers	292	422
Lestijden	730	1055
Ambten (VTE)	33	46,8
Aantal scholen	10	10
Kostprijs (in miljoen BEF)	46,5	54,0

Samen met de toename van het aantal anderstalige nieuwkomers is het aantal onthaalscholen de laatste jaren flink gestegen. Begin 1999 waren er reeds 14 onthaalscholen die samen 521 anderstalige nieuwkomers bereikten. In het schooljaar 1999-2000 steeg het aantal scholen dat dergelijke klassen kon organiseren van 14 naar 18 om in het schooljaar 2000-2001 verder te stijgen tot 29 scholen, verspreid over heel Vlaanderen. Om deze groei toe te laten werd er 27,8 miljoen BEF (68.9144,00 euro) overgeheveld van de inburgeringmiddelen 2000 naar het onthaalonderwijs op secundair niveau. Dit bracht het totale krediet voor 2000 op 159.400.000 BEF (3.951.422,78 euro).

Tabel 4: Overzicht van het aantal anderstalige nieuwkomers en het aantal toegekende lestijden in het secundair onderwijs – gegevens voor de schooljaren 1998-1999, 1999-2000 en 2000-2001 (tot februari 2001).

Anderstalige nieuwkomers in het secundair onderwijs						
	Schooljaar 1998-1999		Schooljaar 1999-2000		Schooljaar 2000-2001	
	Leerlingen	Lestijden	Leerlingen	Lestijden	Leerlingen	Lestijden
September			578	1447	1141	2852
Oktober	360	900,0	675	1687	1256	3140
November	476	1190,0	758	1895	1390	3475
December	505	1262,5	765	1912	1440	3600
Januari	509	1272,5	837	2092	1500	3750
Februari	535	1337,5	857	2092	1500	3750
Maart	539	1347,5	893	2232		
April	554	1385,0	897	2242		
Mei	567	1417,5	897	2242		
Juni	567	1417,5	905	2262		

Trajectbegeleiding voor minderjarige nieuwkomers

Het actieonderzoek "trajectbegeleiding minderjarige anderstalige nieuwkomers" werd in december 2000 afgerond. Het eindrapport vermeldt naast een stand van praktijk betreffende het onthaal van minderjarige nieuwkomers in vier regio's, met name Antwerpen, Gent, Limburg en Sint-Niklaas, een theoretisch kader voor trajectbegeleiding.

Het cliëntvolgsysteem Traject2000, ontwikkeld voor het opvolgen van meerderjarige nieuwkomers, bleek, na testing in de vier regio's, ook voor minderjarigen bruikbaar. Het project heeft een eerste aanzet gegeven voor de ontwikkeling van een referentiekader en cliëntvolgsysteem voor de trajectbegeleiding van minderjarige anderstalige nieuwkomers. Eveneens werden een aantal knelpunten en beleidsaanbevelingen geformuleerd.

Het belang van de ontwikkeling van een gezamenlijke beleidsvisie en –verantwoordelijkheid voor onderwijs en welzijn wordt benadrukt. Het project ziet het onthaalbureau als regisserend instrument in de trajectbegeleiding en pleit voor een inclusieve en integrale benadering die kan ondersteund worden door het cliëntvolgsysteem Traject2000.

Voor het onderdeel "leertraject" van de begeleiding van minderjarige nieuwkomers in het secundair onderwijs ziet het project een spilfunctie weggelegd voor de coördinerende leerkracht in de school en dit in samenwerking met het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) en het onthaalbureau. In het basisonderwijs daarentegen pleit het project voor de aanstelling van één trajectbegeleider per 100 minderjarige anderstalige nieuwkomers via het samen inzetten van middelen van CLB's en middelen van inburgering.

INLEIDING

De laatste jaren is de problematiek van mensen zonder wettig verblijf een beleidsthema geworden. Het komt er nu op aan deze aandacht in een coherent Vlaams beleid te vertalen. Mensen zonder papieren zijn hier immers niet legaal. Hun statuut bepaalt meteen ook de marge waarbinnen de Vlaamse overheid acties kan ondernemen. Gegeven de verantwoordelijkheid van de federale overheid in deze materie kan het opvangbeleid bovendien slechts in complementariteit met het federale niveau gerealiseerd worden.

In het strategisch plan voor het Vlaamse beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden van juli '96 is het ontwikkelen en implementeren van een opvangbeleid voor mensen zonder wettig verblijf als een kerndoelstelling van het minderhedenbeleid naar voren geschoven. Met het minderhedendecreet van 28 april 1998 zijn de krijtlijnen verduidelijkt.

Artikel 2§1,4° en art. 4§1,3° van het minderhedendecreet stellen immers duidelijk dat de Vlaamse overheid een verantwoordelijkheid heeft t.a.v. mensen zonder papieren die op haar grondgebied verblijven. Deze verantwoordelijkheid omvat de opvang en oriëntering van mensen zonder wettig verblijf die zich in het Nederlandse taalgebied of in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad bevinden en die wegens hun noodsituatie opvang of bijstand vragen. Het decreet bepaalt ook de prioritaire beleidsdomeinen waar er een opvangbeleid moet gevoerd worden, met name de sectoren welzijn, gezondheidszorg en onderwijs.

Belangrijk is ook dat - in uitvoering van het minderhedendecreet van 28 april 1998 - de kernwerking van het Steunpunt Mensen zonder Papieren vzw vanaf 1 mei 1999 geïntegreerd is in het Vlaams Minderhedencentrum. Deze integratie laat toe om de zorg voor mensen zonder papieren in nood tot een zorg voor de hele categoriale sector te laten uitgroeien. Op die manier kan de categoriale sector vanuit zijn positie en opdrachten meewerken om de beleidsaandacht voor deze groep van mensen waar nodig te activeren.

Om het vormgeven van het opvangbeleid voor te bereiden, werd in de loop van 1997 binnen de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn een ambtelijke werkgroep 'Mensen zonder Papieren' opgericht. Deze werkgroep heeft een aantal belangrijke impulsen gegeven om werk te maken van het garanderen van basisrechten aan mensen zonder papieren in nood en om het recht op onderwijs voor minderjarigen zonder papieren te bewerkstellingen.

Naar aanleiding van de regeringswissel heeft de ambtelijke werkgroep haar werkzaamheden tijdelijk stopgezet. In overleg met ICEM werd deze werkgroep in 2000 omgevormd tot een volwaardige werkgroep 'Opvangbeleid' in de schoot van ICEM. De werkgroep is ruim samengesteld en omvat zowel ambtenaren van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de VOI's, als vertegenwoordigers uit het relevante middenveld, als terreindeskundigen.

Op 28 april 2000 kwam deze werkgroep de eerste keer samen. Het eerste werkjaar was vooral toegespitst op een verkenning van de verschillende basisrechten. De werkzaamheden van de werkgroep werden daarnaast ook verdiept via projecten in het kader van het minderhedendecreet of op eigen initiatief van bepaalde voorzieningen. De problematiek van de niet-begeleide minderjarigen was een ander beleidsthema dat in 2000 ruime beleidsaandacht kreeg. Een verslag.

REGULARISATIE VAN MENSEN ZONDER PAPIEREN

Voor de mensen zonder wettig verblijf was 2000 een belangrijk jaar. Met de wet van 22 december 1999 heeft de federale overheid immers een regularisatiecampagne georganiseerd. In totaal werden er 36.004 aanvragen tot regularisatie ingediend. Daarnaast zijn er nog een 3500 'oude' aanvragen tot regularisatie in het kader van artikel 9, §3 van de Vreemdelingenwet die ook onder de regularisatiewet van 22.12.99 worden behandeld. In maart 2001 waren er in totaal 3.284 eindbeslissingen genomen waarvan 92 % positieve en 8 % negatieve beslissingen.

Mensen zonder wettig verblijf die door regularisatie recht op verblijf verwerven, behoren tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid. Mensen die aanvraag tot regularisatie hebben ingediend, hebben toegang tot de secundaire inburgeringstrajecten. Dit sluit aan bij de beslissing van de federale minister van Tewerkstelling om vreemdelingen die een aanvraag tot regularisatie hebben ingediend de mogelijkheid te bieden om te werken in afwachting van een beslissing over hun dossier. Personen voor wie de regularisatieprocedure ingeleid is, kunnen eveneens ingeschreven worden bij een sociale huisvestingsmaatschappij. Er kan echter pas een woning toegewezen worden wanneer de procedure met positief gevolg is afgerond.

In het voorjaar 2000 organiseerde Kerkwerk Multicultureel Samenleven een enquête bij de mensen zonder papieren¹. Zij vroegen aan 340 mensen zonder papieren of zij regularisatie hadden aangevraagd tijdens de campagne van januari 2000 en zo nee, waarom ze dat niet hadden gedaan.

Uit deze bevraging blijkt dat ongeveer 57 % van de respondenten een aanvraag hebben ingediend en dat 43 % dat niet heeft gedaan. Van diegenen die geen aanvraag hebben ingediend, heeft 31 % dit niet gedaan omdat hij/zij niet aan de criteria van de wet beantwoordde. Opvallend is dat het gebrek aan vertrouwen in de instanties betrokken bij de regularisatie en gebrek aan duidelijkheid van de criteria belangrijke redenen blijken te zijn waarom mensen geen aanvraag hebben ingediend.

De resultaten van de enquête wijzen dan ook op de aanwezigheid van een nog grote groep mensen zonder papieren die géén aanvraag hebben ingediend hoewel ze misschien wel aan de criteria van de wet beantwoordden.

BASISRECHTEN GARANDEREN

Recht op onderdak

Gezien de moeilijke materiële omstandigheden waarin mensen zonder wettig verblijf leven, is ook hun huisvestingssituatie doorgaans benard. Ze komen vaak terecht op de secundaire arbeidsmarkt of worden uitgebuit in voor eigenaars lucratieve verhuursystemen (bv. matrasverhuur). Tegelijkertijd is slechts een miniem sociaal (verhuurbaar) huisvestingsaanbod voor deze mensen. Het recht op behoorlijke huisvesting is nochtans een sociaal basisrecht, ingeschreven in de Belgische Grondwet en de Vlaamse Wooncode.

Bij het zoeken naar strategieën om het recht op onderdak voor deze doelgroep te garanderen moet men ook oog hebben voor de diversiteit van de doelgroep en voor het feit dat het niet beschikken

¹ Kerkwerk Multicultureel Samenleven, Het andere verhaal van de regularisatie: de niet-aanvragers, Brussel, juli 2000.

over de juiste papieren niet automatisch betekent dat men ook hulpbehoevend is en begeleiding nodig heeft.

Voor veel mensen zonder papieren is het huisvestingsprobleem in essentie een materieel probleem. Indien zij betaalbare, fatsoenlijke huisvesting vinden, hebben zij geen nood aan specifieke begeleiding. Voor deze mensen stelt zich enkel de vraag van toegang tot de normale huisvesting. Hierbij kan opgemerkt dat het verhuren aan mensen zonder wettig verblijf zowel op de privé-markt als op de sociale huisvestingsmarkt – in tegenstelling tot de geruchten die her en der verspreid worden – helemaal niet strafbaar is.

Mensen zonder wettig verblijf die nood hebben aan begeleiding moeten eveneens in eerste instantie terechtkunnen op de normale huisvestingsmarkt. Voor begeleiding moeten deze mensen beroep kunnen doen op de geëigende hulpverlenende instanties. Hierbij dient opgemerkt dat er voor mensen zonder papieren die in een noodsituatie verkeren en voor wie de formule van psychiatrisch begeleid wonen een oplossing zou bieden, momenteel geen aanbod voorhanden is.

Onderdakproject in de thuislozensector

De thuislozensector is niet zonder meer het meest geschikte kanaal om het recht op onderdak voor mensen zonder papieren te realiseren. Enkel die mensen zonder papieren die in een noodsituatie verkeren en op de dool zijn, behoren tot het doelpubliek van de thuislozenzorg.

Om het recht op onderdak voor deze mensen zonder papieren concreet vorm te geven loopt het project 'Onderdak voor en oriëntatie van mensen zonder wettig verblijf in een noodsituatie' verder. Het project wordt uitgevoerd door het Steunpunt Mensen zonder Papieren in samenwerking met het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. Het project bouwt verder op een Brussels huisvestingsproject van het Steunpunt Mensen zonder Papieren dat op 1 juli 1998 van start is gegaan. Het onderdakproject wordt gefinancierd met middelen van het minderhedendecreet. Voor 2000 was een subsidie van 5.065.000 BEF (125.558,07 euro) voorzien.

Via dit project worden in onthaaltehuizen opvangplaatsen voorzien voor vreemdelingen zonder wettelijk verblijf in nood. Er wordt een opvang van maximum 6 maanden voorzien. In deze periode wordt het toekomstperspectief uitgeklaard en wordt er naar dit perspectief toegewerkt. Uit de ervaringen in Brussel blijkt dat 62 % van het doelpubliek dat men bereikt een regularisatieaanvraag heeft ingediend, 11% terugkeert, 9% medische behandeling nodig heeft en 4% voor korte duur noodopvang behoeft.

Het project wil in de eerste plaats een wettelijke regeling bekomen voor de betaling van de verblijfskosten in de onthaaltehuizen. De afwezigheid van een regeling voor de terugbetaling van verblijfskosten van mensen die niet onder de bestaande regeling² vallen, is immers één van de voornaamste toegangsdrampels tot de centra algemeen welzijnswerk. Het project wil deze mensen ook begeleiden naar een voor hen zinvol toekomstperspectief waaronder het activeren van het verblijfsdossier met het oog op een eventuele regularisatie of vrijwillige terugkeer. Het project wil tevens de hulpverleners in het algemeen welzijnswerk en meer in het bijzonder in de onthaaltehuizen bekwalen in het hulpverlenen aan mensen zonder papieren. Het is anderzijds niet wenselijk om deze

² Cliënten in residentiële centra van het algemeen welzijnswerk betalen een dagprijs conform een protocol afgesloten met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. In mei 2000 bedroeg deze dagprijs 480 frank (11,90 euro) per dag met inbegrip van 62 frank (1,54 euro) zakgeld voor personen jonger dan 12 jaar en 779 frank (19,31 euro) per dag met inbegrip van 127 frank (3,15 euro) voor personen van 12 jaar en ouder. Cliënten die een eigen inkomen hebben betalen daarvan de dagprijs, voor cliënten die geen inkomen hebben wordt het bevoegde OCMW gecontacteerd.

cliënten al te lang in een residentiële setting op te vangen. Eenmaal zij over de noodzakelijke vaardigheden beschikken om hun leven min of meer zelfstandig te organiseren, moeten zij – mits de nodige begeleiding indien nodig – kunnen doorstromen naar de normale huisvestingsmarkt of naar begeleid zelfstandig wonen.

Toegang tot de sociale huisvestingsmarkt

Op 15 februari 1999 verspreidde de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij een telex waarin gesteld werd dat illegalen geen recht hebben op een sociale woning. Zij kunnen immers strikt juridisch niet worden ingeschreven en dus ook geen woning toegewezen krijgen omdat men over de nodige bewijsstukken moet beschikken waaruit blijkt dat men hier gedomicilieerd is ofwel een wettige (voorlopige) verblijfsvergunning bezit. Naar aanleiding van de regularisatiecampagne die begin 2000 van start ging, werd een meer open standpunt ingenomen. Personen die in het kader van de campagne een aanvraag indienden, kunnen wel ingeschreven worden maar kunnen pas een woning toegewezen krijgen wanneer de procedure met goed gevolg is afgerond.

In de praktijk stelt men anderzijds vast dat sociale huisvestingsmaatschappijen soms wel mensen zonder papieren inschrijven en hen een woning toewijzen, wellicht omdat de medewerkers van de sociale huisvestingsmaatschappijen niet over de nodige kennis en vaardigheden inzake vreemdelingenwetgeving kunnen beschikken om het verblijfsstatuut grondig te controleren.

Binnen de werkgroep Opvangbeleid zijn besprekingen gaande omtrent het openstellen van de sociale huisvestingssector voor mensen zonder papieren en om hen niet zonder meer de toegang te weigeren.

De rol van sociale verhuurkantoren (SVK)

Haven vzw, het Antwerps steunpunt voor vluchtelingenwerk en mensen zonder papieren nam het initiatief om in samenwerking met het Antwerps Sociaal Verhuurkantoor een project 'huisvesting voor mensen zonder papieren' door te voeren. Het project werd gefinancierd met middelen uit het sociaal impulsfonds. Het eindverslag van dit project werd in december 2000 gepubliceerd³.

Het project omvatte een onderzoeksgedeelte waarbij de woonsituatie van mensen zonder papieren in kaart werd gebracht en een luik waarbij van start werd gegaan met een effectief aanbod van 7 woningen voor de doelgroep. Deze 7 woningen werden tussen oktober 1999 en januari 2000 in gebruik genomen. In totaal vonden 23 personen hier onderdak. Er was regelmatig contact tussen de woonbegeleider en de huurder.

Uit dit project blijkt dat mensen zonder papieren binnen de huidige criteria voor toewijzing van een woning weliswaar theoretisch vaak in aanmerking komen maar in de praktijk uit de boot vallen aangezien er geen enkele zekerheid is dat de huur betaald zal worden en de sociale verhuurkantoren dit risico niet kunnen nemen daar zij geen middelen hebben om zulke inkomstenderving te compenseren.

Om hieraan te verhelpen is een voorstel uitgewerkt waarbij mensen zonder papieren in de reguliere werking van SVK's opgenomen worden maar de kosten van de huur (tijdelijk) vergoed worden door een fonds. Het zou een permanent fonds zijn waar men eenmalig beroep kan doen. Om in aanmerking te komen voor dit fonds moeten de mensen zonder papieren zich van hun kant engageren voor een intensieve begeleiding.

³ Eindverslag actie-onderzoek 'huisvesting mensen zonder papieren', uitgevoerd door KOSOVA vzw i.s.m. HAVEN vzw in het kader van SIF-Antwerpen 1999-2000.

Er van uitgaande dat 5 % van het totaal aantal woningen in beheer van alle erkende en gesubsidieerde sociale verhuurkantoren in Vlaanderen (dit is 38 woningen) in gebruik zou worden genomen door mensen zonder papieren dan zou de totale kost voor het fonds voor deze 38 woningen in totaal 4.229.400 BEF (104.844,09 euro) bedragen. Gaat men uit van een aanbod van 5% van alle erkende SVK's (dit is 49 woningen) voor mensen zonder papieren dan bedraagt dit fonds 5.453.700 BEF (135.193,69 euro). Dit voorstel werd besproken binnen de werkgroep Opvangbeleid en voor nader onderzoek aan de afdeling Woonbeleid van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap voorgelegd.

Recht op gezondheidszorg

Gezondheidszorg is een basisrecht, erkend door de belangrijkste multilaterale organisaties actief in de volksgezondheid (Wereldgezondheidsorganisatie, Raad van Europa). Dit basisrecht is omschreven in nationale en internationale verdragen. Gezondheidszorg als basisrecht beperkt zich in België tot dusver tot het koninklijk besluit van 12 december 1996 inzake Dringende Medische Hulp.

Mensen zonder papieren zijn meestal niet aangesloten bij een ziekenfonds. Vanuit hun behoefte kunnen zij een beroep doen op het OCMW voor toepassing van vermeld KB. Het KB bepaalt dat dringende medische hulp aan vreemdelingen zonder wettig verblijf zowel van preventieve als van curatieve aard kan zijn. Het gaat dus om een ruim spectrum van zorgverstrekkingen. Enkel een erkend medisch zorgverstreker is bevoegd om aan de hand van een medisch getuigschrift de dringende noodzakelijkheid van de verstrekkingen te bepalen. De formule "dringende medische hulp", door de arts vermeld op het medisch attest is één van de voorwaarden voor terugbetaling door het federaal ministerie van Volksgezondheid.

Hoewel de bekendheid van het KB ruim verspreid is, blijkt de toepassing ervan nog steeds te veel afhankelijk te zijn van willekeur en goodwill. Sleutelfiguren in het KB zijn de arts en het OCMW. In de praktijk stelt men vast dat niet zozeer de artsen dan wel loketbedienden over de dringendheid oordelen. Deze administratieve filter maakt dat medische zorgen veelal niet gemakkelijk te krijgen zijn en dat het recht op gezondheidszorg soms manifest geschonden wordt. De vaagheid van het KB op een aantal punten, het hiaat met betrekking tot psychiatrische problemen en de autonomie van de OCMW's maken dat de toepassing van het KB veelal mank loopt.

Wat specifiek de Vlaamse gezondheidszorg betreft, kan men stellen dat de logo's (lokaal gezondheidsoverleg) een poging doen om de doelgroep mensen zonder wettig verblijf in het kader van preventie te bereiken en dat ze open staan voor deze doelgroep. Eén van de hoofdpodochten van de logo's bestaat er immers in bij te dragen tot de realisatie van vijf prioritaire gezondheidsdoelstellingen die door de Vlaamse overheid werden vooropgesteld. De vijf gezondheidsdoelstellingen zijn:

1. Verminderen van het aantal rokers in Vlaanderen
2. Minder vetrijke en meer vezelrijke voeding: de voedselpakketten van Voedselbanken dienen evenwichtiger samengesteld te worden en de deelname aan schoolmaaltijden bevorderd.
3. Doelmatiger borstkankerscreening: vrouwen uit de doelgroep kunnen hiervan gebruik maken, dankzij de toepassing van het KB Dringende Medische Hulp.
4. Verminderen van dodelijke ongevallen in de privé-sfeer en in het verkeer: bijzondere aandacht dient te gaan naar CO-intoxicatie en onveilige thuisomgeving.
5. Verbeteren van de preventie van infectieziekten: Kind & Gezin en de centra voor leerlingenbegeleiding verzetten veel werk op dit terrein. Volwassenen kunnen dan weer gebruik

maken van het KB Dringende Medische Hulp bij vaccinatie, bloedonderzoek, laboratorium onderzoek, röntgen, e.d. Opsporing van tuberculose verdient bijzondere aandacht bij de doelgroep, vooral omdat de levensomstandigheden een ideale voedingsbodem leveren om de ziekte te bevorderen en te verspreiden (slechte voeding, donkere vochtige slecht verluchte en overbevolkte behuizing).

Bij de realisatie van deze gezondheidsdoelstellingen dienen de logo's aandacht te besteden aan de etnisch-culturele minderheden, met bijzondere aandacht voor de specifieke situatie van mensen zonder papieren. Het bereiken van kansarme doelgroepen is een evaluatiecriterium voor het beoordelen van hun initiatieven in de gezondheidssector.

Kind en Gezin van haar kant werkte in 2000 actief mee binnen een werkgroep rond de regeling dringende medische hulpverlening. In het kader van de hulpverlening werd een informatiemoment voorzien voor de regioteamleden, die deel uitmaken van de interne werkgroep vluchtelingen van Kind en Gezin. Tevens ontvingen alle teams de brochure "Ziek en zonder papieren".

Een specifiek knelpunt betreft de toegang tot de geestelijke gezondheidszorg. De huidige bepalingen in het KB dringende medische hulp betreffende de verpleeginstellingen maken immers dat heel wat voorzieningen voor geestelijke gezondheidszorg niet in aanmerking komen voor terugbetaling. Anderzijds kan men stellen dat de huidige regelgeving te weinig wordt uitgeput en te reglementair wordt benaderd. Centra voor geestelijke gezondheidszorg zijn immers niet verplicht om een bijdrage te vragen van hun cliënten. Het toegankelijkheidsprobleem is dan ook in hoofdzaak een mentaliteitsprobleem bij de voorzieningen en in minder mate een reglementair probleem. Dit wordt bevestigd door ervaringen op het terrein.

Werkers in de geestelijke gezondheidszorg zitten veelal met angst- en onmachtgevoelens t.a.v. mensen zonder papieren en dit zowel wat betreft de traumaverwerking, het interculturele als de taalbarrière. Om de toegankelijkheid van de geestelijke gezondheidszorg voor mensen zonder papieren onder de aandacht van een ruimer publiek te brengen, wordt er in het najaar 2001 – onder impuls van de werkgroep Opvangbeleid – een informatie- en sensibiliseringsnamiddag georganiseerd.

Recht op onderwijs

In het kader van het kinderrechtenverdrag en het verdrag van de rechten van de mens creëert onderwijs zo ruim mogelijke randvoorwaarden om het recht op onderwijs te garanderen. Hiertoe werd de omzendbrief van 24 juni 1999 betreffende het recht op onderwijs voor kinderen zonder wettig verblijfsstatuut opgesteld. De omzendbrief die jaarlijks opnieuw wordt bekendgemaakt, verduidelijkt het recht op onderwijs in de leerplichtleeftijd.

De krachtlijnen van de omzendbrief kunnen als volgt samengevat. Alle kinderen die op het Belgisch grondgebied verblijven hebben recht op onderwijs. Het ontbreken van een geldig verblijfsstatuut kan geen reden zijn voor een weigering tot inschrijving in een school. Eens ingeschreven dienen deze leerlingen, zoals andere leerplichtigen, regelmatig aanwezig te zijn. Vanaf dat ogenblik zijn ze voor de overheid subsidieerbaar in de gewone basisfinanciering van de school en kunnen scholen deze leerlingen – indien ze aan de voorwaarden voldoen – meetellen voor het verkrijgen van bijkomende financiële middelen (onthaalonderwijs, onderwijsvoorrrangsbeleid). Leerlingen die met succes een opleiding vervolledigen krijgen een diploma. De inschrijving in een school biedt geen garantie voor de betrokken leerling of zijn/haar familie met betrekking tot de asielprocedure of het verblijfsrecht. Anderzijds dienen scholen deze inschrijvingen van leerlingen zonder wettig verblijfsstatuut niet aan te geven aan de vreemdelingen- of politiediensten.

De omzendbrief maakt duidelijk dat de scholen zonder problemen leerlingen zonder papieren kunnen opnemen. Deze leerlingen kunnen ook mee inschuiven in het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers. De omzendbrief maakt ook duidelijk dat de school als een 'veilige haven' kan beschouwd worden. Onderwijsinstellingen, onderwijskoepelorganisaties of onderwijsdiensten van het departement Onderwijs hebben evenwel noch de taak, noch de middelen noch de wettelijke basis om leerlingen zonder geldig verblijfsstatuut op te sporen. De toeleiding van deze kinderen en jongeren naar het onderwijs gebeurt dan ook best door andere voorzieningen die mensen zonder geldig verblijfsstatuut trachten op te volgen.

Daar de scholen deze leerlingen niet actief opsporen is het de facto onmogelijk om te weten in welke mate deze kinderen en jongeren effectief deelnemen aan het onderwijs. Het is wel de verantwoordelijkheid van de school om leerlingen die zich aanbieden in te schrijven en zorgvuldig onderwijs aan te bieden. Op basis van de leerlingentelling van 1 februari 2000 in het kader van de financieringswet en de leerplichtcontrole en nader onderzoek van de databank kon afgeleid dat er maximaal 1.355 regelmatig ingeschreven leerlingen zonder geldig verblijfsbewijs aan het leerplichtonderwijs deelnemen. Vermoedelijk gaat het hier om een overschatting.

Specifieke projecten naar mensen zonder papieren

Met subsidies uit het minderhedendecreet is het provinciaal integratiecentrum West-Vlaanderen in 2000 van start gegaan met het project '**Draaischijf vangnet niet-legale verblijvers in de regio Brugge**' (785.000 BEF – 19.459,64 euro). Volgende resultaten worden vooropgesteld :

- ontwikkelen van een netwerk inzake voeding, huisvesting en gezondheidszorg;
- realiseren van een opvangbrochure;
- bieden van professionele hulp bij het activeren van een dossier, hulp bij vrijwillige repatriëring;
- doorgeven van knowhow aan reguliere partners in de regio met oog op decategorialisering;

In 2000 werd het project '**Opvang van mensen zonder papieren te Mechelen**' van de Werkgroep Integratie Vluchtelingen vzw afgerond. Dit project werd eveneens gefinancierd met middelen uit het minderhedendecreet (begroting 1999). Het project betrof een onderzoek naar 2 groepen van mensen zonder papieren: de uitgeprocedeerde vluchtelingen en de clandestiene verblijvers. Het onderzoek toonde aan dat het (ondanks hun gelijke rechtspositie) soms zinvol is een onderscheid te maken tussen de uitgeprocedeerde vluchtelingen en clandestiene verblijvers. Een beknopt overzicht van de voornaamste bevindingen.

Mensen zonder papieren zijn zich niet goed bewust van hun rechten. De daarbij horende en soms speciaal voor hen gecreëerde mogelijkheden zijn hun grotendeels onbekend, net zoals de reguliere diensten die in bepaalde rechten moeten voorzien.

- Uitgeprocedeerde vluchtelingen komen in de hulpverlening aankloppen met welbepaalde problemen omdat ze het aanbod vanuit hun legale periode kennen. Ze worden dan geholpen of doorverwezen naar bepaalde diensten die in de mogelijkheid zijn mensen zonder papieren verder te helpen. Deze toeleiding heeft als neveneffect dat er een toestroom is naar diensten die al enige ervaring hebben met het helpen van mensen zonder papieren, dit terwijl ook andere diensten in staat zijn om deze mensen te helpen.
- Clandestiene verblijvers maken nauwelijks gebruik van de mogelijkheden die er zijn voor de mensen zonder papieren. Dit is te wijten aan onwetendheid maar ook aan een grotere angst en een wantrouwen tegenover de overheid en iedereen die daar mogelijk aan gelieerd is. Verder is

er ook zo goed als geen toeleiding naar de diensten. De organisaties of personen die daar zouden kunnen voor zorgen zijn vaak zelf niet op de hoogte van de mogelijkheden terzake. Bovendien ontbreekt samenwerking tussen de diensten i.f.v. deze doelgroep. Om te overleven en toch enigszins in hun mensenrechten te voorzien, gebruiken de clandestiene verblijvers eigen strategieën. Doordat ze kunnen rekenen op een grote solidariteit van familie en landgenoten vinden ze daar ook huisvesting en financiële middelen (leningen). Dankzij deze relaties geraken ze ook aan zwartwerk. Medische zorgen bekomen ze dikwijls via de mutualiteit van een familielid.

De mensenrechten die voor de totale doelgroep het meest in gedrang komen zijn: recht op (legale) arbeid, het recht op inkomen en het recht op huisvesting of menswaardig wonen.

- Voor wat het recht op arbeid betreft vormen diegenen die zich in de regularisatieprocedure bevinden een uitzondering, gezien zijn een voorlopige arbeidsvergunning kunnen krijgen. Voor de uitgeprocedeerde vluchtelingen geldt dat men in bepaalde gevallen nog verder recht op arbeid heeft voor de duur van de beroepsprocedure bij de Raad van State.
- Bij de clandestiene verblijvers wordt het recht op vrijheid en integriteit meer geschonden omdat er vaak sprake is van racisme en uitbuiting. Zodra iemand voor een traject kiest om uit de illegaliteit te geraken is er immers een gedoogbeleid. Bij clandestiene verblijvers gebeurt dat minder.
- Voor wat het recht op inkomen betreft staat de huidige OCMW-wetgeving (art. 57§2 van de OCMW-wet van 1976) haaks op de grondrechten van mensen zonder papieren. De wet stelt immers dat mensen zonder papieren geen recht hebben op financiële steun. Vaak kunnen zij dan ook alleen overleven dankzij vrijwilligerswerkingen en private eerstelijns hulpverlening.

Op basis van deze bevindingen worden volgende beleidsaanbevelingen geformuleerd:

- De lokale besturen dienen afspraken te maken i.v.m. de taakverdeling tussen OCMW en gemeente voor wat betreft mensen zonder papieren. Zo kan het OCMW de verantwoordelijkheid krijgen voor alles wat het KB - medische hulp betreft en kan de stad de coördinatiefunctie waarnemen.
- Er is nood aan voorlichting en sensibilisatie van zowel de gemeenschappen waarin deze mensen zich bevinden als van de dienstverleners en de betrokkenen. Wie wat doet dient duidelijk afgesproken tussen de lokale besturen, het algemeen welzijnswerk en de overige relevante partners.
- De kwaliteit van dienstverlening kan ondersteund worden door de vorming en de ondersteuning van de betrokken ambtenaren en de overige relevante partners.
- Daar mensen zonder papieren niet als groep te bereiken zijn, is er nood aan individuele begeleiding. Trajectbegeleiding kan hier op meerdere sporen ondersteuning bieden: bij een legaliserings- of terugkeertraject, bij het zoeken naar een zinvolle dagbesteding of naar een mogelijkheid om zich te ontwikkelen, bij het doorverwijzen naar pro deo-advocaten, ook voor andere dossiers dan regularisatie- en beroepsprocedures tegen uitwijzing. Voorlopig vullen derden deze trajectbegeleiding in maar er kan overwogen om de maatschappelijke begeleiding die het OCMW aanbiedt open te stellen voor mensen zonder papieren. Dit veronderstelt wel een aanpassing van de OCMW-wetgeving. Ook het algemeen welzijnswerk kan voorzien in een aanbod van maatschappelijke en juridische begeleiding.
- In welomschreven situaties zouden lokale overheden een (beperkte) financiële of materiële steun moeten kunnen geven aan mensen zonder papieren bij voorkeur in een nog te creëren Vlaams

en/of federaal kader. Daarnaast dient de solidariteit van vrijwilligers(organisaties) aangemoedigd.

NIET-BEGELEIDE MINDERJARIGEN

De opvang van niet begeleide vreemdelingen (NBM) behoort tot de bevoegdheden van de gemeenschappen die hiervoor nauw moeten samenwerken met de federale overheid. In 2000 werden meerdere inspanningen geleverd om deze thematiek diepgaander te verkennen en deze jongeren adequaat op te vangen.

Zo kreeg de ICEM-werkgroep Opvangbeleid de opdracht om de opvangvoorzieningen voor deze jongeren in kaart te brengen. Deze opdracht resulteerde in een visietekst die op 26 juni 2000 werd goedgekeurd. De nota pleit voor een zorgvuldige, kleinschalige en gefaseerde opvang.

Op 15 december 2000 onderschreef de Vlaamse regering het voorstel van minister Vogels om een interministeriële conferentie bijeen te roepen om een globaal samenwerkingsakkoord af te sluiten inzake de opvang van NBM en gaf ze de opdracht op korte termijn een eigen Vlaams beleidsconcept uit te werken. Om dit actieplan degelijk te onderbouwen en concrete beleidsvoorstellen te formuleren, heeft het Vlaams Minderheden centrum de opdracht gekregen om binnen het ruimere project rond integrale jeugdhulpverlening en minderhedenbeleid (zie deel 1 – welzijn) de uitbouw van een kennis- en begeleidingscentrum inzake opvang en begeleiding van buitenlandse niet begeleide minderjarigen in nood voor te bereiden.

Schatting van het aantal niet begeleide minderjarigen

Omdat er over de niet-begeleide minderjarigen geen exacte cijfers beschikbaar zijn, heeft ICEM naar aanleiding van het voorbereiden van de visietekst over opvangvoorzieningen voor deze doelgroep, een poging ondernomen om het aantal niet-begeleide minderjarigen in Vlaanderen in te schatten. Hierbij werd uitgegaan van de bestaande bevoegdheidsverdeling tussen de federale overheid en de gemeenschappen.

Het aantal NBM in Vlaanderen, exclusief de uitgeprocedeerden en de erkende vluchtelingen, worden geschat op 360 per jaar als volgt berekend: 600 op jaarbasis voor België en een verdeling volgens de 60/40 verhouding Vlaanderen / Wallonië. Het aantal NBM in Vlaanderen wiens asielaanvraag aanvaard werd, wordt op basis van gegevens van het CGVS geschat op 84 per jaar en het aantal uitgeprocedeerde minderjarige asielzoekers (jonger dan 18 jaar bij de beslissing) die een individuele asielaanvraag hebben ingediend en een definitieve negatieve beslissing hebben gekregen, op 136 per jaar. Op basis van deze cijfers wordt het totaal aantal NBM dat jaarlijks naar Vlaanderen komt, op een 560-tal geschat.

Er van uitgaande dat NBM die een asielprocedure doorlopen hebben en wiens aanvraag erkend werd of uitgeprocedeed zijn onmiddellijk kunnen doorstromen van een federale opvangvoorziening naar gepaste vervolgopvang op gemeenschapsniveau, kan men stellen dat er op jaarbasis in Vlaanderen een 360-tal NBM nood hebben aan een eerste oriënterende opvang en begeleiding.

Opvang binnen de bijzondere jeugdzorg

Specifieke opvangvoorzieningen binnen de bijzondere jeugdbijstand

Binnen de bestaande regelgeving van de bijzondere jeugdbijstand wordt momenteel één specifieke voorziening erkend en gesubsidieerd voor de opvang van niet-begeleide minderjarigen, met name vzw

T Huis te Aalst. Doorlopend worden hier minderjarigen opgevangen die ofwel zonder papieren in ons land verblijven of uitgeprocedeerd zijn. Een tweede voorziening, met name Minor Ndako te Brussel, heeft een aanvraag tot erkenning ingediend.

Opvang binnen de gemeenschapsinstellingen

De gemeenschapsinstellingen in Mol en Ruiselede hebben in 2000 opvang geboden aan 105 niet-begeleide minderjarigen. Tussen 10 à 20 % van deze jongeren worden als delinquent beschouwd. De aanwezigheid van NBM in de gemeenschapsinstellingen heeft onder meer te maken met het plaatsingsbeleid van de jeugdmagistraten die stellen geen evenwaardig alternatief te vinden voor deze gesloten opvang.

	NBM
De Markt Mol jongens	41
De Hutten Mol jongens	16
De Zande Ruiselede jongens	28
De Zande Beernem meisjes	20
TOTAAL	105

Opvang binnen Kind en Gezin

In 2000 heeft Kind en Gezin op vraag contact opgenomen met de centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG's) met het oog op de opvang van niet begeleide minderjarigen jonger dan 12 jaar. Het gaat hierbij om de tijdelijke of crisisopvang van deze kinderen vooraleer zij een plaats vinden in de vervolgoopvang. Aan de hand van een korte vragenlijst werden ze bevraagd omtrent de stand van zaken voor het jaar 2000 en omtrent hun visie ter zake.

CKG's richten zich naar gezinnen met kinderen van 0 tot 6 jaar in opvoedingscrisissen. In uitzonderlijke gevallen kunnen ook oudere kinderen begeleid worden. De centra bieden residentiële (dag en nacht), semi-residentiële (dag of nacht) en ambulante begeleiding (in de thuissituatie) aan. Sommige centra hebben een afdeling opgericht in grootstedelijke centra. In 2000 bereikten de CKG's in totaal ongeveer 4500 kinderen. De totale erkende capaciteit bedroeg maximaal 1250 plaatsen (sinds juli 2000 maximaal 1450).

Uit de opgevraagde cijfergegevens blijkt dat niet-begeleide minderjarigen (tot 12 jaar) slechts zeer uitzonderlijk in CKG's worden opgenomen. In 2000 ging het om in totaal 7 kinderen: CKG Averbode: 1 kind, CKG Evergem: 1 kind uit Rusland, CKG Schilde: 5 (3 broers uit Pakistan ouder dan 12 jaar, 2 broers uit Kosovo tussen 6 en 12). De verblijfsduur varieerde van één nacht tot een aantal dagen. In één geval is er sprake van een opname van een kind voor meerdere maanden. Het gaat voornamelijk om kinderen die ouder zijn dan 6 jaar en de aanmelding gebeurde door de procureur of door de jeugdrechter.

Op basis van de gegevens blijkt dat in de CKG's niet-begeleide minderjarige vluchtelingen zelden of nooit worden aangemeld. Uit gegevens blijkt ook dat een aantal CKG's principieel weigerachtig staat tegenover dergelijke aanmeldingen, ondanks de uitdrukkelijke vraag vanuit de administratie om zeker open te staan voor crisisopvang van deze groep van kinderen. De knelpunten die de CKG's naar voor schuiven hebben zowel te maken met de dagdagelijkse werking van het centrum als met structurele tekortkomingen.

Wat de dagdagelijkse werking betreft, worden volgende knelpunten aangestipt:

- De taalbarrière: er is geen mogelijkheid tot communicatie om de situatie snel te kunnen inschatten en een relatie op te bouwen met de kinderen.

- Het gebrek aan aanspreekpersoon in de onmiddellijke leefomgeving van het kind.
- Het ontbreken van enige planning of perspectief in het dossier.
- Het feit dat deze NBM meestal op doorreis zijn en België meestal niet als eindbestemming zien.
- Het ontbreken van enige betrokkenheid van ouders terwijl dit één van de wezenlijke uitgangspunten is bij de werking van het CKG.
- Het overbrengen van kinderen van een CKG naar (nu nog amper bestaande) andere centra wat voor verwarring zorgt bij die kinderen waardoor vluchtgedrag nog sterker wordt aangemoedigd.

De CKG's wijzen daarnaast op volgende structurele knelpunten:

- Te weinig financiële tegemoetkoming voor deze kinderen (afwezigheid van ouderbijdrage en de vaak extra kosten die de opname van dergelijke kinderen meebrengt inzake ziekte, kleding enz.). Vooral het feit dat geen enkele instantie tussenkomt voor de mutualiteitskosten van deze kinderen wordt als een knelpunt ervaren; ziekenhuisopname zou problematisch zijn.
- Onduidelijkheid omtrent de juiste rol van het CKG. Wat te doen bij kinderen die zich nog niet aangemeld hebben bij de dienst vreemdelingen? Kan men de kinderen die er reeds aangemeld zijn naar bevoegde centra doorsturen? Wat als daar geen plaats is? Wie biedt ondersteuning en advies? Met welke instanties dient er contact gezocht of samengewerkt?

De sector formuleert ook een voorstel omtrent opnames van langere duur, waarbij de vooropgestelde tijdelijkheid en de leeftijdsbeperking in het CKG dan wel op de helling worden gezet. Voorgesteld wordt om bepaalde CKG's een deskundigheid te laten opbouwen door één of meerdere leefgroepen voor dergelijke kinderen vrij te houden, dit indien er hiervoor duidelijke ondersteuning komt vanuit o.a. het Rode Kruis en Kind en Gezin. Met name rond logistieke omkadering, schoolbegeleiding, personeelsomkadering, dossierbegeleiding enz. vindt men het aangewezen om deskundigheid op te bouwen. Ook aspecten zoals zakgeld, etnische conflicten, religieuze aspecten, intense taalondersteuning enz., moeten de nodige aandacht krijgen. Het CKG zou bovendien een belangrijke meerwaarde kunnen bieden op het domein van de medische zorg aangezien elk CKG over een medische équipe beschikt (meestal verpleegkundige en vaste arts). Dit medisch aanbod kan bijvoorbeeld niet geboden worden vanuit de bijzondere jeugdbijstand, vermoedt men, terwijl deze kinderen en jongeren meestal op medisch vlak extra ondersteuning behoeven.

Hoe kijkt de centrale administratie van Kind en Gezin tegen dit voorstel van de CKG's aan ?

Uitgangspunt is dat Kind en Gezin het welzijn van alle kinderen duidelijk voorop stelt. Het is het recht van alle kinderen en gezinnen, zonder onderscheid, dus ook van niet-begeleide minderjarigen om gebruik te kunnen maken van de dienstverlening van Kind en Gezin, zo ook de dienstverlening die geboden wordt vanuit een CKG. Het gegeven dat het hier gaat om niet-begeleide minderjarige vluchtelingen mag op zich geen grond voor uitsluiting vormen. Nochtans is de administratie zich ervan bewust dat opvang van deze minderjarigen omwille van de specifieke situatie niet vanzelfsprekend is en wenst zij ook mee te denken aan het oplossen van mogelijke knelpunten.

De optie die voorgesteld wordt om binnen het aanbod van het CKG zelf een gespecialiseerde module (voorbehouden voor een aantal CKG's) te voorzien, waardoor kan ingespeeld worden op de langdurige opvang van minderjarige niet-begeleide vluchtelingen, beschouwt men als niet vanzelfsprekend aangezien dergelijke meer specialistische, langdurige opvang op dit moment buiten het mandaat valt van het CKG. Bovendien is er omtrent de langdurige opvang van (niet-begeleide) minderjarige vluchtelingen in het kader van de bijzondere jeugdbijstand een evolutie aan de gang waarbij men streeft naar een zo kort mogelijke residentiële opvang. Ook stelt zich de vraag of specifieke,

gescheiden opvang van deze kinderen in alle gevallen wenselijk en nodig is, zeker wanneer het gaat om zeer kleine aantallen van jonge kinderen, en op een moment dat de vraag naar reflectie over de situatie of voorbereiding naar integratie, waarbij het samengebracht worden met "lotgenoten" een mogelijke meerwaarde zou kunnen betekenen, totaal nog niet aan de orde is.

Eerder dan het oprichten van specifieke centra voor deze kinderen, opteert de centrale administratie voor de realisatie van een steunpunt waar reguliere initiatieven een beroep kunnen op doen inzake knowhow omtrent omgaan met deze specifieke situaties. Dit zou ook tegemoet komen aan de vraag van de CKG's naar meer duidelijkheid en informatie omtrent het handelen in deze situatie. Dit steunpunt zou ook een draaischijffunctie kunnen vervullen naar andere, meer geëigende diensten. Het spreekt vanzelf dat het CKG in dergelijke gevallen zeker niet autonoom kan handelen.

Duidelijk is dat sommige CKG's nog weigerachtig staan tegenover deze doelgroep omwille van de problemen die de opvang van dergelijke kinderen meebrengt. Taal, cultuur, religie, waarden, wens van gezinshereniging vormen zeker drempels waar op dit moment geen sluitende oplossingen voor te geven zijn. Ook hier kan een steunpunt mogelijk een bijdrage leveren tot het zoeken naar zo goed mogelijke oplossingen in concrete situaties. Ook al zal deze opvang in vele situaties niet optimaal kunnen verlopen (b.v. omwille van het taalprobleem), dan nog neemt dit niet weg dat op een creatieve manier kan gezocht worden om op een zo menswaardig mogelijke, kindgerichte manier opvang te bieden. Een aanbod van tolken lijkt in deze situaties weinig realistisch en zou tenslotte ook geen sluitend antwoord bieden.

Een mogelijke bijkomende financiële tegemoetkoming zou wenselijk zijn, ter vervanging van de ouderbijdrage die er niet is. De ouderbijdrage van de CKG's varieert thans tussen 60 fr. en 520 fr. (afhankelijk van het gezinsinkomen). Ter compensatie van de extra lasten en als bijkomende stimulans zou een bijkomende tegemoetkoming van 520 fr. per kind wenselijk zijn⁴. Voor wat betreft de medische kosten zou dit apart moeten kunnen worden aangerekend. Daarbij dient men echter rekening te houden met bestaande regelingen zoals bijvoorbeeld deze inzake dringende medische hulp waar bepaalde voorzieningen wellicht onvoldoende van op de hoogte zijn. Het is duidelijk dat op dit punt ook verdere sensibilisatie nodig is en dat ook een steunpunt hierbij een bijdrage zou kunnen leveren.

Opvang binnen het Vlaams Fonds

Een aanvraag om bijstand bij het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap is slechts ontvankelijk wanneer er een wettig verblijf (inschrijving in het bevolkings- of vreemdelingenregister) is aangetoond en een voorafgaand verblijf. Op 15 december 2000 heeft de Vlaamse regering beslist om de verblijfsvoorwaarden voor toegang tot het Vlaams Fonds te versoepelen. Zo kan een aanvraag omtrent een minderjarig kind dat niet wettig in België verblijft en/of waarvan de wettelijke vertegenwoordiger niet voldoet aan de voorwaarde van voorafgaand verblijf door de administrateur-generaal van het Vlaams Fonds toch ontvankelijk worden verklaard. Het desbetreffende besluit werd op 24/01/01 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

Het betreft een uitzonderingsprocedure voor behartenswaardige gevallen waarbij het behartenswaardige dient gemotiveerd vanuit het feit dat er voor het kind geen andere oplossing

⁴ De gewone dagprijs voor een CKG wordt op basis van een berekening van het aantal effectieve aanwezigheidsdagen voor 2000 geschat op 3.896 BEF (96,58euro). Deze dagprijs omvat personeels-, infrastructuur-, werkings- en verblijfskosten. Kind en Gezin kent een forfaitair subsidiebedrag toe afhankelijk van de capaciteit.

mogelijk is dan een vanuit het Vlaams Fonds verleende bijstand en dat het kind om welke reden ook niet in aanmerking komt voor andere gesubsidieerde bijstand noch in België noch in het land van herkomst.

Indien een aanvraag ontvankelijk wordt verklaard, wordt het dossier – zoals andere dossiers – doorverwezen naar de provinciale evaluatiecommissie die bepaalt of het kind volgens de regels van het Vlaams Fonds echt gehandicapt is en/of het kind nood heeft aan de bijstand die het Vlaams Fonds aanbiedt.

Deze nieuwe regeling laat toe dat niet-begeleide minderjarigen die bijstand nodig hebben en op geen andere bijstand dan deze van het Fonds aanspraak kunnen maken, opgevangen worden binnen de voorzieningen van het Vlaams Fonds.

SLACHTOFFERS VAN MENSENHANDEL

In het begin van de jaren negentig kwam de mensenhandel in de actualiteit en werd er een parlementaire onderzoekscommissie opgericht. Op basis van dit onderzoek werden een aantal aanbevelingen geformuleerd die nagenoeg allemaal in wetten en procedures zijn omgezet. Zo werd het begrip 'mensenhandel' opgenomen in het strafwetboek (wet van 13 april 1995, artikel 1) en werden er specifieke richtlijnen uitgewerkt rond het bekomen van verblijfsdocumenten voor slachtoffers mensenhandel.

Slachtoffers mensenhandel situeren zich voornamelijk in de leeftijdsgroep 17-25 jaar en 85 % van de slachtoffers zijn vrouwen. 70 % komt uit de prostitutie, in de overige gevallen gaat het o.a. om misbruik van het au-pair-statuuut, economische uitbuiting, mensensmokkel of mensenhandel in het kader van voetbal.

Voor de opvang en de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel zijn er drie gespecialiseerde onthaalcentra: Payoke in Antwerpen, Pag-Asa in Brussel en Sürya in Luik. Enkel deze centra zijn bevoegd om verblijfsdocumenten aan te vragen in het kader van de procedure mensenhandel. Bovendien is begeleiding door één van deze centra verplicht gedurende de hele verblijfsprocedure. Deze begeleiding bestaat enerzijds uit een administratieve en juridische opvolging, anderzijds uit een psychosociale begeleiding. Voor het sociale luik wordt meer en meer beroep gedaan op externe diensten..

Jaarlijks worden er bij respectievelijk Payoke en Pag-Asa gemiddeld een tachtigtal nieuwe dossiers geopend. Van deze 80 kiest er 10 % voor vrijwillige terugkeer, terwijl ongeveer 15 % terugkeert naar het milieu van exploitatie (meestal binnen een termijn van 2 maand na de opname). De procedure mensenhandel kent een hoog 'slagings'-percentage. 80 % van de slachtoffers die klacht indienen en niet uitvallen in de eerste twee maanden wordt uiteindelijk geregulariseerd. De gemiddelde looptijd van de juridische procedure is twee jaar.

Met middelen van het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid 2000 wordt het project 'Netwerk hulpverlening mensenhandel' gefinancierd. Dit project situeert zich binnen het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk en heeft tot doel de instroom van slachtoffers in de maatschappij te verbeteren door middel van netwerkvorming. Dit netwerk moet een deel van de nazorg en begeleiding van de gespecialiseerde onthaalcentra overnemen.

INLEIDING

Zonder draagvlak is het onmogelijk een doeltreffend minderhedenbeleid te voeren. Omdat het voorhanden zijn van dit draagvlak niet vanzelfsprekend is, is het versterken van dit draagvlak – bestuurlijk zowel als maatschappelijk – de vierde kerndoelstelling van het minderhedenbeleid.

Het decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden (BS 19.06.98) bepaalt het institutioneel kader voor de uitvoering van het minderhedenbeleid. Het decreet bepaalt dat het minderhedenbeleid in samenspel tussen drie partners – de overheid en de betrokken beleidssectoren, de categoriale sector en de doelgroepen – tot stand moet komen. De rol van de Vlaamse overheid en de categoriale sector wordt hieronder toegelicht. Voor nadere informatie over de rol van de doelgroepen verwijzen we naar het vijfde en laatste deel van dit rapport.

Het minderhedenbeleid is bovendien niet alleen een centraal maar ook een lokaal beleid. Op welke wijze de lokale besturen in 2000 het lokaal minderhedenbeleid vorm hebben gegeven, wordt eveneens hieronder toegelicht.

Het minderhedenbeleid moet ook oog hebben voor het bevorderen van een maatschappelijke consensus over de uitgangspunten doelstellingen en strategie van het minderhedenbeleid. Tot slot wordt aangegeven welke inspanningen er op dit vlak in 2000 geleverd zijn.

ORGANISATIE VAN HET VLAAMSE MINDERHEDENBELEID

Door de bijzondere wet van 8 augustus 1980 is het beleid inzake het onthaal en de integratie van inwijkelingen overgedragen naar de Vlaamse Gemeenschap en toegewezen aan de minister bevoegd voor de bijstand aan personen. (artikel 5 §1, II 3°). Sindsdien is het migrantenbeleid geëvolueerd van een categoriaal welzijnszorgbeleid (jaren '80) over een geïntegreerd en gecoördineerd migrantenbeleid (1989-1997) tot een inclusief en gecoördineerd minderhedenbeleid.

Het minderhedenbeleid is m.a.w. niet langer een louter welzijnsbeleid maar een horizontaal beleid waarbij verschillende sectoren betrokken zijn. Dit horizontaal beleid krijgt op een inclusieve en gecoördineerde wijze vorm.

Politieke consensus binnen regering en parlement over de uitgangspunten, doelstellingen en strategie is nodig wil men een resultaatgericht inclusief en gecoördineerd minderhedenbeleid voeren. Werken aan een verdraagzaam Vlaanderen dat leert omgaan met de toenemende diversiteit en oog heeft voor de noden en behoeften van allochtonen en erkende vluchtelingen, trekkende bevolkingsgroepen, nieuwkomers en mensen zonder wettig verblijf is een zaak van de voltallige regering en alle beleidssectoren. Naar de nieuwkomers toe is dit uitgangspunt alvast in concreet beleid vertaald. Het inburgeringsbeleid is een prioriteit van de voltallige regering en krijgt vorm in samenspraak tussen de verschillende betrokken sectoren. Hoe het minderhedenbeleid zich op Vlaams niveau organiseert om deze consensus te verstevigen wordt hieronder beschreven.

Organisatie van het inclusieve minderhedenbeleid

Inclusief beleid betekent dat de functioneel bevoegde ministers en hun administraties / Vlaamse openbare instellingen verantwoordelijk zijn voor het realiseren van de vier doelstellingen van het minderhedenbeleid binnen de eigen beleidsdomeinen. Inclusieve beleidsvoering houdt ook in dat de coördinerende instrumenten - een coördinerend minister en een coördinerende commissie - in geen

geval in de plaats treden van de functioneel bevoegde ministers en hun diensten en geen taken of verantwoordelijkheden van hen overnemen.

Dit impliceert dat het gewicht van het inclusieve beleid bij de sectoren ligt, die de nodige deskundigheid, tijd, middelen en ruimte moeten voorzien om de doelstellingen van het inclusieve beleid in hun beleid te vertalen.

De inclusieve aanpak van het minderhedenbeleid wordt ook bevestigd in artikel 7 §1 van het minderhedendecreet. Om de inclusieve aanpak te garanderen voorziet artikel 7 §2 van het minderhedendecreet dat de departementen personeelsleden expliciet moeten belasten met het voorbereiden en uitvoeren van het minderhedenbeleid. Tot nog toe is geen uitvoering gegeven aan deze bepaling. Het ontbreken van vaste aanspreekpunten minderhedenbeleid in de departementen belemmert zowel de inclusieve aanpak als het optimaal functioneren van ICEM als coördinerende commissie (zie hieronder). ICEM dringt er dan ook op aan om alsnog deze bepaling van het minderhedendecreet uit te voeren.

Om de inclusieve aanpak van het minderhedenbeleid te versterken organiseerde ICEM in samenwerking met minister Mieke Vogels, binnen de Vlaamse regering belast met de coördinatie van het minderhedenbeleid, op 16 februari 2000 een informatiebijeenkomst over het minderhedenbeleid. Deze bijeenkomst richtte zich naar die kabinetsmedewerkers die met aspecten van het minderhedenbeleid te maken hebben en had tot doel het Vlaamse minderhedenbeleid inhoudelijk te situeren en de voornaamste actoren – ICEM, het Vlaams Minderhedencentrum, ICCM (intercultureel centrum migranten) en het Forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden - voor te stellen. Dit initiatief werd gewaardeerd door alle aanwezigen.

Coördinatie van het minderhedenbeleid

Om de coherentie te bewaken, overlappingen en contradicties te vermijden en te stimuleren waar nodig is er behoefte aan coördinatie over de sectoren heen. De minister bevoegd voor de bijstand aan personen is belast met de coördinatie van het minderhedenbeleid. Deze opdracht hangt samen met de bepalingen uit de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 waardoor het beleid inzake het onthaal en de integratie van inwijkelingen overgedragen is naar de Vlaamse Gemeenschap en toegewezen aan de minister bevoegd voor de bijstand aan personen (artikel 5 §1, II 3°).

ICM (interdepartementale commissie migranten) is begin 1990 van start gegaan in opvolging van de beleidsnota "Migrantengedrag" van toenmalig Vlaams minister Jan Lenssens. N.a.v. de bespreking en goedkeuring van het strategisch plan voor het minderhedenbeleid is ICM in 1996 omgevormd tot ICEM (interdepartementale commissie etnisch-culturele minderheden). ICEM is een ambtenarencommissie waarin ook de relevante VOI's vertegenwoordigd zijn. De website van ICEM is terug te vinden op volgend adres: <http://www.wvc.vlaanderen.be/icem>.

Artikel 6 van het minderhedendecreet stelt dat er binnen het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap een coördinerende commissie wordt opgericht. Deze functie wordt nog steeds de facto opgenomen door ICEM. Wil men ICEM daadwerkelijk uitbouwen tot de coördinerende commissie voor het minderhedenbeleid dan is het aangewezen om de samenstelling en opdrachten van de commissie duidelijk te bepalen en te formaliseren. Het goed functioneren van ICEM als coördinerende commissie gedragen door alle betrokken diensten van de Vlaamse overheid hangt bovendien samen met de aanwezigheid van vaste aanspreekpunten minderhedenbeleid in de departementen. Het duidelijk bepalen van de rol en opdrachten van ICEM en het voorzien van het nodige deskundig personeel voor zowel de coördinatie als het sectorale inclusieve minderhedenbeleid zal tot een grotere professionaliteit van het sectoraal en coördinerend minderhedenbeleid leiden.

Als *plenaire vergadering* komt ICEM gemiddeld een 8-tal keer per jaar samen onder voorzitterschap van de directeur-generaal van de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn. Door de start van het inburgeringsbeleid (zie deel 2) diende ICEM haar activiteiten in 2000 tijdelijk terug te schroeven.

In de schoot van ICEM werden twee permanente werkgroepen opgericht:

- *Werkgroep onthaalbeleid nieuwkomers*, in 1997 in uitvoering van het strategisch plan opgericht, en samengesteld uit ambtenaren, deskundigen en vertegenwoordigers uit het werkveld. In juli 1998 legde de werkgroep een conceptnota 'onthaalbeleid' aan de Vlaamse regering voor. De werkzaamheden van deze werkgroep vormden een belangrijke input bij het vormgeven van het huidige inburgeringsbeleid. Door de ontwikkelingen op het vlak van inburgering is de werkgroep Onthaalbeleid nieuwkomers medio 2000 op non-actief gezet. De mogelijke rol en opdrachten van deze werkgroep en hieraan gekoppeld de samenstelling ervan dient herbekeken in functie van de algemene ontwikkelingen op het vlak van inburgering en in functie van de prioritaire opdrachten van ICEM.
- *Werkgroep opvangbeleid* met als opdracht het opvangbeleid concreet vorm te geven. De werkgroep is samengesteld uit ambtenaren, deskundigen en vertegenwoordigers uit het werkveld. De werkgroep is in april 2000 van start gegaan en zit nog volop in de fase van verkenning van de respectieve beleidsdomeinen. Inzake opvangvoorzieningen voor niet-begeleide minderjarigen heeft de werkgroep in juli 2000 een visietekst voorgelegd. Voor nadere informatie over de werkzaamheden van deze werkgroep verwijzen we naar deel 3 van dit rapport.

Om de samenspraak met de categoriale sector en de doelgroepen enerzijds en de provincies en gemeenten anderzijds te concretiseren organiseerde het ICEM-secretariaat gedurende enkele jaren driemaandelijks een *contactvergadering* waarop de koepelorganisaties van de categoriale sector, het ICCM, de federaties van eigen organisaties, VVSG (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten) en VVP (Vlaamse Vereniging van Provincies) werden uitgenodigd. De reorganisatie van de categoriale sector, het oprichten van het Forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden en de geleidelijk dalende opkomst leidden tot het stopzetten van dit initiatief. Of het aangewezen is om naar de toekomst toe vanuit ICEM opnieuw een gesprekstafel te organiseren en zo ja, onder welke vorm dient nog nader onderzocht.

CATEGORIALE SECTOR

In haar beleidsbrief Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen 2001 blikt Vlaams minister Mieke Vogels terug op het integratiebeleid in het jaar 2000 en zet ze ook uiteen wat haar plannen in dit verband zijn voor het jaar 2001. Op 1 januari 2000 trad het decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden volledig in werking. Op basis van het decreet werden met het Vlaams Minderhedencentrum, 8 integratiecentra en 14 integratiediensten overeenkomsten afgesloten, inzake hun te behalen resultaten voor elk van de drie sporen, emancipatiebeleid, onthaalbeleid en opvangbeleid.

Voor het aangaan van nieuwe erkenningen heeft het lokale niveau in 2000 prioritaire aandacht gekregen. In 2001 wordt deze optie doorgetrokken. Hiervoor zal een programmatie voor de integratiediensten worden opgesteld, rekening houdend met de omvang en concentratie van de doelgroepen, de samenstelling van de bevolking en de aard van de problematiek.

Ook zal de aandacht de komende jaren uitgaan naar de optimalisering van het huidige beleid en de regelgeving. In 2001 wordt er verder gestreefd naar een grotere responsabilisering van de sector,

zowel inzake beheer van middelen als werkwijze. Ook wordt er een verdere integratie vooropgesteld van het maatschappelijk opbouwwerk en de integratiesector.

Op termijn is een aanpassing van het decreet van 28 april 1998 noodzakelijk. De krachtlijnen zullen meer op elkaar afgestemd worden, naar inhoud van de dienstverlening, naar de diverse doelgroepen, naar de functies en naar de opdrachten. Hierbij zal ook rekening gehouden worden met de ontwikkelingen op het vlak van het inburgeringsbeleid.

Het Vlaams Minderhedencentrum

In de loop van 2000 heeft het Vlaams Minderhedencentrum (VMC) als Vlaams overleg- en ondersteuningscentrum zich daadwerkelijk kunnen ontplooien als één overkoepelend orgaan waarbinnen het ondersteuningscentrum voor allochtonen (OCA), het ondersteuningscentrum voor vluchtelingen (OCIV) en het ondersteuningscentrum voor woonwagengebwoners (VCW) geïntegreerd zijn.

De belangrijkste opdrachten waarrond het Vlaams Minderhedencentrum in 2000 gewerkt heeft zijn :

- Het kwaliteitsdecreet op de voet opvolgen, in de eigen werking concretiseren en de toepassing ervan in de sector stimuleren.
- Over centrale begrippen uit het decreet binnen de sector een gemeenschappelijke visie ontwikkelen.
- Samen met de sector een documentatie- en informatienetwerk inzake minderhedenbeleid ontwikkelen.
- Methodieken ontwikkelen ter ondersteuning van de sector en een programma voor vorming, training en opleiding van het personeel in de sector ontwikkelen.
- Communicatiekanalen organiseren en samenwerkingsprocessen begeleiden.

Het Vlaams minderhedencentrum werkte rond al deze resultaatgebieden en uit de evaluatie bleek dat de overeengekomen resultaten behaald werden. Er was ook een tevredenheidsmeting bij de diensten en centra over de werking van het Vlaams minderhedencentrum na 9 maanden werking. Hieruit bleek dat de meeste respondenten tevreden of in elk geval niet ontevreden zijn over het geleverde werk van het VMC, zij het de uitgezette bakens verder moeten worden uitgediept en geoperationaliseerd.

Documentatie vanuit het Vlaams Minderhedencentrum

De opdrachten waarrond Vlaams Minderhedencentrum het voorbij jaar werkten, resulteerden o.a. in een aantal documenten die bij het VMC kunnen aangevraagd worden en die hieronder kort worden omschreven.

Publicaties

- *Gids voor vreemdelingen in de regularisatiecampagne*

Dit handige werkinstrument, van de hand van de juridische dienst van het Vlaams Minderhedencentrum wil betrokkenen enerzijds wegwijs maken in de regularisatiecampagne en -procedure. Daarnaast wordt het statuut toegelicht, in afwachting van een beslissing, en na regularisatie van het verblijf (o.a. OCMW-steun, mogelijkheid tot tewerkstelling, inschrijving in een ziekenfonds,...). Ten slotte wordt er ingegaan op wat kan gebeuren na een negatieve beslissing.

➤ *Dossier Offerfeest*

Dit dossier behandelt de aspecten en problemen met betrekking tot de rituele slachtingen. Er wordt ook ingegaan op het overleg met de integratiecentra en –diensten en met de Moslimexecutieve.

➤ *Evaluatie non-discriminatie in het onderwijs*

De evaluatie werd opgenomen door de 'werkgroep onderwijs' van het Vlaams Minderhedencentrum. Besluiten en aanbevelingen worden op het einde van de publicatie weergegeven.

➤ *Zigeunereconomie*

De publicatie gaat op zoek naar een genuanceerde benadering van de zigeunereconomie, daar zowel hun rijkdom als hun armoede als verdacht worden beschouwd

➤ *Brochure doelgroepen*

De brochure schetst een overzicht van de situatie van de doelgroepen van het Vlaamse minderhedenbeleid, met name vluchtelingen, allochtonen en woonwagenbewoners en gaat dieper in op een aantal thema's zoals onderwijs, verenigingsleven, tewerkstelling, juridische situatie.

➤ *Overzicht van de juridische hulpverlening in Vlaanderen en afbakening van de juridische hulpverlening van het Vlaams Minderhedencentrum*

Na een overzicht per provincie en voor de steden Antwerpen en Gent worden de juridische hulpverleningen aan minderheden door OCMW's en door het vrijwilligerswerk doorgeleefd. Vanuit de conclusies wordt de juridische hulpverlening door het Vlaams Minderhedencentrum afgebakend.

➤ Het tijdschrift *DIVERS* verschijnt maandelijks. *DIVERS* wil uitgroeien tot een handig werkinstrument voor de sector

➤ Via de website (<http://www.vmc.be>) kan men vooral informatie opdoen rond de werkzaamheden van het VMC.

Naast publicaties stelde het VMC ook visieteksten samen rond inclusief beleid, resultaatgerichte groepswerking en de relatie openbaar-privaat.

Vorming

Vorming en methodiekontwikkeling op het vlak van het werken met en voor minderheden is een belangrijk aandachtspunt voor VMC. In de planning 2001 legt het VMC volgende prioriteiten in verband met vorming en methodiekontwikkeling:

- omgaan met racisme
- resultaatgericht onderhandelen
- interculturele communicatie
- communicatiemethodiek
- VTO (vorming, training en opleiding)-beleid

De trainingen richten zich naar werknemers uit de integratiesector en verenigingen van etnisch-culturele minderheden.

Provinciale cellen voor woonwagenwerk en vluchtelingenwerk

In 2000 werden de 5 provinciale cellen voor woonwagenwerk en 5 provinciale cellen voor vluchtelingenwerk verder gesubsidieerd. Het personeel dat werkzaam is in de cellen is werknemer van het Vlaams minderhedencentrum. Na 3 jaar wordt deze formule van werkgeverschap geëvalueerd. Mocht het dan wenselijk zijn, dan kan de minister beslissen dat het provinciale integratiecentrum waarbij een cel is opgericht als werkgever van het personeel van die cel zal optreden.

Provinciale en lokale integratiecentra

Vanaf 1 januari 2000 wordt binnen elke provincie een provinciaal integratiecentrum (PRIC) erkend en gesubsidieerd. Het tweetalig gebied Brussel - hoofdstad wordt als provincie beschouwd. In de steden Antwerpen en Gent wordt telkens één lokaal integratiecentrum (LIC) erkend en gesubsidieerd.

Het Regionaal Integratiecentrum Foyer Brussel (RICFB) en de lokale steunpunten (Dar Al Amal (Sint-Jans-Molenbeek), Güvercin (Schaarbeek), LISA (Brussel) en Buurtwerk Noordwijk) werden op basis van hun erkenning door de Vlaamse Gemeenschap aanvullend gesubsidieerd door de VGC. De implementatie van het Vlaams minderhedendecreet en het meerjarenplan van het Regionaal Integratiecentrum Foyer Brussel kregen ook in 2000 bijzondere aandacht. Het meerjarenplan werd goedgekeurd door de VGC en er werd een overeenkomst gesloten tussen de VGC en het RICFB.

De integratiecentra hebben een ondersteunings- en stimuleringsopdracht t.a.v. lokale besturen opdat deze besturen een kwaliteitsvol lokaal minderhedenbeleid zouden kunnen uitbouwen. Ze hebben specifieke opdrachten voor het uitwerken van netwerken rond opvangbeleid en het uitbouwen van een onthaalbeleid voor nieuwkomers. Ze werken nauw samen met de doelgroep(organisaties) en zetten met hen resultaatgerichte doelgroepwerkingen op. Tenslotte detecteren zij binnen de hun toegewezen regio de problematiek en hebben zij een signaalfunctie.

Om een idee te geven van de concrete opdrachten volgt hieronder een overzicht van de resultaatgebieden binnen de overeenkomsten met een provinciaal integratiecentrum en met een lokaal integratiecentrum.

Resultaatgebieden binnen een overeenkomst met een provinciaal integratiecentrum

1. Het binnen de provincie gevoerde minderhedenbeleid analyseren en evalueren en blinde vlekken opsporen en signaleren
 - Het maken van een schets van het huidige beleid en de huidige initiatieven naar allochtonen in de provincie bij zowel de overheden als de instellingen en sectoren.
 - Een evaluatie van het gevoerde beleid in de provincie, met opgave van de blinde vlekken, waarbij bijzondere aandacht wordt besteed aan de mate waarin het beleid aansluit bij de noden en behoeften van allochtonen.
2. Initiatieven ter ontwikkeling van een opvangbeleid, prioritair gevoerd op de beleidsdomeinen welzijn, gezondheidszorg en onderwijs
 - Mensen zonder papieren worden opgevangen en bijgestaan op de terreinen welzijn, gezondheidszorg en onderwijs.

3. Het minderhedenbeleid stimuleren, ondersteunen en coördineren
 - Stimuleren van een onthaalbeleid voor anderstalige nieuwkomers in provincie en gemeenten.
 - Het uitwerken van een ondersteuningsaanbod ten behoeve van de lokale besturen.
 - Het minderhedenbeleid stimuleren en coördineren: het stimuleren van de lokale besturen tot het oprichten van integratiediensten.
4. Erop toezien en stimuleren dat de doelgroepen en hun organisaties nauw bij het overheidsbeleid betrokken worden
 - Het provinciaal integratiecentrum stelt activiteiten voor om allochtonen en hun organisaties bij het beleid in de provincie te betrekken.
 - Het centrum houdt rekening met thema's en standpunten die de organisaties van allochtonen aangeven.
5. Het opmaken van een samenwerkingsovereenkomst tussen het provinciaal integratiecentrum en het provinciebestuur, met het oog op afstemming van het meerjarenplan van het integratiecentrum enerzijds en de acties van het provinciebestuur met betrekking tot het minderhedenbeleid anderzijds en met het oog op het betrekken van de doelgroepen en hun organisaties bij het overheidsbeleid.
 - Het provinciaal integratiecentrum stelt een samenwerkingsovereenkomst op.
 - Het provinciaal integratiecentrum evalueert periodiek de naleving van de samenwerkingsovereenkomst.
6. Het voeren van een kwaliteitsbeleid
 - De deskundigheid en het functioneren van het personeel bewaken op basis van functiebeschrijvingen en evaluaties.
 - Interne communicatie & werking optimaliseren.

Resultaatgebieden binnen een convenant met een lokaal integratiecentrum.

1. Het lokale minderhedenbeleid analyseren en evalueren en blinde vlekken opsporen en signaleren
 - Evaluatie van het gevoerde lokale minderhedenbeleid met opgave van de blinde vlekken waarbij bijzondere aandacht wordt besteed aan de mate waarin het beleid aansluit bij de noden en behoeften van de etnisch-culturele minderheden.
2. Erop toezien en stimuleren dat de doelgroepen en hun organisaties nauw bij het overheidsbeleid betrokken worden
 - De permanente samenspraak met doelgroepen in functie van de opvolging, de uitvoering en de evaluatie van het meerjarenplan en in functie van de opvolging, de evaluatie en de beïnvloeding van het lokale minderhedenbeleid.
 - De kritische opvolging van initiatieven van de lokale overheden (o.a. gemeentelijke referenda) in functie van een maximale betrokkenheid van de doelgroepen.

- Er wordt ondersteuning geboden op alle terreinen zowel aan organisaties van verschillende doelgroepen als aan niet-georganiseerde groepen.
 - Bij de organisatie van de bewonersinspraak op buurtniveau wordt de inspraak van de etnisch-culturele minderheden gewaarborgd in verhouding tot hun aandeel binnen de totale groep.
3. Het minderhedenbeleid stimuleren en ondersteunen.
- Ondersteuning van een kwalitatief onthaalbeleid voor alle nieuwkomers (zowel minderjarigen als volwassenen) o. a. via participatie aan het overleg en samenwerkingsverbanden.
 - Het centrum doet via eigen actieplanning aan beleidsbeïnvloeding.
 - Het centrum geeft mee vorm aan het minderhedenbeleid van de stad o.a. door permanente samenwerking centrum en de integratiedienst.
4. Toegankelijkheid
- Toegankelijkheid van reguliere diensten voor de doelgroep evalueren en stimuleren.
 - Uitwerken en desgevraagd uitvoeren van projecten die de toegankelijkheid van reguliere diensten voor de doelgroep vergroten.
5. Versterken van het maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak in het werkgebied
- Versterking van het maatschappelijk draagvlak: beïnvloeding van de publieke opinie (bevolking en media).
 - Versterking van het bestuurlijk draagvlak: beïnvloeding van politici.
6. Initiatieven ter ontwikkeling van een opvangbeleid, prioritair gevoerd op de beleidsdomeinen welzijn, gezondheidszorg en onderwijs
- Initiatieven opvolgen van het vluchtelingenwerk en de bestaande SIF-acties.
 - Een gemeenschappelijk voorstel formuleren voor een stedelijk opvangbeleid.

Integratiediensten

Vanaf 1 januari 2000 waren er 14 integratiediensten erkend en gesubsidieerd. In de loop van het jaar werden er nog eens 4 integratiediensten bij erkend en 4 gemeenten ontvingen een starttoelage voor de voorbereiding van de oprichting van een integratiedienst.

Integratiediensten hebben in eerste instantie als opdracht het lokaal minderhedenbeleid te ondersteunen. Zij werken aan de toegankelijkheid van de eigen lokale voorzieningen, creëren inspraakkanalen, werken mee aan een informatiebeleid en stimuleren het inclusieve minderhedenbeleid binnen de lokale besturen.

In de convenanten met een lokale integratiedienst werden minstens resultaten omtrent volgende doelstellingen opgenomen :

1. Verhogen van het bestuurlijk draagvlak voor het voeren van een lokaal minderhedenbeleid
2. Het verhogen van inspraak en participatie van de doelgroep
3. Aan de bevolking en de doelgroepen informatie verstrekken over het gevoerde minderhedenbeleid

4. De stad of de gemeente realiseert een onthaalbeleid voor nieuwkomers

Positieve evaluatie van de convenanten na 9 maanden werking

Decretaal is bepaald dat de erkende voorzieningen elk jaar tegen 31 oktober een jaarverslag over hun werking in het voorbije jaar en een jaarplanning voor het komende jaar moeten indienen. Gezien de erkenningen eerst op 1 januari 2000 ingingen, overspande het eerste jaarverslag slechts een periode van 9 maanden. Gezien in het tijdspad van de behalen resultaten in de convenant rekening werd gehouden met de indieningsdatum van het jaarverslag, was het mogelijk een eerste evaluatie van de uitvoering van de convenanten te maken.

In alle convenanten werden de resultaten en indicatoren die dienden gehaald, beoordeeld. Indien het resultaat (en de daaraan verbonden indicator) volledig bereikt werd, bekwaam men code AA, slechts gedeeltelijk werd bereikt, de code A en niet werd bereikt, de code 0. De code A werd specifiek ingedeeld in: A1: er is een aanvaarde uitleg omtrent de bijzondere omstandigheden; A2: de uitvoering is vertraagd en zit niet op het gemelde schema; A3: de uitvoering is ad hoc en kan niet systematisch worden aangetoond. De code 0 wordt specifiek ingedeeld in: 01: er is onduidelijkheid over het bereikte resultaat; 02: er is geen volledige conformiteit tussen de beschreven resultaten en de aangebrachte verduidelijking; 03: het resultaat is niet bereikt maar er zijn indicaties dat met een concrete en afgesproken planning, de uitgestelde uitvoering wel kan verwacht worden; 04: het resultaat is niet bereikt en er zijn geen indicaties dat met een concrete en afgesproken planning de uitgestelde uitvoering kan verwacht worden.

Resultaten van de analyse

	Negatieve Codes.			Positieve Codes.				Aantal.
	01	02	03	AA	A1	A2	A3	
PRIC	3	-	2	57	10	4	-	6
LIC	1	3	1	33	4	6	-	2
DIENST	8	3	8	164	20	43	7	14
Totalen	12	6	11	254	34	53	7	22
	29			348				

Uit de analyse blijkt dat voor de ruime meerderheid van de resultaten, nl. 254 of 67%, aan de hand van de ingestuurde documenten kon worden vastgesteld, dat het resultaat volledig behaald werd. Voor de positieve codes A1, A2 en A3 konden de ontbrekende stukken bij de centra en diensten opgevraagd worden. Dit houdt in dat niet minder dan 92 % van de resultaten effectief behaald werden. Voor de negatieve codes werd een stappenplan overeengekomen om deze resultaten alsnog in 2001 te halen.

Samenvattend kan men stellen dat de categoriale sector ernstig werk heeft gemaakt van de overschakeling naar het nieuwe decreet en de werking met convenanten. Anders dan in het verleden wordt nu uitdrukkelijk resultaatgericht gewerkt. Via de convenanten wordt het voor de Vlaamse gemeenschap mogelijk om haar beleidsdoelstellingen om te zetten in beleidsresultaten voor de categoriale sector. Hierdoor is de categoriale sector hét ondersteunend instrument bij uitstek geworden om het Vlaamse minderhedenbeleid op het terrein waar te maken.

Personeelsformatie en spreiding van centra en diensten

Het Vlaams Minderhedencentrum en de integratiecentra worden op basis van het minderhedendecreet gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. De subsidie omvat een basistoelage, werkingskosten en loonkosten. Het bedrag van de subsidie is afhankelijk van de effectieve personeelskosten. Het totale bedrag voor de subsidiering van de onderstaande centra en cellen wordt voor 2001 geraamd op

270.070.000 BEF of 6.694.860,42 euro, met inbegrip van de subsidiëring van De Schroef, het Forum en de taallessen in Brussel (waarover meer op andere plaatsen in dit rapport).

Tabel 1: Overzicht van het aantal personeelsleden (VTE) bij VMC en de provinciale cellen voor woonwagenwerk en vluchtelingen

	Personeel VTE	Aantal cellen	Raming subsidiebedrag 2001	
			BEF	Euro
Vlaams Minderhedencentrum	19		63.170.000	1.565.943,40
Provinciale cellen woonwagenwerk	5	5		
Provinciale cellen vluchtelingen	5	5		
Totaal	29	10	63.170.000	1.565.943,40

Tabel 2: Overzicht van het aantal personeelsleden (VTE) bij de provinciale en lokale centra

Centra / steunpunten	Personeel VTE	Aantal steunpunten	Raming subsidiebedrag 2001	
			BEF	Euro
PIC West-Vlaanderen (Roeselare)	5,25		11.132.000	275.955,07
Oostende en Kortrijk		2		
PICO Oost-Vlaanderen (Sint-Niklaas)	16,5		30.036.000	744.572,99
Lokeren, Aalst, Dendermonde, Zele, Temse en Ronse		6		
ING Gent	9		18.000.000	446.208,34
Gent-West, Gent-Zuid, Gent-Noord en Gent-Oost		4		
PRIC Vlaams-Brabant (Provincie – Leuven)	14		25.736.000	637.978,78
Asse-Zellik, Diest, Halle, Vilvoorde en Zaventem		5		
PRIC Limburg (Provincie – Hasselt)	9,5		16.736.000	414.874,60
geen steunpunten		0		
LIC De Acht Antwerpen-stad (Borgerhout)	25		47.260.000	1.171.544,80
Merksem, Deurne, Borgerhout, Berchem, Hoboken, Antwerpen-Zuid en Antwerpen-Noord		7		
PRICMA Antwerpen-prov (Boom)	16		30.500.000	756.075,25
Turnhout, Lier, Boom, Mechelen en Bornem		5		
PIC Brussel Foyer (Molenbeek)	13,8		27.500.000	681.707,19
Molenbeek, Brussel, Schaarbeek en Sint-Gillis		4		
Totaal centra	109,05	33	206.900.000	5.128.917,03

Tabel 3: Overzicht van het aantal personeelsleden (VTE) bij De Schroef en het Forum

	Personeel VTE	Raming subsidiebedrag 2001	
		BEF	Euro
De Schroef (schipperswerking)	1	1.883.000	46.678,35
Het Forum etnisch-culturele minderheden	1,5	2.758.500	68.381,43

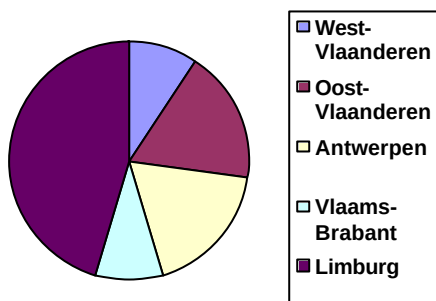
Voor de diensten geldt een enveloppefinanciering, waarbij een vast bedrag is bepaald volgens het aantal personeelsleden. Bovendien dienen de gemeenten in te staan voor een cofinanciering daar de Vlaamse gemeenschap maximaal 2/3 van de gemaakte kosten financiert.

Tabel 4: Overzicht van alle integratiediensten die in de begroting 2001 opgenomen zijn met erkenningsdatum, personeelsformatie en subsidiebedrag

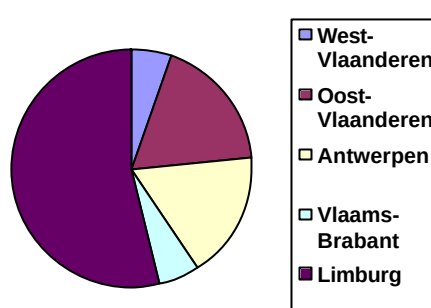
Integratiedienst	Datum erkenning	VTE	Geraamde subsidie (BEF)	Geraamde subsidie (Euro)
Integratiediensten erkend op 1/1/2000				
Beringen	1/1/00	1,50	2.884.050	71.493,73
Dilsen-Stokkem	1/1/00	1,00	1.922.700	47.662,49
Genk	1/1/00	6,00	10.877.280	269.640,73
Hasselt	1/1/00	1,00	1.922.700	47.662,49
Heusden-Zolder	1/1/00	4,00	7.361.340	182.482,85
Houthalen-Helchteren	1/1/00	2,50	4.724.385	117.114,45
Leopoldsburg	1/9/99	1,00	1.922.700	47.662,49
Lommel	1/1/00	1,00	1.922.700	47.662,49
Maaseik	1/1/00	1,00	1.922.700	47.662,49
Maasmechelen	1/7/99	2,00	3.845.400	95.324,98
Gent	1/1/00	3,00	5.603.370	138.903,91
Mol	1/1/00	1,00	1.922.700	47.662,49
Sint-Niklaas	1/1/00	2,00	3.845.400	95.324,98
Willebroek	1/1/00	1,50	2.884.050	71.493,73
Totaal		28,50	53.561.475	1.327.754,28
Integratiediensten erkend in de loop van 2000				
Leuven	1/7/00	1,00	1.922.700	47.662,49
Halle	1/9/00	1,00	1.922.700	47.662,49
Antwerpen	1/9/00	2,00	3.845.400	95.324,98
Mechelen	1/9/00	2,00	3.845.400	95.324,98
Starttoelage in 2000				
Aalst		1,00	1.922.700	47.662,49
Kortrijk		1,00	1.922.700	47.662,49
Oostende		1,00	1.922.700	47.662,49
Lokeren		1,00	1.922.700	47.662,49
Totaal		38,50	72.788.475	1.804.379,16

Verdeling van integratiediensten per provincie

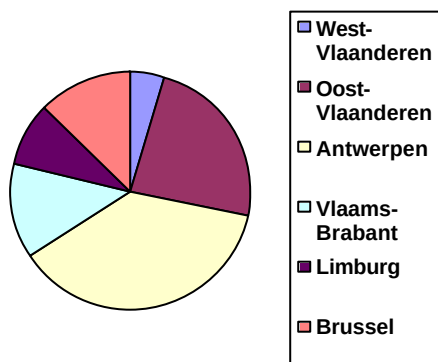
Volgens het aantal

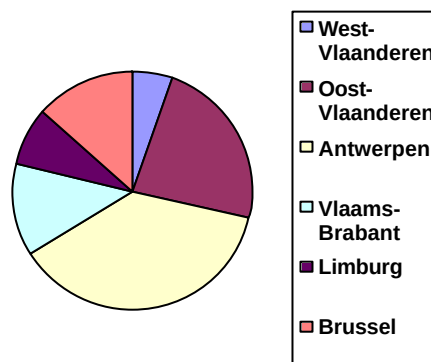
Volgens het subsidiebedrag

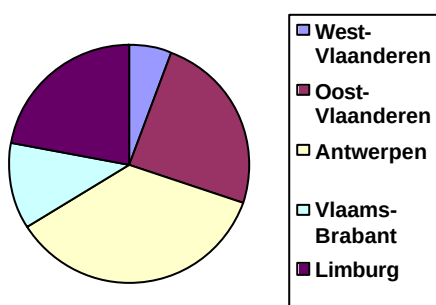
Volgens het aantal VTE personeelsleden

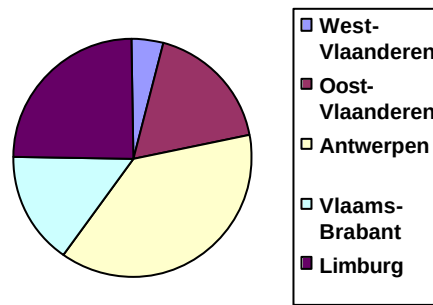
Volgens het subsidiebedrag

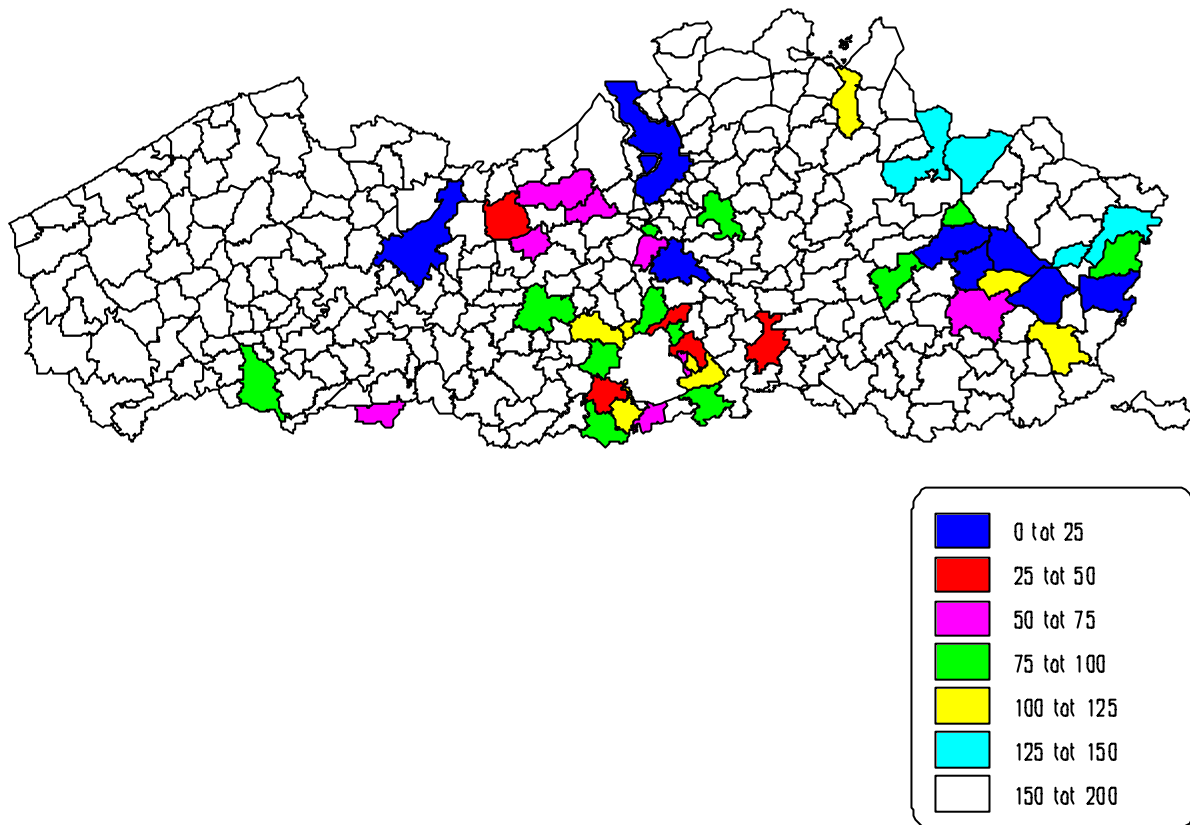
Integratiecentra en diensten per provincie

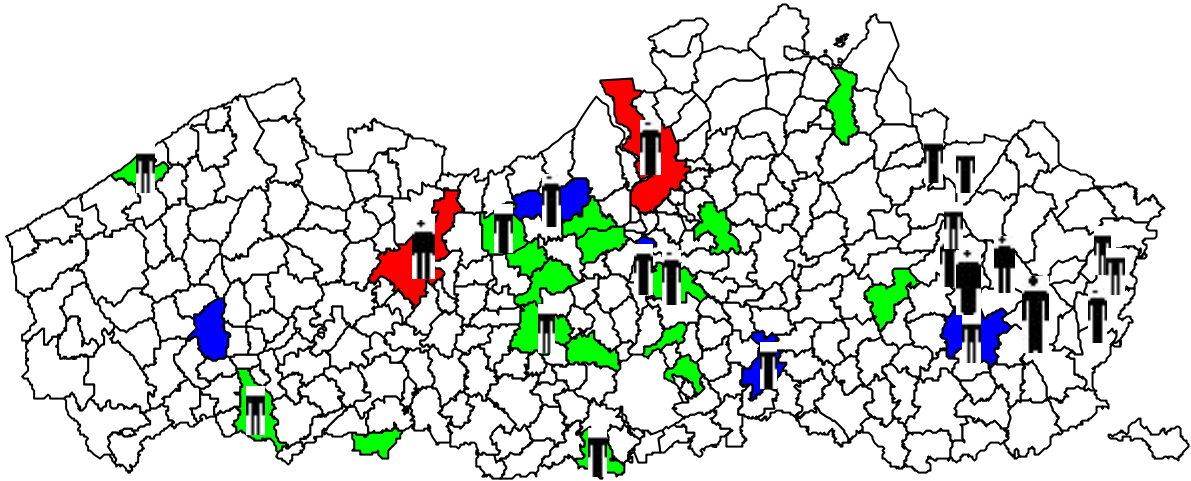
Vergelijking met het aantal SIF-vreemdelingen

Gemeenten gerangschikt volgens coëfficiënt absoluut aantal + procentueel aandeel SIF-vreemdelingen (hoe lager de coëfficiënt, hoe hoger de aanwezigheid van SIF-vreemdelingen)

Integratiediensten (2001) met personeelsverhouding (hoe groter de figuur, hoe meer personeel), provinciale integratiecentra (blauw), lokale integratiecentra (rood) en steunpunten (groen).

Lokaal minderhedenbeleid

Het minderhedendecreet stimuleert lokale besturen om een lokaal minderhedenbeleid te ontwikkelen. Artikel 28 van dit decreet stelt immers dat de lokale besturen verantwoordelijk zijn voor de uitwerking, de coördinatie en de uitvoering van het inclusief minderhedenbeleid en voor het betrekken van de doelgroepen bij dit beleid.

Het Sociaal Impulsfonds (SIF) is een ander instrument dat lokale besturen kunnen aanwenden om hun lokaal minderhedenbeleid gestalte te geven. Van gemeenten die hoger dan het Vlaamse gemiddelde scoren op het criterium SIF-migranten en/of tot het werkgebied van een lokaal steunpunt behoren, wordt verwacht dat hun SIF-beleidsplan ook een resultaatgericht programma voor een lokaal minderhedenbeleid omvat.

Uit de praktijk blijkt dat deze gecombineerde aanpak zijn vruchten afwerpt. Vele lokale besturen werden via het Sociaal Impulsfonds gesensibiliseerd voor het uitwerken van een lokaal minderhedenbeleid. Deze werking wordt vervolgens geconsolideerd via de erkenning van een lokale integratiedienst. Het SIF is een grote stimulans geweest voor het versterken van het lokaal minderhedenbeleid. In totaal stimuleerde het SIF niet minder dan 16 gemeenten tot het aanvragen van een erkenning als lokale integratiedienst. Van de SIF+- gemeenten zijn er maar twee, nl. Diest en Boom, die totnogtoe geen intentie hebben kenbaar gemaakt om een integratiedienst op te richten. En voor de provinciale en lokale integratiecentra vormt de verplichting die in het SIF wordt opgelegd om een resultaatgericht programma lokaal minderhedenbeleid uit te werken, de ingangspoort om hun sensibiliserings- en ondersteuningsopdracht naar lokale besturen waar te maken. In veel gemeenten die initieel afkerig stonden van een lokaal minderhedenbeleid kon op die manier de nodige openheid gecreëerd worden.

Lokale integratiediensten

Terwijl er op 1 januari 2000 in totaal 14 integratiediensten erkend en gesubsidieerd waren, is dit een jaar later opgelopen tot 18. Bovendien zullen Kortrijk, Oostende, Aalst en Lokeren in de loop van 2001 een erkenning voor hun integratiedienst krijgen, zodat eind 2001 in totaal 22 gemeenten een integratiedienst zullen hebben. Een volledig overzicht is hierboven terug te vinden.

Naast deze 22 hebben ook de gemeenten Hamme (aanvraag integratiedienst), Ronse en Vilvoorde (aanvraag starttoelage) een dossier ingediend. Aanvragen van de gemeenten Temse, Ham, Tienen en Zele worden verwacht. Voor wat deze gemeenten betreft, zal binnen de programmatie en de beschikbare kredieten moeten beoordeeld worden of er tot de erkenning van een integratiedienst kan worden overgegaan.

Van al de nieuwe gemeenten (met uitzondering van Leuven), die op basis van artikel 28 van het minderhedendecreet een aanvraag voor een integratiedienst indienden of zullen doen, kan gesteld worden dat deze aanvraag voortvloeide uit het resultaatgericht programma voor een lokaal minderhedenbeleid in het Sociaal Impulsfonds. Dit betekent dat onder impuls van het SIF niet minder dan 16 gemeenten een integratiedienst oprichtten of wensen op te richten.

Sociaal Impulsfonds

In het Vlaamse regeerakkoord "Een nieuw project voor Vlaanderen" wordt de herziening van het SIF als instrument voor het voeren van een stedelijk beleid in het vooruitzicht gesteld, wat betekent dat:

- de middelen zullen geheroriënteerd en verhoogd worden met het oog op een versterkt stedenbeleid;
- het SIF inhoudelijk moet geëvalueerd en bijgestuurd worden daar de huidige complexiteit en het projectmatig denken tot zeer hoge overheadkosten leiden;
- de middelen op een doorzichtige wijze moeten besteed zodat democratische controle mogelijk is;
- de SIF-plus middelen geheroriënteerd worden en aangewend worden als preventief instrument.
- In de beleidsnota "Stedenbeleid" wordt ook vertrokken vanuit een heroriëntatie wat inhoudt dat:
- de werking van het SIF grondig geëvalueerd wordt, de doelmatigheid en het rendement verhoogd, de besteding van de middelen doorzichtiger en de SIF-middelen verhoogd;
- de SIF-plus-middelen in de toekomst als extra middelen voor steden, waar de problemen zich opstapelen, zullen beschouwd worden. Bovendien zullen deze middelen meer preventief worden aangewend. Zo zullen buurten die afglijden - of die dreigen af te glijden -vlugger aangepakt worden, om verloedering te vermijden.

Verder in de beleidsnota worden nog de volgende aandachtspunten vermeld:

- de SIF-criteria zullen herzien worden en hierbij wil men meer van de eigen stadsmogelijkheden en ontwikkelingskansen uitgaan. Achtergestelde wijken zullen echter wel een aandachtspunt blijven.
- het SIF en ook alle andere beleidsplannen (mobiliteitsplannen, jeugdplannen, ...) dienen op elkaar afgestemd, zowel qua timing als qua administratieve procedures.
- de administratieve regelgeving dient zoveel mogelijk vereenvoudigd.
- de samenwerking tussen de gemeenten en OCMW's moet behouden blijven.
- het resultaatgericht plannen in het kader van de samenwerkingsovereenkomsten met de steden en gemeenten blijft een goede zaak.
- de huidige geldstromen naar de waarborggemeenten blijven behouden.

De herziening van het Sociaal Impulsfonds wordt voorbereid. De krijtlijnen van het nieuwe stedenbeleid enerzijds en de herziening van de verdelingscriteria van het Gemeentefonds, Investeringsfonds en Provinciefonds anderzijds vormen het ruimere kader waarbinnen deze discussie momenteel nog gevoerd wordt.

Lokaal minderhedenbeleid in de SIF-plus - gemeenten

In tegenstelling tot de voorbije beleidsperiode hebben een aantal SIF-plus-gemeenten intussen een erkende integratiedienst en /of kregen zij een starttoelage in afwachting van een erkenning in 2001. Bij het afsluiten van de nieuwe convenants 2000-2002 werd dan ook inhoudelijk veelal onderhandeld over doelstellingen die complementair zijn aan de inhoud van de door de administratie Welzijn afgesloten convenants in het kader van het voeren van een lokaal minderhedenbeleid.

Van de 16 SIF-plus - gemeenten die scoren op het criterium 'SIF-vreemdelingen' hebben er intussen 15 een SIF-convenant 2000-2002 afgesloten. Deze 15 SIF-plus - gemeenten zijn: Antwerpen, Boom, Diest, Genk, Gent, Leuven, Lokeren, Maasmechelen, Mechelen, Ronse, Sint-Niklaas, Temse, Vilvoorde, Willebroek en Zele. Enkel de gemeente Drogenbos heeft totnogtoe geen beleidsplan 2000-2002 ingediend. Uitgezonderd Willebroek hebben deze gemeenten in hun beleidsovereenkomsten 2000-2002 één of meer specifieke doelstelling(en) opgenomen met betrekking tot het voeren van een lokaal

minderhedenbeleid, naast de aandacht die er in andere doelstellingen (m.n. tewerkstelling, onderwijs, gezondheidszorg, ...) nog wordt besteed aan minderheden. De gemeente Willebroek heeft geen exclusieve doelstellingen voor minderheden maar besteedt in zijn sectoraal beleid (m.n. tewerkstelling en onderwijs) wel aandacht aan de integratie van allochtonen.

De inhoud van de specifieke doelstellingen van deze 16 gemeenten is zeer uiteenlopend, wat blijkt uit het hierna volgende overzicht :

- aanbod NT2 en uitbouw onthaal(programma) nieuwkomers (12)
- het voeren van een inclusief minderhedenbeleid (6)
- goedkeuring beleidsnota minderheden en/of uitvoering van de minderhedenbeleidsnota (6)
- vorming en informatie voor de personeelsleden van de stad of het OCMW (4)
- toegankelijkheid van de stedelijke dienstverlening verhogen voor de doelgroepen van het minderhedenbeleid (3)
- participatie van etnisch-culturele minderheden aan het beleid (3)
- communicatie van het lokaal bestuur met de doelgroep van het minderhedenbeleid (3)
- tewerkstellen van allochtonen binnen de eigen stedelijke diensten (3)
- ondersteuning vrouwen - en / of meisjeswerking (3)
- voorzien in een locatie voor en/of begeleiding van woonwagenbewoners (3)
- schoolopbouwwerk voor migrantenkinderen (3)
- ondersteunen van de zelforganisaties (2)
- bekendmaken van het lokaal minderhedenbeleid bij de bevolking (2)
- (evaluatie van) de uitvoering van het tien -punten - programma (2)
- opvang van vluchtelingen of asielzoekers (2)
- ondersteunen van interculturele activiteiten (2)
- uitvoeren non-discriminatie verklaring (2)
- ondersteunen van de integratiedienst (1)
- bekendmaken van de zelforganisaties bij de plaatselijke hulpverlening (1)
- communicatie tussen autochtonen en allochtonen (1)
- lokale beleid informeren over noden en problemen van vluchtelingen, asielzoekers en uitgeprocedeerde asielzoekers (1)
- ontwikkelen van initiatieven met betrekking tot de specifieke situatie van allochtonen in ziekenhuizen en rustoorden (1)
- toeleiden naar socio-culturele activiteiten (1)

- netoverschrijdend onderwijsoverleg organiseren met participatie van vertegenwoordigers van de allochtone gemeenschap (1)

De initiatieven die gefinancierd worden met SIF-middelen zijn aanvullend op wat er met andere middelenstromen of vanuit andere regelgevingen gefinancierd wordt. Over de totaliteit van de inspanningen inzake het lokaal minderhedenbeleid kunnen vanuit het SIF geen betrouwbare uitspraken gedaan. Hiervoor moet men zicht moeten hebben op de totaliteit van het gemeentelijk (regulier) beleid. Ook de afspraken die in het SIF-convenant worden gemaakt zijn grotendeels gebaseerd op wat in de omgevingsanalyse van de SIF-plannen wordt vermeld. Het is bijgevolg niet mogelijk om conclusies te trekken over de inhoudelijke vooruitgang of achteruitgang in vergelijking met de periode 1997-1999.

Inhoudelijk was en is er veel aandacht voor het onthaalbeleid, maar de in het SIF-convenant opgenomen initiatieven sluiten wel niet noodzakelijk aan bij het concept en de terminologie van het recent gestarte inburgeringsbeleid waardoor lokaal mogelijk onduidelijkheden ontstaan:

- in een aantal gemeenten was het uitbouwen van een onthaalbeleid voor nieuwkomers al gedurende langere tijd een aandachtspunt maar de doelgroep nieuwkomers valt niet volledig samen met de doelgroep van de inburgeringstrajecten;
- de resultaten voor de periode 2000-2002 werden niet altijd in termen van 'trajecten' geformuleerd, soms gaat het bijvoorbeeld enkel over het organiseren van taallessen.

De doelstelling om een inclusief minderhedenbeleid te voeren is in de convenant 2000-2002 bij ongeveer een derde van de betrokken SIF-plus-gemeenten opgenomen. Slechts één van deze gemeenten (Gent) voorziet echter ook in de ontwikkeling van een bruikbaar meetinstrument om de resultaten in de verschillende beleidsdomeinen die een specifiek beleid voor allochtonen voeren ook te toetsen en te evalueren. Verder is het ook vaak niet duidelijk in hoeverre de door de gemeente voorgestelde SIF-acties ook daadwerkelijk kunnen bijdragen tot het voeren van een preventief en structureel beleid. Ook de goedkeuring en/of uitvoering van de lokale beleidsnota minderhedenbeleid blijft in ruim een derde van de betrokken SIF-plus-gemeenten nog expliciet als doelstelling opgenomen.

De SIF-databank geeft ook aan hoe de middelen over de verschillende sectoren heen aangewend worden. Minderhedenbeleid wordt hierbij als een afzonderlijke sector beschouwt, met dien verstande dat enkel die projecten die zich exclusief naar minderheden richten in deze sector opgenomen zijn. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de SIF-middelen gericht naar minderheden.

Tabel 1: Aandeel van de middelen voor projecten exclusief gericht naar minderheden in de totale SIF-begroting in de SIF-plus-gemeenten – cijfers voor 2000 – 2001 -2002

	Totaal SIF-middelen		Middelen minderhedensector		Aandeel minderhedensector
	BEF	Euro	BEF	Euro	
2000	6.344.303.658	157.271.179,60	227.255.648	5.633.520,36	3,6 %
2001	5.892.098.586	146.061.308,68	211.719.941	5.248.400,24	3,6 %
2002	5.879.965.995	145.760.549,60	212.544.381	5.268.837,58	3,6 %

Lokaal minderhedenbeleid in de SIF- waarborggemeenten

Van de waarborggemeenten die een convenant 2000-2002 hebben afgesloten, zijn er 19 gemeenten die scoren op het criterium 'SIF-vreemdelingen'.

Bij 5 van de 19 waarborggemeenten met een goedgekeurde SIF-convenant werd na overleg geen specifieke doelstellingen meer opgenomen in het convenant. Het gaat hier over de gemeenten Beersel, Linkebeek, Opglabbeek, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek- Oppem.

In 14 gemeenten vinden we wel één of meerdere specifieke doelstellingen ingeschreven. In enkele waarborggemeenten wordt ook in andere doelstellingen (onderwijs, vorming, buurt - en wijkontwikkeling, jeugd, sociale huisvesting...) etnisch - culturele minderheden als doelgroep vermeld.. Het gaat hier over de volgende 14 waarborggemeenten: Beringen, Dilsen-Stokkem, Grimbergen, Ham, Heusden-Zolder, Hoeilaart, Houthalen-Helchteren, Leopoldsburg, Lier, Machelen, Overijse, Sint-Pieters-Leeuw, Wemmel en Zaventem. De gemeente Kraainem scoort wel op het criterium maar heeft geen convenant afgesloten.

De inhoud van de specifieke doelstellingen in de waarborggemeenten is eveneens zeer uitlopend.

- aanbod NT2 en onthaalbeleid nieuwkomers (11)
- opvang asielzoekers (3)
- inspraak en participatie aan het beleid (2)
- kinder - en jongerenwerking / jeugdwerkaanbod (2)
- ondersteuning zelforganisaties (2)
- uitvoering minderhedenbeleidsplan (2)
- schoolopbouwwerk voor migrantenkinderen (2)
- communicatie tussen de lokale overheid en de migrantengemeenschap (1)
- vrouwenwerking (1)
- toeleiding jongeren naar regulier jeugdwerk (1)
- vormingsprogramma voor gemeentelijke ambtenaren (1)
- communicatie met autochtone bevolking over het lokaal minderhedenbeleid (1)
- taalvakantiekampen (1)
- (onderzoek naar) problematiek van woonwagbewoners (1)
- opmaak omgevingsanalyse (1)

Vooral het onthaalbeleid voor nieuwkomers wordt vaak met SIF-middelen ondersteund zij het dat het onthaalbeleid hier meer intergemeentelijk georganiseerd wordt. Dezelfde bedenkingen als voor de SIF-plus-gemeenten zijn ook hier van toepassing.

Via de SIF-databank kon nagegaan worden hoeveel middelen er exclusief naar de minderhedensector gaan. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de SIF-middelen gericht naar minderheden.

Tabel 2: Aandeel van de middelen voor projecten exclusief gericht naar minderheden in de totale SIF-begroting in de waarborggemeenten – cijfers voor 2000 – 2001 -2002

	Totaal SIF-middelen		Middelen minderhedensector		Aandeel minderhedensector
	BEF	Euro	BEF	Euro	
2000	1.569.871.024	38.916.086,16	14.824.971	367.501,43	0,9 %
2001	1.570.196.406	38.924.152,17	13.656.752	338.542,04	0,9 %
2002	1.559.701.023	38.663.978,42	13.995.884	346.948,90	0,9 %

Conclusies en aanbevelingen

In de tweede SIF – convenantperiode 2000-2002 worden meer doelstellingen opgenomen die complementair zijn aan wat in het convenant 'lokaal minderhedenbeleid' vanuit de administratie Welzijn werd overeengekomen. Indien er (nog) geen dergelijke convenant werd afgesloten, werd er vanuit het SIF - team naar gestreefd om deze gemeenten zo ver te krijgen dat ze het '10-punten - programma' in het SIF- convenant opnemen. Bovendien werd de inhoud meer onderhandeld dan in de convenants 1997-1999. Bij het afsluiten van de convenants 2000-2002 was er dus meestal meer ruimte voor discussie. De haalbaarheid van doelstellingen werd realistischer ingeschat en de uitgangspunten van het SIF-decreet - zijnde het maatwerkprincipe en partnerschap - werden meer gerespecteerd.

De afstemming tussen het minderhedendecreet en het SIF-decreet blijft zowel Vlaams als lokaal evenwel een belangrijk aandachtspunt. Dit om volgende redenen:

- Op het terrein is het niet duidelijk welke administratie verantwoordelijk is voor de stimulering van het lokaal minderhedenbeleid. Zij worden geconfronteerd met 2 verschillende instrumenten (het SIF en de categoriale sector), met een eigen visie en procedures.
- Zoals hierboven reeds werd gesteld, heeft het SIF de voorbije periode op het terrein de komst van de lokale integratiediensten voorbereid en via cofinanciering financieel mee ondersteund. De bijdrage van het SIF tot het lokaal minderhedenbeleid moet zich daarnaast ook richten op het versterken van het inclusief of sectoroverstijgend beleid.
- Diverse kleinere lokale besturen (= waarborggemeenten) hebben niet de ervaring en de deskundigheid in huis om een inclusief lokaal minderhedenbeleid vorm te kunnen geven. In niet alle regio's kon de categoriale sector de nodige kwalitatieve ondersteuning aan de lokale besturen leveren, dit is althans wat deze gemeenten in de onderhandelingen zelf aanbrengen. Omgekeerd was het voor de lokale besturen niet altijd duidelijk wat verwacht kan worden van een categoriale sector in volle heroriëntering en herstructurering. Gevolg hiervan was dat het 'maatwerkprincipe' en het 'resultaatgericht plannen' onder druk kwam te staan. Door meer op basis van gelijkwaardigheid te onderhandelen, wordt in ieder geval rekening gehouden met het eigen tempo van de lokale besturen en zal men hopelijk ook meer lokaal draagvlak kunnen creëren.
- De bestaande onthaalinitiatieven in het kader van het SIF mogen in geen geval afgewenteld worden op het inburgeringsprogramma, maar dienen in afwachting van een decreet 'inburgering' met SIF - middelen verder gezet. Dit is echter niet zo evident als het lijkt. Het experimenteel inburgeringsprogramma doorkruiste de lopende onderhandelingen met de SIF-gemeenten. Het resultaat is dat verschillende gemeenten afwijkende resultaten moeten halen. Er zullen duidelijke afspraken nodig moeten zijn voor de addenda 2001 en 2002 bij het SIF-convenant om de gelijke behandeling van alle lokale besturen te kunnen garanderen. Hierbij mag niet uit het oog verloren

worden dat het SIF toch ook als taak heeft om "experimenteerruimte" te laten en "impulsen" te ondersteunen.

VERHOGEN VAN HET MAATSCHAPPELIJK DRAAGVLAK

In haar jaarrapporten stelt ICEM telkens opnieuw vast dat het maatschappelijk draagvlak te weinig aandacht krijgt en dat er weinig specifieke acties inzake sensibiliseren en racismebestrijding gebeuren. De (eerder beperkte) initiatieven in dit kader gebeuren doorgaans via vorming, concrete acties en/of projecten, veelal in geïsoleerd verband.

Geleidelijk aan groeit het besef dat de resolute keuze voor intercultarisering en het vormen van mensen (als burger - leerling – opleider – werknemer) op het vlak van omgaan met diversiteit op termijn misschien de beste weg is om onze samenleving verdraagzamer te maken en onze voorzieningen toegankelijker. Daarnaast moet er uiteraard permanent aandacht blijven gaan naar een kordaat bestrijden van racisme.

Hoe bescheiden de rol van de overheid in dezen ook is, toch zal ze de komende jaren samen met de verschillende actoren op het terrein verder moeten zoeken naar geschikte instrumenten om de boodschap over te brengen dat Vlaanderen een multiculturele samenleving is en dat dit geen bedreiging inhoudt. Het nader uitwerken hiervan is een belangrijk aandachtspunt voor de komende jaren.

Stimulansen vanuit het minderhedendecreet

In 2000 werden in het kader van de experimentele projectsubsidies binnen het minderhedenbeleid twee projecten goedgekeurd die specifiek gericht zijn op het bevorderen van het intercultureel samenleven.

Multipop Antwerpen

Multipop Antwerpen is een lokale antiracistische radiozender die recent is opgestart met de bedoeling een communicatie- en informatiekanaal te worden voor de verschillende gemeenschappen van de stad Antwerpen. Ze willen een breed luisterpubliek krijgen om zo sensibiliserend te zijn, vooral naar jongeren toe. Met dit regionaal programma wil men de missing link vormen op het vlak van informatiedoorstroming tussen de stad en haar verschillende gemeenschappen. Het is de bedoeling allochtonen te betrekken bij het radiomaken en promotie en media-aandacht te verzorgen voor activiteiten van vzw's van allochtonen en andere verenigingen.

De tussenkomst van de Vlaamse gemeenschap bedraagt 500.000 BEF (12.394,68 euro).

Briefschrijversnetwerk

Dit project, uitgevoerd door de vzw Kerkwerk Multicultureel Samenleven, wil autochtone afzenders van racistische en discriminerende schriftelijke boodschappen een gepersonaliseerde respons geven via een briefschrijversnetwerk. Deze respons gaat verder dan één contact en poogt de afzender te betrekken in het communicatieproces. Dit gaat gepaard met een registratie van in- en uitgaande boodschappen om aan methodiekwontwikkeling en de opbouw van een handleiding voor derden te werken. Het is de bedoeling om de expertise die in dit experiment wordt opgebouwd over te dragen naar instellingen die veelvuldig met racistische boodschappen geconfronteerd worden.

Dit project ontvangt een subsidie van 850.000 BEF (21.070,95 euro).

Stimulansen vanuit het gelijkekansenbeleid

Samen het racisme tackelen

Naar aanleiding van het Europees voetbalkampioenschap EURO 2000 werden de ideeën van racismebestrijding en verdraagzaamheid tussen mensen van diverse afkomst via de sport gepromoot. Dit gebeurde door het uitzenden van sensibiliserende spots op televisie. Het was de bedoeling om een positieve boodschap te verspreiden rond Belgische voetballers van buitenlandse origine in het kader van een evenement waar het grote publiek een bijzondere belangstelling voor toont. De onderliggende gedachte is dat de fair-play die aan de basis ligt van een sportieve wedstrijd ook geassocieerd wordt met de idee van verdraagzaamheid en culturele openheid. De centrale slogan van de campagne in de spotjes op de Vlaamse zender was 'samen het racisme tackelen'. In de spotjes op de regionale zenders was het 'wat in voetbal kan, kan ook in onze buurt'.

Dit initiatief van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding ontving een subsidie van 775.000 BEF (19.211,75 euro).

INLEIDING

De doelgroepen vormen de derde pijler van het minderhedenbeleid. De samenwerking met de doelgroepen gebeurt via 3 kanalen: het betrekken van de doelgroepen bij het sectorale inclusieve minderhedenbeleid, het betrekken van de doelgroepen bij de bestaande adviesorganen en het erkennen en subsidiëren van een forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden als gesprekspartner. In 2000 ging de aandacht vooral naar het opstarten van het Forum.

FORUM VAN ETNISCH-CULTURELE MINDERHEDEN

Om de communicatie met en betrokkenheid van de doelgroepen en hun organisaties bij het minderhedendecreet te verzekeren, dient de Vlaamse regering in uitvoering van artikel 9 van het minderhedendecreet een forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden te erkennen. Dit forum biedt een kader om overleg te plegen en visies of standpunten uit te brengen over alle aangelegenheden die de doelgroepen aanbelangen en die de integratie in de samenleving bevorderen. Het forum komt tegemoet aan de vraag van de doelgroepen om zelf te kunnen beschikken over een instrument voor belangenbehartiging op Vlaams niveau.

Het besluit van de Vlaamse regering van 29 juni 1999 houdende de erkenning en subsidiëring van het forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden (BS 10.09.99) geeft uitvoering aan deze bepaling uit het decreet. Hiermee krijgen de doelgroepen - via hun vertegenwoordigers - een structurele plaats binnen het minderhedenbeleid. Het besluit trad in werking op 1 juli 1999. Het Forum werd erkend vanaf 1 augustus 2000.

De doelstellingen van het Forum zijn :

- Beschikken over een instrument voor belangenbehartiging op Vlaams niveau.
- Verhogen van de betrokkenheid van de etnisch-culturele gemeenschappen in hun geheel bij het minderhedenbeleid.
- Verhogen van het maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak voor het minderhedenbeleid.
- Bevorderen van de emancipatie en participatie van minderheden in de samenleving.
- Bieden van een kader om overleg te plegen en visies en standpunten uit te brengen over alle aangelegenheden die de doelgroepen aanbelangen en die hun integratie in de samenleving bevorderen.

Deze doelstellingen vertalen zich in volgende opdrachten:

1. Bijdragen tot het ontwikkelen van een communicatienetwerk tussen organisaties, georganiseerd zowel op lokaal als op landelijk vlak en tot het organiseren van overleg tussen de organisaties, zowel binnen elke doelgroep als tussen de doelgroepen.
2. Op basis hiervan visies ontwikkelen en standpunten bepalen m.b.t. aangelegenheden die de doelgroepen aanbelangen en de integratie in de samenleving bevorderen.
3. Minstens éénmaal om de twee jaar een Openforumbijeenkomst organiseren, waarop alle organisaties en individuele leden die tot de doelgroepen behoren en wegens hun deskundigheid of positie kunnen bijdragen tot het realiseren van de doelstellingen van het Forum, worden

uitgenodigd. Op die bijeenkomst worden de resultaten van de werking besproken en worden belangrijke standpunten of visies voorgelegd.

Werking van het Forum

Om het Forum de nodige draagkracht te geven werd binnen het Forum een Uitvoerend Comité opgericht. Het Uitvoerend Comité bestaat uit vertegenwoordigers van de erkende landelijke verenigingen van allochtonen, vluchtelingen, woonwagengewoners en individuele deskundigen.

De werking van het Forum en het Uitvoerend Comité wordt versterkt door een secretariaat bestaande uit een voltijds educatief medewerker en een halftijdse administratieve kracht. Het personeel wordt toegevoegd aan de personeelsformatie van het Intercultureel Centrum voor Migranten. De financiering gebeurt vanuit het minderhedendecreet.

In 2000 werd gestart met drie inhoudelijke werkgroepen over de thema's media, onderwijs en jeugd. De werkgroepen verrichten gedeeltelijk het inhoudelijk voorbereidend werk voor de eerste tweejaarlijkse Openforumbijeenkomst. Deze bijeenkomst vindt plaats op zaterdag 20 oktober 2001 in het Vlaams Parlement met als hoofdthema 'de participatie van etnisch-culturele minderheden aan het gemeenschapsleven in Vlaanderen en Brussel'. Het is de bedoeling om hiermee ook de voltallige Vlaamse regering te sensibiliseren voor het minderhedenthema en als gesprekspartner te engageren voor de verschillende thema's.

Daarnaast heeft het Forum een permanente signaalfunctie. Het wil de noden, knelpunten en behoeften van de verschillende doelgroepen aankaarten bij de bevoegde instanties en bij de politieke besluitvormers. Ook het stimuleren, opzetten en continueren van samenwerkingsinitiatieven rond een bepaald thema en met bestaande structuren die in het kader van het minderhedenbeleid actief zijn, is een prioritair aandachtspunt.

Tussen het Forum, het Intercultureel Centrum voor Migranten en het Vlaams Minderhedencentrum werd een overeenkomst afgesloten over een afbakening van de taken en de onderlinge samenwerking. In deze overeenkomst erkennen het ICCM en het Vlaams Minderhedencentrum het Forum als de instantie die op Vlaams niveau de belangenbehartiging voor de landelijke verenigingen van allochtonen en de allochtonenverenigingen opneemt.

AANDACHT VOOR DE LINK ONTWIKKELING EN MIGRATIE

Vanuit de vaststelling dat verschillende allochtone gemeenschappen - zij het versplinterd - begaan zijn met de thematiek migratie en ontwikkeling, dat zij terzake een brugfunctie kunnen vervullen en heel wat knowhow bezitten enerzijds en dat er daarnaast een totaal andere, vrij 'witte' ngo-wereld bestaat die zich inlaat met ontwikkelingssamenwerking anderzijds, heeft het ICCM het initiatief genomen om beide groepen in het voorjaar 2001 samen te brengen. Dit overleg moet toelaten op termijn samen te werken rond de thematiek ontwikkeling en migratie. Het denkwerk dat de Franstalige Gemeenschap rond deze thematiek reeds verricht heeft en de concrete stappen die daar genomen worden om een steunpunt inzake ontwikkeling en migratie uit te werken, kan hierbij inspirerend werken.

SPECIFIEKE PROJECTEN GESUBSIDIEERD VANUIT GELIJKE KANSEN

Het burgerschap: een praktische gids

Via dit project uitgevoerd door het regionaal integratiecentrum Foyer wil men scholieren en allochtonen informeren omtrent het burgerschap en de rechten en plichten die daaruit voortvloeien. Men wil hen ervan bewust maken dat zij als burgers mondig zijn en wel degelijk een belangrijke rol kunnen spelen in de politiek. Het project kreeg concreet vorm als een map: een instrument dat makkelijk en communicatief is. De map kan zowel gebruikt worden in het kader van een schoolse opleiding als in het kader van een permanente opleiding.

De map werd verspreid in de laatste graad van het lager onderwijs en in het eerste jaar van het secundair onderwijs. Daarnaast wordt ze verspreid in integratiecentra met de bedoeling vreemdelingen en mensen met een vreemde afkomst vertrouwd te maken met het democratisch systeem van West-Europa. Dit project ontving een subsidie van 100.000 BEF (2.478,94 euro).

Allochtone meisjes en vrouwen en politiek

Dit project wil via de lokale vrouwenverenigingen de politiek dichterbij de allochtone vrouwen brengen. Om méér vrouwen te betrekken bij de besluitvormingsprocessen in onze maatschappij, dienen vrouwen in het algemeen en allochtone vrouwen in het bijzonder meer vertrouwd te raken met de werking van de politiek en de effecten van de politiek op hun dagelijks leven. De gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2000 vormden een aanzet om de gemeentepolitiek op de agenda van de lokale allochtone vrouwenverenigingen te plaatsen.

Gezien allochtone vrouwenverenigingen een belangrijke ontmoetingsruimte vormen waar ook ingegaan wordt op maatschappelijke thema's vormen zij een belangrijk kanaal om het thema politiek en participatie binnen de gemeente en de aanwezigheid van allochtone vrouwen binnen besluitvormingsorganen te verhogen en op die manier te zorgen voor meer representatieve beleidsorganen.

Het project werd uitgevoerd door het ICCM dat hiervoor een subsidie van 242.000 BEF (5.999,02 euro) ontving.

BLIJVENDE NOOD AAN STRATEGIEËN INZAKE SAMENSpraak

In haar jaarrapport van 1998 wees ICEM reeds op de nood aan strategieën om zowel de sectoren als de doelgroepen te bekwamen in samenspraak en inspraak. Twee jaar later kunnen we stellen dat deze nood nog steeds bestaat.

Algemeen kunnen we stellen dat meerdere sectoren in toenemende mate inspanningen leveren om een samenspraak tot stand te brengen over hun beleid naar allochtonen. Voor dit overleg spreekt men doorgaans de landelijke migrantenverenigingen aan. De kanttekeningen die in het jaarrapport 1999 geformuleerd werden, blijven ook in 2000 overeind. We brengen ze even in herinnering.

Kanttekening 1. Goed besturen houdt in dat men zorgvuldig omgaat met het participatiemodel. Het komt er op aan die beleidsaspecten te detecteren die kritisch zijn voor het realiseren van de

kerndoelstellingen van het minderhedenbeleid en waarvoor het bijgevolg aangewezen is om het doelpubliek te betrekken. Op dit punt hebben alle sectoren nog een hele weg af te leggen.

Kanttekening 2. Allochtonen vormen weliswaar de belangrijkste, maar niet de enige doelgroep van het emancipatiebeleid. Daar waar stappen gezet worden om het doelpubliek bij het beleid te betrekken, beperkt men zich nog steeds te veel tot de doelgroep allochtonen. Erkende vluchtelingen, woonwagenbewoners en trekkende beroepsgroepen moeten ook de kans krijgen om - waar nodig - hun stem te laten horen. Ook op dit punt hebben alle sectoren nog een hele weg af te leggen.

Kanttekening 3. Voor alle sectoren die inspanningen doen om de stem van de doelgroep te horen, zijn de landelijke migrantenverenigingen de gesprekspartners bij uitstek. Landelijke verenigingen zijn echter in wezen sociaal-culturele verenigingen met welomschreven opdrachten binnen het sociaal-cultureel werk. Zij zijn niet opgericht in de hoedanigheid van allround gesprekspartner voor de overheid en beschikken niet over de nodige middelen en mensen om deze functie op een deskundige manier op te nemen. Hoe het dan wel moet en wat hierbij van de landelijke verenigingen mag en kan verwacht worden is niet meteen duidelijk. Of en in welke mate het forum van verenigingen van etnisch-culturele minderheden een alternatief kan zijn, zal de toekomst moeten uitwijzen.

Kanttekening 4. De doelgroepen van hun kant moeten ook de nodige inspanningen leveren om de hun toegemeten rol van gesprekspartner te valoriseren. Het is aan de gemeenschappen zelf om zich in deze taak te bekwamen. Voor ondersteuning kunnen ze terecht bij het ICCM of bij de categoriale sector. Ze kunnen ook beroep doen op de Vlaamse overheid die via welomschreven initiatieven (vb. ondersteunen van de eigen organisaties, aanbieden van kadervorming, ...) bij kan dragen tot het versterken van de emancipatiebewegingen binnen de gemeenschappen. Ze kunnen er ook op aandringen om bestaande inspraakkanalen maximaal voor hen open te stellen. Het is evenwel aan de gemeenschappen zelf om te bepalen wat zij van het ICCM, de categoriale sector en de overheid verwachten.